รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ

Development of Products and Support of Right Livelihoods of Five Precepts Observing Communities in Sisaket Province

โดย

ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

พระมหาธงชัย ธรรมทวี, ดร.

พระกัญจน์ แสงรุ่ง, ดร.

พระพรสวรรค์ ใจตรง, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

พ.ศ.๒๕๖๒

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610762042

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ

Development of Products and Support of Right Livelihoods of Five Precepts Observing Communities in Sisaket Province

โดย

ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

พระมหาธงชัย ธรรมทวี, ดร.

พระกัญจน์ แสงรุ่ง, ดร.

พระพรสวรรค์ ใจตรง, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

พ.ศ.๒๕๖๒

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610762042

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Development of Products and Support of Right Livelihoods of Five Precepts Observing Communities in Sisaket Province

By

Dr. Suthat Pratoomkaew
Phramaha Thongchai Thammathawee, Dr.
Phra Kan Saengrung, Dr.
Phra Pornsawan Jaitrong, Dr.
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Sisaket Buddhist

B.E. 2562

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University
MCU RS 610762042

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย: การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ

ผู้วิจัย: ดร.สุทัศน ประทุมแกว, พระมหาธงชัย ธรรมทวี, ดร. พระกัญจน์ แสงรุ่ง, ดร., พระพรสวรรค์ ใจตรง, ดร.,

ส่วนงาน: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

ปีงบประมาณ: ๒๕๖๒

ทุนอุดหนุนการวิจัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาหลักสัมมาชีพที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ๒. เพื่อศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ ๓. เพื่อวิเคราะห์ศีล ๕ กับการส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์และสัมมาชีพในจังหวัดศรีสะเกษ จากการศึกษาพบว่า การส่งเสริมสัมมาชีพของชุมชนต้องมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต ๒ ด้าน คือ **(๑) ด้านเศรษฐกิจ** คือ การแก้ไขปัญหาความยากจนโดยการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ลดหนี้สิน ซึ่งจะสามารถเพิ่มทรัพย์สินได้ **(๒) ด้านสังคม** คือ การพัฒนาด้านความสัมพันธ์ของคนในสังคมให้ปราศจากความขัดแย้ง มีความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยปฏิบัติตาม “โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” ซึ่งเป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาความยากจนโดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนอันเป็นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ ด้วยการนำทุนชุมชนที่มีอยู่ในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางชีวภาพ และทุนทางสังคม มาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชน ดังนั้น มูลเหตุที่มาของการนำศีล ๕ มาสอนนั้น ก็เพื่อให้สังคมได้ตระหนักถึงความสำคัญของศีล ๕ มิใช่แต่เป็นเพียงความประพฤติที่ดีงาม เป็นศีลธรรมในระดับบุคคลเท่านั้น แต่ยังสัมพันธ์ไปถึงความประพฤติในระดับสังคมด้วย หากว่าสังคมหมู่ใดก็ตามมีผู้ผิดศีล ไม่ว่าจะเป็นข้อใดก็ตาม ย่อมสร้างความเบียดเบียนซึ่งกันและกันในสังคมให้ขยายมากขึ้น ศีล ๕ ในระดับบุคคลนั้น ข้ออทินนาทาน เป็นจุดเริ่มของการผิดศีล ทำให้เกิดการละเมิดศีลข้ออื่นตามมาด้วย

ความสำคัญ: การพัฒนา, ผลิตภัณฑ์, สัมมาชีพ, หมู่บ้านรักษาศีล ๕

Research Title: Development of Products and Support of Right Livelihoods of Five Precepts Observing Communities in Sisaket Province

Researchers: Dr.Suthat Pratoomkaew, Phramaha Thongchai Thammathawee, Dr., Phra Kan Saengrung, Dr., Phrapornsawan Jaitrong, Dr.,

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Sisaket Buddhist College.

Fiscal year: 2562

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

This research article is objectives 1) to study the principles of the honest livelihood to appear in Buddhism, 2) to study the development of production and promotion of the welfare of the villages' five percepts in Sisaket Province 3) to analyze the five precepts and the promotion of the development of the production and the honest livelihood in Sisaket Province, the study found that The promotion of community of the honest livelihood must be focus on the development of quality of life to be two kinds; **(1) the economy is;** it solves the poverty by increasing income, reducing expenses, reducing debt, which can increase the assets **(2) the social is;** the development of the relationship of people in society without conflict, it has the unity, the mutual supports by following the **"One Sub-District Project One product "** which is a project that the objective solves the poverty by focusing on strengthening the community economy, which is the foundation economy of the country, the bringing cultural, Biological and social capital come as an important mechanism for driving community enterprises. Therefore, the source of the five precepts was taught for the society to recognize the importance of the five precepts, not just a good behavior, its moral at the individual level only, but also related to social behavior, If any of the

social groups has a fault, they will create more harm to each other in society, because of the Silas are the beginning of the precepts causing, violations of other precepts.

Keywords: Development, Products, honest livelihood, Villages' five precepts

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ” นี้ สำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะได้รับความเมตตาจากพระอุดมปัญญาภรณ์ รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ ที่เอื้อเฟื้อสถานที่ในการทำวิจัย ให้คำแนะนำ และให้กำลังใจด้วยดีตลอดมา ผู้วิจัยจึงขออนุโมทนากราบขอบพระคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณพระเดชพระคุณพระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และคณะกรรมการทุกท่านที่เมตตาให้คำแนะนำและเป็นผู้ทำการวิพากษ์งานวิจัยของผู้วิจัยให้สมบูรณ์หน้าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ขอบคุณเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ทุกรูป/คน ที่คอยแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ในช่วงระยะเวลาในทำการวิจัย ขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุดวิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และคณาจารย์บัณฑิตศึกษาวิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ ที่ให้ความสะดวกเกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ ในการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นด้านเอกสาร และคำปรึกษาเพื่อการวิจัยในการสืบค้นเอกสารข้อมูลต่าง ๆ

ขออนุโมทนากับผู้ที่มีส่วนร่วมในการทำวิจัยในครั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นครูบาอาจารย์ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัย ให้ความสะดวกเรื่องที่พัก ที่อาศัยในคณะเดินทางไปเก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์ คุณงามความดีและประโยชน์เหล่านี้ที่เกิดจากการทำวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยขอใช้เป็นเครื่องบรรณาการน้อมสักการะบูชาคุณพระรัตนตรัย คุณมารดาบิดา บูชาคุณครูอาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ ขอแผ่คุณความดีเหล่านี้ที่เกิดขึ้นแก่ผู้มีอุปการะคุณ และเพื่อนร่วมงานทุก ๆ ท่าน

ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว และคณะ

๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....ข
กิตติกรรมประกาศ.....ง
สารบัญ.....จ
สารบัญภาพ.....ซ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ.....ฌ

บทที่ ๑ บทนำ.....๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....๕
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ.....๕
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย.....๕
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....๗
๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย.....๘
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจาการวิจัย.....๙

บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....๑๐
๒.๑ แนวคิดหลักสัมมาชีพที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา.....๑๐
๒.๑.๑ ที่มาของแนวคิด.....๑๑
๒.๑.๒ ความหมายของสัมมาชีพตามนัยพระไตรปิฎก.....๑๒
๒.๑.๓ ความหมายของสัมมาชีพตามนัยของนักวิชาการ.....๑๖
๒.๑.๔ ประเภทของสัมมาชีพ.....๑๘
๒.๑.๕ ความสำคัญของสัมมาชีพ.....๒๐
๒.๒. แนวคิดการพัฒนาสัมมาชีพสู่ผลิตภัณฑ์ชุมชน.....๒๒
๒.๒.๑ ที่มาของแนวคิดการพัฒนาสัมมาชีพ.....๒๒
๒.๒.๒ ประเภทของสัมมาชีพสู่ผลิตภัณฑ์ชุมชน.....๒๕
๒.๒.๓ ความสำคัญของสัมมาชีพสู่ผลิตภัณฑ์ชุมชน.....๒๗
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมสัมมาชีพ.....๒๙
๒.๓.๑ ที่มาของแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมสัมมาชีพ.....๒๙
๒.๓.๒ ความหมายของการส่งเสริมสัมมาชีพ.....๓๐

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการรักษาศีล ๕ ..... ๓๓
๒.๔.๑ ที่มาของแนวคิดเกี่ยวกับการรักษาศีล ๕ ..... ๓๓
๒.๔.๒ ความหมายของศีล ๕ ..... ๓๔
๒.๔.๓ ลักษณะของศีล ๓๖
๒.๔.๔ องค์ประกอบของศีล ๕ ..... ๓๙
๒.๔.๕ อานิสงส์ของการรักษาศีล ๕ ..... ๔๖
๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน ๕๑
๒.๕.๑ ที่มาของแนวคิดวิสาหกิจชุมชน ๕๑
๒.๕.๒ ความหมายของวิสาหกิจชุมชน ๕๔
๒.๕.๓ ลักษณะของวิสาหกิจชุมชน ๕๗
๒.๕.๔ ประเภทของวิสาหกิจชุมชน ๕๘
๒.๖ คุณค่าของการส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน ๕๙
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ๖๒

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย ๗๐
๓.๑ รูปแบบการวิจัย ๗๐
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ๗๒
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ๗๒
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล ๗๕
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล ๗๖
๓.๖ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย ๗๗

บทที่ ๔ ผลการศึกษาวิจัย ๗๘
๔.๑ ผลการศึกษาหลักสัมมาชีพที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ๗๙
๔.๒ ผลการศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ ๘๒
๔.๒.๑ กลุ่มออมทรัพย์พัฒนาสตรีบ้านเมืองแสน ๘๓
๔.๒.๒ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรแฟร์เทรดศรีสะเกษ (ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง) ๙๓
๔.๒.๓ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการจักสานบ้านทับทิมสยาม ๐๗ ..... ๙๗
๔.๓ ผลวิเคราะห์ศีล ๕ กับการส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์และสัมมาชีพในจังหวัดศรีสะเกษ ๙๘

๔.๔ ผลการวิเคราะห์การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ.....๑๐๒
๔.๔.๑ กลไกการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕.....๑๐๒
๔.๔.๒ องค์ประกอบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่แสดงตัวแปรนวัตกรรมทางการตลาด.. ๑๑๒
๔.๔.๓ ทิศทางในการทำการตลาดสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์.....๑๑๓
๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย.....๑๒๑

บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....๑๒๘
๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....๑๒๘
๕.๒ อภิปรายผล.....๑๓๒
๕.๓ ข้อเสนอแนะ.....๑๔๐

บรรณานุกรม.....๑๔๑

ภาคผนวก.....๑๔๘
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์การวิจัย.....๑๔๙
ภาคผนวก ข หนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้ให้ข้อมูลวิจัย.....๑๕๘
ภาคผนวก ค รูปภาพประกอบการดำเนินการวิจัย.....๑๘๙
ภาคผนวก ง เอกสารรับรองการนำไปใช้ประโยชน์..... ๑๙๘
ภาคผนวก จ ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากการวิจัย.....๒๐๐
ประวัติผู้วิจัย.....๒๐๓

สารบัญภาพ

รูปภาพที่ **หน้า**

รูปภาพที่ ๑.๑ แสดงแผนผังมโนทัศน์กรอบแนวคิดการวิจัย..... ๘

รูปภาพที่ ๔.๑ แสดงหอมแดงและกระเทียมของกลุ่มออมทรัพย์พัฒนาสตรี หมู่ ๖.....๘๔

รูปภาพที่ ๔.๒ แสดงหอมแดงและผลิตภัณฑ์จากหอมแดง.....๘๕

รูปภาพที่ ๔.๓ แสดงต้นหอมเพื่อนำไปสู่กระบวนการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์.....๘๗

รูปภาพที่ ๔.๔ แสดงขั้นตอนการผลิตชาสมุนไพร (ใบหม่อน).....๙๐

รูปภาพที่ ๔.๕ แสดงบรรจุภัณฑ์และผลิตภัณฑ์ชาสมุนไพรหอมแดงที่ผ่านการพัฒนาแล้ว.....๙๒

รูปภาพที่ ๔.๖ แสดงการเพาะกล้าพริกและหอมกระเทียม.....๙๔

รูปภาพที่ ๔.๗ แสดงผลิตภัณฑ์สินค้าที่จัดออกวางจำหน่ายทั่วประเทศ.....๙๕

รูปภาพที่ ๔.๘ แสดงวิธีการเพราะปลูกหอม กระเทียม จากภูมิปัญญาชาวบ้าน.....๙๖

รูปภาพที่ ๔.๙ แสดงสินค้าที่มีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ส่งออกต่างประเทศ.....๙๗

รูปภาพที่ ๔.๑๐ แสดงองค์ความรู้การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ.....๑๒๑

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก. คัมภีร์พระไตรปิฎก

ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ อ้างอิงคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการอ้างอิงพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย และพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีนั้น ใช้หมายถึงการระบุชื่อคัมภีร์และระบุเล่ม/ข้อ/หน้า ของพระไตรปิฎกเล่มนั้นๆ เช่น ที.สี. (ไทย), ๙/๔๐๖-๔๔๓/๑๗๕-๑๙๖. หมายถึง ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค (พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย) เล่มที่ ๙ ข้อที่ ๔๐๖-๔๔๓ หน้าที่ ๑๗๕-๑๙๖. เป็นต้น อักษรย่อที่ใช้ในที่นี้ มีดังนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.ม. (ไทย)	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.ป. (ไทย)	วินยปิฎก	ปริวารวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ปา. (ไทย)	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม. (ไทย)	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปัณณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.มู. (ไทย)	มัชฌิมนิกาย	มูลปัณณาสก์	(ภาษาไทย)
องฺ.ติก. (ไทย)	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
องฺ.ทสก. (ไทย)	อังคุตตรนิกาย	ทสกนิบาต	(ภาษาไทย)
องฺ.เอกก. (ไทย)	อังคุตตรนิกาย	เอกกนิบาต	(ภาษาไทย)
องฺ.ฉกฺก. (ไทย)	อังคุตตรนิกาย	ฉักกนิบาต	(ภาษาไทย)
องฺ.ปญฺจก. (ไทย)	อังคุตตรนิกาย	ปัญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ป. (ไทย)	ขุททกนิกาย	ปฏิสัมภิทามรรค	(ภาษาไทย)
ขุ.เถร. (ไทย)	ททกนิกาย	เถรคาถา	(ภาษาไทย)
ขุ.เปต. (ไทย)	ขุททกนิกาย	เปตวัตถุ	(ภาษาไทย)
ขุ.ม. (ไทย)	ขุททกนิกาย	มหานิทเทส	(ภาษาไทย)
ขุ.จู. (ไทย)	ททกนิกาย	จูฬนิทเทส	(ภาษาไทย)
ม.อุ. (ไทย)	มัชฌิมนิกาย	อุปริปัณณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.มู. (ไทย)	มัชฌิมนิกาย	มูลปัณณาสก์	(ภาษาไทย)

สํ.ม. (ไทย)	สังยุตตนิกาย	มหาวารวรรค	(ภาษาไทย)
สํ.ข. (ไทย)	สังยุตตนิกาย	ขันธวรรค	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.สงฺ. (ไทย)	อภิธัมมปิฎก	ธัมมสังคณี	(ภาษาไทย)

ปญฺญา โลกสฺมิ ปชฺโชโต
มจร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักสัมมาชีพ หรือเรียกอีกอย่างว่า **"สัมมาอาชีวะ"** ถือเป็นหลักธรรมสำคัญในทางพระพุทธศาสนาเพราะเป็นหนึ่งในอริยอัฏฐังคิกมรรค ๘ ประการ[๑] ซึ่งเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติของบุคคลผู้มุ่งหวังผลแห่งความสุขในดำเนินชีวิต การปฏิบัติตามหลักสัมมาชีพจะต้องกระทำอยู่ในกรอบแห่งศีลธรรมและกฎหมายที่ทางรัฐบาลได้ประกาศใช้ โดยยึดความสุจริตทั้งทางร่างกาย วาจา และจิตใจ ที่ไม่ตกอยู่ในอำนาจ ของความโลภ ความโกรธ และความหลง อันเป็นเหตุให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและสังคม แต่ปัจจุบันสังคมได้ปฏิบัติตรงกันข้ามกับหลักสัมมาชีพด้วยการดำเนินชีวิตไปในทางที่ผิด และขัดแย้งกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ด้วยการยึดความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นแนวทางปฏิบัติ เช่น การค้ายาบ้า การค้ามนุษย์หรือแม้แต่การค้าของเถื่อนต่าง ๆ ก็ล้วนแต่เป็นการประกอบอาชีพด้วยการหาเลี้ยงชีพที่ผิดตามหลักอาชีวะ ที่เรียกว่า มิจฉาวนิชชา[๒] ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เป็นมิจฉาชีพอาชีวะ[๓] อันเป็นการเบียดเบียนผู้อื่นและสังคมให้ได้รับความเดือดร้อน ยิ่งภาวะทางเศรษฐกิจ สังคมการเมืองในปัจจุบันเป็นประเด็นสำคัญที่มีการสร้างผลกระทบต่อวิถีชีวิตการดำเนินชีวิตของประชาชนให้เกิดการประกอบอาชีพที่ยึดผลประโยชน์ อันเกิดจากความโลภเป็นหลักในการแสวงหาเลี้ยงชีพแม้แต่ชาวชนบทก็ยังถูกกระตุ้นด้วยยอดขายรายได้ให้เกิดความกระหายอยากทำให้เกิดการทำการเกษตรแบบเร่งเร้าให้ทันความต้องการด้วยกระบวนการต่าง ๆ ทั้งทางวิทยาศาสตร์และเทคนิควิธีการที่ผิดและฝืนธรรมชาติ[๔]

ในการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมที่สงบสุขได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่คนในชุมชนจะต้องมีกฎ กติกา หรือข้อกำหนดกฎหมายเพื่อควบคุมและกำกับความประพฤติของคนในสังคม ให้มีแนวทางการปฏิบัติที่ดีงามและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมภายใต้มาตรฐานเดียวกัน สำหรับสังคมชาวพุทธเรียกระเบียบที่

---

[๑]พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๑๕.

[๒]เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓๔.

[๓]เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๓๔.

[๔]เทียนชัย วงค์ชัยสุวรรณ, "ประเทศไทย : ยุทธศาสตร์ในการเผชิญวิกฤติโลก", **ยุทธศาสตร์ประเทศไทย ๑๙๙๙ – ๒๐๐๐**, (กรุงเทพมหานคร: โครงการวิถีทัศน์, ๒๕๔๑), หน้า ๑๕๑-๑๕๓.

ควบคุมความประพฤติของคนและกิจการของชุมชนให้เรียบร้อยดีงามนั้นว่า ศีล[๕] จุดมุ่งหมายของศีลก็เพื่อการฝึกให้มนุษย์เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือ การไม่เบียดเบียนกัน การอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสันติสุข[๖] และศีลขั้นต่ำสุดที่อุบาสกอุบาสิกาควรมี คือ ศีล ๕ ซึ่งสังคมไทยในอดีตมีความสงบสุขน่าอยู่ก็เพราะคนส่วนใหญ่รักษาศีล จากบันทึกของสังฆราช ปาลเลกัวซ์ ได้กล่าวยกย่องถึงเมืองไทยว่า “มีความสงบร่มเย็น เพราะผู้คนต่างก็อยู่ในศีลในธรรม”[๗] แต่ปัจจุบันศีลธรรมของคนในสังคมไทยกลับเสื่อมถอยลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการละเมิดศีล ๕ ที่ปรากฏให้เห็นเป็นข่าวตามสื่อต่าง ๆ การมีสัมมาชีพเต็มเป็นเป้าหมายและดัชนีวัดการพัฒนาพื้นที่ เช่น หมู่บ้านหรือชุมชน ตำบลหรือท้องถิ่น และจังหวัด สัมมาชีพ หมายถึง อาชีพที่ไม่เบียดเบียนตัวเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และมีรายจ่ายน้อยกว่ารายได้ สัมมาชีพจึงเป็นทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม และศีลธรรม พร้อมกันไปอย่างบูรณาการ ฉะนั้น ยิ่งมีสัมมาชีพกันมากเท่าใด เศรษฐกิจ จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม และศีลธรรม[๘] จะมีผลต่อการดำเนินดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น

ความเจริญก้าวหน้าในทางวิชาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ตามการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ก่อให้เกิดการตื่นตัวที่จะรับรู้ถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ทั่วทุกมุมโลก ในส่วนของประเทศไทยรับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางทั้งทางบวกและลบ กล่าวคือ ในทางบวกจะก่อให้เกิดการพัฒนาไปสู่ความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุและเทคโนโลยี ความทันยุคทันสมัย ในขณะเดียวกันผลในทางลบก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ เช่น การทำร้ายกันจนถึงแก่ชีวิตหรือการเบียดเบียนกัน การฉ้อราษฎร์บังหลวง การล่วงละเมิดทางเพศ การไม่มีความซื่อสัตย์ต่อกัน และการดื่มสุราหรือเสพยาเสพติด เป็นต้น จึงเป็นเหตุทำให้ประเทศไทยเกิดความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม และจริยธรรม ทำให้ผู้คนห่างเหินทางศาสนา ขาดการศึกษาและการอบรมที่ดีด้านจิตใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเด็กและเยาวชนไทย ซึ่งจะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่และเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคต ในขณะเดียวกัน จุดแข็งอย่างหนึ่งของสังคมไทยก็คือ การมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ และได้รับการยอมรับโดยพฤตินัยว่า ประเทศไทยเป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนา นอกจากนี้วัดและชุมชนยังได้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันในการดำเนินวิถีชีวิตประจำวันมาเป็นเวลาช้านาน จนนับได้ว่า

---

[๕]พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยายความ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๔๑๙-๔๒๐.

[๖]ศีลปาโล, **ศีลห้า ฉบับคู่มือรักษาใจ**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์, ๒๕๔๘), หน้า ๑.

[๗]พระไพศาล วิสาโล, **การเสริมสร้างพลังทางศีลธรรมในสังคมไทย**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.visalo.org/article/budKarnsermsang.htm. สืบค้นเมื่อ ๓ กันยายน ๒๕๖๐.

[๘]ประเวศ วะสี, **แนวทางใหม่ในการพัฒนาประเทศสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่ การมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่คือรากฐานของความร่มเย็นเป็นสุข**, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ที คิว พี จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐ – ๑๒.

วัดและชุมชนต่างก็มีความผูกพันต่อกันเป็นอย่างดีจนกล่าวได้ว่าสิ่งเหล่านี้ เป็นทุนทางจิตวิญญาณและทุนทางวัฒนธรรม ในสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน ตั้งแต่เกิดจนตาย ดังนั้น บ้าน วัด โรงเรียน จึงเป็นทุนมรดกทางสังคม ที่มีมาคู่สังคมไทย สถาบันทั้ง ๓ จึงมีความสัมพันธ์ในทางสังคมและเป็นตัวเชื่อมโยงกิจกรรมในชุมชนทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม พระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานสำคัญอย่างยิ่งที่จะกำหนดวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย เพราะพระพุทธศาสนาได้เข้ามาเผยแผ่ในแผ่นดินอันเป็นที่อยู่ของคนไทยนานหลายร้อยปี ชาวไทยส่วนใหญ่ยอมรับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต พิธีกรรม คำสอน และการปฏิบัติตามแนวคำสอนในพระพุทธศาสนาบางอย่างได้กลายเป็นขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมและประเพณีของคนไทย ดังจะเห็นได้จากปัจจุบันประชาชนชาวไทยนับถือพระพุทธศาสนาถึงร้อยละ ๙๕[๙] แม้พระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตคนไทย แต่สังคมไทยก็มีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นมาตลอดจนถึงปัจจุบัน ดังปรากฏในข่าวสะเทือนขวัญและจิตใจคนไทย ที่มักจะมีการเบียดเบียนชีวิตทรัพย์สินฉ้อโกงหลอกลวงกันและกันอยู่เสมอ

การที่สังคมไทยปัจจุบันหรือแม้แต่ในจังหวัดศรีสะเกษเองมีความวุ่นวาย ไม่ค่อยสงบสุขและมีปัญหาการใช้ความรุนแรง หากพิจารณามองถึงต้นเหตุของปัญหา พบว่า สาเหตุส่วนใหญ่แล้วมาจากการละเมิดศีล ๕ แทบทั้งสิ้น ผลการสำรวจชี้ให้เห็นถึงจำนวนผู้ติดสุราของคนไทยมีถึง ๔.๓ ล้านคน และอัตราหย่าร้างที่นับวันจะสูงขึ้น อันมีสาเหตุจากปัญหาการประพฤตินอกใจกัน[๑๐] ที่น่าเศร้าสลดใจที่สุดคือ สถิติคดี “ข่มขืน” ในประเทศไทยติดอันดับโลก[๑๑] และยังพบว่าเป็นประเทศที่มีปัญหาคอร์รัปชั่นอันดับที่ ๒ ของเอเชีย ทั้ง ๆ ที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวว่า “ปัจจุบันประเทศไทยมีการล่วงละเมิดศีล ๕ มากแทบจะเรียกได้ว่าไร้ศีล” ปัญหาเรื่องการละเมิดศีล ๕ นี้ควรหาแนวทางแก้ไข[๑๒] จากการรวบรวมผลงานวิจัยสามารถสรุปสาเหตุที่คนส่วนใหญ่ไม่สามารถรักษาศีล ๕ ได้นั้นเป็นเพราะ การมองว่าศีล ๕ ว่าเป็นเรื่องอุดมคติยากที่จะใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน การไม่สามารถเอาชนะใจต่อสิ่งยั่วยุได้ การตกอยู่ใต้อิทธิพลของลัทธิบริโภค

---

[๙]กระทรวงศึกษาธิการ, **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๓๘), หน้า ๑๐๙.

[๑๐]ผู้จัดการ ๓๖๐ องศา รายสัปดาห์ : **“กิ๊ก” ต้นเหตุหลัก “รักร้าง” วอนเร่งแก้ – ก่อนเพิ่มเด็กมีปัญหา**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.manager.co.th/mgrWeekly/ViewNews. aspx?NewsID =95200000 28321. สืบค้นเมื่อ ๓ กันยายน ๒๕๖๐.

[๑๑]ไทยรัฐ, **ไทยฉาวสถิติคดี "ข่มขืน" พุ่งติดอันดับโลก**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.dmh.go.th/stydepression/news/view.asp?id=411, สืบค้นเมื่อ ๓ กันยายน ๒๕๖๐.

[๑๒]พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยายความ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๙), หน้า ๔๘๕.

นิยม เห็นความสุขทางกายเป็นสิ่งสำคัญในชีวิต มีทัศนคติว่า หากรักษาศีลแล้วเสียประโยชน์ก็ไม่อยากทำ การตั้งอยู่บนความประมาททำให้ขาดสติ และขาดความละอายเกรงกลัวต่อการทำชั่ว ด้วยทัศนคติดังกล่าวนี้ จึงทำให้แรงจูงใจในการรักษาศีล ๕ ของคนไทยน้อยลง แม้ว่าจะมีการเข้าวัดปฏิบัติศาสนกิจมากขึ้นก็ตาม

ดังนั้น การใช้แรงจูงใจด้วยการสมาทานรักษาศีลไม่น่าจะเพียงพอที่จะชักจูงให้คนในสังคมอยากนำมาปฏิบัติ เพราะยังไม่เข้าใจถึงความสำคัญของศีล ๕ อย่างแท้จริง การไม่เข้าใจแก่นแท้ของคำสอน จึงเป็นเรื่องที่ควรจะให้หลักสัมมาชีพ หรือเรียกอีกอย่างว่า “สัมมาอาชีวะ” ถือเป็นหลักธรรมสำคัญในทางพระพุทธศาสนาเพราะเป็นหนึ่งในอริยอัฏฐังคิกมรรค ๘ ประการ เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติของบุคคลผู้มุ่งหวังผลแห่งความสุขในดำเนินชีวิต การปฏิบัติตามหลักสัมมาชีพจะต้องกระทำอยู่ในกรอบแห่งศีลธรรมและกฎหมายที่ทางรัฐบาลได้ประกาศใช้ โดยยึดความสุจริตทั้งทางร่างกาย วาจา และจิตใจ ที่ไม่ตกอยู่ในอำนาจ ของความโลภ ความโกรธ และความหลง อันเป็นเหตุให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและสังคม แต่ปัจจุบันสังคมได้ปฏิบัติตรงกันข้ามกับหลักสัมมาชีพด้วยการดำเนินชีวิตไปในทางที่ผิด และขัดแย้งกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ด้วยการยึดความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นแนวทางปฏิบัติ เช่น การค้ายาบ้า การค้ามนุษย์หรือแม้แต่การค้าของเถื่อนต่าง ๆ ก็ล้วนแต่เป็นการประกอบอาชีพด้วยการหาเลี้ยงชีพที่ผิดตามหลักอาชีวะ ที่เรียกว่า มิจฉาวนิชชา ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เป็นมิจฉาชีพอาชีวะ อันเป็นการเบียดเบียนผู้อื่นและสังคมให้ได้รับความเดือดร้อน ยิ่งภาวะทางเศรษฐกิจ สังคมการเมืองในปัจจุบันเป็นประเด็นสำคัญที่มีการสร้างผลกระทบต่อวิถีชีวิตการดำเนินชีวิตของประชาชนให้เกิดการประกอบอาชีพที่ยึดผลประโยชน์ อันเกิดจากความโลภเป็นหลักในการแสวงหาเลี้ยงชีพแม้แต่ชาวชนบทก็ยังถูกกระตุ้นด้วยยอดขายรายได้ให้เกิดความกระหายอยากทำให้เกิดการทำการเกษตรแบบเร่งเร้าให้ทันความต้องการด้วยกระบวนการต่างๆ ทั้งทางวิทยาศาสตร์และเทคนิควิธีการที่ผิดและฝืนธรรมชาติ

จะเห็นได้ว่า การใช้แรงจูงใจด้วยการสมาทานรักษาศีลไม่น่าจะเพียงพอที่จะชักจูงให้คนในสังคมอยากนำมาปฏิบัติ เพราะยังไม่เข้าใจถึงความสำคัญของศีล ๕ อย่างแท้จริง จึงเป็นเรื่องที่ควรจะให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก จะเห็นได้จากในสมัยพุทธกาล เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรม ทำให้ผู้ฟังธรรมเกิดศรัทธาน้อมนำไปปฏิบัติ และมีอุบาสกอุบาสิกาจำนวนมาก แม้แต่เพียงรักษาศีล ๕ ก็นำพาไปสู่เส้นทางแห่งอริยธรรมได้ ด้วยเหตุนี้ การทำให้สังคมไทยหันมาปฏิบัติรักษาศีล ๕ สมดั่งที่สมเด็จพระราชมังคลาจารย์วัดปากน้ำทรงอยากเห็นหมู่บ้านศีล ๕ ปรากฏในสังคมไทย ควรศึกษาคัมภีร์พระพุทธศาสนาและถอดบทเรียนพุทธวิธีที่พระพุทธเจ้าทรงใช้สร้างแรงจูงใจให้คนหันมารักษาศีล ๕ อย่างตั้งใจ ทั้งนี้ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างจูงใจให้คนไทยหันมารักษาศีล ๕ อย่างจริงจัง อันจะเป็นหนทางที่จะนาสันติสุขกลับคืนสู่ประเทศไทยได้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัด

ศรีสะเกษ ตลอดทั้งศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ ว่ามีพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามหลักสัมมาชีพอย่างไร ด้วยการตั้งสมมุติฐานในการศึกษาในส่วนพื้นที่ชนบทที่ห่างไกลจากสังคมเมืองเพื่อศึกษาพฤติกรรการดำเนินชีวิตของชาวบ้านว่ายังมีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่มีหลักการทางพุทธศาสนาแทรกฝังอยู่ในกระบวนการแสวงหาเลี้ยงชีพที่มีความเรียบง่าย ประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ตกเป็นทาสของอบายมุขและวัตถุนิยม ด้วยการเข้าไปศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ เนื่องจากจังหวัดศรีสะเกษเป็นพื้นที่ที่น่าสนใจเพราะมีอาชีพที่หลากหลาย มีวิถีชีวิตที่ประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ ๔ กลุ่ม คือ เขมร ส่วย ลาว และเยอ ซึ่งทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาถึงพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของชุมชนเพื่อแสวงหาคำตอบและผลการวิจัยอันนำผลไปสู่กระบวนการพัฒนาสังคมชุมชนให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาหลักสัมมาชีพที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ

๑.๒.๓ เพื่อวิเคราะห์ศีล ๕ กับการส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์และสัมมาชีพในจังหวัดศรีสะเกษ

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ หลักสัมมาชีพที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา มีกระบวนการสอนอย่างไร

๑.๓.๒ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ มีลักษณะเป็นอย่างไร

๑.๓.๓ ศีล ๕ กับการส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์และสัมมาชีพในจังหวัดศรีสะเกษ มีรูปแบบอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง **“การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ”** ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ ๓ ด้าน ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑.๔.๑.๑ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องตามประเด็นที่กำหนดไว้ โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ในการศึกษาข้อมูลทางเอกสารจะกระทำก่อนที่จะเข้าไปเก็บ

ข้อมูลภาคสนาม และในขณะระหว่างเก็บข้อมูลภาคสนาม ข้อมูลที่ทำการศึกษา ได้แก่ เอกสารงานวิจัยต่างๆ จากห้องสมุด ข้อมูลจากหน่วยงานราชการ และแหล่งข้อมูลอื่นๆ

๑.๔.๑.๒ เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research) ข้อมูลเชิงกายภาพใช้วิธีสังเกตการณ์โดยใช้แบบสังเกตชนิดไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Observation) เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐาน และสภาพแวดล้อมทั่วไป และแบบสังเกตการณ์ชนิดมีส่วนร่วม (Participant Observation) ในกรณีที่เข้าไปร่วมในกิจกรรมของชาวบ้านในแต่ละชุมชน

๑.๔.๑.๓ รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) สำหรับข้อมูลพื้นฐาน และคำถามที่ตั้งไว้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) ในการเก็บข้อมูลตามสภาพความเป็นจริงของแต่ละสถานการณ์ และใช้แบบสนทนากลุ่ม (Focused Group) ในการหาข้อสรุปหรือแนวทางการปฏิบัติร่วมกันของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามทั้งสิ้น ๑ ปี คือ ตั้งแต่วันที่ ๑ เดือนตุลาคม ปีพ.ศ. ๒๕๖๑ ถึงวันที่ ๓๐ เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๒

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ทำการศึกษาด้วยวิธีสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling Method) เพื่อให้ได้พื้นที่มีลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ได้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้ เป็นหมู่บ้านที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานอื่น ๆ ได้กระบวนการส่งผ่านและสืบทอดจากคนรุ่นสู่รุ่น เป็นชุมชนหรือหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ประชาชนในพื้นที่ยังคงมีวิถีชีวิตแบบคนชนบทปราศจากอิทธิพลของสังคมเมือง เป็นชุมชนที่มีรูปแบบทางกายภาพของการผสมผสานความเชื่อปรากฏอย่างชัดเจน โดยผู้วิจัยพิจารณาคัดเลือกพื้นที่ทำการวิจัยทั้งหมด ๓ หมู่บ้าน ๓ อำเภอ ในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อให้ได้พื้นที่ต้นแบบที่หลากหลายมิติ และให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ดังนี้

๑.๔.๔.๑ บ้านเมืองแสน ตำบลคอนกาม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

๑.๔.๔.๒ บ้านเขวา ตำบลละทาย อำเภอกันทรารัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

๑.๔.๔.๓ บ้านบักดอง ตำบลบักดอง อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

รวมผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้รวม ๓ หมู่บ้าน ๓ อำเภอ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังจะได้เก็บข้อมูลบางประเภทจากการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอื่น ๆ ที่ไม่ได้กำหนดไว้ ซึ่งจัดอยู่ในส่วนของการสังเกตการณ์ประกอบกันไปด้วย

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดความเจริญเติบโตงอกงามและดีขึ้นจนเป็นที่พึงประสงค์ การพัฒนาชีวิตให้เกิดความเจริญงอกงามในทางที่ดีงาม ตามหลักพุทธธรรม เริ่มตั้งแต่การรู้จักสำรวมอินทรีย์ ๖ คือ สำรวมตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แล้วปฏิบัติตนตามสิกขาบทที่ตนดำรงสถานภาพอยู่ทั้งสิกขาบทของพระภิกษุ สามเณร และศีลสำหรับคฤหัสถ์ เมื่อพัฒนาตนอยู่ในหลักศีลแล้ว ย่อมสามารถเจริญจิตภาวนาหรือเจริญสมาธิให้มั่นคงเป็นสัมมาสมาธิได้ และภายหลังจิตมั่นคงพอเป็นเหตุปัจจัยแก่ปัญญาแล้ว ย่อมพิจารณาธรรมทั้งปวง ให้มีความเจริญงอกงามในชีวิตได้ เป็นต้น

๑.๕.๒ ผลิตภัณฑ์ หมายถึง สิ่งที่นำเสนอแก่ตลาดเพื่อให้เกิดความสนใจ การซื้อ การใช้หรือการบริโภค ซึ่งสามารถตอบสนองความจำเป็นและความต้องการของผู้บริโภคได้ เช่น ผลิตภัณฑ์ OTOP เป็นต้น ที่สามารถสร้างเป็นมูลค่าให้กับชุมชนและมีรายได้เสริมในการเลี้ยงชีพ

๑.๕.๓ สัมมาชีพ หมายถึง อาชีพที่ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และมีรายได้มากกว่ารายจ่าย เป็นความพยายามที่จะปรับจากการ “ทำมาหากิน” เป็น “ทำมาค้าขาย” โดยไม่ได้เอากำไรสูงสุดเป็นตัวตั้ง หรือเป็นเป้าหมายสุดท้าย และต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคมด้วยการเลี้ยงชีวิตด้วยกุศลกรรม คือ กายสุจริต ๓ วจีสุจริต ๔ เป็นเบื้องต้น ตลอดจนมีความเพียรในการชำระ ขัดเกลากิเลสที่เนื่องด้วยการเลี้ยงชีวิตนั้น ให้เบาบางลงเรื่อย ๆ จนกว่าจิตใจจะ “บริสุทธิ์” เป็นต้น

๑.๕.๔ ศีล ๕ หมายถึง สิ่งที่ทำให้เกิดความเป็นปกติ ข้องดเว้นจากบาปทั้งหลายทั้งปวง สำรวม อดทน อดกลั้นต่อโลภะ โทสะ โมหะ ไม่ล่วงละเมิดผู้อื่นด้วยกาย หรือด้วยวาจา เพื่อให้เกิดความปกติ เรียบร้อย สงบสุขในสังคม ระงับความเดือดเนื้อร้อนใจทั้งตนเองและผู้อื่น เป็นข้อฝึกข้อปฏิบัติเบื้องต้นในชีวิตประจำวันสำหรับฆราวาสเพื่อควบคุมความประพฤติทางกาย วาจา ให้ตั้งอยู่ในความดีงาม สงบ และเป็นฐานปฏิบัติธรรมในขั้นสูงต่อไป

๑.๕.๕ การส่งเสริมสัมมาชีพ หมายถึง การส่งเสริมสัมมาชีพชุมชนโดยประชาชนมีการประกอบอาชีพโดยชอบ ซึ่งมีรายได้มากกว่ารายจ่าย และนำรายได้ไปออมเพิ่มขึ้น ลดการเบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ การดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชนต้องสอดคล้องกับวิถีของชุมชนเพื่อความมุ่งหมายในการสร้างระบบเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน โดยการพัฒนาชุมชน ครัวเรือน ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของชุมชน

๑.๕.๖ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ หมายถึง หมู่บ้านที่มีการรณรงค์เรื่องการนำธรรมะไปสู่ภาคปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน ฝึกฝนพัฒนาสร้างนิสัยที่ดี โดยการ “คิดดี พูดดี ทำดี” อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพราะนิสัยที่ดี เป็นรากฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ครอบครัวอบอุ่น และเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างสังคมที่สงบสุข โดยยึดหลักการสำคัญ คือ เปลี่ยนแปลงจาก

ภายในสู่ภายนอก โดยอุปนิสัยที่รณรงค์ให้สมาชิกหมั่นปฏิบัติ ถ้าฝึกฝนพัฒนาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ จะส่งผลให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความอบอุ่น มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่นำไปสู่คุณธรรมอื่น ๆ ที่สูงยิ่งขึ้นไป เช่น ความเคารพ ความกตัญญู ความอดทน เสียสละ เป็นต้น

๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีกรอบแนวคิดที่สำคัญในลักษณะของกระบวนการและวิธีการศึกษาวิจัย รวมทั้งผลลัพธ์จากการศึกษา ดังนี้

รูปภาพที่ ๑.๑ แสดงแผนผังมโนทัศน์กรอบแนวคิดการวิจัย

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ได้ศึกษาหลักสัมมาชีพที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

๑.๗.๒ ได้ศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ

๑.๗.๓ ได้ทราบผลการวิเคราะห์ศีล ๕ กับการส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์และสัมมาชีพในจังหวัดศรีสะเกษ

๑.๗.๔ ได้มีการพัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของชุมชนด้วยการศึกษาจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ และเป็นแนวทางให้หน่วยงานต่าง ๆ ผู้นำชุมชนนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนในท้องถิ่นให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน เป็นภารกิจตามนโยบายที่สำคัญของรัฐบาลในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม เพื่อสร้างโอกาสเข้าถึงบริการของรัฐ โดยการขับเคลื่อนการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการส่งเสริมอาชีพของประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมาย ด้วยกระบวนการขับเคลื่อนพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการส่งเสริมอาชีพของประชาชนในหมู่บ้าน ด้วยกระบวนการให้ชาวบ้านสอนชาวบ้าน เพื่อให้ครัวเรือนที่เข้ารับการฝึกอาชีพมีความรู้สามารถนำไปปฏิบัติประกอบเป็นอาชีพ สร้างรายได้ให้กับครัวเรือนและต่อยอดสู่การรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพแบบยั่งยืนต่อไป โดยมุ่งเน้นยกระดับเศรษฐกิจฐานราก นั่นคือ “รายได้” ที่ต้องทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยมีเป้าหมาย คือ ประชาชนได้รับการพัฒนาอาชีพและมีรายได้ให้ชาวบ้านสอนชาวบ้านในสิ่งที่เขาอยากทำ ฝึกปฏิบัติจริงสามารถนำไปเป็นอาชีพได้ โดยมีวิทยากรสัมมาชีพชุมชนเป็นผู้ฝึกสอน ให้เกิดการต่อยอดผลิตภัณฑ์ขึ้นมาเข้าสู่ระบบ OTOP เพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชนส่งผลให้เศรษฐกิจฐานรากเติบโตไปได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งสิ่งที่กล่าวมานี้มีหลักการและทฤษฎีที่ผู้วิจัยจักได้กล่าวถึง โดยมีเนื้อหาและรายละเอียดที่ต้องศึกษาดังนี้

๒.๑ แนวคิดหลักสัมมาชีพ

๒.๒ แนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์

๒.๓ แนวคิดการส่งเสริมสัมมาชีพ

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการรักษาศีล ๕

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

๒.๖ คุณค่าการส่งเสริมสัมมาชีพ

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดหลักสัมมาชีพที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

การนิยามความหมายของสัมมาชีพหรือสัมมาอาชีวะที่แพร่หลายอยู่ทั่วไปนั้น ก็ดูจะมีปัญหาไม่น้อย ดังจะเห็นได้จากการที่นักวิชาการมักจะมีคำอธิบายเกี่ยวกับสัมมาอาชีวะว่า ได้แก่การละเว้นอาชีพที่เรียกว่า “มิจฉาวณิชชา” ๕ ประการ[๑] ซึ่งประกอบด้วย (๑) การค้าขายศัสตราวุธ

---

[๑] **องฺ.ปญฺจก.** (ไทย) ๒๒/๑๗๗/๒๙๕.

(๒) การค้าขายสัตว์ (๓) การค้าขายเนื้อ (๔) การค้าขายของมึนเมา และ (๕) การค้าขายยาพิษ ผู้วิจัยเห็นว่าแม้เราจะยอมรับตรงกันว่าอาชีพทั้ง ๕ นี้จัดว่าเป็นมิจฉาอาชีวะ (การละเว้นอาชีพเหล่านี้จึงเป็นสัมมาอาชีวะ) แต่การอธิบายทำนองนี้มักเป็นการอธิบายตาม ๆ กันมา อย่างไม่พยายามสร้างความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นอย่างที่ควรจะเป็น และไม่มีการตระหนักหรือฉุกคิดว่า การอธิบายเช่นนี้มี "ช่องโหว่" ที่ทำให้เกิดข้อโต้แย้งอย่างไรบ้าง ดังจะมีรายละเอียดที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาดังนี้

๒.๑.๑ ที่มาของแนวคิด

หลักสัมมาชีพหรือเรียกอย่างหนึ่งว่า หลักสัมมาอาชีวะ จัดว่าเป็นมรรคองค์ที่ ๕ ในอริยมรรคมีองค์ ๘ ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติ (ปฏิปทา) เพื่อนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดตามคำสอนของพระพุทธศาสนา คือ ความพ้นทุกข์ อันได้แก่ นิพพานนั่นเอง เมื่อมองในแง่นี้จึงเห็นได้ว่า คำสอนเรื่องสัมมาอาชีวะนั้น นับเป็นคำสอนหนึ่งที่มีความสำคัญในบรรดาคำสอนทั้งหมดของพระพุทธศาสนา แต่อย่างไรก็ดีในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่า สำหรับบุคคลทั่วไปคำสอนเรื่องสัมมาอาชีวะกลับไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ทั้งในแง่ของผู้สอนและในแง่ของผู้ปฏิบัติ นอกจากนั้นเมื่อกล่าวในวงวิชาการทางพระพุทธศาสนาเองก็เป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ นักวิชาการพระพุทธศาสนาให้ความสนใจศึกษาคำสอนเรื่องสัมมาอาชีวะน้อยมากเมื่อเทียบกับหลักธรรมอื่นๆ โดยเฉพาะมรรคองค์อื่นๆ ในอริยมรรคมีองค์ ๘ ด้วยกัน เช่น สัมมาสมาธิ สัมมาสติ ซึ่งประเด็นนี้ปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาคนสำคัญอย่างพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ก็เคยตั้งข้อสังเกตเอาไว้ทำนองนี้เช่นกันว่า อาชีวะเป็นหลักการที่ "ถูกมองข้าม"[๒] ที่เป็นเช่นนี้ส่วนหนึ่งน่าจะมาจากความเห็นที่ว่าคำสอนเรื่องสัมมาอาชีวะเป็นเรื่องที่เข้าใจได้อย่างถูกต้องและตรงกันดีอยู่แล้ว

นอกจากนี้ยังมีประเด็นปัญหาที่เกี่ยวกับสัมมาชีพ ซึ่งสำคัญไม่น้อยไปกว่าประเด็นที่กล่าวมาแล้วนั้น คือ เราจะพบว่าในโลกปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความสลับซับซ้อนในทุกแง่ทุกมุมนี้ การประกอบอาชีพของผู้คนในสังคมซึ่งเดิมทีสามารถแยกแยะได้ว่าดี-ชั่ว ถูก-ผิด เหมือนกับการแยกสีดำกับสีขาวออกจากกันนั้น กลายเป็นสิ่งที่ไม่อาจทำได้โดยง่าย เนื่องจากอาชีพในยุคปัจจุบัน หลายต่อหลายอาชีพอาจกล่าวได้ว่าเป็นเหมือนกับสีเทาที่จำเป็นต้องอาศัยการพิจารณาในรายละเอียดด้านต่าง ๆ ให้ดีว่าเป็นหรือไม่เป็นสัมมาอาชีวะ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การวินิจฉัยว่าอาชีพใดเป็นมิจฉาอาชีวะหรือสัมมาอาชีวะย่อมจะทำได้ยากยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น นักวิชาการท่านหนึ่งได้ตั้งคำถามว่าหากบรรษัท (corporation) ต่าง ๆ ใช้การโฆษณาเพื่อกระตุ้นกิเลสตัณหาซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการบรรลุธรรมแล้ว ถ้าเช่นนั้นชาวพุทธควรทำงานในบรรษัทเหล่านั้นหรือไม่[๓] จะเห็นได้ว่า การที่จะตอบ

---

[๒]พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยายความ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓๕ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์, ๒๕๕๕), หน้า ๕๖๑.

[๓] Christopher W. Gowans, **Philosophy of the Buddha**, (London and New York: Routledge, 2003), p. 178.

คำถามนี้ได้คงไม่ใช่เรื่องง่ายนัก เนื่องจากจะต้องใช้การวิเคราะห์ ตีความโดยอาศัยหลักการ แนวคิด และคำสอนอื่น ๆ ร่วมกับคำสอนเรื่องสัมมาอาชีวะด้วย

๒.๑.๒ ความหมายของสัมมาชีพตามนัยพระไตรปิฎก

คำว่า "สัมมาชีพ" เรียกอีกอย่างว่า "สัมมาอาชีพ หรือ สัมมาอาชีวะ" ตามหลักพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยคำ ๒ คำ คือ "สัมมา" และคำว่า "อาชีพ" คำว่า"สัมมา" หมายถึง โดยชอบ ดี ถูกต้อง ถูกถ้วน สมบูรณ์ จริง แท้[๔] ส่วนคำว่า "อาชีพ" หมายถึง การเลี้ยงชีพ ความเพียรพยายามในการแสวงหาปัจจัยยังชีพ การทำมาหากิน[๕] ซึ่งตรงกับความหมายที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่ได้ให้ความหมายของสัมมาอาชีพ ว่า สัมมาอาชีพ หมายถึง การเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ[๖] สำหรับชาวพุทธทั่วไปที่เป็นคฤหัสถ์นั้นจะต้องไม่ทำผิดศีลธรรม ไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตน และเบียดเบียนผู้อื่น ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น หลอกลวงผู้อื่นเลี้ยงชีวิต ประจบสอพลอ บีบบังคับ ทุจริตคอรัปชั่น เป็นต้น ส่วนสำหรับบรรพชิตหรือนักบวช หมายถึง การแสวงหาลาภในทางที่ไม่ควร เอ่ยปากขอ เป็นคนรับใช้ การแลกเปลี่ยนซื้อขายด้วยเงินหรือทอง และเดรัจฉานวิชามีประการต่าง ๆ เช่น วิชาฤกษ์ ดูยาม ดูพื้นที่ ดูอวัยวะ[๗] เป็นต้น

คำว่า "สัมมาชีพ" หรือ "สัมมาอาชีวะ" ที่มีปรากฏในพระสูตรว่า "อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ ละมิจฉาอาชีวะแล้ว สำเร็จการเลี้ยงชีพด้วยสัมมาอาชีวะนี้เรียกว่า สัมมาอาชีวะ"[๘] ก็ยังเป็นปัญหาให้ต้องหาคำตอบ เนื่องจากเราต้องมาหาความหมายของคำว่า "มิจฉาอาชีวะ" และ "สัมมาอาชีวะ" อีกทีหนึ่งว่าเป็นอย่างไร ดังที่นักวิชาการทางพระพุทธศาสนาคนสำคัญท่านหนึ่งคือ วศิน อินทสระ ได้แสดงความเห็นเรื่องนี้ไว้ว่า "สัมมาอาชีวะ หมายถึง การเว้นมิจฉาชีพทุกรูปแบบ ประกอบตนอยู่ในสัมมาชีพ (แต่) อะไรคือ มิจฉาชีพ อะไรคือ สัมมาชีพ เป็นเรื่องยากที่จะวินิจฉัยชี้ขาด เป็นเรื่องที่นักปราชญ์ทั้งทางโลกและทางธรรมถกเถียงกันมาก แต่ก็ไม่อาจวินิจฉัยเด็ดขาดลงไปได้[๙]

---

[๔]พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๓๔๙.

[๕]เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐๖.

[๖]ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑๗๐.

[๗]**สํ.ข.** (ไทย) ๑๗/๓๔๑/๓๔๘.

[๘]**ที.ม.** (ไทย) ๑๐/๔๐๒/๓๓๖, **ม.มู.** (ไทย) ๑๒/๑๓๕/๑๒๗.

[๙]วศิน อินทสระ, **หลักธรรมอันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมดา, ๒๕๔๔), หน้า ๓๐

ในพระวินัยปิฎกมีคำที่เกี่ยวข้องกับคำว่า “อาชีวะ” ปรากฏอยู่หลายแห่ง โดยทั้งหมดจะปรากฏเมื่อมีการอธิบายถึง “องค์” ซึ่งในที่นี้หมายถึง “คุณสมบัติ”[๑๐] ของภิกษุ/ภิกษุณีประเภทต่าง ๆ ว่า มีอาชีวะบริสุทธิ์หรือไม่บริสุทธิ์ แล้วแต่กรณี โดยที่คุณสมบัติซึ่ง เรียกว่า “อาชีวะบริสุทธิ์” เป็นคุณสมบัติของภิกษุผู้ควรให้ทำโอกาส องค์ของภิกษุผู้ควรให้ทำโอกาส ได้แก่

๑. เป็นผู้มีความประพฤติทางกายบริสุทธิ์

๒. เป็นผู้มีความประพฤติทางวาจาบริสุทธิ์

๓. เป็นผู้มีอาชีวะบริสุทธิ์

๔. เป็นบัณฑิตฉลาด

๕. ถูกซักถามเข้าอาจตอบข้อซักถาม[๑๑]

และภิกษุผู้มีอุปการะมาก แก่พวกภิกษุก่ออธิกรณ์ องค์ของภิกษุผู้มีอุปการะมากแก่พวกภิกษุก่ออธิกรณ์ ได้แก่

๑. เป็นผู้มีความประพฤติทางกายบริสุทธิ์

๒. เป็นผู้มีความประพฤติทางวาจาบริสุทธิ์

๓. เป็นผู้มีอาชีวะบริสุทธิ์

๔. เป็นบัณฑิตฉลาด

๕. ถูกซักถามเข้าอาจตอบข้อซักถาม[๑๒]

ส่วน “อาชีวะไม่บริสุทธิ์” นั้น เป็นคุณสมบัติของภิกษุผู้ไม่ควรให้ทำโอกาส องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรให้ทำโอกาส ได้แก่

๑. เป็นผู้มีความประพฤติทางกายไม่บริสุทธิ์

๒. เป็นผู้มีความประพฤติทางวาจาไม่บริสุทธิ์

๓. เป็นผู้มีอาชีวะไม่บริสุทธิ์

๔. เป็นคนโง่เขลา ไม่ฉลาด

๕. ถูกซักถาม ไม่อาจตอบข้อซักถาม[๑๓]

ภิกษุผู้งดอุโบสถหรือปวารณาในท่ามกลางสงฆ์ สงฆ์กล่าวห้ามแล้วทำอุโบสถหรือปวารณา องค์ของภิกษุผู้งดอุโบสถหรือปวารณาในท่ามกลางสงฆ์ สงฆ์กล่าวห้ามแล้วทำอุโบสถหรือปวารณา ได้แก่

---

[๑๐]พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๘, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์.พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๕), หน้า ๔๗๓-๔๗๔.

[๑๑]**วิ.ป.** (ไทย) ๘/๔๓๙/๖๒๐.

[๑๒]**วิ.ป.** (ไทย) ๘/๔๔๑/๖๒๓.

[๑๓]**วิ.ป.** (ไทย) ๘/๔๓๙/๖๑๙.

๑. เป็นผู้มีความประพฤติทางกายไม่บริสุทธิ์

๒. เป็นผู้มีความประพฤติทางวาจาไม่บริสุทธิ์

๓. เป็นผู้มีอาชีวะไม่บริสุทธิ์

๔. เป็นคนโง่เขลา ไม่ฉลาด

๕. เป็นผู้ก่อความบาดหมางก่อความทะเลาะ[๑๔]

และภิกษุผู้ไม่ควรให้โอวาทแก่ภิกษุณีทั้งหลาย หมายถึง องค์ของภิกษุผู้ไม่ควรให้โอวาทแก่ภิกษุณีทั้งหลาย ได้แก่

๑. เป็นผู้มีความประพฤติทางกายไม่บริสุทธิ์

๒. เป็นผู้มีความประพฤติทางวาจาไม่บริสุทธิ์

๓. เป็นผู้มีอาชีวะไม่บริสุทธิ์

๔. เป็นคนโง่เขลา ไม่ฉลาด

๕. ถูกซักถาม ไม่อาจตอบข้อซักถามได้[๑๕]

ในทสุตตรสูตร ได้แสดงให้เห็นว่า สัมมาอาชีวะกับมิจฉาอาชีวะนั้น เป็นสภาวธรรมที่เป็นคู่ตรงข้ามกัน กล่าวคือ มิจฉาอาชีวะเป็นอกุศลธรรม ในขณะที่สัมมาอาชีวะเป็นกุศลธรรม ดังนั้น เมื่อสิ่งหนึ่งดำรงอยู่ อีกสิ่งหนึ่งจึงไม่อาจดำรงอยู่ได้ ดังข้อความที่ว่า

มิจฉาอาชีวะ (เลี้ยงชีพผิด) ของผู้มีสัมมาอาชีวะ ย่อมเสื่อมไป คือ บาปอกุศลธรรมเป็นอเนกของบุคคลที่เกิด เพราะมิจฉาอาชีวะเป็นปัจจัยย่อมเสื่อมไปและกุศลธรรมเป็นอเนกย่อมถึงความเจริญเต็มที่เพราะสัมมาอาชีวะเป็นปัจจัย[๑๖] ที่สำคัญ ยังมีข้อมูลที่น่าสนใจอย่างยิ่งก็คือ ในพระสุตตันตปิฎกมีการแยกสัมมาอาชีวะออกเป็น ๒ ระดับ ได้แก่

๑. สัมมาอาชีวะที่ยังมีอาสวะ เป็นส่วนแห่งบุญ ให้ผล คือ อุปธิ

๒. สัมมาอาชีวะอันเป็นอริยะ ที่ไม่มีอาสวะ เป็นโลกุตตระ เป็นองค์แห่งมรรค

สัมมาอาชีวะที่ยังมีอาสวะ เป็นส่วนแห่งบุญ ให้ผลคือ อุปธิ เป็นอย่างไร คือ อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ย่อมละมิจฉาอาชีวะ เลี้ยงชีพด้วยสัมมาอาชีวะ นี้เป็นสัมมาอาชีวะ ที่ยังมีอาสวะ เป็นส่วนแห่งบุญ ให้ผลคือ อุปธิ

ส่วนสัมมาอาชีวะอันเป็นอริยะ ที่ไม่มีอาสวะ เป็นโลกุตตระ เป็นองค์แห่งมรรค เป็นอย่างไร คือ การงด การเว้น การเว้นขาด เจตนาเป็นเหตุงดเว้นจากมิจฉาอาชีวะของภิกษุผู้มีจิต

---

[๑๔] **วิ.ป.** (ไทย) ๘/๔๔๕/๖๒๙.

[๑๕] **วิ.ป.** (ไทย) ๘/๔๕๒/๖๓๖.

[๑๖] **ที.ปา.** (ไทย) ๑๑/๓๖๐/๔๓๖.

ไกลจากข้าศึก มีจิตหาอาสวะมิได้ เพียบพร้อมด้วยอริยมรรค เจริญอริยมรรคอยู่ นี้เป็นสัมมาอาชีวะ อันเป็นอริยะ ที่ไม่มีอาสวะ เป็นโลกุตตระ เป็นองค์แห่งมรรค[๑๗]

สัมมาอาชีวะในระดับที่ ๒ อาจเรียกอีกอย่างว่า "สัมมาอาชีวะที่เป็นอเสขะ"[๑๘] อีกด้วย โดยจัดว่าเป็น ๑ ใน "อเสขธรรม ๑๐" ซึ่งได้แก่ ๑. สัมมาทิฏฐิที่เป็นอเสขะ ๒. สัมมาสังกัปปะที่เป็นอเสขะ ๓. สัมมาวาจาที่เป็นอเสขะ ๔. สัมมากัมมันตะที่เป็นอเสขะ ๕. สัมมาอาชีวะที่เป็นอเสขะ ๖. สัมมาวายามะที่เป็นอเสขะ ๗. สัมมาสติที่เป็นอเสขะ ๘. สัมมาสมาธิที่เป็นอเสขะ ๙. สัมมาญาณะที่เป็นอเสขะ ๑๐. สัมมาวิมุตติที่เป็นอเสขะ[๑๙]

ซึ่งอเสขธรรม ๑๐ นี้ยังจัดว่าเป็นธรรม ๑๐ ประการที่ควรทำให้แจ้ง[๒๐] และภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๑๐ ประการนี้ถือว่า "เป็นผู้ควรแก่ของที่เขานำมาถวาย ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ทักษิณา ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญอันยอดเยี่ยมของโลก"[๒๑] และ "เป็นผู้มีกุศลสมบูรณ์ มีกุศลอย่างยิ่ง เป็นสมณะผู้บรรลุธรรมชั้นสูงที่ควรบรรลุ ไม่มีใครสู้วาทะได้"[๒๒] นอกจากนั้น ยังมีคำอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับสัมมาอาชีวะในระดับนี้ว่า มีลักษณะที่เรียกว่า "โวทานจริยา"[๒๓] ซึ่งแปลว่า "ความประพฤติที่ผ่องแผ้วหรือบริสุทธิ์" เนื่องจาก "สัมมาอาชีวะที่บุคคลเจริญ ทำให้มากแล้ว เป็นธรรมมีการกำจัดราคะ โทสะ และโมหะเป็นทีสุด"

กล่าวได้ว่า สัมมาอาชีวะเป็นทางหลีกเลี่ยงสำหรับบุคคลผู้มีการเลี้ยงชีพผิด[๒๔] และเป็นทางเพื่อความดับสนิทสำหรับบุคคลผู้มีการเลี้ยงชีพผิด[๒๕] ดังข้อความที่พระสารีบุตรแสดงแก่อนาถปิณฑิกเศรษฐี เมื่อครั้งที่ป่วยหนัก อาการไข้และทุกขเวทนากำลังกำเริบว่า ประกอบด้วยมิจฉาอาชีวะเช่นใด หลังจากตายแล้วจะไปเกิดในอบาย ทุคติ วินิบาต นรก มิจฉาอาชีวะเช่นนั้นย่อมไม่มีแก่ท่าน เพราะท่านมีสัมมาอาชีวะ ก็เมื่อท่านพิจารณาเห็นสัมมาอาชีวะ นั้นว่ามีอยู่ในตน เวทนาก็จะสงบระงับไปโดยพลัน[๒๖] ด้วยเหตุดังกล่าว สัมมาอาชีวะจึงเป็นคุณสมบัติของ "สัตบุรุษ" คือ บุคคลที่

---

[๑๗]**ม.อุ.** (ไทย) ๑๔/๑๔๐/๑๗๙-๑๘๐.

[๑๘]**ม.ม.** (ไทย) ๑๓/๑๔๗/๑๖๔, **องฺ.ทสก.** (ไทย) ๒๗/๑๑๒/๒๕๗.

[๑๙]**ที.ปา.** (ไทย) ๑๑/๓๔๘/๓๖๕.

[๒๐]**ที.ปา.** (ไทย) ๑๑/๓๖๐/๔๓๗.

[๒๑]**ม.ม.** (ไทย) ๑๓/๑๓๗/๑๖๓-๑๖๔.

[๒๒]**ม.ม.** (ไทย) ๑๓/๒๖๘/๓๑๖-๓๑๗.

[๒๓]**ขุ.จู.** (ไทย) ๓๐/๑๒๑/๔๐๑, **ขุ.ปฏิ.** (ไทย) ๓๑/๑๒/๒๒.

[๒๔]**ม.มู.** (ไทย) ๑๒/๘๗/๗๖.

[๒๕]**ม.มู.** (ไทย) ๑๒/๘๗/๗๙.

[๒๖]**สํ.ม.** (ไทย) ๑๙/๑๐๒๒/๕๓๘.

ประกอบด้วยสัมมัตตะ ๘ และ “สัตบุรุษที่ยิ่งกว่าสัตบุรุษ”[๒๗] คือ บุคคลที่ประกอบด้วยสัมมัตตะ ๑๐ พระอุบาลีเถระจึงได้กล่าวสอนภิกษุที่ออกบวชใหม่ว่า “พึงคบกัลยาณมิตรผู้มีอาชีวะบริสุทธิ์ไม่เกียจคร้าน”[๒๘]

เมื่อพิจารณาจากองค์หรือคุณสมบัติของภิกษุที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น จะพบได้ว่า อาชีวะเป็นหนึ่งในคุณสมบัติที่บ่งชี้ถึงความสามารถที่จะกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง หรือควรได้รับหรือไม่ได้รับสิทธิบางอย่าง หากอาชีวะบริสุทธิ์ก็จะสามารถกระทำได้ เช่น กรณีให้โอวาทแก่ภิกษุณี หรือได้รับสิทธิ เช่น กรณีควรให้ทำโอกาส แต่หากอาชีวะไม่บริสุทธิ์ก็จะเป็นไปในทางตรงกันข้าม สิ่งที่น่าสังเกตก็คือ คุณสมบัติอันมีอาชีวะเป็นองค์ประกอบเหล่านี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นคุณสมบัติเชิงสังคม คือเป็นคุณสมบัติของภิกษุที่ใช้ในการอยู่ร่วมและมีปฏิสัมพันธ์กับคณะสงฆ์ ตลอดจนภิกษุณีอีกด้วย การแสดงสัมมาอาชีวะในพระวินัย อันเกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำเนินชีวิตของฝ่ายบรรพชิต คือภิกษุและภิกษุณีนั้น มีลักษณะเป็นการแสดงสัมมาอาชีวะในเชิงปฏิเสธ (negative) กล่าวคือ เป็นการระบุไม่ให้ทำหรือหลีกเลี่ยงการเลี้ยงชีพด้วยการกระทำหรือวิธีการบางอย่าง โดยไม่ได้มีการแสดงในเชิงสนับสนุน (positive) ว่า เมื่อละหรือหลีกเลี่ยงเช่นนั้นแล้ว ควรเลี้ยงชีพด้วยการกระทำอย่างไรต่อไป[๒๙] ผู้วิจัยเห็นว่าที่การแสดงสัมมาอาชีวะในพระวินัยเป็นเช่นนี้น่าจะด้วยเหตุผลหลักว่า การเลี้ยงชีพของภิกษุและภิกษุณีในธรรมวินัยของพระพุทธเจ้านั้น กล่าวโดยอุดมคติแล้ว ถือได้ว่าเป็นสัมมาอาชีวะอยู่ในตัวเองเรียบร้อยแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องมีคำอธิบายสัมมาอาชีวะในเชิงสนับสนุนเพิ่มมาอีก

๒.๑.๓ ความหมายของสัมมาชีพตามนัยของนักวิชาการ

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายของสัมมาอาชีพ ว่า หมายถึง การเลี้ยงชีวิตชอบ คือ เว้นจากเลี้ยงชีวิตโดยทางที่ผิด เช่น โกงเขา หลอกลวง สอพลอ บีบบังคับขู่เข็ญ ค้าคนค้ายาเสพติด ค้ายาพิษ เป็นต้น[๓๐] นอกจากนี้พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ยังได้อธิบายเกี่ยวกับสัมมาอาชีพไว้ว่า พระพุทธศาสนามองเป้าหมายของสัมมาอาชีพ โดยมุ่งเน้นด้านความต้องการแห่งชีวิตมนุษย์ คือ มุ่งให้ทุกคนมีปัจจัย ๔ พอเพียงที่จะอยู่เป็นการถือเอาหลัก เพื่อการพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายที่ดีกว่า คือ การพัฒนาคุณภาพจิตและปัญญา เพื่อความมีชีวิตดีงามและประสบสุขที่ประณีตยิ่งขึ้นไป เพราะฉะนั้น คำว่า สัมมาชีพ มิใช่หมายเพียงแค่การใช้แรงงานให้เกิดผลผลิต แล้วได้ปัจจัยเลี้ยงชีพเป็นผลตอบแทนมาโดยชอบธรรมเท่านั้น แต่หมายถึง การทำหน้าที่ทำให้เป็นผู้ควรแก่การได้ปัจจัยบำรุงเลี้ยงชีวิตด้วย เช่น การที่ภิกษุอยู่ในสมณะธรรมแล้วได้รับปัจจัย ๔ ที่ชาวบ้านถวาย

---

[๒๗]**สํ.ม.** (ไทย) ๑๙/๒๕-๒๖/๒๗.

[๒๘]**ขุ.เถร.** (ไทย) ๒๖/๒๔๙/๓๗๙.

[๒๙]พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับขยายความ**, หน้า ๗๑๓-๗๑๖.

[๓๐]พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, อ้างแล้ว, หน้า ๓๓๑.

ก็เป็นสัมมาชีพของภิกษุ หรือลูกประพฤติตนเป็นลูกที่ดีสมควรแก่การเลี้ยงดูของพ่อแม่ ก็พึงนับว่าเป็นสัมมาชีพของลูกแล้ว[๓๑]

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับสัมมาอาชีพ ว่า การเลี้ยงชีวิตชอบ คือ "เว้นจากมิจฉาอาชีพ สำเร็จอาชีพที่ชอบ ศีลสิกขา สิกขา คือ ศีล ได้แก่ วาจาชอบ การงานชอบ อาชีพชอบ พูดโดยทั่วไป จะพูดจะทำอะไรก็ให้ถูกชอบอย่าให้ผิด ประกอบอาชีพอะไรก็เช่นเดียวกัน ถ้ายังไม่มีอาชีพ เช่น เป็นนักเรียนต้องอาศัยผู้ใหญ่อุปการะให้ใช้ทรัพย์ควรใช้อย่างถูกต้องในทางที่ชอบ ที่ควรพยายามศึกษาตนเองให้รู้จักงดเว้นจากการประพฤติการกระทำต่าง ๆ การดำเนินอาชีพถูกทาง บุคคลทุกคนต้องเลี้ยงอาชีพเพื่อให้เป็นอยู่ได้ อาชีพแต่ละอย่างมีทั้งดีและชั่วเลือกกระทำแต่สิ่งที่ไม่เดือดร้อนต่อผู้อื่นและเดือดร้อนตนเอง"[๓๒]

ชัยวัฒน์ อัตพัฒน์ ได้กล่าวไว้ว่า "สัมมาอาชีพ คือ การเลี้ยงชีวิตที่ชอบ ไม่ผิดกฎหมายและศีลธรรมเว้นการเลี้ยงชีพเพื่อฆ่า ไม่แสวงหามาด้วยการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่ประกอบอาชีพที่เป็นภัยต่อสังคมและบ้านเมือง จงประสบแต่สัมมาชีพทุกชนิด ไม่ประกอบอาชีพทุจริต ทำให้กายใจสบายไม่ต้องคอยหลบ ๆ ซ่อน ๆ จากศัตรูและบ้านเมือง"[๓๓]

บุญมี แท่นแก้ว ได้กล่าวไว้ว่า "สัมมาอาชีพ คือ การเลี้ยงชีพที่ถูกต้อง เพื่อให้ชีวิตเป็นอยู่อย่างมีความสุข จึงไม่ควรทำร้ายหรือทำอันตรายต่อชีวิตสัตว์ทุกชนิด การดำเนินชีวิตที่ไม่สร้างหนี้ไม่ทำกำไรแต่เป็นชีวิตที่ยังประโยชน์ เพราะพ้นจากมิจฉาอาชีวะ ๕ ประการ การโกง การล่อลอง การตลบตะแลง การมองตนในทางที่ผิด การเอาลาภต่อลาภ"[๓๔]

ทองหล่อ วงษ์ธรรมา ได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับสัมมาอาชีพ ว่า "เลี้ยงชีพชอบ หมายถึงการแสวงหาปัจจัย ๔ หรือเครื่องบริโภคต่าง ๆ มาเลี้ยงตนเองและครอบครัวควรแสวงหาโดยชอบด้วยหลักศีลธรรม กฎหมาย และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม ไม่ควรเป็นการแสวงหาเพื่อเบียดเบียน

---

[๓๑]พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยายความ**, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๗๗๘-๗๗๙.

[๓๒]พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ), **ธรรมปริทรรศน์**, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๑๒๘.

[๓๓]ชัยวัฒน์ อัตพัฒน์, รศ., **จริยศาสตร์**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓), หน้า ๒๓๖.

[๓๔]บุญมี แท่นแก้ว, ผศ., **จริยศาสตร์**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮาส์, ๒๕๓๙), หน้า ๒๗.

ตนเองและผู้อื่น หากผู้ประกอบการค้าขายก็ควรละเว้นจากการค้าขายสิ่งเหล่านี้คือ เครื่องประหารชีวิตมนุษย์และสัตว์ การค้าขายสัตว์เพื่อฆ่าเป็นอาหาร การค้าขายน้ำเมา และการค้าขายยาพิษ”[๓๕]

สุวัฒน์ จันทร์จำนง ได้กล่าวไว้ว่า สัมมาอาชีพ หมายถึง การดำเนินชีวิตด้วยการทำมาหาเลี้ยงชีพที่สุจริตปราศจากการหลอกลวง ทรยศ ต้มตุ๋น หน้าเลือด ไม่ประกอบอาชีพที่เป็นภัยผู้ดำเนินตามแนวสัมมาอาชีวะ โดยนัยนี้ย่อมไม่ควรประกอบอาชีพในโรงงานผลิตอาวุธโรงฆ่าสัตว์โรงงานสร้างสารพิษอันก่อให้เกิดมลภาวะต่อมนุษย์ สัตว์ สิ่งแวดล้อม รวมถึงการไม่กอบอาชีพตามบ่อนการพนันโสเภณี และการยิงนกตกปลาซึ่งถือเป็นการฆ่าสัตว์ด้วยเช่นเดียวกัน”[๓๖]

จะเห็นได้ว่า ตามนัยของนักวิชาการได้ให้ความหมายของสัมมาอาชีพว่า หมายถึง การเว้นจากมิจฉาชีพทุกชนิด ประกอบแต่การงานที่สุจริต ไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดศีลธรรม ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนทั้งแก่ตนเองและบุคคลอื่น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ อาชีพที่ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และมีรายได้มากกว่ารายจ่าย เป็นความพยายามที่จะปรับจากการทำมาหากิน เป็นการทำมาค้าขาย โดยไม่ได้เอากำไรสูงสุดเป็นตัวตั้ง หรือเป็นเป้าหมายสุดท้าย และต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคม กล่าวคือ ความสุขของตนและคนทำงาน รวมถึงประโยชน์ของผู้บริโภค และผู้รับบริการเป็นหลัก โดยไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม และไม่มุ่งไปกระตุ้นตัณหาอันเป็นเหตุแห่งทุกข์ เป็นต้น

๒.๑.๔ ประเภทของสัมมาชีพ

สัมมาอาชีพสามารถจำแนกออกได้เป็น ๒ ประเภท ดังนี้[๓๗]

(๑) สัมมาอาชีพระดับโลกิยะ ได้แก่ สัมมาอาชีพที่เป็นส่วนแห่งบุญให้ผลเป็นอุปธิ คือ การละเว้นมิจฉาชีพ ได้แก่ การเลี้ยงชีวิตในทางที่ไม่ชอบ เลี้ยงชีวิตด้วยสัมมาอาชีพ

(๒) สัมมาอาชีพระดับโลกุตตระ หมายถึง การงด การเว้น การเว้นขาดเจตนาเป็นเหตุงดเว้นจากมิจฉาอาชีพของภิกษุผู้มีจิตไกลจากกิเลสข้าศึกมีจิตหาอาสวะมิได้ เพียบพร้อมด้วยอริยมรรคอยู่ เป็นการเลี้ยงชีวิตชอบในระดับของพระโสดาบัน พระอริยบุคคลขั้นต้นขึ้นไป จนถึงพระอรหันต์ ซึ่งจะให้ผลเป็นความสุขสงบเป็นไปเพื่อความสิ้นทุกข์และเป็นไปเพื่อนิพพิทาความเบื่อหน่ายจากอารมณ์ที่เป็นโลกิยะทั้งปวง

สัมมาชีพ เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญมากข้อหนึ่งในมัชฌิมาปฏิปทาเป็นทางไปสู่ความเป็นอริยบุคคล มีจุดมุ่งหมายที่ความเป็นอรหันต์เป็นที่สุด แม้ว่าทางสายกลางฟังดูง่ายและเป็นที่เข้าใจ

---

[๓๕]ทองหล่อ วงษ์ธรรมา, ดร., **ปรัชญาอินเดีย**, (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๓๕), หน้า ๒๖๗.

[๓๖]สุวัฒน์ จันทร์จำนง, **ความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับปรัชญาและศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร: อลีนเพรส, ๒๕๔๐), หน้า ๒๕๕.

[๓๗]พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยายความ**, หน้า ๗๗๙.

กันกว้าง ๆ โดยคนทั่วไป แต่แท้จริงแล้วมัชฌิมาปฏิปทาก็ยังคงเป็นปัญหาอย่างมากในทางปฏิบัติ คือ เมื่อถึงขั้นปฏิบัติจริง ๆ ต้องประสบกับความยุ่งยากไม่น้อย จำต้องระวังไม่ให้หลงเดินนอกทาง อันเป็นทางแห่งกามสุขขัลลิกานุโยค หรือเป็นทางแห่งอัตตกิลมถานุโยค ต้องระมัดระวังด้วยปัญญาอย่างมาก ซึ่งหากจะสรุปความสำคัญของสัมมาอาชีพแล้วสามารถสรุปได้ ๓ ประเด็นดังนี้

๑) สัมมาชีพเป็นทางแห่งความสุข

การดำเนินชีวิตของคนเราทุกคนพยายามศึกษาหาความรู้ พยายามทำงาน หรือประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ดี เพราะต่างคิดว่าความสุขเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เป็นสิ่งที่เป็นความหวังแห่งความสำเร็จในชีวิต เป็นสิ่งดึงดูดกระตุ้นให้คนเราเกิดความพยายามประพฤติปฏิบัติโดยที่ไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย ก็เพราะความต้องการพ้นจากทุกข์ซึ่งในทางพุทธศาสนาความสุขสูงสุดก็คือ พระนิพพานเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ดังพุทธพจน์ “ภิกษุทั้งหลาย แม่น้ำคงคาไหลไปสู่สมุทร บ่าไปสู่สมุทร หลากไปสู่สมุทร แม้ฉันใด ภิกษุก็ฉันนั้นเหมือนกัน เมื่อเจริญอริยมรรคมีองค์ ๘ ทำอริยมรรคมีองค์ ๘ ให้มาก ย่อมน้อมไปสู่นิพพาน โน้มไปสู่นิพพาน โอนไปสู่นิพพาน”[๓๘]

๒) สัมมาชีพเป็นเครื่องวัดความเจริญของพระพุทธศาสนา

ความเจริญรุ่งเรืองหรือความเสื่อมทางพุทธศาสนานั้น สามารถที่จะวัดได้ว่ายังมีผู้ปฏิบัติอยู่หรือไม่ เพราะว่าตราบใดก็ตามที่ยังมีผู้ประพฤติปฏิบัติตามอริยมรรคมีองค์ ๘ อยู่ ปริยัติพระสัทธรรม ปฏิบัติพระสัทธรรม และปฏิเวธ พระสัทธรรม ก็ยังมีทรงไว้อยู่ สงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้าผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูกทาง ปฏิบัติสมควร ก็ยังมีอยู่ โลกก็จะไม่ว่างจากพระอรหันต์[๓๙] ดังนี้ ก็ชี้วัดแสดงว่าศาสนายังมีความเจริญรุ่งเรือง แต่ในทางตรงข้ามกันหากไม่มีผู้ประพฤติปฏิบัติตามอริยมรรคมีองค์ ๘ ไม่มีปริยัติ พระสัทธรรม ไม่มีปฏิบัติพระสัทธรรม และไม่มีปฏิเวธพระสัทธรรม สงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้าผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูกทาง ปฏิบัติสมควร ก็ไม่มีอยู่ ในโลกก็จะว่างจากพระอรหันต์ ดังพุทธพจน์ว่า “ในธรรมวินัยที่ไม่มีอริยมรรคมีองค์ ๘ ย่อมไม่มีสมณะที่ ๑ ย่อมไม่มีสมณะที่ ๒ ย่อมไม่มีสมณะที่ ๓ ย่อมไม่มีสมณะที่ ๔ ในธรรมวินัยที่ไม่มีอริยมรรคมีองค์ ๘ ย่อมไม่มีสมณะที่ ๑ ย่อมไม่มีสมณะที่ ๒ ย่อมไม่มีสมณะที่ ๓ ย่อมไม่มีสมณะที่ ๔[๔๐]

๓) สัมมาชีพเป็นอุดมการณ์ของบรรพชิตและคฤหัสถ์ในพระพุทธศาสนา

ในระดับสูงสุดสำหรับผู้ประพฤติพรหมจรรย์ มัชฌิมาปฏิปทาจึงเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า ถ้าเรารักพระพุทธศาสนา รักพระพุทธเจ้าต้องจะบูชาพระองค์ ก็ควรบูชาด้วยการประพฤติปฏิบัติตาม

---

[๓๘]**สํ.ม.** (ไทย) ๑๙/๙๗/๖๐.

[๓๙]**วิ.ม.** (ไทย) ๔/๑๓/๒๐-๒๑., **ที.ม.** (ไทย) ๑๐/๒๑๐/๑๖๒.

[๔๐]สมณะที่ ๑ สมณะที่ ๒ สมณะที่ ๓ สมณะที่ ๔ ในที่นี้ได้แก่ พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ ตามลำดับ ดูรายละเอียดที่, **ที.ม.** (ไทย) ๑๐/๒๑๔/๑๖๒.

อริยมรรคมีองค์ ๘ หรือมัชฌิปฏิปทานี้ เพื่อจะได้บรรลุเป้าหมาย อุดมการณ์ของพระพุทธศาสนา คือ การทำประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุข ความเจริญ แก่มหาชน ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสแก่สาวกในครั้งที่ส่งไปประกาศพระพุทธศาสนาครั้งแรกว่า

> ธรรมที่เราแสดงแล้วเพื่อความรู้ยิ่ง เธอทั้งหลายพึงเรียนเสพ เจริญทำให้มากด้วยดี โดยวิธีที่พรหมจรรย์นี้จะพึงตั้งอยู่ได้นาน ดำรงอยู่ได้นาน ข้อนั้นพึงเป็นไปเพื่อเกื้อกูลแก่คนหมู่มาก เพื่อสุขแก่คนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย คือ อะไร คือ... อริยมรรคมีองค์ ๘[๔๑]

อนึ่ง มัชฌิมาปฏิปทานี่มีประโยชน์ในชีวิตประจำวันมาก เรียกได้ว่าเป็นอุดมคติหรืออุดมการณ์ (Ideology) และวิถีชีวิตของชาวพุทธ ถ้าหากจะถามว่า ชาวพุทธควรดำเนินชีวิตอย่างไร คำตอบก็คือ ควรดำเนินชีวิตตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา หรืออริยมรรคมีองค์ ๘ สำหรับคนทั่วไปอาจจะปฏิบัติในขั้นต่ำลงมา แต่ในแนวทางเดียวกัน เปรียบเหมือนตัวยาเดียวกัน ถ้าเป็นเด็กก็กินน้อยหน่อย ผู้ใหญ่ก็กินมากขึ้น หรือผู้ใหญ่ด้วยกัน ถ้าโรครุนแรงมากอาจต้องเพิ่มยา ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า

> เราไม่สรรเสริญมิจฉาปฏิปทา (การปฏิปทาที่ผิด) ของคฤหัสถ์หรือบรรพชิตผู้ปฏิบัติผิด ย่อมทำญายธรรมที่เป็นกุศลให้สำเร็จไปได้ เพราะเหตุแห่งการปฏิบัติผิด แต่เราสรรญเสริญสัมมาปฏิปทาซึ่ง คือ อริยมรรคมรองค์ ๘ ของคฤหัสถ์ หรือบรรพชิตคฤหัสถ์ หรือบรรพชิตผู้ปฏิบัติชอบทำญายธรรมที่เป็นกุศลให้สำเร็จได้ เพราะเหตุแห่งการปฏิบัติชอบ[๔๒]

จุดเน้นของพระพุทธศาสนาจะเน้นที่จิตใจ เจตนา อันเป็นการกระทำที่มีเจตนาที่ดี เพราะหากเริ่มต้นจากจิตที่มีเจตนาดีแล้ว ผลลัพธ์ที่ตามมาก็ย่อมคาดได้ว่าเป็นไปในทางที่ดีอย่างแน่นอน ดังนั้น หากการหาเลี้ยงชีพหรือการประกอบอาชีพตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นพร้อมทั้งยังเป็นการส่งเสริมพัฒนาความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ทั้งทางร่างกายและจิตใจควบคู่กันไป ประโยชน์อันพึงประสงค์ย่อมตกอยู่กับตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และธรรมชาติแวดล้อม ตลอดจนถึงประเทศชาติอย่างแน่นอน

๒.๑.๕ ความสำคัญของสัมมาชีพ

ความสำคัญของสัมมาชีพ จากที่กล่าวมาทั้งหมด คงจะพอทำให้เห็นได้ว่า สัมมาชีพมีความสำคัญในฐานะที่เป็นองค์แห่งมรรค ซึ่งกล่าวอย่างเจาะจงลงไปอีกได้ว่าเป็นองค์แห่งมรรคในกลุ่มศีล ลักษณะสำคัญของสัมมาชีพจึงมีลักษณะร่วมกันกับศีล ดังนั้น ในเบื้องต้นนี้จะต้องทำความเข้าใจลักษณะของศีลเสียก่อน

---

[๔๑] **ที.ม.** (ไทย) ๑๐/๑๘๔/๑๓๐-๑๓๑.

[๔๒] **สํ.ม.** (ไทย) ๑๙/๒๔/๒๖.

สัมมาชีพหรือสัมมาอาชีวะระดับธรรมในพระสุตตันตปิฎก แสดงถึงผลที่เกิดจากการมีสัมมาอาชีวะและมิจฉาอาชีวะ อันเป็นการชี้ให้เห็นการดำเนินไปตามกฎแห่งกรรม กล่าวให้ชัดขึ้นอีกก็คือ หากบุคคลมีสัมมาอาชีวะ ซึ่งได้แก่ การเลี้ยงชีวิตด้วยกุศลกรรม คือ กายสุจริต ๓ วจีสุจริต ๔ ย่อมได้กุศลวิบาก (ผลแห่งกรรมที่เป็นกุศล) ดังตัวอย่างที่พระพุทธเจ้าทรงมีปุริสลักษณะบางอย่างเพราะมีสัมมาอาชีวะในชาติก่อน[๔๓] ในทางตรงกันข้าม หากบุคคลมีมิจฉาอาชีวะ ซึ่งได้แก่ การเลี้ยงชีวิตด้วยอกุศลกรรม คือ กายทุจริต ๓ วจีทุจริต ๔ ย่อมได้อกุศลวิบาก (ผลแห่งกรรมที่เป็นอกุศล) ดังตัวอย่าง เปรตที่ชาติก่อนเป็นพ่อค้าโกง[๔๔] ผู้พิพากษาโกง[๔๕]

อนึ่ง พึงสังเกตด้วยว่า คำว่า “อาชีวะ” ที่ใช้ในพระไตรปิฎกมีขอบเขตกว้างกว่าคำว่า “อาชีพ” ที่ใช้กันทั่วไปในภาษาไทย เนื่องจากเมื่อพิจารณาความหมายของคำว่า “อาชีวะ” พบว่ามาจากศัพท์ภาษาบาลีว่า “อาชีโว” ตามหลักบาลีไวยากรณ์ คำนี้มีรากศัพท์มาจาก อา อุปสรรคที่แปลว่า “ทั่ว, ยิ่ง” กลับความ, ชีว ธาตุใช้ในความหมายว่า “เป็นอยู่, ดำรงชีพอยู่” ลง อ ปัจจัย[๔๖] รวมความแล้วแปลได้ว่า “ความเป็นอยู่, การดำรงชีวิต” จึงกินความหมายมากกว่าคำว่า “อาชีพ” ซึ่งแปลว่า “การเลี้ยงชีวิต, การทำมาหากิน, งานที่ทำเป็นประจำเพื่อเลี้ยงชีพ”[๔๗] กล่าวสำหรับประเด็นนี้ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้อธิบายว่า คำว่า “สัมมาชีพ” ในทางธรรมมิใช่หมายเพียงการใช้แรงงานให้เกิดผลผลิต แล้วได้รับปัจจัยเครื่องเลี้ยงชีพเป็นผลตอบแทนมาโดยชอบธรรมเท่านั้น แต่หมายถึงการทำหน้าที่ความประพฤติ หรือการดำรงตนอย่างถูกต้องอย่างหนึ่งอย่างใดที่ทำให้เป็นผู้สมควรแก่การได้ปัจจัยบำรุงเลี้ยงชีวิตด้วย เช่น การที่พระภิกษุดำรงตนอยู่ในสมณธรรมแล้วได้รับปัจจัย ๔ ที่ชาวบ้านถวาย ก็เป็นสัมมาชีพของพระภิกษุ หรือการที่ลูกประพฤติตนเป็นลูกที่ดีสมควรแก่การเลี้ยงดูของพ่อแม่ ก็พึงนับเป็นสัมมาชีพของลูก[๔๘] เช่นกัน

สัมมาอาชีวะสามารถแบ่งได้ ๒ ประเด็นหลัก ๆ คือ นิยามและความสำคัญของสัมมาอาชีวะ กล่าวคือ นิยามของสัมมาอาชีวะที่สอดรับกับข้อมูลจากพระไตรปิฎก รวมทั้งคำอธิบายของคัมภีร์ชั้นรองอื่น ๆ และมีความครอบคลุมมากที่สุด ได้แก่ นิยามที่ว่า สัมมาอาชีวะ หมายถึง การเลี้ยงชีวิตด้วยกุศลกรรม คือ กายสุจริต ๓ วจีสุจริต ๔ เป็นเบื้องต้น ตลอดจนมีความเพียรในการชำระ

---

[๔๓]**ที.ปา.** (ไทย) ๑๑/๒๔๐/๑๙๖.

[๔๔]**ขุ.เปต.** (ไทย) ๒๖/๘๐๑/๒๙๙.

[๔๕]**ขุ.เปต.** (ไทย) ๒๖/๔๙๙-๕๐๖/๒๔๗.

[๔๖]สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, **บาลีไวยากรณ์ วจีวิภาค ภาคที่ ๒ อาขยาตและกิตก์**, พิมพ์ครั้งที่ ๓๘, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๑๖๓.

[๔๗]พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ “คำวัด”**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, ๒๕๕๑), หน้า ๑๓๓๖.

[๔๘]พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับขยายความ**, หน้า ๗๓๓.

ขัดเกลากิเลสที่เนื่องด้วยการเลี้ยงชีวิตนั้นให้เบาบางลงเรื่อย ๆ จนกว่าจิตใจจะ “บริสุทธิ์” และ “ผ่องแผ้ว” ในที่สุด ส่วนความสำคัญของสัมมาอาชีวะนั้น สามารถมองได้ ๒ ระดับ ได้แก่ สัมมาอาชีวะระดับธรรม และสัมมาอาชีวะระดับวินัย โดยในระดับธรรม หากบุคคลมีมิจฉาอาชีวะย่อมได้อกุศลวิบาก ในทางตรงข้ามหากบุคคลมีสัมมาอาชีวะย่อมได้กุศลวิบาก อีกทั้งเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาทางจิตและปัญญาของตนเองให้ยิ่งขึ้นไปอีก ขณะที่ในระดับวินัย สัมมาอาชีวะเป็นกรอบที่กำหนดกายกรรมและวจีกรรมของบุคคลผู้เลี้ยงชีวิตด้วยอาชีวะใดอาชีวะหนึ่ง เพื่อให้มีความสุจริต ถูกต้อง เหมาะสมสอดคล้องกับอาชีวะนั้น ๆ

จะเห็นได้ว่า ผลจากการมีสัมมาอาชีวะและมิจฉาอาชีวะในลักษณะดังกล่าวเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในระดับปัจเจกบุคคลทั้งสิ้น ส่วนสัมมาอาชีวะในพระอภิธรรมปิฎกก็เป็นสัมมาอาชีวะระดับธรรมเช่นเดียวกัน เพราะว่าสัมมาอาชีวะจัดเป็นเจตสิกซึ่งเป็นสภาวธรรมที่เกิดขึ้นในจิตของปัจเจกบุคคลอย่างชัดเจนอยู่แล้ว ส่วนสัมมาอาชีวะระดับวินัยในพระวินัยปิฎก เห็นได้จากการระบุโทษอาบัติของภิกษุและภิกษุณีที่มีอาชีวะไม่บริสุทธิ์ การไม่อนุญาตให้กระทำการบางอย่างอันเนื่องจากมีความบกพร่องทางอาชีวะ เป็นต้น จะเห็นได้ว่า ลักษณะของการลงโทษดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่ถูกบัญญัติขึ้นโดยมีจุดประสงค์เพื่อประโยชน์ในการอยู่ร่วมกันของหมู่คณะ เพราะการล่วงละเมิด ซึ่งในที่นี้ คือ ไม่มีสัมมาอาชีวะหรือมีอาชีวะไม่บริสุทธิ์ ไม่เพียงส่งผลเสียแก่ตนเองเท่านั้น หากยังทำให้หมู่คณะพลอยได้รับผลทางลบไปด้วย

๒.๒ แนวคิดการพัฒนาสัมมาชีพสู่ผลิตภัณฑ์ชุมชน

ในปัจจุบันทางภาครัฐได้ดำเนินการจัดโครงการสร้างสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขึ้น ภายใต้การบูรณาการความร่วมมือของประชารัฐโดยใช้พื้นที่เป้าหมายตามพื้นที่ในความรับผิดชอบของยุทธศาสตร์ที่ ๑ การส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและชนบท จำนวน ๒๓,๕๘๙ หมู่บ้าน เป็นพื้นที่ดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครัวเรือนในหมู่บ้านเป้าหมาย มีโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาอาชีพให้เกิดสัมมาชีพชุมชนเพื่อสร้างรายได้ที่ส่งผลให้เศรษฐกิจฐานรากเติบโตไปได้อย่างมีคุณภาพ

๒.๒.๑ ที่มาของแนวคิดการพัฒนาสัมมาชีพ

สังคมในศตวรรษที่ ๒๑ มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งในประเทศไทยรวมถึงประเทศอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์ สังคมและเทคโนโลยี ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับสังคมไทยในปัจจุบันที่กำลังเผชิญกับปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ และประชาชนทุกระดับ ประสบปัญหาต่าง ๆ ปัญหาที่สำคัญ คือ เกิดจากประชาชนในระดับรากหญ้าซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ของประเทศ รัฐบาลได้มองเห็นความสำคัญของปัญหานี้จึงได้มีการพัฒนาประเทศที่เน้นไปที่การส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในประเทศได้ อยู่ดี กินดี

มีอาชีพและรายได้ รวมทั้งมีสุขภาพร่างกายที่ดี มีการส่งเสริมผ่านทางโครงการต่าง ๆ โดยมีหน่วยงานของรัฐเป็นผู้กำกับดูแล อาทิ โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อให้แต่ละชุมชนได้นำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้า เพื่อเพิ่มรายได้ อีกทั้งยังมีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่มุ่งเน้นไปที่กระบวนการพัฒนาชุมชนเพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายภายใต้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทย[๔๙]

การพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ โดยมุ่งเน้นที่การสร้างโอกาสการเข้าถึงทางการศึกษา และบริการสาธารณสุข การสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม โดยการสนับสนุนการสร้างอาชีพและรายได้และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ การกระจายการจัดการภาครัฐให้มีความครอบคลุมและทั่วถึง และการสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานราก นั่นคือ “รายได้” โดยการสร้างอาชีพ จึงเป็นที่มาของ “สัมมาชีพชุมชน”[๕๐] ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีเป้าหมายให้ประชาชนได้รับการพัฒนาอาชีพและมีรายได้ โดยให้ชาวบ้านสอนชาวบ้านในสิ่งที่มีความถนัดและอยากทำ ฝึกปฏิบัติจริงให้สามารถนำไปเป็นอาชีพได้ คัดเลือกและจัดเวทีฝึกทักษะการสอนการนำเสนอให้กับคนเหล่านี้เพื่อยกระดับเป็น “วิทยากรสัมมาชีพชุมชน” จากนั้นจึงกลับไปสร้างทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้านเพิ่มเติม และเปิดรับชาวบ้านที่มีความสนใจอยากฝึกอาชีพในแต่ละประเภทอาชีพหมู่บ้าน เมื่อผ่านการฝึกปฏิบัติแล้วขั้นพื้นฐานที่สุดก็จะสามารถสร้างอาชีพบนฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สร้างรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ โดยจะนำไปสู่การสนับสนุนแหล่งทุนเพื่อต่อยอดอาชีพ สร้างผลผลิต สร้างผลิตภัณฑ์ขึ้นมาเข้าสู่ระบบ OTOP เพื่อขยายตลาดในวงกว้าง

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product) เป็นโครงการที่จัดทำขึ้นตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชม โดยเฉพาะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕–๒๕๕๙) โดยเน้นภูมิคุ้มกันที่มีอยู่เพื่อแก้ปัญหาในการผลิตสินค้า และบริการของชุมชน โดยสนับสนุนให้แต่ละชุมชนมีการรวมกลุ่มในลักษณะของกลุ่มอาชีพ เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ความรู้ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น มาใช้ในการพัฒนาสินค้าและบริการ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างงาน

---

[๔๙]กรรณิการ์ สายเทพ และพิชญา เพิ่มไทย, “แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อการส่งออกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดอกไม้ประดิษฐ์ ตำบลแม่ทะ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง”, **วารสารวิทยาการจัดการสมัยใหม่**, (ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๐): ๒.

[๕๐]ศุภมาส เหล็นเรือง และคณะ, “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน : กรณีศึกษา อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม”, **รายงานการศึกษาเอกสารวิชาการ**, (สถาบันดำรงราชานุภาพ: กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๖๐), หน้า ๑.

สร้างรายได้ สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง[๕๑] พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน เพื่อเตรียมความพร้อมคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัว รองรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

การเสริมสร้างพลังให้ทุกภาคส่วนสามารถเพิ่มทางเลือกการใช้ชีวิตในสังคม และมีส่วนร่วมในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองได้อย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรีนั้น การส่งเสริมจึงทำให้ทุกคนสามารถแสดงออกทางความคิดอย่างสร้างสรรค์ เพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชนในการจัดการปัญหาของชมชนด้วยตนเอง สนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ ส่งเสริมให้ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นพลังร่วมในการพัฒนาสังคม ส่งเสริมบทบาทสตรีในระดับการบริหารและการตัดสินใจทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ การก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของประเทศไทย เป็นความท้าทายที่ผลักดันให้ผู้ประกอบการไทยไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการที่ทำธุรกิจส่งออกนำเข้า หรือผู้ที่ทำธุรกิจภายในประเทศ ทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดย่อม และยังรวมไปถึงผู้ประกอบการระดับชุมชนด้วย ในการที่จะต้องเรียนรู้และปรับตัวรองรับความเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากเสรีภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ที่จะมีผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจ ทั้งนี้เพื่อลดความเสี่ยงที่อาจจะเป็นภัยคุกคามต่อธุรกิจ หรือแสวงหาโอกาสทางธุรกิจที่ท้าทายความสำเร็จ สำหรับผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ซึ่งเป็นสินค้าเชิงวัฒนธรรมก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงผลกระทบที่สืบเนื่องจากการเปิดเสรีดังกล่าวได้ เนื่องจากสถานการณ์แข่งขันทางธุรกิจที่รุนแรงในปัจจุบัน ประเทศต่าง ๆ ล้วนหันมาให้ความสำคัญกับการเพิ่มศักยภาพของชุมชน และใช้จุดแข็งของชุมชนทางด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญา เพื่อเชื่อมโยงสู่ภาคการผลิตและบริการ ในการสร้างสัญลักษณ์และขยายโอกาสทางการตลาดมากยิ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่า ผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) โดยเฉพาะกลุ่มสินค้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน อาจจะรับผลกระทบจากคู่แข่งและสภาพการแข่งขันในตลาดเพิ่มสูงขึ้นอันเนื่องมาจากสินค้าที่มีคุณภาพต่ำ ราคาต้นทุนต่ำ หรือสินค้าที่สามารถใช้ทดแทนกันได้ เข้ามาวางจำหน่ายในประเทศมากขึ้น ทำให้ผู้บริโภคสามารถเลือกบริโภคสินค้าที่หลากหลายและมีอำนาจในการต่อรองสูง ซึ่งนำไปสู่การกดดันทางราคา จึงทำให้ผู้ประกอบการต้องปรับตัวรับการแข่งขันที่เข้มข้นขึ้นและเกิดต้นทุนในการปรับตัว ทั้งด้านคุณภาพและมาตรฐานระดับสากล เพื่อสร้างความเชื่อถือต่อผู้บริโภค โดยผสมผสานวัฒนธรรม ภูมิปัญญากับเทคโนโลยี นวัตกรรม และพัฒนารูปแบบการนำเสนอความโดดเด่น เรื่องราวของสินค้าให้เกิดการรับรู้ต่อผู้บริโภคเพื่อให้เกิดการสร้างคุณค่าในตัวสินค้า สามารถ

---

[๕๑]วิภาวดี ผกามาศ, “การพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP ของกลุ่มอาชีพเพื่อพร้อมรับการเปิด AEC : กรณีศึกษากลุ่มอาชีพไส้เมี่ยงสมุนไพร จังหวัดเพชรบูรณ์”, **รายงานสืบเนื่องการประชุมสัมมนาวิชาการ**, (การนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ ๑๗), หน้า ๒๑๑๑.

เพิ่มมูลค่าและลดอุปสรรคการแข่งขันทางด้านราคา ให้ความสำคัญและตระหนักถึงการสร้างตรายี่ห้อสินค้าให้เป็นที่ยอมรับ ทั้งนี้ผู้ผลิตจำเป็นต้องกำหนดตำแหน่งทางการตลาดของสินค้า และลูกค้ากลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน ศึกษารสนิยมและพฤติกรรมการบริโภค และผลิตสินค้าให้สอดคล้องต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมายซึ่งผู้ผลิตที่ยังไม่มีความชำนาญอาจแลกเปลี่ยนความรู้กับนักการตลาดและนักพัฒนาผลิตเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาตนเองจากผู้ผลิตที่ตอบสนองต่อความต้องการระดับท้องถิ่นให้ยกระดับไปสู่ผู้ผลิตที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคในระดับสากลได้

๒.๒.๒ ประเภทของสัมมาชีพสู่ผลิตภัณฑ์ชุมชน

แนวคิด “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ของชุมชน โดยให้แต่ละชุมชนมีผลิตภัณฑ์ดีเด่นอย่างน้อย ๑ ผลิตภัณฑ์ โดยเป็นผลิตภัณฑ์ที่อยู่บนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณี และการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนหรือตำบลนั้น แนวคิดนี้เป็นการเน้นกระบวนการสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการคุณภาพที่มีจุดเด่นและมูลค่าเพิ่ม เป็นที่ต้องการของตลาด สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของท้องถิ่น โดยยึดหลักการพึ่งตนเองของชุมชน และพัฒนาคุณภาพการผลิตของชุมชนให้ได้มาตรฐานตรงกับความต้องการของตลาดสากล อันจะส่งผลให้รากฐานของเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็งต่อไป[๕๒] และสามารถยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้นได้ โดยการผลิตหรือการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น จุดขาย และสอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์นี้ มีหลักการพื้นฐาน ๓ ประเภท คือ

๑. ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล ผลิตสินค้าและบริการที่ใช้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

๒. การพึ่งพาตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ สร้างกิจกรรมที่อาศัยศักยภาพของท้องถิ่นคิดค้นพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้สิ่งที่ดีที่สุด เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนไม่ซ้ำแบบกันและเป็นที่ยอมรับทั่วไป

๓. การสร้างทรัพยากรมนุษย์ สร้างบุคลากรที่มีความคิดกว้างไกลมีความรู้ทักษะความสามารถในการผลิตและบริการมีจิตวิญญาณแห่งการสร้างสรรค์

หลักการดังกล่าวเน้นการพึ่งตนเองของชุมชน โดยภาครัฐเป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนด้านความรู้ เทคโนโลยีที่จะพัฒนาคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ตลอดจนด้านการประชาสัมพันธ์ และช่องทางการจาหน่ายสินค้าสู่ตลาดต่าง ๆ เพื่อไปสู่เป้าหมายหลัก ๓ ประการ ได้แก่ มีมาตรฐาน

---

[๕๒]ธวัชชัย กฤติยาภิชาตกุล, **ร้อยเรื่องเมืองพานิชย์**, (กรุงเทพมหานคร: สันติภาพ พริ้นท์, ๒๕๔๗), หน้า ๗๑.

ผลิตภัณฑ์คุณภาพระดับสากล มีเอกลักษณ์เป็นที่ลือชื่อเพียงหนึ่งเดียว และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และปรับปรุงเทคโนโลยี

ผลิตภัณฑ์ OTOP ที่คัดสรร แบ่งเป็น ๖ ประเภท ดังนี้

๑. ประเภทอาหาร หมายถึง ผลิตผลทางการเกษตรที่บริโภค เช่น พืชผัก ผลไม้ เป็นต้น และผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป ทั้งอาหารแปรรูปที่พร้อมบริโภค หรืออาหารแปรรูปกึ่งสำเร็จรูป รวมถึงอาหารแปรรูปที่ใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมต่อเนื่อง เช่น น้ำพริก เป็นต้น

๒. ประเภทเครื่องดื่ม หมายถึง ผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ เช่น สุราแช่ สุรากลั่น เป็นต้น และไม่มีแอลกอฮอล์ รวมถึงผลิตภัณฑ์เครื่องดื่นที่พร้อมดื่ม ผลิตภัณฑ์ประเภทชงละลาย เช่น ขิงผลสำเร็จรูป และผลิตภัณฑ์ประเภทชง เช่น น้ำผลไม้ น้ำสมุนไพร ชาใบหม่อน ชาจีน เป็นต้น

๓. ประเภทผ้าเครื่องแต่งกาย หมายถึง ผ้าทอและผ้าถักจากเส้นใยธรรมชาติ หรือเส้นใยธรรมชาติผสมเส้นใยสังเคราะห์ เช่น ผ้าแพรวา ผ้าถักโครเชท์ เป็นต้น ผลิตภัณฑ์ประเภทเสื้อผ้าเครื่องประดับตกแต่งร่างกายจากวัสดุทุกประเภท เช่น ผ้าพันคอ หมวก กระเป๋า เข็มขัด สร้อยคอ ต่างหู รองเท้า เป็นต้น

๔. ประเภทของใช้และของประดับตกแต่ง หมายถึง ผลิตภัณฑ์เครื่องเรือน เครื่องใช้สำนักงาน เครื่องตกแต่งบ้าน เครื่องใช้สอยต่าง ๆ รวมทั้งผลิตภัณฑ์ในกลุ่มจักสาน ถักสานที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการใช้สอย เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ดอกไม้ประดิษฐ์ เป็นต้น

๕. ประเภทศิลปะประดิษฐ์และของที่ระลึก หมายถึง สิ่งประดิษฐ์ที่สะท้อนวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมท้องถิ่น

๖. ประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร หมายถึง ผลผลิตจากธรรมชาติที่ไม่ใช่การบริโภค เช่น เครื่องสำอางสมุนไพร สบู่สมุนไพร แชมพูสมุนไพร น้ำมันหอมระเหย เป็นต้น[๕๓]

การดำเนินงานตามโครงการ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นแนวทางการส่งเสริม และสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์โดยมีกิจกรรมการผลิต การตลาด การบริหารจัดการ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางด้านการผลิต ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาชนบท เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ และนำไปสู่เป้าหมายของการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน และวางรากฐานที่สำคัญของประเทศและสังคมไทย และจะเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เกิดการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจ

---

[๕๓]อัญชัญ จงเจริญ, **พัฒนารูปแบบ และมาตรฐานการจัดการธุรกิจร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดระนอง**, รายงานการวิจัย วิทยาเขตระนอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๔, หน้า ๖-๗.

อย่างต่อเนื่อง ซึ่งนับเป็นกลยุทธ์การพัฒนาที่อาศัยหมู่บ้านเป็นหน่วยการพัฒนาเบื้องต้นและรวมเป็นเครือข่ายภายใต้ตำบล[๕๔]

จะเห็นได้ว่า “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)” เป็นกระบวนการ การหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้โดยการพึ่งพาตนเอง เน้นกระบวนการสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ของแต่ละหมู่บ้าน สร้างให้ชุมชนมีรายได้จากการผลิตหรือการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ สามารถสร้างรายได้ให้แก่บุคคลในชุมชน และยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยความร่วมมือของทั้งทางภาครัฐ เอกชน และบุคลากรในชุมชนนั้น ๆ ให้มีความอยู่ดี กินดี มีความสุข ตามหลักของการพัฒนาคุณภาชีวิต ด้วยหลักสัมมาชีพอย่างถูกต้อง

๒.๒.๓ ความสำคัญของสัมมาชีพสู่ผลิตภัณฑ์ชุมชน

อารยธรรมของโลกยุคใหม่ ต่างให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสืบค้น เก็บรวบรวม วิเคราะห์ และจัดระบบข้อมูลทางด้านภูมิปัญญาในท้องถิ่น หรือองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนของตน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้เป็นสังคมแห่งความรู้ รูปแบบการดำเนินการในลักษณะนี้ เน้นการพัฒนาคนด้วยการจัดการความรู้ หลังจากนั้นจึงนำองค์ความรู้ที่ได้รับการจัดระบบแล้ว ไปใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ “ความเป็นสุขของชุมชน” จะเกิดขึ้นได้จึงต้องมีการเข้าไปส่งเสริมให้ชุมชนได้เรียนรู้ร่วมกันจากการปฏิบัติให้เกิดความเข้มแข็งและสามารถดูแลตัวเองได้ การส่งเสริมการเรียนรู้นี้ อาจเป็นความรู้เท่าที่มีอยู่ในชุมชนหรือเป็นการเสริมสร้างความรู้ใหม่ ๆ ให้กับชุมชน[๕๕] ซึ่งความล้มเหลวของการพัฒนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเกิดจากการละเลยองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่มีอยู่ในท้องถิ่น การไม่เข้าใจคนในสังคม การละเลยระบบสังคมวัฒนธรรม ตลอดจนการขาดข้อมูลพื้นฐานของชุมชนท้องถิ่นเพื่อกำหนดผลลัพธ์ของการพัฒนา ด้วยสภาพปัญหาดังกล่าว ผนวกกับนโยบายการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ซึ่งวางอยู่บนแนวคิดเรื่องความทันสมัย และการพัฒนาระบบเศรษฐกิจแบบทุนเสรีนิยม ทำให้กระบวนการพัฒนาเดินมาถึงทางตัน และนำมาสู่ปัญหาสังคมมากมาย เช่น

๑. ปัญหาความยากจน

๒. ปัญหาความเสื่อมโทรมลงของระบบนิเวศวิทยา

๓. ปัญหาสภาพแวดล้อม

๔. ปัญหาความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และ

---

[๕๔]อภิสิทธิ์ พวงประเสริฐ, **การนำนโยบายหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา “เครื่องปั้นดินเผา” ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๗), หน้า ๒๗.

[๕๕]ประเวศ วะสี, **จุดเปลี่ยนประเทศไทย หัวใจคือชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร: กรีนปัญญาญาณในเครือกลุ่มบริษัทกรีนมัลติมีเดีย, ๒๕๕๑), หน้า ๒๕.

๕. ปัญหาความเสื่อมทรามลงของระบบคุณค่าและมาตรฐานทางจริยธรรมของคนในสังคม

สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นผลที่ได้จากการพัฒนาตามแนวทางดังกล่าว ด้วยสภาพปัญหาและข้อจำกัดเชิงนโยบาย ทำให้เกิดแนวคิดการพัฒนาสังคมแบบทางเลือกขึ้นมากมาย ดังนั้น แนวคิดเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นและพลังอำนาจของชุมชน คือ แนวคิดที่สำคัญประการหนึ่ง[๕๖]

ปัจจุบันสังคมได้กำหนดให้ทุกคนเกิดการดำเนินชีวิตไปในทางที่ผิด และขัดแย้งกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ด้วยการยึดความโลภ ความโกรธ และความหลง เป็นแนวทางปฏิบัติในการแสวงหาเลี้ยงชีพ เห็นได้จากข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์หลาย ๆ ฉบับ เช่น การค้ายาบ้า การค้ามนุษย์หรือแม้แต่การค้าของเถื่อนต่าง ๆ[๕๗] ก็ล้วนแต่เป็นการประกอบอาชีพด้วยการหาเลี้ยงชีพที่ผิดตามหลักสัมมาชีพ ที่เรียกว่า มิจฉาวนิชชา[๕๘] อันเป็นการเบียดเบียนผู้อื่นและสังคมให้ได้รับความเดือดร้อน ยิ่งภาวะทางเศรษฐกิจ สังคมการเมืองในปัจจุบันเป็นประเด็นสำคัญที่มีการสร้างผลกระทบต่อวิถีชีวิตในการดำเนินชีวิตของประชาชนให้เกิดการประกอบอาชีพที่ยึดผลประโยชน์ อันเกิดจากความโลภเป็นหลักในการแสวงหาเลี้ยงชีพ แม้แต่ชาวชนบทก็ยังถูกกระตุ้นด้วยยอดขายรายได้ให้เกิดความกระหายอยากทำให้เกิดการทำการเกษตรแบบเร่งเร้าให้ทันความต้องการด้วยกระบวนการต่าง ๆ ทั้งทางวิทยาศาสตร์และเทคนิควิธีการที่ผิดและฝืนธรรมชาติ[๕๙]

สัมมาชีพจึงเป็นทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม และศีลธรรม พร้อมกันไปอย่างบูรณาการ ฉะนั้น ยิ่งมีสัมมาชีพกันมากเท่าใด เศรษฐกิจยิ่งดีขึ้น จิตใจยิ่งดีขึ้น สังคมยิ่งดีขึ้น สิ่งแวดล้อมยิ่งดีขึ้น และศีลธรรมยิ่งดีขึ้น ต่างจากจีดีพีที่เมื่อจีดีพีดีขึ้น อย่างอื่นอาจจะไม่ดีขึ้นเป็นเงาตามตัว เพราะจีดีพีเป็นการวัดแบบแยกส่วนดังกล่าวแล้ว ฉะนั้น การมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่จึงเป็นตัววัดการพัฒนาที่ดีกว่าจีดีพี การมีสัมมาชีพ พอกินพอใช้ ทำให้ภูมิใจในตัวเอง มีศักดิ์ศรี และการมีสัมมาชีพ

---

[๕๖]พัชรินทร์ สิรสุนทร, **ชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้**, (กรุงเทพมหานคร: วี พริ้นท์ (๑๙๙๑) จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๕-๖.

[๕๗]ดูรายละเอียดใน ทีมข่าวไทยรัฐ, “จับยาบ้า/ จับบาร์โชว์เด็ก”, **ไทยรัฐ**, (ปีที่ ๖๓ ฉบับที่ ๑๙๗๓๒ ฉบับวันจันทร์ที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๕๕): ๑๙.

[๕๘]มิจฉาวนิชชา แปลว่า การค้าขายที่ผิดหรือไม่ชอบธรรม; พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, หน้า ๒๓๔.

[๕๙]เทียนชัย วงค์ชัยสุวรรณ, ประเทศไทย : ยุทธศาสตร์ในการเผชิญวิกฤติโลก”, **ยุทธศาสตร์ประเทศไทย ๑๙๙๙–๒๐๐๐**, (กรุงเทพมหานคร: โครงการวิถีทัศน์, ๒๕๔๑), หน้า ๑๕๑-๑๕๓.

ถ้วนหน้า เนื่องจากสัมมาชีพ หมายถึง อาชีพที่ไม่เบียดเบียนตัวเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และมีรายจ่ายน้อยกว่ารายได้[๖๐]

จะเห็นได้ว่า สัมมาชีพ หมายถึง การประกอบอาชีพโดยสุจริตบนพื้นฐานคุณธรรม จริยธรรม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่ได้คำนึงถึงกำไรสูงสุดแต่นึกถึงประโยชน์ของสังคมส่วนรวมเป็นหลัก ดังนั้น สัมมาชีพชุมชน จึงหมายถึง ชุมชนที่มีสมาชิกครัวเรือนประกอบอาชีพสุจริต มีรายได้ที่เพียงพอกับรายจ่าย เน้นเศรษฐกิจชุมชน โดยประยุกต์วิถีชีวิตชุมชนกับทรัพยากรท้องถิ่น ซึ่งการประกอบอาชีพนั้นจะต้องไม่ทำลายชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมสัมมาชีพ

ในหลักธรรม ๘๔,๐๐๐ ธรรมขันธ์ หลักสัมมาชีพ ถือเป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาเพราะเป็นหนึ่งในอริยอัฏฐังคิกมรรค ๘ ประการ[๖๑] ซึ่งเป็นแนวทางในการประพฤติของบุคคลผู้มุ่งหวังผลแห่งความสุขสงบเย็นในการดำเนินชีวิต ซึ่งมีรายละเอียดที่ผู้วิจัยจักได้กล่าวดังต่อไปนี้

๒.๓.๑ ที่มาของแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมสัมมาชีพ

การปฏิบัติตามหลักสัมมาชีพ จะต้องกระทำอยู่ในกรอบแห่งศีลธรรมและกฎหมาย โดยยึดความสุจริตทั้งทางร่างกาย วาจา และจิตใจ ที่ไม่ตกอยู่ในอำนาจของความโลภ ความโกรธ และความหลง อันเป็นเหตุสร้างความเดือดร้อนแก่ตนเองและสังคมให้เกิดขึ้น อาชีพต่าง ๆ ในสมัยพุทธกาลเริ่มจากวิวัฒนาการของโลกตั้งแต่ตอนต้นแห่งวิวัฏกัปตามที่ปรากฏอยู่ในอัคคัญญสูตร โดยอาชีพประเภทแรกเกิดขึ้นก่อน คือ อาชีพเกษตรกรรม จากสังคมเกษตรกรรม พัฒนาไปสู่ยุคอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตามในช่วงสมัยของพระพุทธเจ้า นั้น ระบบชนชั้นมีความเข้มข้นอย่างมาก การที่บุคคลจะประกอบอาชีพประเภทใดได้ ต้องขึ้นอยู่กับว่าเกิดในตระกูลวรรณะใด การแบ่งประเภทอาชีพของคนอินเดียในสมัยพุทธกาล จึงเป็นไปตามความเข้มแข็งของวรรณะ สาเหตุที่สังคมอินเดียสมัยโบราณได้แบ่งชั้นวรรณะของคนซึ่งมาจากความแตกต่างเรื่องผิว คือ พวกอารยัน ซึ่งเป็นพวกผิวขาวกับพวกมิลักขะ ซึ่งเป็นชนพื้นเมืองเก่าอยู่แล้ว เป็นชนผิวดำ ต่อมาพวกอารยันได้ย้ายไปประกอบอาชีพที่หลากหลาย จึงเกิดการแบ่งชนชั้น เนื่องจากอาชีพและฐานะทางสังคมเพิ่มมากขึ้น จึงกลายเป็นวรรณะ ซึ่งมี ๔ วรรณะ ประกอบด้วย วรรณะกษัตริย์ วรรณะพราหมณ์ วรรณะแพทย์

---

[๖๐]ประเวศ วะสี, **แนวทางใหม่ในการพัฒนาประเทศสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ที คิว พี จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐.

[๖๑]อริยอัฏฐังคิกมรรค เป็นคำเรียกเต็มของมรรคมีองค์ ๘ หรือ ฏฐังคิกมรรค แปลว่า “ทางมีองค์แปดประการอันประเสริฐ”; ดูรายละเอียดใน พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๑๕.

และวรรณะศูทร แต่ว่าวรรณะทั้ง ๓ ข้างต้นนั้น จัดเป็นพวกผิวขาว และวรรณะศูทร ถูกจัดเป็นชนพื้นเมือง คือ ผิวดำ ดังนั้น บริษัท ๔ กลุ่มนี้ เป็นการจำแนกแบ่งแยกบุคคลไปตามลักษณะอาชีพที่บุคคลเหล่านั้นได้จากสังคม เนื่องจากประเภทอาชีพในสมัยพุทธกาลไม่มีการแบ่งหมวดหมู่อาชีพเหมือนอย่างในสมัยปัจจุบัน แต่จะแบ่งประเภทอาชีพของมนุษย์ไปตามความเข้มแข็งของวรรณะ จึงทำให้ลักษณะการประกอบอาชีพของคนอินเดียในสมัยพุทธกาลขึ้นอยู่กับวรรณะที่ตนเกิด ผู้ที่เกิดในวรรณะใดก็จะมีอาชีพประจำวรรณะนั้น การที่บุคคลจะประกอบอาชีพประเภทใดได้ ต้องขึ้นอยู่กับว่าเกิดในตระกูลวรรณะใด แต่ถ้าหากแบ่งประเภทอาชีพตามพุทธจริยศาสตร์ สามารถสรุปได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ สัมมาชีพ อันเป็นอาชีพที่ควรประกอบ และ มิจฉาชีพ อันเป็นอาชีพที่ไม่ควรประกอบ และควรหลีกเลี่ยง

การส่งเสริมการขับเคลื่อนการสร้างสัมมาชีพชุมชน โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามแผนงานยุทธศาสตร์พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนเข้มแข็งของรัฐบาล ซึ่งตอบสนองนโยบายรัฐบาลเรื่อง การลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและการสร้างโอกาสเข้าถึงบริการของรัฐ โดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินงาน จำนวน ๒๓,๕๘๙ หมู่บ้าน จากพื้นที่หมู่บ้านเป้าหมายที่ผ่านการให้การศึกษาด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การสำรวจข้อมูลและจัดเวทีประชาคมทำแผนชุมชนในปี ๒๕๕๙ ตามแผนยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและชนบท (ยุทธศาสตร์ที่ ๑) ซึ่งได้กำหนดกระบวนการขับเคลื่อนที่เริ่มต้นด้วยการพัฒนาทักษะการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับปราชญ์ชุมชน เพื่อให้กลับไปสร้างทีม และจัดฝึกอบรมอาชีพให้กับครัวเรือน เป้าหมายที่ต้องการฝึกอาชีพในหมู่บ้าน โดยใช้พื้นที่ในบ้านปราชญ์ชุมชนหรือศูนย์เรียนรู้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อมุ่งหมายให้ครัวเรือนที่เข้ารับการฝึกอาชีพมีความรู้ และปฏิบัติอาชีพได้จริง จนพัฒนาเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับครัวเรือน และต่อยอดสู่การรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพที่มีความเข้มแข็ง เพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานขับเคลื่อนการสร้างสัมมาชีพชุมชนแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน อาทิ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนในระดับจังหวัด/อำเภอ ทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชน และทีมสนับสนุนการขับเคลื่อนการสร้างสัมมาชีพชุมชนในทุกระดับ

๒.๓.๒ ความหมายของการส่งเสริมสัมมาชีพ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตหรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่า “การส่งเสริมคุณภาพชีวิต” ทุกชีวิตต้องมีการพัฒนาตามหลักของพุทธศาสนา เนื่องจากพระพุทธศาสนาเป็นบ่อเกิดแห่งการทำความดี มีคำถามหลาย ๆ คำถามที่ยังสงสัยว่า พุทธศาสนาจะพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนให้ดีได้มากแค่ไหน และชีวิตตามแนวพุทธศาสนาคืออะไร สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นคำถามที่เราต้องตอบว่า มุมมองของพุทธศาสนานั้นมองเรื่องอะไร หรือมีทัศนะคติต่อเรื่องใด ผู้วิจัยได้ลำดับความสำคัญไว้เพื่อที่จะอธิบายและตอบคำถามต่าง ๆ เหล่านี้ การพัฒนาคุณภาพชีวิตได้มีผู้ศึกษาและหาแนวทางในการที่ทำให้ชีวิตมี

การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีสภาพความเป็นอยู่ที่เหมาะสม สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์ ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมคุณภาพชีวิตไว้ว่า "ชีวิตที่มีคุณภาพ หมายถึง ชีวิตที่ไม่เป็นภาระและไม่ก่อปัญหาทางสังคม เป็นชีวิตที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีความคิดและความสามารถที่ดำรงสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองได้อย่างถูกต้อง แก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่ซับซ้อนได้ สามารถหาวิธีการที่ชอบธรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนประสงค์ภายใต้เครื่องมือและทรัพยากรที่มีอยู่"[๖๒]

สุรเกียรติ อาชานานุภาพ ได้กล่าวว่า กลยุทธ์การส่งเสริมสุขภาพสามารถพัฒนาและเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและสภาวะทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อสุขภาพ การส่งเสริมสุขภาพ เป็นการปฏิบัติที่ช่วยให้บรรลุซึ่งความเสมอภาคทางสุขภาพยิ่ง ๆ ขึ้น และการนำกิจกรรม ๕ ข้อของ "กฎบัตรออตตาวา" มาผนวกใช้จะได้ผลสัมฤทธิ์มากกว่านำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งมาใช้แบบแยกส่วน การส่งเสริมสุขภาพที่เริ่มจากฐานของชุมชนจะเปิดโอกาสให้สามารถดำเนินกิจกรรมอย่างเบ็ดเสร็จ การเรียนรู้ด้านสุขภาพเป็นบ่อเกิดของการมีส่วนร่วม และการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาอย่างยั่งยืน[๖๓]

อนุวัฒน์ ศุภกิจชุติกุล และคณะ ได้สรุปสถานการณ์และบทบาทการส่งเสริมว่า แม้จุดเริ่มต้นของการส่งเสริมจะมีที่มาแตกต่างกัน แต่เมื่อเกิดการรวมตัวและมีกิจกรรมร่วมกันแล้วก็สามารถขยายเป้าหมายไปสู่การเน้นการส่งเสริมได้ เพราะมีแผนกิจกรรมที่สอดคล้องกับชุมชนและให้ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หลายกลุ่มเริ่มจากปัญหาสุขภาพตนเอง จึงเกิดกลุ่มช่วยเหลือกันเอง การส่งเสริมระดับชุมชน จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาหรือสนับสนุนให้เหมาะสม กระทรวงสาธารณสุขจำเป็นต้องส่งเสริมให้ชุมชนและประชาชนตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถพัฒนาตนเองได้ ครอบครัวและชุมชนได้สร้างเสริมให้ชุมชนเป็นผู้ริเริ่ม ตัดสินใจและจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และแก้ปัญหาของตนเองภายใต้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกจากภาครัฐ ภาคเอกชนและส่วนที่เกี่ยวข้องได้[๖๔]

---

[๖๒]ชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์, **การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมไทย**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๗๕.

[๖๓]สุรเกียรติ อาชานานุภาพ, **วิวัฒนาการการส่งเสริมสุขภาพระดับนานาชาติ**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (นนทบุรี สำนักพิมพ์สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, ๒๕๔๑), หน้า ๔๒.

[๖๔]อนุวัฒน์ ศุภชุติกุล และคณะ, **บทบาทประชาคมส่งเสริมสุขภาพ : นอกภาครัฐ**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (นนทบุรี: สำนักพิมพ์สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, ๒๕๔๑), หน้า ๔๐.

วรกฤต เถื่อนช้าง, ดร. และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมไทย” พบว่า ตามมาตรา ๘๗ รัฐต้องดำเนินการตามนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน กล่าวคือ

(๑) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

(๒) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ

(๓) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพ หรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น

(๔) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง

(๕) ส่งเสริมให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข[๖๕]

การส่งเสริมคุณภาพชีวิตเป็นการปรับปรุงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนรวมทั้งสภาพสิ่งแวดล้อมรอบตัวเราให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เป็นการกระทำให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความเสมอภาค การกระจายสิทธิและเสรีภาพผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึงทั้งด้านการเมือง การปกครอง การศึกษา สังคม และเศรษฐกิจ[๖๖] ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงหมายถึงการทำให้มีความเจริญ การทำให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่เจริญ การทำให้เจริญต้องมีวิธีการคิด และทำให้สอดคล้องกับหนทางแห่งความเจริญ[๖๗] การเข้าใจสุขภาวะของชีวิตก็เปรียบเสมือนเป็นการเข้าไปศึกษาเรียนรู้ชีวิตที่เกี่ยวข้องกับร่างกาย จิตใจ สังคม แม้กระทั่งปัญญา

จะเห็นได้ว่า สำหรับประเด็นอาชีพที่เป็นสัมมาชีพนั้น พุทธศาสนามองว่าเป็นอาชีพที่มีคุณค่าอยู่ในตัวมันเอง คือ ผู้ประกอบอาชีพเมื่อทำอาชีพแล้วมีความสุข โดยไม่คำนึงถึงค่าตอบแทนหรือสิ่งอื่นใดขอเพียงมีอาชีพก็มีความสุขแล้ว ในประเด็นนี้ อาจมองได้ว่า อาชีพมีคุณค่าอยู่ในตัวของมันเอง เนื่องจากนักจริยศาสตร์บางคนคิดว่า การมีความสุขหรือการพ้นทุกข์เป็นสิ่งที่ดีที่สุดของมนุษย์ นั่นคือเป็นสิ่งที่มีคุณค่าในตัวของมันเอง และพุทธจริยศาสตร์ก็ยังมองว่า อาชีพ มีคุณค่านอกตัวได้เหมือนกัน ในกรณีที่ประกอบอาชีพเพื่อหวังค่าตอบแทนอันสุจริต และนำค่าตอบแทน กล่าวคือ เงินที่

---

[๖๕]วรกฤต เถื่อนช้าง, ดร. และคณะ, **รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมไทย**, รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙, หน้า ๔๓-๔๔.

[๖๖]สนธยา พลศรี, **หลักสังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๙๓.

[๖๗]ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท นามมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๕๙๑.

ได้ไปแสวงหาปัจจัย ๔ เพื่อประทัง หรือปลดเปลื้องความทุกข์อะไรบางอย่าง เพื่อให้ชีวิตได้ประสบแต่ความสุขอันเป็นเป้าของการประกอบอาชีพ

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการรักษาศีล ๕

"ศีล" ตามความหมายในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย จุฬนิเทส ดังที่พระสารีบุตรได้กล่าวถึงศีลว่า "ศีล" หมายถึง การปฏิบัติของภิกษุที่มีความสำรวมในโอวาทปาฏิโมกข์ ถึงพร้อมด้วยอาจาระ และโคจร เห็นภัยในโทษทั้งหลายแม้มีประมาณเล็กน้อย สมาทานอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย ความสำรวม ความระวัง ความไม่ก้าวล่วงในสิกขาบททั้งหลาย ซึ่งหมายถึงการสำรวมกาย วาจา ใจ[๖๘] โดยมีแนวคิดเกี่ยวกับการรักษาศีล ๕ ที่ผู้วิจัยจักได้กล่าวต่อไปนี้

๒.๔.๑ ที่มาของแนวคิดแนวคิดเกี่ยวกับการรักษาศีล ๕

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เกิดขึ้นมาแล้วกว่า ๒,๕๐๐ ปี นับตั้งแต่ที่พระพุทธองค์ทรงตรัสรู้ และได้ประกาศพุทธธรรมซึ่งเป็นคำสอนที่เป็นบรมสัจจะหรือความจริงอันประเสริฐที่เกี่ยวกับโลกและชีวิต ที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบ และนำมาสั่งสอนเพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขของมวลมนุษยชาติ[๖๙] ดังนั้น หลักคำสอนในทางพุทธศาสนาจึงมี ๒ ระดับ คือ ระดับสัจธรรม และระดับจริยธรรม ในบรรดาคำสอนที่เป็นโลกุตตระ (สัจธรรม) และในระดับโลกียะ (จริยธรรม) ซึ่งคำสอนในระดับโลกุตตระ เป็นคำสอนก็เพื่อมุ่งความหลุดพ้น หมดจากกิเลส เป็นคำสอนในระดับที่สูง คือ นิพพาน ส่วนคำสอนระดับโลกียะ เป็นคำสอนทั่ว ๆ ไป เพื่อให้ผู้ปฏิบัติดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขในชาติปัจจุบัน และชาติอื่นต่อ ๆ ไป เป็นคำสอนสำหรับผู้ที่ยังต้องการความเจริญและความสุขในสังสารวัฏ หลักคำสอนที่เป็นจริยธรรมในการดำรงชีวิต เช่น ทาน ศีล สวรรค์[๗๐] เป็นต้น การที่มนุษย์ยังต้องเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ ซึ่งยังเป็นความสุขในระดับของโลกียะนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำหลักธรรม ที่เรียกว่า ศีล ๕ มาดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งถือว่าเป็นหลักธรรมที่พระพุทธศาสนาได้เล็งเห็นคุณค่าของสังคมที่จะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข สามารถพัฒนาพฤติกรรมด้านกาย จิตใจ และสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์[๗๑]

---

[๖๘]**ขุ.ปา.** (ไทย) ๓๐/๙๒/๒๐.

[๖๙]มั่นเกียติ โกศลนิรัติวงษ์, **ทฤษฎีและเทคนิคในการให้คำปรึกษาพุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๑), หน้า ๒๘-๒๙.

[๗๐]นฤมล มารคแมน, **มนุษย์และความเป็นจริงของชีวิตในทัศนะของพุทธศาสนา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓), หน้า ๑.

[๗๑]รังสรรค์ แสงสุขและคณะ, **ความรู้คู่คุณธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๔), หน้า ๑๔๖.

โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เป็นนโยบายสำคัญของเจ้าประคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ที่ดำริให้กับคณะสงฆ์ทุกจังหวัด และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ร่วมในการนำหลักของศีล ๕ ให้เข้าถึงประชาชนทุกระดับครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยให้จัดทำในรูปของโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อสร้างความสามัคคีปรองดองและประโยชน์สุขของประชาชน และเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยยึดมั่นตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา อันจะส่งผลให้ประเทศชาติมีความสงบร่มเย็น โดยเน้นการรณรงค์ ส่งเสริม และสนับสนุนให้มี “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ขึ้นในทุกส่วนของประเทศ ตามดำริที่เจ้าประคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ได้ประทานโอวาทไว้ เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ความว่า “อันว่าศีล ๕ เป็นการสำคัญมนุษย์ เมื่อทุกคนมีศีล ๕ ด้วยกัน สังคมนั้น ๆ คือ ประชาชนย่อมจะอยู่เป็นสุข เมื่อเป็นไปได้ ขอให้ชื่อหมู่บ้านนั้นว่า หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่มอบหมายภารกิจให้ส่วนราชการสร้างความปรองดองสมานฉันท์แก่ประชาชนในชาติ โดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินการพร้อมกันทั้ง ๗๖ จังหวัด ซึ่งที่ผ่านมาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ร่วมกับจังหวัดต่าง ๆ เปิดโครงการนำร่องและขับเคลื่อนการดำเนินงานในหลายพื้นที่ โดยมีเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ผู้ว่าราชการจังหวัด ส่วนราชการ สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และองค์กรเครือข่ายต่างๆ ในพื้นที่ ร่วมขับเคลื่อนโครงการ[๗๒]

๒.๔.๒ ความหมายของศีล ๕

ศีล ๕ หมายถึง ข้อกำหนดหรือข้อปฏิบัติเบื้องต้นในการเว้นจากการทาชั่ว โดยการรักษากาย และวาจาให้เป็นปกติ เพื่อช่วยให้กิจกรรมของสังคมดำเนินไปได้อย่างปกติสุข ทั้งส่วนปัจเจกบุคคล และสังคมโดยส่วนรวม สังคมไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นศาสนาประจำชาติ การดำเนินชีวิตของคนไทยและวัฒนธรรมต่าง ๆ ได้รับอิทธิพลหล่อหลอมด้วยการหลักธรรมคำสอนตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งอยู่ในความคิด ชีวิตจิตใจของคนไทยมาเป็นเวลายาวนาน[๗๓] โดยมีสถาบันหลักที่เป็นเอกลักษณ์ของชนชาติไทย และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคน

---

[๗๒]สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, **คู่มือการดำเนินงาน โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๗), หน้า ๕.

[๗๓]พระมหานิกร ปลัดสังข์, วิษณุ สุมิตสวรรค์, “การรักษาศีล ๕ กับการสร้างสันติสุขในสังคมไทยให้ยั่งยืน : กรณีศึกษาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดขอนแก่น”, **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**, (ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๓ กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๐): ๔๔.

ไทย อันได้แก่ ชาติ ศาสนา (พระพุทธศาสนา) และพระมหากษัตริย์ ที่มุ่งส่งเสริมให้มีหลักอยู่ร่วมกันอย่างมีเหตุผลและสันติสุข โดยมีหลักธรรมที่เป็นเบื้องต้นในการนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน คือ ศีล โดยศีลเป็นกำลังไม่มีที่เปรียบ ศีลเป็นอาวุธสูงสุด เป็นเครื่องประดับอย่างประเสริฐสุด ศีลเป็นเกาะอย่างอัศจรรย์ เป็นเลิศในโลกนี้[๗๔] ศีลเป็นพื้นฐานอันบริสุทธิ์สำหรับสาธุชนทั้งปวง การรักษาศีลให้บริสุทธิ์นั้นย่อม มีรุกขเทวดาและทำให้เทวดาเมตตาด้วย[๗๕]

(ก) ความหมายของศีลในพระไตรปิฎก

"ศีล" (Morality) ตามความหมายในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย จุฬนิเทส ดังที่พระสารีบุตรได้กล่าวถึงศีลว่า "ศีล" หมายถึง การปฏิบัติของภิกษุที่มีความสำรวมในโอวาทปาฏิโมกข์ถึงพร้อมด้วยอาจาระ และโคจร เห็นภัยในโทษทั้งหลายแม้มีประมาณเล็กน้อยสมาทานอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย ความสำรวม ความระวัง ความไม่ก้าวล่วงในสิกขาบททั้งหลาย ซึ่งหมายถึงการสำรวมกาย วาจา ใจ[๗๖] และในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิเทส พระสารีบุตรก็ได้ให้ความหมายเอาไว้ว่า "อธิศีลสิกขา" เป็นไฉน ภิกษุในธรรมวินัยนี้เป็นผู้มีศีล สำรวมด้วยความสำรวมในปาฏิโมกข์ ถึงพร้อมด้วยอาจาระและโคจร เห็นภัยในโทษทั้งหลาย แม้มีประมาณน้อย สมาทาน ศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย ศีลขันธ์ทั้งหลาย ศีลขันธ์ใหญ่ ศีลเป็นที่ตั้ง เป็นเบื้องต้น เป็นเครื่องประพฤติ ความสำรวม เป็นความระวัง เป็นปาก เป็นประธาน แห่งความถึงพร้อมแห่งกุศลธรรมทั้งหลาย นี้เรียกว่า อธิศีลสิกขา[๗๗]

ส่วน "ศีล" (Morality) ตามความหมาย ในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย พระสารีบุตรได้ให้ความหมายไว้ว่า ศีล คือ เจตนาเป็นศีล เจตสิกเป็นศีล ความสำรวมเป็นศีล ความไม่ก้าวล่วงเป็นศีล[๗๘]

(ข) ความหมายของศีลในเชิงวิชาการ

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงให้ความหมายของศีลไว้ในเบญจศีลเบญจธรรมว่า "ศีลนั้นเป็นเหมือนบรรทัดสำหรับให้คนประพฤติความดีให้คงที่เปรียบเหมือนผู้แรกจะเขียนหนังสือ ต้องอาศัยเส้นบรรทัดเป็นหลักไปตามนั้น หนังสือที่เขียนจึงจะมีบรรทัดอันตรง ถ้าหาไม่ตัวหนังสือก็จะขึ้นคดลงดังงูเลื้อย เมื่อชำนาญแล้ว ก็เขียนไปได้โดยไม่ต้องมีบรรทัดฉันใด คนแรกประพฤติความดี ไม่ได้ถืออะไรไว้เป็นหลัก ใจไม่มั่นคงอาจเอนเอียงลงหาทุจริต แม้เพราะโมหะ

---

[๗๔]สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน), **ฝึกใจ**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ธรรมะ อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิ่งซิ่ง, ๒๕๕๗), หน้า ๑๑๐.

[๗๕]แก้ว ธารา, **เทพรักษา...เทวดาคุ้มครอง**, (กรุงเทพมหานคร: ปราชญ์สำนักพิมพ์, ๒๕๕๗), หน้า ๙๕.

[๗๖]**ขุ.ปา.** (ไทย) ๓๐/๙๒/๒๐.

[๗๗]**ขุ.ม.** (ไทย) ๒๙/๔๖/๓๖.

[๗๘]**ขุ.ป.** (ไทย) ๓๑/๘๙/๓๔.

ครอบงำ เมื่อบำเพ็ญศีลให้บริบูรณ์จนเป็นปกติมารยาทได้แล้วจึงประพฤติคุณธรรมอย่างอื่นก็มักยั่งยืนไม่ผันแปร”[๗๙]

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายของศีลไว้ในพจนานุกรมพุทธศาสนา มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยว่า “ศีล หมายถึง การรักษากาย วาจา ให้เรียบร้อย เป็นการรักษาปกติตามระเบียบวินัย หรือข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว (The Five Precepts of Morality) เดิมเรียกว่า “สิกขาบท ๕” เป็นข้อปฏิบัติในการฝึกตน ใครปฏิบัติตามนี้เรียกว่า “มีศีลเบื้องต้น”[๘๐]

ศีล หมายถึง “ความประพฤติดีทางกายและวาจา, การรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย, ข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม, การรักษาปกติตามระเบียบวินัย, ปกติมารยาทที่ปราศจากโทษ, ข้อปฏิบัติในการฝึกกายและวาจาให้ดียิ่งขึ้น, ความสุจริตทางกาย วาจา และอาชีพ”[๘๑] นอกจากนี้แล้วหลวงพ่อพุทธทาสยังให้ความหมายของศีลว่า “ความปกติหรือภาวะความเป็นปกติ”[๘๒] ความมีปกติไม่เบียดเบียนทางกาย วาจา และใจ มีความหมายคล้ายกับศีลธรรม ซึ่งจัดเป็นธรรมในระดับศีล เพราะศีลจัดเป็นธรรมอย่างหนึ่ง โดยศีลเป็นส่วนประกอบของหัวข้อธรรมที่สำคัญ เช่น ไตรสิกขา บารมี อริยทรัพย์ อริยวัฒน์ เป็นต้น

๒.๔.๓ ลักษณะของศีล

พุทธศาสนาแบ่งศีลออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ ศีลที่มีลักษณะเป็นข้อแนะนำหรือข้อที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ปฏิบัติ เรียกว่า จาริตศีล และศีลที่เป็นข้อห้ามไม่ให้ล่วงละเมิดเรียกว่า วาริตศีล โดยแบ่งศีลตามความเหมาะสมของเพศผู้ปฏิบัติออกเป็น ๒ ประเภท คือ ศีลสำหรับเพศนักบวช ได้แก่ สามเณรปฏิบัติตามศีล ๑๐, ภิกษุปฏิบัติตามศีล ๒๒๗, ภิกษุณีปฏิบัติตามศีล ๓๑๑ และศีลสำหรับคฤหัสถ์ ได้แก่ ศีล ๘ และศีล ๕ โดยศีล ๕ ถือเป็นศีลขั้นพื้นฐานสำหรับชุมชนชาวพุทธ ดังในสีลวันตสูตร พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ผู้มีศีลย่อมเป็นบุญทางกาย วาจา ใจ ต่อผู้อื่น”[๘๓] สะท้อนให้เห็นว่าศีลไม่ได้ให้คุณเฉพาะผู้ปฏิบัติเท่านั้น แต่ผู้ที่อยู่ร่วมสังคมเดียวกันย่อมได้อานิสงส์ด้วย “เพราะศีลจัดอยู่ในขั้นตอนการพัฒนาชีวิตตามหลักไตรสิกขา เรียกว่า ศีลสิกขา คือ การศึกษาเพื่อ

---

[๗๙]สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, **เบญจศีลและเบญจธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๒.

[๘๐]พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๒๐๖.

[๘๑]ประชุมสุข อาชวอำรุง, **ประมวลความรู้เรื่องสันติภาพ**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๓๑๕.

[๘๒]พุทธทาสภิกขุ, **ศีลธรรมกับมนุษย์โลก**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (สุราษฎร์ธานี: ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๓๘), หน้า ๑๐๑.

[๘๓]**องฺ.ติก.** (ไทย) ๒๐/๔๖/๒๐๘.

ฝึกอบรมความประพฤติทางกาย ทางวาจาให้มีวินัย มีความเรียบร้อยปกติ สามารถอยู่ร่วมกับหมู่คณะได้อย่างสันติสุข” พระพุทธเจ้าจึงทรงกำหนดคุณลักษณะของชาวพุทธให้ปฏิบัติตามแนวทางที่ไม่เบียดเบียนกัน “โดยได้กำหนดเงื่อนไขของชาวพุทธให้รับเอาธรรม ๕ ข้อไปปฏิบัติ เป็นธรรมขั้นศีล ชื่อว่าสิกขาบท ๕ แปลว่า ข้อสำเหนียกหรือข้อฝึกหัดความประพฤติที่บ่งบอกความเป็นอุบาสกและอุบาสิกาเบื้องต้น”[๘๔] บางครั้งเรียกว่า ธรรม ๕ หรือสิกขาบท ๕[๘๕] ดังต่อไปนี้

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการฆ่าสัตว์

๒. อทินนาทานา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการลักทรัพย์

๓. กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม

๔. มุสาวาทา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการพูดเท็จ

๕. สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

ลักษณะของศีล ๕ นอกจากจะเป็นศีลสำหรับผู้ปฏิบัติแล้ว ยังเป็นศีลสังคมด้วย เพราะพฤติกรรมของสมาชิกจะมีผลต่อสังคมที่เขาอาศัยอยู่ การงดเว้นจากการเบียดเบียนผู้อื่นส่งผลให้สังคมไม่เดือดร้อน ซึ่งถือเป็นการเคารพสิทธิในชีวิตของผู้อื่นด้วย ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้คนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข และมีความสอดคล้องกับแนวทางสันติภาพทั้งระดับจุลภาคและมหัพภาคศีล ๕ มีสภาพความเป็นสันติภาพอยู่ในตัวของมันเอง แต่เมื่อมองตามวิธีการปฏิบัติแล้วก็จะเห็นว่า ศีล ๕ เป็นแนวทางสันติวิธี เพราะเป็นปฏิบัติการไร้ความรุนแรง ผู้ปฏิบัติศีลจึงเท่ากับเป็นผู้ปฏิบัติสันติภาพ และจะเป็นสันติภาพสำหรับผู้อื่นด้วย ซึ่งส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์กันอย่างสันติ การละเมิดศีลแต่ละข้อเป็นชนวนก่อให้เกิดความขัดแย้งและความรุนแรง ซึ่งเป็นช่องทางทำให้เกิดอกุศลกรรม ศีล ๕ ไม่ได้ทำให้คนเห็นพ้องต้องกันทั้งหมด แต่จะเป็นแนวทางที่ทำให้คนปฏิบัติต่อกันเยี่ยงมิตร ศีล ๕ จึงเป็นสันติภาพเชิงพลวัต ไม่ใช่การหยุดนิ่งสงบเงียบ แต่ส่งเสริมให้มีการเคลื่อนไหวทางสังคมภายใต้แนวทางที่ไม่เบียดเบียนสิ่งมีชีวิตและธรรมชาติ ไม่ก่อความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม ศีลแต่ละข้อจึงมีความสัมพันธ์กับสันติภาพ มีความสัมพันธ์กับการเพิ่มหรือลดระดับของสันติภาพ ช่วงเวลาที่คนปฏิบัติตามแนวทางของศีล ๕ จะเป็นช่วงเวลาที่คนไม่มุ่งประทุษร้ายกัน ทำให้เกิดสวัสดิภาพทางสังคม ปราศจากภาวะที่เป็นอันตรายต่อกัน

---

[๘๔]พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๔๓๒.

[๘๕]**ที.ปา.** (ไทย) ๑๑/๓๑๕/๓๐๒-๓๐๓.

การปฏิบัติตามศีล ๕ ครอบคลุมแนวทางสันติภาพด้วย สันติภาพในแง่ของการป้องกันการใช้ความรุนแรงและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งถูกออกแบบมาเพื่อเป็นเครื่องมือทางสังคม โดยศีลประกอบไปด้วยส่วนที่สำคัญ ๕ ส่วน ดังต่อไปนี้

๑. ส่วนที่เป็นแม่บท ได้แก่ ตัวแบบที่ถูกออกแบบมาเพื่อเป็นแนวทางสากล ไม่ว่าจะปฏิบัติอยู่ที่ใดก็จะเป็นแบบเดียวกัน และได้รับผลเช่นเดียวกัน

๒. ส่วนที่เป็นเจตนารมณ์ คือ ความมุ่งหมายที่เล็งเห็นผล ได้แก่ เพื่อให้มีความเมตตาและกรุณาต่อกัน เพื่อให้หาเลี้ยงชีพด้วยความสุจริต เพื่อให้สามารถควบกามารมณ์หรือกามคุณได้ เพื่อให้เป็นผู้มีสัจจะ และเพื่อให้มีสติสัมปชัญญะควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้

๓. ส่วนที่เป็นข้อปฏิบัติ ได้แก่ การงดเว้นจากการทำความชั่วต่อชีวิต งดเว้นจากการเข้าไปแทรกแซงหรือก่อความเสียหายแก่ทรัพย์สินของผู้อื่น งดเว้นจากการล่วงละเมิดบุคคลอันเป็นที่รักของผู้อื่น และการทำลายสัมพันธภาพระหว่างบุคคล งดเว้นจากการบิดเบือนข้อเท็จจริง งดเว้นจากการเสพสิ่งมึนเมาและยาเสพติดทุกชนิด โดยส่วนที่เป็นข้อปฏิบัตินี้เองจะทำให้เกิดการงดเว้นจากการประพฤติอกุศลกรรมด้วย

๔. ส่วนที่ช่วยส่งเสริม คือ การกระทำที่ก่อให้เกิดประโยชน์เกื้อกูล ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่/การแบ่งปัน ส่งเสริมสัมพันธภาพ ส่งเสริมกระบวนการสื่อสารด้วยความสันติ/โปร่งใส และการส่งเสริมสติปัญญาแบบสัมมาทิฏฐิ

๕. ส่วนที่เป็นตัวชี้วัด คือ เกณฑ์การตัดสินคุณค่าของศีลแต่ละข้อ ได้แก่ ๑) กิเลสหรือเจตนาที่จะล่วงละเมิด ๒) คุณความดีหรือคุณธรรมของผู้ถูกล่วงละเมิด และผู้ถูกล่วงละเมิดเป็นผู้ที่มีคุณประโยชน์ต่อสังคมมากน้อยแค่ไหน ๓) ขนาดหรือปริมาณที่ล่วงละเมิด ๔) ความพยายามในการล่วงละเมิด ๕) ผลจากการล่วงละเมิดมีผลกระทบที่มีขอบเขตแคบหรือกว้างมากน้อยแค่ไหน ระดับของตัวชี้วัดมากเท่าใดก็จะทำให้ระดับของความผิดมากขึ้นเท่านั้น

ดังนั้น ตัวแบบจะเป็นแนวทาง ส่วนเจตนารมณ์จะเป็นความมุ่งหมายภายในจิตหรือคุณธรรมที่ผลักดันให้เกิดการปฏิบัติงดเว้นจากอกุศลกรรม และส่วนเสริมจะทำให้เกิดประโยชน์เกื้อกูล เช่น ศีลข้อที่ ๑ ตัวแบบคือแนวทางปฏิบัติที่เป็นสากล ไม่ว่าจะเป็นการทำลายชีวิตในรูปแบบใด แต่ผลทำให้เกิดการตายก็ถือว่าผิดศีลข้อนี้ การทำให้ตายจึงเป็นตัวแบบ ในขณะที่การมองเห็นคุณค่าของชีวิตจนเกิดความเมตตากรุณาเป็นเจตนารมณ์ที่ผลักดันให้ปฏิบัติเพื่องดเว้นจากการทำลายชีวิต การไม่เมินเฉยเมื่อรู้เห็นว่าจะมีการทำลายชีวิต ด้วยการเข้าไปช่วยเหลือให้มีชีวิตอยู่ต่อไป และการช่วยเหลือเมื่อผู้อื่นเกิดความทุกข์ยาก นอกจากจะงดเว้นจากการฆ่าแล้ว ยังมีความเมตตากรุณาที่จะผลักดันให้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน หรือส่งเสริมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นสันติภาพเชิงบวก

จะเห็นได้ว่า ความสำรวมทางกายวาจาหรือลักษณะความเป็นปรกติ คือ การไม่ประพฤติผิดทางกาย และวาจา เป็นความมีระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ ข้อบังคับสำหรับควบคุมประพฤติทางกายของคนในสังคมให้เรียบร้อยดีงาม เป็นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกัน จะได้อยู่ร่วมกันด้วยความสุขสบาย ไม่กระทบกระทั่งซึ่งกันและกัน ให้ห่างจากความชั่วร้ายทั้งหลาย การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เหล่าถ้าขาดระเบียบวินัย ต่างคนต่างทำตามอำเภอใจ ความขัดแย้ง และลักลั่นก็จะเกิดขึ้น ยิ่งมากคนก็ยิ่งมากเรื่อง ไม่มีความสงบสุข ศีล จึงมีฐานะเป็นวินัยสำหรับทุกคน เพื่อไต่เต้าไปหาความดีงามสูงสุดในพระพุทธศาสนา เนื้อหาของศีลทั้ง ๕ ข้อ สามารถแจกแจงรายละเอียดตามองค์ประกอบดังต่อไปนี้

๒.๔.๔ องค์ประกอบของศีล ๕

ศีล หมายถึง ข้อกำหนดขั้นต้นที่ใช้สำหรับควบคุมความประพฤติหรือพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมให้ดำเนินชีวิตไปอย่างปกติสุข กลมกลืนไปกับปัจจัยทางสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยให้มนุษย์ได้สำรวมกาย วาจา ไม่ให้ล่วงเกินตนเองและคนอื่น และเมื่อมนุษย์เราได้ประพฤติหรือปฏิบัติตามสังคมก็จะสงบสุข องค์ประกอบของศีล ๕ ได้แก่

๑) ปาณาติปาตา เวรมณี แปลว่า เจตนางดเว้นการทำลายชีวิตสัตว์ รวมไปถึงการฆ่า การทำร้ายร่างกายและการทรกรรม คำว่า “สัตว์” ในที่นี้ ประสงค์เอาทั้งมนุษย์และสัตว์เดรัจฉานที่ยังเป็นอยู่ มนุษย์ไม่เลือกว่าผู้ชายหรือผู้หญิง จะอยู่ในวัยใดก็ตาม จนถึงที่ยังอยู่ในครรภ์ก็ตามจะใหญ่หรือจะเล็กก็ตาม ได้ชื่อว่าสัตว์ในที่นี้ทั้งหมด เพื่อให้เข้าใจถึงความหมายของการฆ่า การทำร้ายร่างกายและการทรกรรมจะได้อธิบายดังนี้

๑. การฆ่า หมายถึง การทำให้ตาย ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์และสัตว์เดรัจฉานก็ตามรวมไปถึงการฆ่าด้วยตนเอง หรือให้ผู้อื่นทำ ถือว่าผิดศีลทั้งสิ้นและมีโทษทางบ้านเมืองด้วย จะบาปมากบาปน้อยนั้นขึ้นอยู่กับเจตนาและชนิดของมนุษย์และสัตว์ที่ฆ่า ถ้าหากว่าฆ่ามนุษย์หรือสัตว์ที่มีคุณมากก็จะมีบาปมาก หากว่าฆ่ามนุษย์หรือสัตว์ที่มีคุณน้อยก็มีบาปน้อย แต่ทั้งนี้แล้วแต่เจตนาของผู้กระทำด้วยและการฆ่านั้นก็มีอยู่ ๒ ประเภท คือ ฆ่าโดยจงใจ และฆ่าโดยไม่จงใจ

-ฆ่าโดยจงใจ หมายความว่า คิดไว้ตั้งแต่แรกแล้วว่าจะฆ่า เช่น ฆ่าคู่อริ

-ฆ่าโดยไม่จงใจ หมายความว่า ไม่ได้คิดไว้ก่อน แต่บังเอิญเรื่องเกิดขึ้น เช่น ฆ่าเพราะเกิดบันดาลโทสะ

๒. การทำร้ายร่างกาย คือ การทำให้มนุษย์ได้รับบาดเจ็บอย่างสาหัส ยังทุกข์ให้เกิดแก่ผู้ถูกทำร้าย

๓. การทรกรรม หมายถึง การใช้งานเกินกำลัง การกักขัง การนำสัตว์ไปโดยวิธีทรมาน การผลาญสัตว์ เช่น ชนโค ชนกระบือ ตีไก่ ยั่วให้ต่อสู้กันเพื่อความสนุกสนาน[๘๖]

---

[๘๖]สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, **เบญจศีลและเบญจธรรม**, หน้า ๘.

และหลักเกณฑ์การกระทำที่จะกำหนดว่าละเมิดศีลข้อที่ ๑ ได้นั้น พระอรรถกถาจารย์ได้จัดวางองค์ประกอบการละเมิดไว้ดังนี้คือ

๑. ปาโณ สัตว์นั้นมีชีวิต

๒. ปาณสญฺญิตา รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต

๓. วธกจิตต มีเจตนาจะฆ่า

๔. อุปกฺกโม พยายามฆ่า

๕. เตน มรณ สัตว์นั้นตายเพราะถูกฆ่า

การล่วงละเมิดนอกจากศีลจะขาดแล้ว ยังถือว่าเป็นบาปด้วย (ความชั่ว) ฉะนั้น จึงไม่ควรเบียดเบียนบีบคั้นกัน ควรอยู่ร่วมกันอย่างไมตรีจิต สันติภาพที่มั่นคงก็คงจะเกิดขึ้น

๒) อทินนาทานา เวรมณี แปลว่า เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ด้วยอาการขโมย คือ ไม่เบียดบังดำเนินการเกี่ยวกับวัตถุสิ่งของผู้อื่นไม่อนุญาตด้วยทางกาย หรือทางวาจาอันเจ้าของไม่ได้ยกให้เป็นสิทธิ์ขาด เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น ในที่นี้จะอธิบายกิริยาที่ห้ามทำในศีลข้อ ๒ มีอยู่ ๓ ประการ คือ

๑. โจรกรรม ประพฤติเป็นโจร หมายถึง กิริยาที่ถือเอาสิ่งของที่ไม่มีผู้ให้ด้วยอาการเป็นโจร ๑๔ ลักษณะคือ

๑) ลัก ถือเอาทรัพย์เมื่อเจ้าของไม่เห็น ที่เรียกว่า ขโมย และตัดช่อง ย่องเบา

๒) ฉก ชิงเอาทรัพย์ต่อหน้าเจ้าของ ที่เรียกว่า ตีชิง วิ่งราว

๓) กรรโชก ขู่ให้เขากลัวแล้วให้ทรัพย์ ที่เรียกว่า จี้ ในปัจจุบันนี้

๔) ปล้น รวมหัวกันหลายคน มีศรัตราอาวุธเข้าแย้งทรัพย์

๕) ตู่ อ้างหลักฐานพยานเท็จ หักล้างกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น เช่น ที่ดิน ซึ่งไม่อยู่ในปกครองของตน

๖) ฉ้อ โกงเอาทรัพย์ของผู้อื่นที่ตนปกครอง เช่น โกงของฝาก โกง ดินที่ตนอยู่อาศัย

๗) หลอก ปั้นเรื่องให้เขาเชื่อแล้วให้ทรัพย์

๘) ลวง ใช้เล่ห์เอาทรัพย์ด้วยเครื่องมือลวง เช่น โกงตาชั่ง

๙) ปลอม ทำหรือใช้ของปลอม เช่น ธนบัตรปลอม ยาปลอม

๑๐) ตระบัด ยืมของคนอื่นมาใช้แล้ว ยึดเอาเสียกู้หนี้แล้วไม่ใช้ดอกและต้น

๑๑) เบียดบัง กินเศษกินเลย เช่น เลี้ยงสัตว์ กินค่าอาหารสัตว์

๑๒) สับเปลี่ยน แอบสลับเอาของผู้อื่น ซึ่งมีค่าสูงกว่า

๑๓) ลักลอบ หลบหนีภาษีของหลวงหรือลอบนำสิ่งที่ต้องห้าม เช่น เหล้าเถื่อน เข้ามาในประเทศ

๑๔) ยักยอก ได้แก่การใช้อำนาจหน้าที่จำหน่ายทรัพย์ของผู้อื่นมาเป็นของตนโดยมิชอบ[๘๗]

ทำโจรกรรม ๑๔ อย่างนี้ อย่างใดอย่างหนึ่งด้วยตนเองหรือใช้ให้ผู้อื่นทำหรือร่วมกับคนอื่นก็ชื่อว่าประพฤติเป็นโจรทั้งสิ้น

๒. อนุโลมโจรกรรม หมายถึง กิริยาที่อุดหนุนโจรกรรม หรือ สมโจร หรือสนับสนุนผู้ประพฤติผิดศีลธรรม ซึ่งรวมไปถึงการปอกลอก ลวง โดยการคบกับผู้อื่นเพื่อประโยชน์ด้วยอาการไม่ซื่อสัตว์ มุ่งจะเอาประโยชน์ของเขาฝ่ายเดียว และรับสินบนของผู้อื่นเพื่อกระทำในทางที่ผิดกฎหมายหรือผิดศีลธรรม

๓. ฉายาโจรกรรม หมายถึง การกระทำทรัพย์พัสดุของผู้อื่นให้สูญหรือเป็นสินใช้ตกอยู่แก่ตน ผลาญ คือ ทำอันตรายแก่ทรัพย์พัสดุ หรือหยิบฉวยทรัพย์พัสดุของผู้อื่นมาด้วยความมักง่ายโดยคิดว่าเจ้าคงไม่ว่าอะไร

๑) ผลาญ ทำลายทรัพย์ผู้อื่นให้เสียหาย (ไม่เอามาเป็นของตน) เช่น เผ่าบ้านเรือน

๒) หยิบฉวย ถือวิสาสะเกินขอบเขต เช่น ลูกหลานเอาของพ่อแม่ ปู่ย่า ตายายโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือถือเอาญาติมิตรมากกว่าที่เขาอนุญาตให้ เอาโดยไม่ต้องซื้อขอ ทั้ง ๒ อย่างนี้ศีลไม่ขาด แต่ทำให้ด่างพร้อย

องค์ประกอบที่ทำให้ศีลข้อนี้ขาดได้นั้นต้องประกอบด้วยองค์ ๕ คือ

๑. ปรปริคฺคหิต ของนั้นมีเจ้าของหวงแหน

๒. ปรปริคฺคหิตสญฺญิตา รู้ว่าของนั้นเจ้าของหวงแหน

๓. เถยฺยจิตต ตั้งใจรักของสิ่งนั้น

๔. อุปกฺกโม พยายามลักของสิ่งนั้น

๕. เตน หรณ ได้สิ่งของนั้นมา ด้วยความพยายามนั้น

การดำเนินชีวิตด้ายการเบียดเบียนเอาทรัพย์สินของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตนั้น จะมีโทษมากหรือโทษน้อยขึ้นอยู่กับสิ่งของและคุณความดีของเจ้าของทรัพย์ เช่น สิ่งของมีค่ามากและประกอบกับคุณความดีของเจ้าของทรัพย์ย่อมมีโทษมาก ถ้าเป็นของเล็กน้อยก็มีโทษน้อย แต่ต้องประกอบด้วยกิเลสและความพยายามอีก เช่น สิ่งที่มีค่าเสมอกันกับคุณความดีของเจ้าของทรัพย์ ผู้ลักมีความปรารถนาอยากได้และมีความพยายามมากก็มีโทษมาก แต่ถ้าได้มาโดยง่ายมีความปรารถนาน้อยก็จะมีโทษน้อย ข้อยกเว้นการถือเอาของผู้โดยวิสาสะ คือ ของญาติมิตรหรือคนที่คุ้นเคยกันเคยช่วยเหลือกัน เคยอนุญาตไว้ก่อน แม้ไม่ถือเอาโดยไม่บอก ก็ไม่เป็น อทินนาทาน แต่ต้องประกอบด้วยลักษณะการถือวิสาสะ ท่านได้อธิบายว่าต้องประกอบด้วย ๕ ประการ คือ

---

[๘๗]เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗.

๑. เจ้าของเป็นผู้สนิทกับตน

๒. เจ้าของเคยอนุญาตไว้ก่อน

๓. เมื่อถือเอาแล้ว ไม่มีคนสนเท่ห์

๔. ของนั้นเป็นของที่เจ้าของไม่หวงแหนสำหรับเรา หรือพอให้ได้

๕. เมื่อเจ้าของรู้แล้ว ก็พอใจ ไม่ว่าอะไร

๓) กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี หมายถึง การงดเว้นจากประพฤติผิดในกามทั้งหลาย กามในที่นี้หมายถึง กิริยาที่รักใคร่กันในทางประเวณี หมายความว่า งดเว้นจากความประพฤติในการที่จะล่วงละเมิดคู่ครองของผู้อื่น เพื่อให้มนุษย์สร้างความสามัคคีไม่แตกร้าวกัน รักษาสายโลหิตวงศ์ตระกูลของตน ไม่สำส่อนกันเยี่ยงอย่างสัตว์เดียรัจฉาน หรือผู้มักมากในกาม

ข้อห้ามสำหรับหญิงและชาย มิให้ประพฤติผิดมีดังนี้

ก. หญิงที่ต้องห้ามสำหรับผู้ชาย มี ๓ จำพวก คือ

๑. หญิงมีสามี ได้แก่ หญิงที่แต่งงานกับชาย หรือไม่ได้แต่งงาน แต่อยู่กินด้วยกันกับชายอย่างเปิดเผย หรือหญิงที่รับสิ่งของมีทรัพย์เป็นต้นของชายแล้วและยอมอยู่กับเขาหรือหญิงที่ชายเลี้ยงไว้เป็นภรรยา

๒. หญิงที่มีญาติปกครอง ได้แก่ หญิงที่มีมารดาบิดา ญาติ พิทักษ์รักษาอยู่ คือยังไม่เป็นคู่ครองของใคร

๓. หญิงที่จารีตรักษา ได้แก่ หญิงที่มีศีลธรรมหรือจารีตประเพณีคุ้มครอง เช่น นักบวช หญิงที่กฎหมายบ้านเมืองห้าม และหญิงที่เป็นเทือกเถาเหล่ากอของตน

ข. ชายที่ต้องห้ามสำหรับหญิงมี ๒ จำพวก คือ

๑. ชายอื่นทุกคน นอกจากสามีของตน สำหรับหญิงมีสามี

๒. ชายที่จารีตต้องห้าม เช่น ภิกษุ สามเณร และนักบวชต่างศาสนาสำหรับหญิงทุกประเภท ในพระสุตตันตปิฎกเล่มที่ ๑๔ ท่านจำแนกสตรีไว้ ๑๐ จำพวกคือ

สตรีโสด ๑๐ จำพวก

๑. มาตุรกฺขิตา สตรีที่มารดาดูแลรักษา

๒. ปิตุรกฺขิตา สตรีที่บิดาดูแลรักษา

๓. มาตาปิตุรกฺขิตา สตรีที่มารดาและบิดาดูแลรักษา

๔. ภาตุรกฺขิตา สตรีที่พี่ชายน้องชายรักษา

๕. ภคินีรกฺขิตา สตรีที่พี่สาวน้องสาวดูแลรักษา

๖. ญาติรกฺขิตา สตรีที่ญาติดูแลรักษา

๗. โคตตรกฺขตา สตรีที่โคตรดูแลรักษา

๘. ธมฺมรกฺขิตา สตรีที่ผู้ปฏิบัติธรรมรักษา

๙. สารกฺขา สตรีที่คู่มั่นดูแลรักษา

๑๐. สปริทณฺฑา สตรีที่มีผู้กำหนดอาญาสินไหมไว้

องค์ที่จะทำให้ศีลข้อนี้ขาดได้นั้นต้องประกอบด้วยองค์ ๔ คือ

๑. อคมนียวตฺถุ วัตถุอันไม่ควรถึง (หญิงชายต้องห้าม)

๒. ตสฺมึ เสวนจิตต มีจิตคิดที่จะเสพในวัตถุอันไม่ควรถึงนั้น (คือมีเจตนาจะเสพ)

๓. เสวนปฺปโยโค มีความพยายามในอันเสพ

๔. มคฺเคน มคฺคปฺปฏิปตฺติอธิวาสน ร่วมสังวาสกัน

การล่วงเกินในขอบเขตของความเป็นสามี – ภรรยา ที่เป็นไปทางกาย ในการประพฤติล่วงละเมิดทางเพศ จะมีโทษมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับคุณความดีของผู้ที่ถูกละเมิด ความแรงของกิเลสและความพยายาม เช่น ผู้ถูกละเมิดประกอบคุณความดีมาก ย่อมมีโทษมาก ถ้าประกอบด้วยคุณน้อยย่อมมีโทษน้อย ถ้ามีความพอใจด้วยกันทั้งสองฝ่าย แต่มีความพยายามมากก็มีโทษมาก มีความพยายามน้อยก็มีโทษน้อย

๔) มุสาวาทา เวรมณี แปลว่า การงดเว้นจากการพูดเท็จ คือ การงดเว้นจากการพูดที่บิดเบียนจากความจริง โดยจงใจให้ผู้อื่นเข้าใจผิดว่าเป็นเช่นนั้น เช่น แสดงพยานหลักฐานเท็จ มีข้อห้ามดังต่อไปนี้

๔.๑ มุสาวาท หมายถึง การพูดเท็จ และมีองค์ประกอบอยู่ ๗ ประการคือ

๑. ปด ได้แก่ การโกหกชัด ๆ เช่น ไม่รู้ว่ารู้ ไม่เห็นว่าเห็น ไม่มีว่ามี

๒. ทนสาบาน คือ ทนสาบานเพื่อให้คนอื่นหลงเชื่อว่าตนเองไม่ได้เป็นเช่นนั้นจะเป็นด้วยวิธีแช่งตัวเองหรือด้วยวิธีนั่งนิ่ง เมื่อถูกถามก็จัดเป็นทนสาบาน

๓. ทำเล่ห์กะเท่ห์ ได้แก่ การอวดอ้างความศักดิ์สิทธิ์เกินความจริง เช่น อวดวิเศษเรื่องใบ้หวยโดยไม่รู้จริงเห็นจริง

๔. มายา แสดงอาการหลอกคนอื่น เช่น ไม่เจ็บ ทำเป็นเจ็บ เจ็บน้อยทำเป็นเจ็บมาก

๕. ทาเลศ คือ ใจอยากจะพูดเท็จ แต่พูดเล่นสำนวน พูดคลุมเครือให้ผู้ฟังคิดผิดไปเอง เช่น เห็นขโมยวิ่งผ่านหน้าไป ไม่อยากบอกให้ผู้ตามจับทราบว่าตนเห็นจึงย้ายที่ยืนหรือที่นั่งไปเมื่อถูกถาม ก็พูดเล่นสำนวนว่าอยู่ที่นี้ไม่เห็น อย่างนี้เรียกว่า ทาเลศ

๖. เสริมความเรื่องเล็ก แต่พูดให้คนฟังเห็นว่าเป็นเรื่องใหญ่ เช่น เห็นไฟก้นบุหรี่ไหม้หญ้าแห้งก็ตะโกนเสียงดังว่า ไฟ ๆ เพื่อให้คนแตกตื่นตกใจ เป็นต้น โฆษณาสินค้า พรรณนาสรรพคุณจนเกินความจริงก็จัดเข้าข้อนี้

๗. อำความ ตรงกันข้ามกับเสริมความ คือ เรื่องใหญ่ แต่พูดให้เป็นเรื่องเล็ก หรือปิดบังอำพรางไว้ไม่พูด ไม่รายงานต่อผู้มีหน้าที่รับทราบ

๔.๒ อนุโลมมุสา ได้แก่ การพูดไม่จริง แต่พูดไปโดยไม่หวังจะให้ผู้อื่นฟังเชื่อตาม เช่น การพูดประชดประชัน

๔.๓ ปฏิสสวะ ได้แก่ การรับคำของคนอื่น ด้วยเจตนาบริสุทธิ์ แต่ภายหลังกลับใจไม่ทำตามที่รับคำนั้น โดยที่ตนยังพอทำตามคำนั้นได้อยู่ มี ๓ อย่าง คือ

๑. ผิดสัญญา สัญญาว่าจะทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ แต่กลับไม่ทำภายหลัง

๒. เสียสัตย์ ให้สัตย์ปฏิญาณไว้แล้ว แต่ไม่ปฏิบัติตาม

๓. คืนคำ รับปากว่าจะไป แต่กลับใจภายหลังไม่ไป[๘๘]

องค์ประกอบที่จะทำให้ศีลข้อนี้ขาดได้นั้นต้องประกอบด้วยองค์ ๔ คือ

๑. อตฺถ วตฺถุ เรื่องไม่จริง

๒. วิส วาทนจิตฺต เจตนาจะพูดเรื่องนั้น

๓. ตชฺโช วายาโม พูดหรือแสดงออกไป

๔. ปรสฺส คทตฺถวิชานน ผู้ฟังเข้าใจเนื้อความนั้น

การแสดงออกทางกิริยาอาการที่แสดงให้ผู้อื่นเข้าใจผิด เช่น สร้างหลักฐานเท็จ ปลอมแปลงเอกสารหรือหลักฐาน การพูดให้ผู้อื่นเชื่อในถ่อยคำเท็จ สิ่งที่กล่าวมานี้จะมีโทษมากหรือโทษน้อยนั้นก็แล้วแต่ประโยชน์ที่จะถูกตัดรอน เช่น คนที่ไม่ให้ของของตนก็พูดไปว่า ไม่มี ก็ยังมีโทษน้อย แต่ถ้าเป็นพยานเท็จก็จะมีโทษมาก

๕) สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี แปลว่า การงดเว้นจากเหตุเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ได้แก่ น้ำเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เป็นสิ่งที่ทำให้เสียสติสัมปชัญญะไป

องค์ที่จะทำให้ศีลข้อนี้ขาดได้นั้นต้องประกอบด้วยองค์ ๔ คือ

๑. มทนีย ของนั้นเป็นของมึนเมา

๒. ปาตุกมฺมยตาจิตต มีเจตนาจะดื่มน้ำเมาเหล่านั้น

๓. ตชฺโช วายาโม มีความพยายามจะดื่มน้ำเมานั้น

๔. ปิตปฺปเสวน น้ำเมานั้นล่วงลำคอลงไป

การดื่มน้ำเมาและเสพสิ่งเสพติดนอกจากจะมีโทษต่อร่างกายแล้ว ยังบั่นท่อนสติปัญญา อีกทั้งก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น การฆาตกรรม ฉกชิงวิ่งราว อาชญากรรมทางเพศ การหลอกลวง ต้มตุ๋น และอุบัติเหตุต่าง ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อตนเองและสังคมโดยส่วนร่วม โดยหลักการของศีลอยู่ที่เจตนา คือ การไม่คิดล่วงละเมิดระเบียบ กฎเกณฑ์ บทบัญญัติ หรือวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงวางเอาไว้

---

[๘๘]เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๐.

"ศีลจึงเป็นเจตนาไม่ละเมิดและการไม่เบียดเบียน"[๘๙] เกณฑ์การตัดสินดีหรือชั่วพระพุทธศาสนาใช้เจตนาเป็นหลัก ส่วนการล่วงละเมิดหรือกิริยาที่พยายามล่วงละเมิดเป็นเพียงส่วนประกอบในการตัดสินเท่านั้น ดังนั้น เจตนาเป็นความจงใจหรือการตั้งใจที่จะกระทำ พระพุทธศาสนาจึงมุ่งเน้นให้มีสติและปัญญารักษาใจไม่ให้อกุศลธรรมเกิดขึ้นหรือไม่ให้แสดงออกในรูปของพฤติกรรมทางกายและวาจา เมื่อสามารถรักษาใจได้แล้วย่อมสามารถควบคุมกายและวาจาไม่ให้ประพฤติล่วงละเมิดศีลได้

ขอบข่ายของศีล ๕ จำแนกออกเป็น ๒ ส่วน คือ "ส่วนที่เป็นข้อห้ามไม่ให้ล่วงละเมิดต่อตนเองและล่วงละเมิดต่อผู้อื่น โดยการล่วงละเมิดต่อคนอื่นแสดงออก ๒ ลักษณะ คือ ละเมิดต่อร่างกายและชีวิตคนอื่น กับการละเมิดทรัพย์สินหรือสิ่งของที่ผู้อื่นครอบครองอยู่"[๙๐] ดังนั้น "ศีลไม่ใช่ข้อห้ามเพียงอย่างเดียว แต่คือข้อฝึกฝนด้วย (สิกขาบท) ฝึกฝนตนให้ปล่อยวางจากความชั่ว ประพฤติตนให้อยู่ในความเรียบร้อย"[๙๑] ศีล ๕ จึงเป็นข้อฝึกฝนให้มีความเรียบร้อยทางกาย วาจา ใจ ไม่ให้ล่วงละเมิดความดีงาม แต่การล่วงละเมิดศีลทุกข้อมีจิตเป็นตัวสั่งการ (เจตนา) กายกับวาจาเป็นตัวกระทำ การล่วงละเมิดจึงประกอบด้วยกาย วาจา และใจ ศีลทุกข้อยังมีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกัน การละมิดศีลแต่ละข้อนำไปสู่การละเมิดศีลข้ออื่นตามมา เช่น การขโมยเงินไปซื้อสุรามาดื่ม เมื่อดื่มสุราทำให้ขาดสติยับยั้งชั่งใจ เกิดการประพฤติผิดในกาม เมื่อถูกจับได้ก็มีการโกหกว่าไม่ได้กระทำเพื่อเอาตัวรอด เมื่อถูกซักถามมากเข้าก็เกิดการทะเลาะทางวาจา ยกระดับไปสู่ความขัดแย้งชกต่อยและใช้ความรุนแรงต่อกัน เมื่อสู้ไม่ได้ก็นำไปสู่การใช้อาวุธและทำลายชีวิต เป็นต้น โดยหลักธรรมที่ส่งเสริมให้มีศีลเรียกว่า เบญจธรรม[๙๒] มีดังต่อไปนี้

๑. มีเมตตาและกรุณา

๒. สัมมาอาชีวะ คือ การประกอบอาชีพที่สุจริต

๓. กามสังวร คือ รู้จักควบคุมตนในทางกามารมณ์ (สทารสันโดษ ยินดีด้วยคู่ครองของตนเอง) ไม่ละเมิดในในคู่ครองหรือของหวงห้ามที่เป็นสิทธิของผู้อื่น

๔. สัจจะ คือ สื่อสารด้วยความจริง

๕. สติสัมปชัญญะ (อัปปมาท คือ ความไม่ประมาท)

เบญจธรรมเป็นหลักธรรมที่ควบคู่ไปกับศีล ๕ เพราะศีล ๕ เป็นข้อปฏิบัติเพื่องดเว้นจากการทำความชั่ว แต่เบญจธรรมเป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้ปฏิบัติเพื่อเพิ่มพูนความดี

---

[๘๙]พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๗๖๗.

[๙๐]สมภาร พรมทา, **พุทธศาสนากับปัญหาจริยศาสตร์ โสเภณี ทำแท้ง และการุณยฆาต**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๕๗.

[๙๑]ศีลปาโล, **ศีลห้า ฉบับคู่มือรักษาใจ**, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์, ๒๕๔๘), หน้า ๕-๖.

[๙๒]พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, หน้า ๗๗๓.

ดังนั้น ฐานคิดของศีล ๕ จึงเป็นหลักการปฏิบัติเบื้องต้นสำหรับคฤหัสถ์ เพื่องดเว้นจากการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน เป็นหลักการสากลที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ทุกเชื้อชาติและทุกศาสนา เพราะเป็นหลักมนุษยธรรมสากล โดยการงดเว้นจากการทำชั่วทางกายและวาจาเป็นการงดเว้นทางกายภาพ ซึ่งจะต้องมีคุณธรรมภายในใจที่เป็นเจตนารมณ์ส่งเสริมให้ปฏิบัติงดเว้นพฤติกรรมชั่วทางกายและวาจา

จะเห็นได้ว่า ศีลทั้ง ๕ ข้อ เป็นกฎระเบียบและเป็นหลักประพฤติปฏิบัติขั้นพื้นฐานสำหรับมนุษย์ทุกคน เพื่อป้องกันเวรและภัย ทำให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย หากคนในสังคมไม่เคารพในหลักของศีลแล้ว ความทุกข์เดือดร้อนก็จะกายเป็นปัญหาของชีวิตและสังคม พระพุทธเจ้าทรงมุ่งเน้นให้มนุษย์ในสังคมสงบสุข สงบ มีเอกภาพ ความเสมอภาคบนหลักพื้นฐานของการดำเนินชีวิตโดยให้มีความรัก มีความเมตตาต่อสรรพชีวิตที่จะต้องพึงพาอาศัยกันโดยการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีปรกติสุข ไม่เดือดร้อน เป็นที่รองรับของธรรมทั้งหลายที่เป็นกุศล ซึ่งมีประโยชน์และอานิสงส์สืบไปอย่างต่อเนื่อง

๒.๔.๕ อานิสงส์ของการรักษาศีล ๕

ตามหลักของพระพุทธศาสนา “ศีล” (Morality) คือ การควบคุมรักษาอาการที่แสดงออกทางกาย ทางวาจาให้เป็นปกติเรียบร้อย ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเอง และสังคมส่วนรวม คือไม่ทำตัวเป็นพิษเป็นภัยต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นคนมีศีลธรรม หรือมนุษยธรรม มีธรรมคุณเป็นสมบัติ มีความสมบูรณ์แห่งศีล คือ ความไม่ล่วงละเมิดทางกาย ความไม่ล่วงละเมิดทางวาจา ความไม่ล่วงละเมิดทางกาย และวาจา นี้เรียกว่าความสมบูรณ์แห่งศีล ศีลสังวรแม้ทั้งหมดก็เรียกว่า ความสมบูรณ์แห่งศีล[๙๓] ศีลนั้นจึงมีคุณเป็นอันมาก มีความไม่เดือดร้อนเป็นอานิสงส์ ศีลมีความไม่เดือดร้อนเป็นผล ย่อมประสบความเย็นกาย เย็นใจ เหมือนบุรุษสตรีชำระสนานกายเรียบร้อยแล้ว ได้นั่งพัก ณ ร่มไทรใหญ่ย่อมเยือกเย็นฉันใดก็ฉันนั้น[๙๔]

(๑) อานิสงส์ของการรักษาศีลข้อที่ ๑ คือ (การไม่ทำปาณาติบาต) ย่อมได้รับอานิสงส์ถึง ๒๓ ประการ มีคณานิสงส์ ล้วนแต่น่าพอใจ ล้วนแต่ทำให้สุขใจ มีดังต่อไปนี้ คือ

๑) บริบูรณ์ด้วยอวัยวะ คือไม่พิกลพิการ

๒) มีกายสูง และสมส่วน

๓) สมบูรณ์ด้วยความคล่องแคล่ว

๔) เป็นผู้มีเท้าประดิษฐานลงด้วยดี

---

[๙๓]**อภิ.สฺง.** (ไทย) ๓๔/๑๓๗๐/๓๔๑.

[๙๔]วสิน อินทสระ, **สาระสำคัญแห่งวิสุทธิมรรค**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณาคาร, ๒๕๔๔), หน้า ๖.

๕) เป็นผู้สดใสรุ่งเรือง

๖) เป็นคนสะอาด

๗) เป็นคนอ่อนโยน

๘) เป็นคนมีความสุข

๙) เป็นคนแกล้วกล้า

๑๐) เป็นคนมีกำลังมาก

๑๑) มีถ้อยคำสละสลวยเพราะพริ้ง

๑๒) มีบริวารมิได้พลัดพรากจากตน

๑๓) เป็นคนไม่สะดุ้งตกใจกลัว

๑๔) ข้าศึกศัตรูทำร้ายมิได้

๑๕) ไม่ตายด้วยความเพียรของผู้อื่น

๑๖) มีบริวารหาที่สุดมิได้

๑๗) รูปสวย

๑๘) ทรวดทรงสมส่วน

๑๙) ป่วยไข้น้อย

๒๐) ไม่มีเรื่องเสียใจ

๒๑) เป็นที่รักของชาวโลก

๒๒) ไม่พลัดพรากจากสิ่งที่รัก

๒๓) มีอายุยืน

(๒) อานิสงส์ผู้รักษาศีลข้อที่ ๒ คือ (อทินนาทาน) ผู้รักษาย่อมได้รับอานิสงส์ถึง ๑๑ ประการ คือ

๑) มีทรัพย์มาก

๒) มีทรัพย์ได้ง่าย

๓) ได้โภคทรัพย์ไม่สิ้นสุด

๔) โภคทรัพย์ที่ยังไม่ได้ก็ย่อมได้

๕) โภคทรัพย์ที่ได้ไว้แล้วก็ยั่งยืน

๖) หาสิ่งที่ปรารถนาได้อย่างรวดเร็ว

๗) สมบัติปราศจากภัยพิบัติต่างๆ

๘) หาทรัพย์ได้โดยไม่ถูกแบ่ง

๙) ได้โลกุตระทรัพย์

๑๐) ไม่เคยรู้ ไม่เคยได้ยินคำว่าไม่มี

๑๑) อยู่ที่ไหนก็เป็นสุข

(๓) อานิสงส์ผู้รักษาศีลข้อ ๓ คือ (ไม่ทำชู้กับคู่ครองของผู้อื่น) ได้รับอานิสงส์ผลถึง ๒๐ ประการ คือ

๑) ไม่มีข้าศึกศัตรู

๒) เป็นที่รักแห่งชนทั่วไป

๓) หาเครื่องอุปโภค บริโภคได้ง่าย

๔) หลับก็เป็นสุข

๕) ตื่นก็เป็นสุข

๖) พ้นภัยในอบาย

๗) ไม่ต้องเกิดเป็นหญิงหรือกะเทยอีก

๘) ไม่โกรธง่าย

๙) ทำอะไรก็ทำได้ โดยเรียบร้อย

๑๐) ทำอะไรก็ทำโดยเปิดเผย

๑๑) คอไม่ตก คือ มีสง่า

๑๒) หน้าไม่ก้ม คือ มีอำนาจ

๑๓) มีแต่เพื่อนรัก

๑๔) มีอินทรีย์ ๕ บริบูรณ์

๑๕) มีลักษณะบริบูรณ์

๑๖) ไม่มีใครรังเกียจ

๑๗) ไม่ต้องเหน็ดเหนื่อย หากินง่าย

๑๘) อยู่ที่ไหนก็เป็นสุข

๑๙) ไม่ต้องกลัวภัยจากใคร

๒๐) ไม่ค่อยพลัดพรากจากของที่รัก

(๔) อานิสงส์ ผู้รักษาศีลข้อที่ ๔ คือ (เว้นจาการพูดปด พูดหลอกลวง ปลิ้นปล้อน) ย่อมได้รับอานิสงส์ ๑๔ ประการ คือ

๑) มีอินทรีย์ ๕ ผ่องใส

๒) มีวาจาไพเราะสละสลวย

๓) มีไรฟันอันเสมอชิด บริสุทธิ์

๔) ไม่อ้วนเกินไป

๕) ไม่ผอมเกินไป

๖) ไม่ต่ำเกินไป

๗) ได้แต่สัมผัสอันเป็นสุข

๘) ไม่สูงเกินไป

๙) ปากหอมเหมือนดอกบัว

๑๐) มีบริวารล้วนแต่ขยันขันแข็ง

๑๑) มีถ้อยคำที่บุคคลเชื่อได้

๑๒) ลิ้นแดงอ่อนเป็นกลีบดอกบัว

๑๓) ใจไม่ฟุ้งซ่าน

๑๔) ไม่เป็นอ่างไม่เป็นใบ้

(๕) อานิสงส์ผู้รักษาศีล ๕ คือ (เว้นจากการเสพสุราเมรัย สารเสพติดทุกชนิด) ย่อมได้รับอานิสงส์ ๓๕ ประการ คือ

๑) รู้กิจอดีต อนาคต ปัจจุบันได้รวดเร็ว

๒) มีสติตั้งมั่นทุกเมื่อ

๓) ไม่เป็นบ้า

๔) มีความรู้มาก

๕) ไม่หวั่นไหว

๖) ไม่งุนงง ไม่เซอะ

๗) ไม่เป็นบ้าใบ้

๘) ไม่มัวเมา

๙) ไม่ประมาท

๑๐) ไม่หลงใหล

๑๑) ไม่หวาดสะดุ้งกลัว

๑๒) ไม่มีความรำคาญ

๑๓) ไม่มีใครริษยา

๑๔) มีความขวนขวายน้อย

๑๕) มีแต่ความสุข

๑๖) มีแต่คนนับถือยำเกรง

๑๗) พูดแต่คำสัตย์

๑๘) ไม่ส่อเสียดใคร ไม่มีใครส่อเสียด

๑๙) ไม่พูดหยาบ ใครไม่พูดหยาบด้วย

๒๐) ไม่พูดเล่นโปรยประโยชน์

๒๑) ไม่เกียจคร้านทุกคืนวัน

๒๒) มีความกตัญญู

๒๓) มีกตเวที

๒๔) ไม่ตระหนี่

๒๕) รู้เฉลี่ยเจือจาน

๒๖) มีศีลบริสุทธิ์

๒๗) ซื่อตรง

๒๘) ไม่โกรธใคร

๒๙) มีใจละอายแก่บาป

๓๐) รู้จักกลัวบาป

๓๑) มีความเห็นถูกทาง

๓๒) มีปัญญามาก

๓๓) ปัญญารสอันเกิดแต่ธรรม

๓๔) เป็นปราชญ์ มีญาณคติ

๓๕) ฉลาดในสิ่งที่เป็นประโยชน์[๙๕]

ในวิมุตติมรรคกล่าวว่า ศีลมีอานิสงส์อย่างไร "ศีล" มีอวิปฏิสารเป็นอานิสงส์ซึ่งวิมุตติมรรคได้อธิบายตามพุทธองค์ว่า "พระอานนท์" ศีลที่เป็นกุศลมีอวิปฏิสารเป็นประโยชน์ และเป็นอานิสงส์ อนึ่ง ศีลเรียกว่าปีติ ศีลเป็นวรรณะสูงสุด เป็นอริยทรัพย์ ศีลเป็นภูมิของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย เป็นการอาบน้ำโดยไม่ต้องมีน้ำ เป็นการอบด้วยเครื่องหอม เป็นเงาที่ติดตามตนเป็นเครื่องประดับศีรษะที่คนต้องสวม เป็นวรรณะที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นการฝึกอันยอดเยี่ยม เป็นวิถีแห่งพรหมจรรย์ ถ้าบุคคลรักษาศีล เพราะเหตุที่มีศีลนั้นเขาจะเป็นผู้องอาจนำเกียรติมาสู่มิตรสหาย และเป็นที่รักของคนดีทั้งหลาย ศีลเป็นอาภรณ์อันประเสริฐ เป็นการคุมความประพฤติทั้งปวง เป็นที่ตั้งแห่งบุญ เป็นเนื้อนาบุญของทานบริจาค เป็นพื้นที่เพราะปลูกความเป็นสหายของพระอริยะ (ผู้มีศีล) จะเป็นผู้คงที่ในความดีทั้งปวง เขาจะเป็นผู้ทำซึ่งอธิฐานอันบริสุทธิ์ให้สำเร็จ เขาจะตายอย่างมีสติ เมื่อได้รับวิกขัมภนะวิมุตติ เขาจะประสบความสุข อานิสงส์ศีลมีมากมายอย่างนี้"[๙๖]

จะเห็นได้ว่า อานิสงส์ของการรักษาศีล "ศีล" เป็นหลักแห่งความประพฤติเป็นพื้นฐานในการครองชีวิตให้สมบูรณ์ มีคุณค่าและคุณธรรมในการครองของชีวิตดำเนินชีวิตปราศจากโทษ ผู้ใด

---

[๙๕]ศีลห้า ด็อทเน็ต, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.sil5.net/index.asp?autherid=14& ContentID=10000024&title. ๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

[๙๖]พระอุปติสสเถระ, รจนา, พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ แปลจากฉบับภาษาอังกฤษของเพราะเอฮารา พระโสมเถระ และพระเขมินทเถระ, **วิมุตติมรรค**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๔๘), หน้า ๙.

ปฏิบัติตามย่อมได้รับความดีงามความสุขเป็นอานิสงส์ ไม่เป็นบ่อเกิดแห่งภัยเวรเพราะภัยเวรย่อมมีความสัมพันธ์กับเรื่องกรรมโดยตรง จะต้องรับผิดชอบตามกฎแห่งกรรม คือ ผลของกรรม ดังนั้น การไม่ฆ่าสัตว์ การไม่ลักทรัพย์ การไม่ประพฤติผิดในกามทั้งหลายการไม่พูดเท็จ และการไม่ดื่มสุราเมรัย ย่อมไม่ก่อภัยเวรเบียดเบียนตนเอง บั่นทอนความก้าวหน้าในชีวิตประจำวันในปัจจุบัน และอนาคต ย่อมได้รับผลเป็นสุขทั้งโลกนี้ และโลกหน้ามีพระนิพพานในเบื้องหน้าเป็นที่สุด

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

การพัฒนาสังคมและประเทศชาติจะให้ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุขนั้น จะต้องมุ่งเน้นทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมควบคู่กันไป **ด้านเศรษฐกิจ** คือ การแก้ไขปัญหาความยากจนโดยการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ลดหนี้สิน ซึ่งจะสามารถเพิ่มทรัพย์สินได้ **ด้านสังคม** คือ การพัฒนาด้านความสัมพันธ์ของคนในสังคมให้ปราศจากความขัดแย้ง มีความสามัคคีกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำให้ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข “โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นโครงการตัวอย่างโครงการหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาความยากจนโดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนอันเป็นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ ด้วยการนำทุนชุมชนที่มีอยู่ในท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางชีวภาพและทุนทางสังคมมาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชน[๙๗]

๒.๕.๑ ที่มาของแนวคิดวิสาหกิจชุมชน

เศรษฐกิจชุมชนเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงและโดยที่เศรษฐกิจชุมชนในปัจจุบันจำนวนหนึ่งยังอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้าทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ สมควรให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชนอันจะยังผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งพร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคตไม่ว่าในระดับใด รวมไปถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบกิจการขนาดย่อมและขนาดกลางต่อไป สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจภายในประเทศอย่างเห็นได้ชัด ทำให้ระบบของเศรษฐกิจชุมชนได้รับผลกระทบด้วยเช่นกัน ซึ่งระบบเศรษฐกิจชุมชนถือว่าเป็นระบบเศรษฐกิจฐานรากที่มีความสำคัญ ควรได้รับการเสริมสร้างให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

วิสาหกิจชุมชนเป็นรูปแบบการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่เอื้อกับชาวบ้านดำรงชีวิตได้มั่นคงและเข้มแข็ง ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนมิใช่ว่าจะทำได้ง่าย แต่ต้องอาศัยความ

---

[๙๗]วิภาวี กฤษณะภูติ, การจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน : การเรียนรู้จากกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมและทอผ้าฝ้ายในจังหวัดขอนแก่น, **วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์**, หน้า ๑๖๖-๑๖๘.

ร่วมมือของคนในชุมชน วิสาหกิจชุมชนเน้นเรื่องการบริหารจัดการ เป็นกิจการสร้างรายได้รูปแบบหนึ่งที่มีขนาดเล็กกว่าวิสาหกิจขนาดย่อม โดยผลผลิตจะเกิดจากสินทรัพย์ชุมชน (ความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิม ทักษะฝีมือวัฒนธรรมธรรมชาติหรืออื่น ๆ) ที่เป็นพื้นบ้านมีรูปแบบการจัดการสมัยใหม่โดยคนในชุมชนเป็นกิจการของคนในชุมชน[๙๘] วิสาหกิจชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งในการยกระดับรายได้ชีวิตความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของชาวบ้านหรือเกษตรกรในชนบทที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศแต่เป็นกลุ่มคนที่ยากจนที่สุดของประเทศ หากกลุ่มชาวบ้านหรือกลุ่มเกษตรกรเหล่านี้มีรายได้สูงขึ้น จะส่งผลกระทบด้านบวกต่อภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ โดยในการประกอบวิสาหกิจชุมชนควรมุ่งเน้นสร้างความเข้มแข็งของชุมชนส่งเสริมให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัตถุดิบในชุมชนโดยคนในชุมชนเพื่อคนในชุมชนสิ่งที่เกิดขึ้น

จากวิสาหกิจชุมชนมีผลให้ชาวบ้านไม่ต้องหลั่งไหลไปทำมาหากินในเมืองใหญ่ ซึ่งเป็นเหตุให้ต้องจากครอบครัวเข้าไปอยู่กับความแออัดมลพิษมากมาย เสี่ยงชีวิตหลาย ๆ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จนั้น ต้องเริ่มจากการสร้างฐานรากที่แข็งแรงในความเป็นผู้ประกอบการให้กับวิสาหกิจชุมชน จัดโครงสร้างให้แข็งแรงก่อนสร้างส่วนอื่น ๆ ปรับกระบวนการคิดและทัศนคติของผู้ประกอบการพัฒนากระบวนการด้านการจัดการ โดยเน้นด้านการตลาดและการเงินและมีการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจภายในประเทศอย่างเห็นได้ชัด ทำให้ระบบของเศรษฐกิจชุมชนได้รับผลกระทบด้วยเช่นกัน ซึ่งระบบเศรษฐกิจชุมชนถือว่าเป็นระบบเศรษฐกิจฐานรากที่มีความสำคัญ ควรได้รับการเสริมสร้างให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ดำเนินชีวิตแบบวิถีชาวบ้านยุคใหม่ที่วิวัฒนาการตามกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองแต่เศรษฐกิจในชุมชนยังไม่ได้รับการพัฒนายกระดับเท่าที่ควรจะเป็น[๙๙]

เอกวิทย์ ณ ถลาง ได้กล่าวไว้ว่า ชาวบ้านมีศักยภาพ มีภูมิปัญญา และมีใจมุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของเขา ตลอดจนห่วงใยบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมที่เขาเห็นความสำคัญได้อย่างชื่นชม จากตรงนี้จะเห็นได้ชัดว่า ชาวบ้านและชุมชนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อ

---

[๙๘]ขวัญฤดี ตันตระบัณฑิตย์, “แนวทางการพัฒนาธุรกิจชุมชน”, **วารสารการพัฒนาท้องถิ่น**. (มิถุนายน-กันยายน ๒๕๕๑): ๕๕.

[๙๙]สัญญา เคณาภูมิ, ผศ.ดร., แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ จังหวัดมหาสารคาม, **วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์**, (๖๘ ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๓ กันยายน - ธันวาคม ๒๕๕๘): ๗๒-๗๓.

การพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ซึ่งวิสาหกิจชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่จะพัฒนาความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ และยังเป็นส่วนเสริมแรงต่อไปยังการพัฒนาด้านอื่น ๆ[๑๐๐]

เสรี พงศ์พิศ ได้อธิบายว่า วิสาหกิจชุมชนจะต้องมีลักษณะสำคัญ ๗ ประการคือ

๑) ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดาเนินการ

๒) ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน

๓) ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน

๔) มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานภูมิปัญญาสากล

๕) ดาเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นระบบ

๖) มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ

๗) มีการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชนเป้าหมาย[๑๐๑]

วิสาหกิจชุมชนไม่ถือเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงทำให้มีปัญหาในการดำเนินธุรกิจ ด้วยเหตุนี้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ จึงได้ถูกประกาศใช้เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยระบุว่า “วิสาหกิจชุมชน” หมายความว่า กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคลเพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด[๑๐๒]

จะเห็นได้ว่า วิสาหกิจชุมชนจะเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่เลี้ยงตนเองได้ พึ่งตนเองได้ ซึ่งมิได้หมายถึง การพึ่งพาภายนอก วิสาหกิจชุมชนจะเป็นการเพิ่มศักยภาพของระบบเศรษฐกิจระดับชุมชนในการพัฒนาความร่วมมือกับระบบเศรษฐกิจภาพรวม เพราะการที่ชุมชนไม่ต้องพึ่งพาเศรษฐกิจภายนอก ย่อมหมายถึงโอกาสในการพัฒนาความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน อันเป็นหลักการที่นำไปสู่ “การเป็นฐานรากทางเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจระดับประเทศอย่างแท้จริง ด้วยเหตุดังกล่าว การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจึงตั้งอยู่บนฐานสำคัญ ดังนี้

---

[๑๐๐]เอกวิทย์ ณ ถลาง, **พลวัตรสังคม-วัฒนธรรม : ความอยู่รอดหรือหายนะ ในมองอนาคต : บทวิเคราะห์เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางสังคมไทย**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิภูมิปัญญา, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒๖.

[๑๐๑]เสรี พงศ์พิศ, **ฐานคิด จากแผนแม่บทสู่วิสาหกิจชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๔๐.

[๑๐๒]อุทัย ปริญญาสุทธินันท์, “วิสาหกิจชุมชน” ปริทรรศน์ในการแข่งขันทางธุรกิจ, **วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย**, (ปีที่ ๓๗ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๐): ๑๓๔.

๑. วิสาหกิจชุมชนระดับครอบครัว

๒. วิสาหกิจชุมชนระดับชุมชน

๓. วิสาหกิจชุมชนระดับเครือข่าย

๔. วิสาหกิจชุมชนเพื่อการจัดการผลผลิตส่วนเกิน

โดยหลักการของวิสาหกิจชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง และจำนวนหนึ่งอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้าให้ได้รับการส่งเสริมด้านความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชนให้กลายเป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการของหน่วยธุรกิจที่สูงขึ้นต่อไป

๒.๕.๒ ความหมายของวิสาหกิจชุมชน

คำว่า “วิสาหกิจชุมชน” ไว้ว่า หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการ โดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่ เป็นนิติบุคคลเพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน[๑๐๓]

เสรี พงศ์พิศ ได้นิยามคำว่า วิสาหกิจชุมชน คือ การประกอบการเพื่อการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง “ทุน” หมายถึง เงิน ทรัพยากรผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ทางสังคมที่ร้อยรัดผู้คน ให้อยู่ร่วมกันเป็นชุมชนเป็นพี่เป็นน้องไว้ใจกัน[๑๐๔]

วิชิต นันทสุวรรณ ให้คำจำกัดความของ วิสาหกิจชุมชนว่า หมายถึง การประกอบการซึ่งรวมถึงกระบวนการคิดการจัดการผลผลิต และทรัพยากรทุกขั้นตอน โดยภูมิปัญญาขององค์กรชุมชนหรือเครือข่ายขององค์กรชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อสร้างกำไรทางเงิน และ กำไรทางสังคม ได้แก่ ความเข้มแข็งของชุมชนและความสงบสุขของสังคมด้วย[๑๐๕]

---

[๑๐๓]สำนักงานเลขานุการ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, **คู่มือปฏิบัติงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ๒๕๕๑), หน้า ๕๖.

[๑๐๔]เสรี พงศ์พิศ, **วิธีคิด วิธีทำ แผนชีวิต เศรษฐกิจชุมชน**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๕๐).

[๑๐๕]วิชิต นันทสุวรรณ, **ขบวนการชุมชนใหม่**, (กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๒๘.

กรมส่งเสริมการเกษตร ได้ให้คำนิยามคำว่า วิสาหกิจชุมชน (Small and Micro community Enterprise--SMCE) หมายถึง “การประกอบการขนาดเล็กและขนาดจิ๋ว เพื่อจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อการพึ่งพาตนเองและความเพียงพอของครอบครัวและชุมชน ทุนในที่นี้ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงเงิน แต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคม (กฎเกณฑ์ทางสังคมที่ร้อยรัดผู้คนให้อยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เป็นพี่น้องไว้ใจกัน) ให้เกิดประสิทธิภาพและยั่งยืน ยังประโยชน์ให้ชุมชนผู้เป็นเจ้าของวิสาหกิจนั้นเป็นหลัก”[๑๐๖]

วิสาหกิจชุมชน หมายถึง การประกอบการ ซึ่งรวมถึงกระบวนการคิด การจัดการผลผลิตและทรัพยากรทุกขั้นตอนโดยมีภูมิปัญญาขององค์กรชุมชนหรือเครือข่ายขององค์กรชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งมิได้มีเป้าหมายเพียงเพื่อการสร้างกำไรทางการเงินเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงกำไรทางสังคม ได้แก่ ความเข้มแข็งของชุมชนและความสงบสุขของสังคมด้วย

วิสาหกิจชุมชน คือ การประกอบการโดยชุมชนที่มีสมาชิกในชุมชนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตทั้งด้านการผลิต การค้า และการเงิน และต้องการใช้ปัจจัยการผลิตนี้ให้เกิดดอกผลทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ด้านเศรษฐกิจ คือ การสร้างรายได้และอาชีพ ด้านสังคม คือ การยึดโยงร้อยรัดความเป็นครอบครัวและชุมชนให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ แบ่งทุกข์แบ่งสุขซึ่งกันและกัน โดยผ่านการประกอบกระบวนการของชุมชน[๑๐๗]

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จากการศึกษาของวิทยา จันทะวงศ์ศรี เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ได้กล่าวว่า สำหรับปัจจัยที่ต้องพิจารณาและให้ความสำคัญ สำหรับการนำแนวทางเลือกวิสาหกิจชุมชนนำไปปรับใช้กับกลุ่มเพื่อผลต่อความสำเร็จ ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

๑) ปัจจัยด้านการผลิต ปัจจัยด้านการผลิตถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการตัดสินใจทำการผลิตของแต่ละกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มต้องพิจารณาถึงความได้เปรียบหรือโอกาสในสินค้าที่กลุ่มผลิตที่จะสามารถดำรงประโยชน์และสร้างรายได้ให้แก่กลุ่ม ดังนั้น ในการผลิตจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีแหล่งวัตถุดิบที่เพียงพอและสามารถหาได้สะดวก เพื่อลดต้นทุนอันเกิดจากการจัดหาวัตถุดิบ นอกจากนี้ทักษะและความรู้ความสามารถหรือภูมิปัญญาชาวบ้านของสมาชิกในการผลิตจะช่วยให้สินค้าที่ผลิตได้นั้นมีคุณภาพได้มาตรฐาน

---

[๑๐๖]กรมส่งเสริมการเกษตร, **วิสาหกิจชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๔๘), หน้า ๒.

[๑๐๗]ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล, **วิสาหกิจชุมชน : กลไกฐานราก**, (กรุงเทพมหานค: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๓๘-๓๙.

๒) ปัจจัยด้านการตลาด ปัจจัยด้านการตลาดถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ แต่หากไม่สามารถหาตลาดมารองรับผลผลิตที่ผลิตได้นั้น การดำเนินกิจกรรมกลุ่มไม่อาจประสบความสำเร็จได้ โดยทั่วไปแล้วตลาดของผลผลิตที่กลุ่มผลิตได้มักอยู่ในท้องถิ่นและพื้นที่ใกล้เคียงเป็นสำคัญ

๓) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการนี้เป็นหน้าที่ของสมาชิกทุกคน เนื่องจากสมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่มควรมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้ที่จะมาทำหน้าที่แทน อย่างไรก็ตามสมาชิกที่ไม่ได้เข้ามาร่วมในสายการบังคับบัญชาก็ยังสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอความเห็นหรือร่วมตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ กลุ่มที่ประสบความสำเร็จมักมีการจัดแบ่งอำนาจหน้าที่ ตลอดจนความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน

๔) ปัจจัยด้านการเงิน สำหรับปัจจัยด้านการเงินนี้เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยส่วนใหญ่แล้วเงินทุนที่กลุ่มจัดหานั้นมักอยู่ในรูปของการออมทรัพย์ หรือการถือหุ้น การสะสมทุน การดำเนินกิจกรรมด้านการเงิน การบัญชีการ กำหนดการจัดสรรผลกำไรอย่างเป็นสัดส่วน และมีระบบที่ชัดเจนจะสามารถช่วยให้การดำเนินงานกลุ่มเป็นไปได้ด้วยดี

๕) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในการพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในกลุ่มหรือชุมชนนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณา ทั้งการมีส่วนร่วมในแง่ของการกำหนดนโยบาย เป้าหมายของการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการจัดสรรคัดเลือกผู้ที่จะเข้ามามีอำนาจในการตัดสินใจหรือรับผิดชอบในงานที่รับมอบหมาย ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในอันที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเหล่านี้ ล้วนแต่เป็นเกณฑ์ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการประสบความสำเร็จจากการนำแนวทางเลือกวิสาหกิจชุมชนมาปรับใช้ทั้งสิ้น ด้วยเหตุที่หัวใจหลักของวิสาหกิจชุมชนก็คือการให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่าง ๆ ตลอดจนการเสนอความเห็นและการตัดสินใจเป็นสำคัญ

๖) ปัจจัยที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำ ปัจจัยที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำนี้ถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้การดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวเนื่องจากผู้นำมีบทบาทที่สำคัญในการริเริ่มการเสนอแนวทางเลือกและดำเนินการ นอกจากนี้ยังมีส่วนสำคัญในการเป็นผู้นำในการวางแผน ตลอดจนกำหนดนโยบายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบในการดำเนินกิจกรรม

๗) ปัจจัยด้านแรงงาน การดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนที่สามารถใช้แรงงานที่มีอยู่ในชุมชนนั้น นอกจากจะเป็นการสร้างงานให้เกิดขึ้นในชุมชนซึ่งเท่ากับเป็นการช่วยแก้ไขปัญหาการเข้าไปขายแรงงานในเมืองในเขตเมืองหลวงได้แล้ว การใช้แรงงานที่มีอยู่ในชุมชนยังเป็นการช่วยให้แรงงานนั้นเป็นแรงงานที่มีทักษะเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ตัวแรงงานเอง และที่สำคัญก็คือ การใช้แรงงานในท้องถิ่นส่งผลให้ปัญหาครอบครัวลดลง เพราะครอบครัวได้อยู่ร่วมกัน ส่งผลทำให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น

๘) ปัจจัยที่เกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก การมีปฏิสัมพันธ์มี ๒ ลักษณะคือ การมีปฏิสัมพันธ์ที่เป็นบวก (Positive Interaction) และปฏิสัมพันธ์ที่เป็นลบ (Negative Interaction) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชุมชนที่จะต้องเรียนรู้ชุมชนที่จะสามารถประสบความสำเร็จนั้นสามารถสร้างได้จากการมีปฏิสัมพันธ์ภายนอกกับสถาบันต่าง ๆ โดยการเข้ามาของสถาบันจากภายนอกนี้ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการเข้ามาให้ความช่วยเหลือทั้งในส่วนของเงินทุน และการพัฒนาความรู้ความสามารถตลอดจนการฝึกทักษะให้แก่ชาวบ้าน

๙) ปัจจัยที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาของกลุ่ม โดยกลุ่มต้องมีการติดต่อกับสมาชิกอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ มีการพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันระหว่างผู้นำสมาชิกและระหว่างกลุ่ม หรือบุคคลหรือองค์กรภายนอกที่นำความรู้หรือข่าวสารใหม่ ๆ มาแลกเปลี่ยนและสามารถนำไปปรับใช้ได้กับกลุ่ม[๑๐๘]

๒.๕.๓ ลักษณะของวิสาหกิจชุมชน

จากความหมายของวิสาหกิจชุมชนข้างต้นนั้น วิสาหกิจชุมชนจึงมีลักษณะที่สำคัญอยู่ ๗ อย่างด้วยกัน ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน คือ

๑. ชุมชนเป็นเจ้าของกิจการเอง แต่อย่างไรก็ดี คนนอกอาจมีส่วนร่วมโดยอาจมีการถือหุ้นได้เพื่อการมีส่วนร่วม ร่วมมือ และให้ความช่วยเหลือ แต่ไม่ใช่หุ้นใหญ่ทำให้มีอำนาจในการตัดสินใจ

๒. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน ซึ่งอาจจะนำวัตถุดิบบางส่วนมาจากภายนอกได้ แต่เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้มากที่สุด

๓. ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน เพื่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชนซึ่งมีความรู้ภูมิปัญญา หากมีกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมเกิดมีความเชื่อมั่นในตัวเองก็จะริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ได้โดยไม่เอาแต่เลียนแบบหรือแสวงหาสูตรสำเร็จ

๔. มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานทุนที่สำคัญ เป็นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยปรับประยุกต์ให้ทันสมัย ผสมผสานกับความรู้ภูมิปัญญาสากลหรือจากที่อื่น

๕. มีการดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ไม่ใช่ทำแบบโครงการเดี่ยว คล้ายกับปลูกพืชเดี่ยว แต่เป็นการทำแบบวนเกษตร คือ มีหลาย ๆ กิจกรรมประสานผนึกพลัง (synergy) และเกื้อกูลกัน (cluster)

๖. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจหลัก การเรียนรู้คือหัวใจของกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน หากไม่มีการเรียนรู้ก็จะมีแต่การเลียนแบบ การหาสูตรสำเร็จโดยไม่มีความคิด

---

[๑๐๘]วิทยา จันทะวงศ์ศรี, ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม, **รายงานการศึกษาอิสระ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๗).

สร้างสรรค์ใหม่ ๆ หากไม่มีการเรียนรู้ก็จะไม่มีวิสาหกิจชุมชนบนฐานความรู้ แต่บนฐานความรู้สึก ความอยาก ความต้องการตามที่สื่อในสังคมกระตุ้นให้เกิด ทำให้ความอยากกลายเป็นความจำเป็นสำหรับชีวิตไปหมด

๗. มีการพึ่งตนเองเป็นเป้าหมาย การพึ่งตนเองคือเป้าหมายอันดับแรกและสำคัญที่สุดของวิสาหกิจชุมชน ถ้าหากพลาดเป้าหมายนี้คือพลาดเป้า วิสาหกิจชุมชนจะกลายเป็นธุรกิจที่มีเป้าหมายที่กำไรก่อนที่จะคิดทำให้รอด ไม่พัฒนาเป็นขั้นเป็นตอนให้เกิดความมั่นคงก่อนที่จะก้าวไปพัฒนาธุรกิจ[๑๐๙]

๒.๕.๔ ประเภทของวิสาหกิจชุมชน

ในการแบ่งประเภทของวิสาหกิจชุมชน สามารถมองได้หลายมิติ กล่าวคือ แบ่งตามลักษณะการประกอบการเป็นหลัก และแบ่งตามการจัดระดับและขั้นตอนการพัฒนาการประกอบการของวิสาหกิจชุมชน การแบ่งตามลักษณะการประกอบการเป็นหลัก สามารถแบ่งออกได้ ๒ ประเภท ดังนี้

๑. วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน เป็นการผลิตเพื่อการใช้ในท้องถิ่นเป็นหลัก ซึ่งมีอยู่ ๕ อย่าง คือ ข้าว อาหาร สมุนไพร ของใช้ ปุ๋ย ซึ่งอยู่ในขีดความสามารถของชาวบ้านทั่วไปจะทำได้ เป็นของต้องกินต้องใช้ประจำวัน มีมูลค่ามากกว่าครึ่งของค่าใช้จ่ายทั้งปีของ แต่ละครัวเรือน แต่ชาวบ้านทั่วไปไม่ว่าอยู่ใกล้เมืองหรือไกลเมืองต่างก็ซื้อกินซื้อใช้

๒. วิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า เป็นวิสาหกิจชุมชนที่สามารถนำออกสู่ตลาดใหญ่ ได้เพราะมีลักษณะเฉพาะตัว มีเอกลักษณ์ท้องถิ่น บางอย่างอาจมีสูตรเด็ดเคล็ดลับหรือคุณภาพดีในระดับมาตรฐาน สามารถแข่งขันกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าทั่วไปได้ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ก็คือหนึ่งในวิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า[๑๑๐]

ส่วนการแบ่งตามการจัดระดับและขั้นตอนการพัฒนาการประกอบการของวิสาหกิจชุมชน สามารถแบ่งออกได้ ๒ ประเภท ดังนี้

๑. ระดับครอบครัว คือ วิสาหกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง เป็นการประกอบกิจกรรมเพื่อกินใช้ในครอบครัว เพื่อทดแทนการพึ่งพาจากภายนอก เช่น การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรไว้ใช้กินในครอบครัว

---

[๑๐๙]สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, **พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘**, (กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ๒๕๔๘), หน้า ๒.

[๑๑๐]ดวงเดือน สมวัฒนศักดิ์, **เอกสารวิชาการเรื่องวิสาหกิจชุมชน**, (ชัยนาท: กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๔๘), หน้า ๑๐.

๒. ระดับชุมชนและเครือข่าย คือ วิสาหกิจชุมชนแบบพอเพียง เป็นการประกอบกิจการโดยกลุ่ม เพื่อตอบสนองการอุปโภคบริโภคในชุมชนและเครือข่าย ซึ่งสามารถที่จะพัฒนาให้เป็นวิสาหกิจชุมชนแบบก้าวหน้าได้ เพื่อที่จะแข่งขันกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าทั่วไปได้

ทั้งนี้การประกอบการวิสาหกิจชุมชนไม่ได้เน้นเพื่อกำไรสูงสุด แต่จะเน้นที่การลดค่าใช้จ่าย การสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกและคนในชุมชนให้พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

วิสาหกิจชุมชนนั้นเป็นเรื่องเก่าแต่นำมาคิดใหม่ มีการทำอย่างมีแบบแผน มีระบบ มีขั้นตอน เริ่มต้นจากการเรียนรู้ การคิดก่อนแล้วค่อยลงมือทำ วิสาหกิจชุมชนเน้นความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ แตกต่างจากอุตสาหกรรมชุมชนและธุรกิจชุมชนซึ่งเน้นที่กระบวนการผลิต การแปรรูป การบริหารจัดการ ที่มุ่งสู่ตลาดใหญ่[๑๑๑]

นอกจากนี้ วิสาหกิจชุมชนจะเน้นในเรื่องของวิธีคิดและกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด ปัญหาที่ผ่านมาของชุมชนนั้นเป็นปัญหาวิธีคิดมากกว่าวิธีทำ ชุมชนสามารถผลิตได้มากมาย แต่ขายไม่ออก ขาดทุน หาตลาดไม่ได้ เพราะเริ่มต้นจากวิธีทำ จากสูตรสำเร็จ จากการเลียนแบบ การทำวิสาหกิจชุมนั้น จึงควรเริ่มต้นจัดทำเพื่อให้พอกินพอใช้ก่อนแล้วค่อยพัฒนาไปสู่การจัดการเชิงธุรกิจ เมื่อพอเพียงและพึ่งตนเองได้ก็สามารถผลิตให้เหลือเผื่อตลาดได้ และการคิดจะนำผลผลิตออกสู่ตลาดนั้นต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่มาจากการรู้จักใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพหรือทรัพยากรในท้องถิ่นบวกกับความคิดสร้างสรรค์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสม โดยควรเริ่มจากเล็กไปหาใหญ่เพื่อที่จะสร้างรากฐานเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็งก่อน ทำกินทำใช้ก่อน ทำทดแทนสิ่งที่จะต้องซื้อให้ได้มากที่สุด หากต้องการที่จะนำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด ก็ควรเรียนรู้การจัดการ และกลไกทางการตลาดให้ดี ไม่หวังพึ่งพาตลาดเป็นหลัก แต่ควรพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองให้ได้มากที่สุด[๑๑๒]

จะเห็นได้ว่า วิสาหกิจชุมชนเป็นระบบที่มีความหลากหลายของกิจกรรม เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน เป็นการประกอบการบนพื้นฐานของการใช้ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างรู้คุณค่า เพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน โดยมุ่งประโยชน์ทางสังคมแก่ชุมชนมากกว่าการแสวงหากำไรสูงสุด และมุ่งต่อการรักษาระบบนิเวศน์ของสังคมโดยรวม ถ้าเปรียบกับอุตสาหกรรมชุมชนและธุรกิจชุมชนกับการทำการเกษตร ก็คล้ายกับการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ขณะที่วิสาหกิจชุมชนจะคล้ายกับการปลูกพืชผสมผสาน เป็นต้น

---

[๑๑๑]สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, **พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘**, หน้า ๒.

[๑๑๒]กรมส่งเสริมการเกษตร, **วิสาหกิจชุมชน**, หน้า ๒.

๒.๖ คุณค่าของการส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน

คุณค่าของสัมมาอาชีพ หมายถึง สิ่งทั้งหลายที่เป็นประโยชน์ต่ออาชีพที่จะนำมาซึ่งความสุขทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น และส่งเสริมกุศลธรรมให้เจริญก้าวหน้าเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเป็นเครื่องกระตุ้น ดึงดูด สนับสนุนให้บุคคลผู้ประพฤติปฏิบัติประกอบอาชีพเกิดแรงจูงใจที่ดีเพราะเมื่อมีเป้าหมายแล้วว่าสิ่งที่ดีก็จะยิ่งมีความอยากที่จะประพฤติปฏิบัติ อยากลิ้มรสเป้าหมาย อันเป็นคุณค่าที่แท้จริงต่อไป พอสรุปได้เป็น ๓ ประเด็น คือ

๑. สัมมาชีพเป็นอาชีพและหนทางสังคมที่สมบูรณ์แบบ

สัมมาชีพถือเป็นทางสายกลางในการดำเนินชีวิตที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา การพัฒนาประเทศชาติจะต้องมีลำดับในการพัฒนาโดยเริ่มที่การพัฒนาจิตใจ พัฒนาตนเองก่อนเป็นอันดับแรก และขึ้นสู่การพัฒนาครอบครัว การพัฒนาสังคม ในการพัฒนาจิตใจนั้น ในทางพุทธศาสนามุ่งไปที่ปัญญา หรือ มโนกรรม ซึ่งเมื่อพัฒนาแล้วกระบวนการต่าง ๆ ก็จะเกิดขึ้นทันทีเหมือนฟันเฟืองที่ตัวหนึ่งหมุน ตัวอื่น ๆ ก็จะหมุนตามทันที ในประเทศที่พัฒนาที่เจริญ ไม่ว่าจะเป็นสังคมใดก็ตามล้วนต้องการคนเก่งคนดี มีฝีมือ มีประสบการณ์ เพราะหากมีคนเช่นนี้อยู่แม้เพียงคนเดียวประเทศชาติสังคมยังสามารถเจริญได้ ดังพุทธพจน์ว่า

> บุคคลผู้เป็นเอก เมื่อเกิดขึ้นในโลก ย่อมเกิดขึ้นเพื่อเกื้อกูลแก่คนหมู่มาก เพื่อสุขแก่คนหมู่มาก เพื่อประโยชน์แก่คนหมู่มาก เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย บุคคลผู้เป็นเอกคือใคร คือ บุคคลผู้เป็นสัมมาทิฏฐิมีความเห็นไม่วิปริต บุคคลนั้นทำให้คนหมู่มากออกจากอสัทธรรม ให้ตั้งอยู่ในสัทธรรม บุคคลผู้เป็นเอกนี้แล เมื่อเกิดขึ้นในโลก ย่อมเกิดขึ้นเพื่อเกื้อกูลแก่คนหมู่มาก เพื่อสุขแก่คนหมู่มาก เพื่อประโยชน์แก่คนหมู่มาก เพื่อเกื้อกูลเพื่อสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย[๑๓]

การจะหาคนดีคนเก่งมีฝีมือเหล่านี้มาได้ต้องพยายามกระตุ้น ส่งเสริมให้คนในสังคมของเราประพฤติปฏิบัติตามหลักมัชฌิมาปฏิปทาให้ได้ เพราะถ้าปฏิบัติได้แล้วการพัฒนาส่วนอื่นก็จะเกิดขึ้นในประเทศชาติ ดังนั้น หลักมัชฌิมาปฏิปทาจึงเป็นทางเลือก และทางออกของสังคมทุกสังคมเป็นวิถีที่เอื้ออำนวยต่อการสร้าง การรักษา และการส่งเสริมสังคมเปิด และสังคมเปิดนี้เองเป็นลักษณะของการอยู่ร่วมกันของมนุษย์และสรรพสิ่งทั้งหลาย มาเป็นเวลานานนับแต่มนุษย์เริ่มรู้จักอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวและชุมชนโดยไม่เบียดเบียนกัน อยู่กันอย่างสันติและเป็นสังคมในอุดมคติของพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

---

[๑๓] **องฺ.เอกก.** (ไทย) ๒๐/๓๐๙/๔๐.

๒. สัมมาชีพเป็นหนทางสู่การสิ้นสุดทางกรรม

สัมมาชีพถือว่าเป็นทางสายกลางในการดำเนินชีวิต (มัชฌิมาปฏิปทา) หรืออริยมรรคเป็นทางให้ถึงความดับกรรมสิ้นกรรม ดังพุทธพจน์ว่า "ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งกรรม ได้แก่อริยมรรคมีองค์ ๘ คือ สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ[๑๑๔] คือ เป็นทางที่ต้องทำอย่างเอาจริงเอาจังตามหลักของมัชฌิมาปฏิปทาตามหลักและวิธีการที่ถูกต้อง เลิกการกระทำที่ผิดพลาด (มิจฉาทิฏฐิ) หรือทำด้วยความยึดมั่น (อุปาทาน) ในความดีความชั่วที่เกี่ยวข้องกับตัวเองของตัวเอง ผลประโยชน์ของตนเอง เมื่อไม่มีดีไม่มีชั่วที่ยึดมั่นไว้กับตัวแล้ว ทำอะไรก็ไม่เรียกว่า "กรรม" เพราะกรรมต้องเป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ไม่ดีก็ชั่ว การกระทำของอริยบุคคลจึงเป็นการกระทำไปตามความหมาย และวัตถุประสงค์ของเรื่องที่ทำนั้นล้วน ๆ ไม่เกี่ยวกับตัณหาอุปาทานภายใน ทำด้วยปัญญาและกรุณา แต่ที่ว่าดีว่าชั่ว ก็ว่าตามที่ปรากฏ ไม่ยึดมั่นว่าเป็นดีของตัวเอง หรือดีที่จะให้ตัวเองเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ การกระทำแบบนี้ในทางธรรมไม่เรียกว่า "กรรม"[๑๑๕] ดังพุทธทาสภิกขุกล่าวว่า "การเดินตามอริยมรรค หรือมัชฌิมาปฏิปทาเรียกว่า ประพฤติปฏิบัติกรรมที่สาม ซึ่งจะเป็นที่สิ้นสุดแห่งกรรมดี และกรรมชั่ว ฉะนั้น สิ่งที่เรียกว่าอริยมรรค นี้เป็นสิ่งที่เหนือดีเหนือชั่ว และก็มีผลทำให้รู้ความไม่มีตัวตนหรือของตน ในสิ่งทั้งปวง มันจึงดับราคะ โทสะ โมหะ ได้[๑๑๖]

เมื่อปุถุชนประพฤติปฏิบัติอะไร ก็จะเป็นเพียงการทำประโยชน์ตามความหมายและวัตถุประสงค์ของเรื่องนั้น ๆ เท่านั้น แต่ย่อมจะมีความหวังผลประโยชน์ตอบแทนสักอย่างหนึ่ง ถ้าไม่มีก็อาจจะละเอียดลงมาเป็นชื่อเสียงเกียรติคุณของตัวเอง หรือความรู้สึกภูมิใจว่าเป็นความดีของตัวเองเป็นต้น แต่มัชฌิมาปฏิปทา หรือทางสายกลางนี้ เป็นการสำรวมกาย สำรวมวาจา และสำรวมใจเป็นข้อปฏิบัติเพื่อให้หมดการกระทำซึ่งมีเจตนาปรุงแต่งที่เรียกว่า กรรมดับกรรม นั้น แล้วมีแต่การกระทำที่บริสุทธิ์ ดังพุทธพจน์ว่า

> ข้อที่ท่านทั้งหลายสำรวมกาย สำรวมวาจา สำรวมใจ ในกาลบัดนี้นั้น เป็นการไม่กระทำบาปกรรมต่อไป เพราะกรรมเก่าสิ้นสุดไปเพราะตบะ (การบำเพ็ญเพียรอย่างหนัก) เพราะไม่ทำกรรมใหม่ จึงไม่ตกอยู่ใต้อำนาจ (แห่งกรรม) ต่อไป เพราะไม่เป็นไปตามอำนาจแห่งกรรมต่อไปกรรมจึงสิ้นไป เพราะกรรมสิ้นไป ทุกข์จึงสิ้นไป เพราะทุกข์สิ้นไปเวทนาจึงสิ้นไป เพราะเวทนาสิ้นไป ทุกข์ทั้งปวงจึงจักเป็นอันสลายไป[๑๑๗]

---

[๑๑๔]**องฺ.ฉกฺก.** (ไทย) ๒๒/๖๓/๕๗๙.

[๑๑๕]พระธรรมปิฎฏ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, หน้า ๕๘๗-๕๘๘.

[๑๑๖]พุทธทาสภิกขุ, **หลักธรรมสำหรับนักศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๓๗), หน้า ๗๔.

[๑๑๗]**ม.มู.** (ไทย) ๑๒/๑๗๙/๑๘๒.

๓. สัมมาชีพเป็นหนทางนำไปสู่นิพพาน

สัมมาอาชีพถือเป็นทางสายกลางในการดำเนินชีวิตตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา สัมมาอาชีพเมื่อบุคคลประพฤติปฏิบัติให้มากแล้ว ทำความสุจริตให้มากแล้วเพื่อเป้าหมาย วัตถุประสงค์ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดรู้เวทนา การละกามคุณ โดยอาศัยหลักมรรคมีองค์ ๘ เพื่อจะถึงฝั่งโน้นจากฝั่งนี้ เพื่อถึงความสิ้นราคะ โทสะ และโมหะ เพื่อถึงอมตธรรม เพื่อถึงนิพพาน ล้วนแล้วแต่มีเป้าหมายที่ชัดเจนอย่างยิ่ง สิ่งที่สำคัญจะต้องรู้ตระหนักชัดเจนถึงวัตถุประสงค์เฉพาะตัวธรรมนั้น ๆ เป็นสำคัญว่าธรรมข้อนั้น ปฏิบัติเพื่อสนับสนุนหรือเกิดธรรมข้อใด จะสิ้นสุดลงที่ใด มีธรรมข้อใดรับช่วงต่อไป เหมือนการเดินทางไกลที่ต้องต่อยานพาหนะหลายทอดและอาจใช้ยานพาหนะต่างกันอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ จุดมุ่งหมายหรือคุณค่าของมัชฌิมาปฏิปทา ก็เช่นกัน ถ้าเราทำให้เจริญมากแล้ว ย่อมทำให้เราได้พบจุดมุ่งหมายเป็นขั้น ๆ ไป จนถึงจุดมุ่งหมายสุดท้าย คือ นิพพานได้ ดังพุทธพจน์ว่า "มัชฌิมาปฏิปทา หรืออริยมรรคมีองค์ ๘ ประการนี้ที่บุคคลเจริญ ทำให้มากแล้ว เพื่อกำหนดรู้เวทนา เพื่อละกามคุณ เพื่อถึงฝั่งโน้นจากฝั่งนี้ ย่อมเป็นทางให้ถึงความสิ้นราคะ โทสะ และโมหะหรือเป็นทางอมตะ เป็นที่สุดแห่งพรหมจรรย์ ย่อมคายบาปอกุศลกรรมออกอย่างเดียวไม่ให้กลับมา ย่อมให้ถึงนิพพาน มีนิพพานเป็นเบื้องหน้ามีนิพพานเป็นที่สุด[๑๑๘]

จะเห็นได้ว่า เมื่อมีเป้าหมายในการประพฤติปฏิบัติในขณะที่เราประพฤติปฏิบัติ ในขณะที่เราปฏิบัติ หลักมัชฌิมาปฏิปทา คือ เมื่อสัมมาทิฏฐิเกิดวิถีชีวิต การดำเนินชีวิตของเขาก็ดำเนินไปสู่ความดำริที่ถูกต้อง (สัมมาสังกัปปะ) การพูดที่ถูกต้อง (สัมมาวาจา) การงานก็ถูกต้อง(สัมมากัมมันตะ) อาชีพที่กระทำถูกต้อง (สัมมาอาชีวะ) ความเพียรความพยายามที่ถูกต้อง(สัมมาวายามะ) การระลึกที่ถูกต้อง (สัมมาสติ) และสมาธิที่ถูกต้อง (สัมมาสมาธิ) บุคคลก็ได้ชื่อว่า เดินตามทางของอารยชน มุ่งสู่ความอริยะอย่างสมบูรณ์ได้ ซึ่งก็คือเข้าสู่แดนนิพพานอันเป็นเป้าหมายสูงสุดในการประพฤติปฏิบัติหลักมัชฌิมาปฏิปทานี้ สามารถอยู่ร่วมและสัมพันธ์กับสิ่งทั้งหลายอย่างรู้เท่าทันและรู้ตามความเป็นจริงได้ อนึ่ง เมื่อพระพุทธองค์ทรงจัดเอาสัมมาทิฏฐิเป็นองค์ประกอบแรกของมรรค ก็หมายความว่าเอามโนกรรมเป็นจุดเริ่มต้นของทางและการเดินทาง กรรมทุกอย่างที่มนุษย์ทำให้เกิดขึ้นก็เริ่มที่ใจ หรือ เจตนา (Attention) และสิ่งแรกที่เริ่มก็คือ ความเห็นสิ่งที่เป็นจริงและถูกต้อง ความรู้ที่เป็นจริงที่เกิดจากการเห็นตรงตามที่เป็นจริงนี้ สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาและดับทุกข์ได้ กำจัดกิเลสได้ ความรู้เช่นนี้เรียกว่า ปัญญาและการเกิดการตัดสินใจและการตั้งใจจะทำตาม ปัญญานี้เรียกว่า สัมมาสังกัปปะ ฯลฯ สัมมาสมาธิ เป็นต้น

---

[๑๑๘] **สํ.ม.** (ไทย) ๑๙/๖-๗/๙-๑๐.

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖.๑ หนังสือทั่วไป

พระปราโมทย์ ปาโมชฺโช ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “ประทีปส่องธรรม” กล่าวถึงศีลอันเป็นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับมนุษย์ ไว้ว่า ก่อนการเจริญสติ สิ่งที่จำเป็นและขาดไม่ได้ คือ การรักษาศีล เพราะศีลเป็นเครื่องกั้นไม่ให้ผู้ปฏิบัติตกไปสู่ความชั่วหยาบทางกายและวาจา และเป็นเครื่องนำความสงบร่มเย็นมาสู่จิตใจของผู้ปฏิบัติ อันเอื้อต่อการปฏิบัติธรรมในขั้นสูงต่อไป ผู้ปฏิบัติที่ไม่มีศีล แล้วข้ามขั้นไปเจริญสมาธิและปัญญาจะมีโอกาสพลาดมาก[๑๑๙]

พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “ธรรมะบันทึกรำลึก ๑๐๐ ปี พุทธทาส” ว่า ศีลธรรมกลับมาเมื่อโลกสงบเย็น ปรมิตถธรรมกลับมาเพื่อโอกาสสว่างไสว ถ้าศีลธรรมไม่กลับมาโลกาจะวินาศ ถ้าปรมิตถธรรมไม่กลับมาโลกาจะมืดมน ดังนั้น ทุกคนต้องช่วยกันทำให้กลับมาในฐานะเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับโลก ธรรม คือ หน้าที่ที่ถูกต้องแก่ความรอด รอดชีวิตด้วยขอให้ธรรมเป็นที่พึ่งเป็นสรณะ พระพุทธเจ้าท่านสอนอย่างนี้มีธรรมะเป็นสรณะ มีตนเองเป็นที่พึ่ง มีตนเองเป็นสรณะ ต้องทำด้วยตนเองจะให้คนอื่นมาทำแทนไม่ได้ มีบอกให้ทราบว่าไม่เคยพบที่ไหนในพระไตรปิฎกที่พระพุทธเจ้าสอนให้พึ่งพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ นี้ไม่เคยมีหรอก มีแต่การสอนให้พึ่งตนเองให้พึ่งธรรมมะ คือ จงปฏิบัติตามหลักพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นการปฏิบัติธรรมมะ ก็กลายเป็นการพึ่งตนเองขึ้นมา ถ้าพระพุทธเจ้าช่วยเป็นไสยศาสตร์ขึ้นมาอีกนั้นแหละ ส่วนภายนอกมาช่วยก็กลายเป็นไสยศาสตร์พึ่งตนเอง ช่วยตนเอง จึงจะเป็นพุทธศาสน์[๑๒๐]

สุชีพ ปุญญานุภาพ ได้กล่าวถึง ศีล ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ได้ทรงมีพระดำรัสไว้ว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้มีกัลยาณศีล กัลยาณธรรม และกัลยาณปัญญา ย่อมเป็นผู้อยู่จบพรหมจรรย์ในพระธรรมวินัยนี้ เราเรียกว่า อุดมบุรุษ ดังนี้

(๑) ภิกษุเป็นผู้มีกัลยาณศีล คือ ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ เป็นผู้มีศีล สำรวมในพระปาฏิโมกข์ (ศีลที่สำคัญของภิกษุ) สมบูรณ์ด้วยอาจาระ และโคจร (มารยาท และการไปแต่ในที่ที่สมควร) เห็นภัยในโทษอันเล็กน้อยสมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย ชื่อว่ามีกัลยาณศีล ดั่งที่กล่าวมา

---

[๑๑๙]พระปราโมทย์ ปาโมชฺโช, **ประทีปส่องธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมดา, ๒๕๕๑), หน้า ๘๐.

[๑๒๐]พุทธทาสภิกขุ, **ธรรมะบันทึกรำลึก ๑๐๐ ปี พุทธทาส**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เอดิสันเพรสโปรดักส์, ๒๕๔๙), หน้า ๘.

(๒) ภิกษุเป็นผู้มีกัลยาณศีล ดั่งนี้แล้ว เธอจะชื่อว่ามี กัลยณธรรม อย่างไรเล่า คือ ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ประกอบเนืองๆ ซึ่งการอบรมในธรรมอันเป็นไปในฝ่ายแห่งการตรัสรู้ ธรรม ๓๗ ประการอยู่ เธอชื่อว่ามีกัลยาณธรรม ดั่งกล่าวมานี้แล

(๓) ภิกษุเป็นผู้มีกัลยาณศีล กัลยาณธรรม ดั่งนี้แล้ว จะชื่อว่ามี กัลป์ยาณปัญญาอย่างไร ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ ทำให้แจ้งเจโตวิมุติ ปัญญาวิมุติ อันไม่มีอาสวะ เพราะความสิ้นไป แห่งอาสวะด้วยปัญญาอันยิ่งของตนในปัจจุบันอยู่ เธอชื่อว่ามี กัลยณปัญญา อย่างนี้แล

ภิกษุผู้มีกัลยาณศีล กัลยาณธรรม กัลยาณปัญญา ดั่งนี้แล้ว ชื่อว่าอยู่จบพรหมจรรย์เราเรียกว่า อุดมบุรุษ”[๑๒๑]

วิศิน อินทสระ ได้กล่าวถึงเรื่อง “ศีล” ในหนังสือสาระสำคัญแห่งวิสุทธิมรรคไว้ว่า ศีล คือ เจตนาที่จะงดเว้นจากความชั่ว หรือทุจริต ท่านพุทธโฆษะนำเอาคำของพระสารีบุตรปฏิสัมภิทามรรคมาอธิบาย คือ เจตนา, เจตสิก, ความระวัง และการไม่ล่วงละเมิดข้อห้าม แล้วอธิบายว่า การงดเว้นจากกายทุจริต ๓ วจีทุจริต ๔ ชื่อว่า เจตนาศีล การงดเว้นจากมโนทุจริต ๓ ชื่อว่า เจตสิกศีล ความระวังหรือสังวรนั้น แบ่งเป็น ๕ คือ (๑) ปาฏิโมกข์สังวร หมายถึง การสำรวมระวังในสิกขาบทตามภูมิชั้นของตน เช่น ศีล ๕ เป็นศีลปาฏิโมกข์ของอุบาสกอุบาสิกา เป็นต้น (๒) สติสังวร ระวังกีดกันด้วยสติ (๓) ขันติสังวร คือ ระวังกีดกันบาปด้วย ญาณ คือ ความรู้เท่าทัน (๔) วิริยะสังวร ระวังกีดกันบาปด้วยความเพียรพยามเพื่อความเข้าใจเราพอกำหนดได้ว่า ศีล คือ เจตนาจะงดเว้นจากความชั่ว และการงดเว้นจากความชั่วอย่างคำว่า ศีลธรรม ศีล หมายถึง การเว้นชั่ว และธรรมหมายถึง การทำดี[๑๒๒]

แก้ว ชิดตะขบ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “หลักการถือศีลปฏิบัติธรรม” กล่าวถึงศีล ๕ ไว้ว่า ศีล ๕ หรือเบญจศีล นี้เป็นมาตรฐานอย่างต่ำสำหรับการจัดระเบียบชีวิตและสังคมของมนุษย์ ให้อยู่ในสภาพที่เอื้อโอกาสขั้นพื้นฐานในการที่จะสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม หรือทำการพัฒนาให้สูงขึ้น ไม่ว่าอย่างหนึ่งอย่างใด ทางจิตใจหรือทางวัตถุก็ตาม จัดเป็นศีลขั้นพื้นฐานของศีลทั้งปวง[๑๒๓]

พันเอกปิ่น มุทุกันต์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “พุทธศาสตร์ ภาค ๑” ว่า ความมุ่งหมายในการรักษาศีลไว้ว่า การรักษาศีลนั้น โดยความหมายในการปฏิบัติเป็นการเว้นจากการกระทำ ที่ไม่ดี

---

[๑๒๑]สุชีพ ปุญญานุภาพ, **พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๔๑-๔๒.

[๑๒๒]วศิน อินทสระ, **สาระสำคัญแห่งวิสุทธิมรรค**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณาคาร, ๒๕๔๔), หน้า ๕-๖.

[๑๒๓]แก้ว ชิดตะขบ, **หลักการถือศีลปฏิบัติธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า ๕.

ฆ่ากันไม่ดี ลักกันกินไม่ดี ผิดลูกเขาเมียเขาไม่ดี โกหกกันไม่ดี กินเหล้าเมายาทำให้ เสียสติสตางค์ไม่ดี การรักษาศีล คือ การงดเว้นจากการกระทำที่ไม่ดีเหล่านี้[๑๒๔]

๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระปริยัติวโรปการ, ผศ.ดร. ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การส่งเสริมการรักษาศีล ๕ สำหรับเยาวชน นำมาซึ่งความสมานฉันท์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนกุศลศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ตามแนวดำริของสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปญฺโญ)" พบว่า มูลเหตุที่มาของการนำศีล ๕ มาสอนนั้น ก็เพื่อให้สังคมได้ตระหนักถึงความสำคัญของศีล ๕ มิใช่แต่เป็นเพียงความประพฤติที่ดีงาม เป็นศีลธรรมในระดับบุคคลเท่านั้น แต่ยังสัมพันธ์ไปถึงความประพฤติในระดับสังคมด้วย หากว่าสังคมหมู่ใดก็ตามมีผู้ผิดศีล ไม่ว่าจะเป็นข้อใดก็ตาม ย่อมสร้างความเบียดเบียนซึ่งกันและกันในสังคมให้ขยายมากขึ้น ศีล ๕ ในระดับบุคคลนั้น ข้ออทินนาทาน เป็นจุดเริ่มของการผิดศีล ทำให้เกิดการละเมิดศีลข้ออื่นตามมา[๑๒๕]

พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ (แซ่หลี), ดร. ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา" พบว่า ศีลทั้ง ๕ ข้อเป็นกฎระเบียบและเป็นหลักประพฤติปฏิบัติขั้นพื้นฐานสำหรับมนุษย์ทุกคน เพื่อป้องกันเวรและภัย ทำให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย หากคนในสังคมไม่เคารพในหลักของศีลแล้ว ความทุกข์เดือดร้อนก็จะกายเป็นปัญหาของชีวิตและสังคม พระพุทธเจ้าทรงมุ่งเน้นให้มนุษย์ในสังคมสงบสุข สงบ มีเอกภาพ ความเสมอภาคบนหลักพื้นฐานของการดำเนินชีวิตโดยให้มีความรัก มีความเมตตาต่อสรรพชีวิตที่จะต้องพึงพาอาศัยกัน โดยการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีปรกติสุข ไม่เดือดร้อน เป็นที่รองรับของธรรมทั้งหลายที่เป็นกุศล ซึ่งมีประโยชน์และอานิสงส์สืบไปอย่างต่อเนื่อง[๑๒๖]

พระสุวัฒน์ มหังสา ได้ทำวิจัยเรื่อง "ทัศนคติและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับศีล ๕ ของชาวพุทธ" เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยได้ศึกษากับกลุ่มประชากรโดยได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น ๔๘๑ คน ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ทัศนคติและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับศีล ๕ ของชาวพุทธมีความแตกต่างกันตามเพศ อายุ

---

[๑๒๔]พันเอกปิ่น มุทุกันต์, **พุทธศาสตร์ ภาค ๑**, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๑๗๓.

[๑๒๕]พระปริยัติวโรปการ, ผศ.ดร., **การส่งเสริมการรักษาศีล ๕ สำหรับเยาวชน นำมาซึ่งความสมานฉันท์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนกุศลศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ตามแนวดำริของสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปญฺโญ)**, รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙, หน้า ๘.

[๑๒๖]พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ (แซ่หลี), ดร., **การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**, รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘, หน้า ๑๐๗.

อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ จำนวนครั้งที่ไปวัด / เดือน จำนวนครั้งที่ทำบุญ / เดือนจำนวนที่ฟังเทศน์ / เดือน และจำนวนครั้งที่ไปร่วมกิจกรรมทางศาสนา / เดือน ทัศนคติและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับศีล ๕ ของประชากรขึ้นอยู่กับ จำนวนครั้งที่ทำบุญ / เดือน จำนวนครั้งที่ไปวัด /เดือน จำนวนครั้งที่ฟังเทศน์ / เดือน ระดับการศึกษา และตำแหน่งหน้าที่ในชุมชน และอาชีพรวมทั้งมีความสัมพันธ์กลมกลืนกัน[๑๒๗]

พระมหาบุญเลิศ อินทฺปญฺโญ, รศ. และคณะ ได้ทำงานวิจัยเรื่อง "หมู่บ้านรักษาศีล ๕ : รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของสังคมไทย" พบว่า การดำเนินชีวิตของชุมชนตามหลักศีล ๕ หมู่บ้านต้นแบบ มีวิถีชุมชนดำรงวัฒนธรรมของตนเองไว้ การเปลี่ยนแปลงตามวัฒนธรรมภายนอกน้อยเมื่อเทียบกับหมู่บ้านภายนอกที่มิได้ดำเนินชีวิตตามหลักศีล ๕ ทั้งนี้เพราะความต้องการของสมาชิกชุมชนหมู่บ้านศีล ๕ โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตเท่าที่ตนสามารถหาได้ การปรับเปลี่ยนการประดิษฐ์ในชุมชน เช่น บ้าน วัด สถานที่สำคัญในชุมชนมีการปรับเปลี่ยนปลูกสร้างอย่างช้า ๆ ความขัดแย้ง การแข่งขัน การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเน้นแก้ปัญหาทางสังคม แก้ปัญหาของชุมชน ให้มีสภาพที่ดีขึ้น เป็นต้น[๑๒๘]

วิโรจน์ นาคชาตรี ได้ทำงานวิจัยเรื่อง "ค่านิยมทางจริยธรรมของเยาวชน : ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษาชั้นปีที่ ๑ มหาวิทยาลัยรามคำแหง" สรุปความได้ว่า หลักจริยธรรมพื้นฐานในพระพุทธศาสนา คือ การปฏิบัติตามศีล ๕ หลักจริยธรรมทั่วไป คือ การปฏิบัติเพื่อความสุขความสำเร็จของตนเอง และการปฏิบัติต่อบุคคลในสังคม หลักจริยธรรมชั้นสูง คือ มรรค ๘ ซึ่งเป็นอุดมการณ์สูงสุดในพระพุทธศาสนา และเป็นหนทางไปสู่ความสงบสุขที่สุด คือ นิพพาน โดยที่เยาวชนมีความรู้ทางจริยธรรมในพระพุทธศาสนาไม่มากนัก แต่มีค่านิยมทางจริยธรรมเชิงบวกอยู่มากซึ่งบ่งบอกถึงความคิด ความรู้สึก และทัศนคติที่ดีงามต่อตนเองและสังคม[๑๒๙]

นาคพล เกินชัย, ดร. และสุนทร สายคำ, ดร. ได้ทำวิจัยเรื่อง "วิธีวิทยาการประเมินผลการดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดขอนแก่น" พบว่า อานิสงส์ของการรักษาศีล ๕ หมายถึง ผลของการปฏิบัติตามศีล ๕ เป็นการเพียรพยายามเพื่อระงับโทษทางกาย วาจา อันเป็นเพียงกิเลสหมายมิให้กำเริบขึ้น และเป็นการบำเพ็ญบารมีที่สูงขึ้นกว่าการให้ทาน ทั้งการถือศีลด้วย

---

[๑๒๗]พระสุวัฒน์ มหังสา, **ทัศนคติและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับศีล ๕ ของชาวพุทธ**, รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒, หน้า บทคัดย่อ.

[๑๒๘]พระมหาบุญเลิศ อินทฺปญฺโญ, รศ. และคณะ, **หมู่บ้านรักษาศีล ๕ : รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของสังคมไทย**, รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙, หน้า ๓๒๐.

[๑๒๙]วิโรจน์ นาคชาตรี, **ค่านิยมทางจริยธรรมของเยาวชน ศึกษาเฉพาะกรณี นักศึกษาชั้นปีที่ ๑ มหาวิทยาลัยรามคำแหง**, รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒, หน้า บทคัดย่อ.

กันเองก็ยังได้บุญมากน้อยต่างกัน ตามลำดับจากน้อยไปหามาก ดังนี้ (๑) การให้ทาน (๒) การถือศีล ๘ (๓) การได้บวชเป็นสามเณร (๔) การได้อุปสมบทเป็นพระในพระพุทธศาสนา มีศีลปาฏิโมกข์ ๒๒๗ ข้อ เพราะศีล ๕ คือ ปกติของความเป็นมนุษย์หรือมนุษยธรรม เป็นธรรมที่ทำให้ "คน" เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งกาย วาจา และใจ ศีล ๕ จึงเป็นเครื่องช่วยควบคุมกาย วาจา ของมนุษย์ให้เรียบร้อย เพื่อให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข[๑๓๐]

พูลศักดิ์ หอมสมบัติ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "ครอบครัวรักษาศีล ๕ : รูปแบบและการเสริมสร้างวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของครอบครัวไทยในจังหวัดอุบลราชธานี" พบว่า จากการรักษาศีล ๕ ครอบครัวไทยในจังหวัดอุบลราชธานีนำไปสู่การดำเนินชีวิตตามหลักศีล ๕ ทำให้ครอบครัวไทยในจังหวัดอุบลราชธานีมีวิถีชีวิต จารีต วัฒนธรรม และประเพณีที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา เพราะครอบครัวได้ปลูกฝังให้เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาและส่งเสริมให้ปฏิบัติตนตามหลักศีล ๕ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดวิถีชีวิต การดำเนินชีวิต พิธีกรรม คำสอน และหลักปฏิบัติตามแนวทางคำสอนทางพระพุทธศาสนา จนกลายเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม โดยมีหลักในการดำเนินชีวิต กล่าวคือ

(๑) การมีศรัทธา

(๒) มีความเป็นกัลยาณมิตร

(๓) ความมีปัญญา เป็นต้น[๑๓๑]

สุนทร สุริยะรังษี, ดร. ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "กระบวนการสร้างเสริมจิตสำนึกตามหลักศีล ๕ แก่เยาวชนในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่" พบว่า ศีลเป็นหลักประกันในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เพื่อให้เกิดความเคารพในสิทธิของคนอื่น และเพื่อเป็นการคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินของกันและกันให้เป็นไปโดยชอบธรรม สมัยใดที่มนุษย์ยังคงรักษาและปฏิบัติในศีล โลกก็อยู่โดยปราศจากการเบียดเบียนทำร้ายกัน แต่ถ้ามนุษย์ขาดศีลแล้ว สังคมส่วนใหญ่ย่อมหาความสงบสุขร่มเย็นได้ยาก และคนในสังคมจะแข่งขันกันในทางประทุษร้ายต่อกันมายิ่งยิ่งขึ้นเช่นเดียวกัน[๑๓๒]

---

[๑๓๐]นาคพล เกินชัย, ดร. และสุนทร สายคำ, ดร., **วิธีวิทยาการประเมินผลการดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดขอนแก่น,** รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐), หน้า ๔๖.

[๑๓๑]พูลศักดิ์ หอมสมบัติ และคณะ, **ครอบครัวรักษาศีล ๕ : รูปแบบและการเสริมสร้างวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของครอบครัวไทยในจังหวัดอุบลราชธานี**, รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙, หน้า ๙๘-๙๙.

[๑๓๒]สุนทร สุริยะรังษี, ดร., **กระบวนการสร้างเสริมจิตสำนึกตามหลักศีล ๕ แก่เยาวชนในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่**, รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙, หน้า ๒๕.

วรกฤต เถื่อนช้าง, ดร. และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมไทย” พบว่า ศีล ๕ คือ สิ่งที่ทำให้เกิดความปกติ ข้องดเว้นจากการทำบาปทั้งหลายทั้งปวง สำรวม อดทนอดกลั้นต่อโลภะ โทสะ โมหะ ไม่ล่วงละเมิดผู้อื่นด้วยกาย วาจา เพื่อให้เกิดความปกติ เรียบร้อย สงบสุขในสังคม ระงับความเดือดเนื้อร้อนใจทั้งตนเองและผู้อื่น เป็นข้อฝึกและข้อปฏิบัติเบื้อต้นในชีวิตประจำวันสำหรับฆราวาส เพื่อควบคุมความประพฤติทางกาย วาจา ให้ตั้งอยู่ในความดี และเป็นฐานปฏิบัติธรรมในขั้นสูงต่อไป[๑๓๓]

เอกมงคล เพ็ชรวงษ์ พระมหานพรักษ์ ขนฺติโสภโณ และชวพัฒน์ พรมขุนทด ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมการรักษาศีล ๕ ของพุทธศาสนิกชน จังหวัดสุพรรณบุรี” พบว่า การประพฤติปฏิบัติศีลธรรม จึงเป็นการประพฤติปฏิบัติ เพื่อลดช่องว่างระหว่างชนชั้นในสังคมลงได้ และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับคนรอบข้าง ตลอดถึงสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ด้วย ศีลขั้นสูง คือ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ ซึ่งเป็นองค์ของมรรค ได้แก่ การกระทำ การพูด การประกอบอาชีพที่มีเจตนาปราศจากความทุจริต หรือความคิดที่เบียดเบียน ไม่วิวาทกับใคร เพราะความเห็นที่ขัดแย้งกัน เนื่องจากศีล ๕ เป็นรากฐานแห่งความสงบ เป็นมาตรฐานแห่งการอยู่ร่วมกัน เป็นเครื่องมือสร้างสันติภาพ เป็นต้น[๑๓๔]

พระมหาสุรศักดิ์ ปจฺจนฺตเสโน, ดร. ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้สัมมาอาชีวะเพื่อลดปัญหาการฉ้อโกงทางการค้า” พบว่า สัมมาอาชีวะเป็นหลักการประพฤติปฏิบัติเพื่อให้ตนดำรงอยู่ในศีลสำหรับดำเนินชีวิต ซึ่งนับได้ว่าเป็นทั้งศีลระดับธรรม และระดับวินัย บุคคลผู้ประกอบตนตามหลักสัมมาอาชีวะ ย่อมชื่อว่าเป็นผู้รักษาศีลอยู่ในตัวด้วย โดยเฉพาะการป้องกันปัญหาการฉ้อโกงผู้บริโภค ที่ต้องประกอบด้วยจริยธรรมอันมีสัมมาอาชีวะ เป็นหลักในการปฏิบัติหน้าที่ตรงตามหลักกฎหมายและจริยธรรม เพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคให้ได้รับประโยชน์สูงสุดในได้ใช้และได้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่ตนได้รับจากการค้าขาย[๑๓๕]

จะเห็นได้ว่า การประกอบอาชีพในสมัยพุทธกาลมีความเชื่อมโยงกับความเชื่อทางศาสนา การที่บุคคลใดจะประกอบอาชีพใดก็จะถูกกำหนดมาตั้งแต่เกิด และระบบสังคมก็อาจไม่มีความ

---

[๑๓๓]วรกฤต เถื่อนช้าง, ดร. และคณะ, **รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมไทย**, รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙, หน้า ๑๑.

[๑๓๔]เอกมงคล เพ็ชรวงษ์ พระมหานพรักษ์ ขนฺติโสภโณ และชวพัฒน์ พรมขุนทด, **การศึกษาพฤติกรรมการรักษาศีล ๕ ของพุทธศาสนิกชน จังหวัดสุพรรณบุรี**, รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐, หน้า ๓๐.

[๑๓๕]พระมหาสุรศักดิ์ ปจฺจนฺตเสโน, ดร., **การประยุกต์ใช้สัมมาอาชีวะเพื่อลดปัญหาการฉ้อโกงทางการค้า**, รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙, หน้า ๔๗.

ซับซ้อนหรือยุ่งเหยิงมาก แต่ในปัจจุบันระบบสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้น การประกอบอาชีพก็มีหลากหลายมากขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ที่ขยายตัวมากขึ้น จึงเป็นเหตุให้การประกอบอาชีพแต่ละประเภทมีการคำนึงถึงผลกำไรในทางเศรษฐศาสตร์มากขึ้น เกณฑ์ตัดสินทางพุทธศาสนาอันเป็นเกณฑ์หลักที่จะนำมาตัดสินการประกอบอาชีพว่า อย่างไร ควร หรือ ไม่ควร ดี หรือ ไม่ดี อย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ ต้องใช้เกณฑ์อื่นเข้ามาร่วมพิจารณาด้วย กล่าวคือ เกณฑ์รองและเกณฑ์ร่วม เพื่อหาทางออกให้กับอาชีพบางอาชีพในปัจจุบัน กล่าวคือ

๑) เกณฑ์หลัก คือ เกณฑ์ที่ตัดสินด้วยความเป็นกุศลหรือเป็นอกุศล โดยพิจารณามูลเหตุว่า เป็นเจตนาที่จะประกอบอาชีพแต่ละประเภทนั้น เกิดจากกุศลมูล หรือเกิดจากอกุศลมูล และพิจารณาตามสภาวะว่า การประกอบอาชีพแต่ละอาชีพนั้นเป็นสภาพเกื้อกูลแก่ชีวิตจิตใจหรือไม่ ทำให้จิตสบาย ส่งเสริมหรือบั่นรอนคุณภาพและสมรรถภาพของจิต ช่วยให้กุศลธรรมทั้งหลายเจริญงอกงามขึ้น อกุศลธรรมทั้งหลายลดน้อยลง หรือทำให้กุศลธรรมลดน้อยลง อกุศลธรรมทั้งหลายงอกงามขึ้น ตลอดจนมีผลต่อบุคลิกภาพ และสุขภาวะอย่างไร

๒) เกณฑ์รอง คือ เกณฑ์ที่ตัดสินด้วยการใช้มโนธรรม คือ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของตนเอง พิจารณาว่า อาชีพที่ตนที่ประกอบอยู่นั้นตนเองติเตียนตนเองได้หรือไม่ เสียความเคารพตนเอง (Self-esteem) เป็นเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาร่วมกับเกณฑ์หลัก และเกณฑ์ร่วม เพื่อให้การตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมเป็นไปด้วยความละเอียดขึ้น

๓) เกณฑ์ร่วม คือ หลักมหาปเทส ๔ ได้แก่ เมื่อใดก็ตามที่พระพุทธศาสนาแผ่ไปถึงประเทศใด ทวีปใด ในประเทศเหล่านั้น หรือทวีปนั้นอาจจะมีจารีต ประเพณี สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงกฎหมายที่แตกต่างกัน ฉะนั้นให้ตรวจสอบ หรือเทียบเคียงกับพระวินัย หรือพระสูตร หากว่าไม่ขัดกันก็ให้ถือว่า การนั้นสามารถกระทำได้ ในทางตรงกันข้าม หากเมื่อเทียบเคียงแล้ว ตรวจสอบแล้วพบว่า ขัดกันกับพระธรรมวินัยให้ทราบว่า การนั้นไม่ได้สามารถกระทำได้

๔) จรรยาบรรณอาชีพ นอกจากหลักการตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์แล้วจรรยาบรรณอาชีพ ก็เป็นสิ่งจำเป็นที่จะถูกมาใช้เพื่อเป็นกรอบให้กับอาชีพแต่ละประเภท ซึ่งมีพื้นฐานมาบรรทัดฐานของสังคม จารีตประเพณี วัฒนธรรม รวมทั้งแนวคิดจากปรัชญาและศาสนาแต่ละศาสนา จนกลายเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะต้องปฏิบัติร่วมกันสำหรับผู้ประกอบอาชีพหรือวิชาชีพหลาย ๆ อาชีพ และไม่อาจจะขาดได้ เช่น จริยธรรมธุรกิจ จริยธรรมวิชาชีพแพทย์ จริยธรรม เป็นต้น

บทที่ ๓

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยโดยมีขั้นตอนที่สำคัญในการศึกษา ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบร่วมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๖ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบผสมผสาน คือ การวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อประมวลองค์ความรู้ ศึกษาแนวคิดหลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ โดยศึกษาจากคัมภีร์ เอกสารที่เกี่ยวข้อง ตลอดทั้งงานวิจัยที่มีผู้รู้ได้ศึกษาไว้ รวมถึงการเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย และการจัดเวทีวิชาการของกลุ่มชุมชนต่าง ๆ และภาคที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเรียกอีกอย่างว่าเป็นการเก็บข้อมูลเชิงภาคสนาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

๓.๑.๑ การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study)

การศึกษาในเชิงเอกสาร ผู้วิจัยทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากพระไตรปิฎก ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ อรรถกถา หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิดหลักการ รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้างเกณฑ์ชี้วัดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ ดังนี้

๑. ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม และเอกสารอื่นๆ โดยอาศัยแนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ

๒. การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสร้างองค์ประกอบและเกณฑ์ชี้วัดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ ในมิติต่าง ๆ ทั้งแนวคิดและวิถีการปฏิบัติ

๓. ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบ กระบวนการ และการพัฒนาเกณฑ์ชี้วัดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ และความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนาในมิติต่าง ๆ

๔. สรุปผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา องค์ประกอบ รูปแบบเกณฑ์ชี้วัดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ

๓.๑.๒ การศึกษาในภาคสนาม (Field Study)

การศึกษาในภาคสนาม ผู้วิจัยต้องศึกษาเพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ กระบวนการสร้างเกณฑ์ชี้วัดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ การพัฒนาเกณฑ์ชี้วัดทั้งในระดับนโยบาย ปัจเจกบุคคล ชุมชน องค์กรในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

๑. ทำการศึกษาและคัดเลือกชุมชน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือ เป็นองค์กรที่มีบทบาทและความสัมพันธ์เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดศรีสะเกษ

๒. ศึกษาข้อมูลในเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มย่อยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key-informant) ประกอบด้วยกลุ่มประชากร จำนวน ๔ พื้นที่ ๔ อำเภอ ในจังหวัดศรีสะเกษ

๓. ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด รูปแบบ องค์ประกอบ เกณฑ์ชี้วัดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ ในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวิจัย

๔. สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือ แนวคิด หลักการ องค์ประกอบ เกณฑ์ชี้วัดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ และการพัฒนาความสัมพันธ์ในมิติต่าง ๆ ทั้งนี้ เน้นการนำผลการศึกษาวิจัยมาเผยแพร่ให้ภาครัฐ ชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบ

๕. วิเคราะห์การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ ตามองค์ประกอบและเกณฑ์ชี้วัดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ รวมทั้งวิเคราะห์ให้เห็นความสัมพันธ์ของการทำงาน รวมถึงการสร้าง

เกณฑ์การปฏิบัติ (Benchmark) ที่สามารถนำไปสู่กระบวนการศึกษาที่เกี่ยวกับเกณฑ์ชี้วัดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ ในระดับต่าง ๆ ได้

๗. สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะทั้งในระดับนโยบาย องค์กร ชุมชน และในระดับปัจเจกบุคคล

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ทำการศึกษาด้วยวิธีสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling Method) เพื่อให้ได้พื้นที่มีลักษณะการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อให้ได้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก เป็นหมู่บ้านที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานอื่น ๆ ได้กระบวนการส่งผ่านและสืบทอดจากคนรุ่นสู่รุ่น เป็นชุมชนหรือหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ประชาชนในพื้นที่ยังคงมีวิถีชีวิตแบบคนชนบทปราศจากอิทธิพลของสังคมเมือง เป็นชุมชนที่มีรูปแบบทางกายภาพของการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษที่ปรากฏอย่างชัดเจน โดยผู้วิจัยพิจารณาคัดเลือกพื้นที่ทำการวิจัยทั้งหมด ๓ หมู่บ้าน ๓ อำเภอ ในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อให้ได้พื้นที่ที่หลากหลายมิติ และให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ดังนี้

๓.๒.๑ บ้านเมืองแสน ตำบลคอนกาม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

๓.๒.๒ บ้านเขวา ตำบลละทาย อำเภอกันทรารัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

๓.๒.๓ บ้านบักดอง ตำบลบักดอง อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

รวมสถานที่ในการเก็บข้อมูลการทำวิจัยครั้งนี้รวม ๓ สถานที่ ๓ อำเภอ รวมเป็นจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น ๓๐ รูป/คน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังจะได้เก็บข้อมูลบางประเภทจากการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอื่น ๆ ที่ไม่ได้กำหนดไว้ ซึ่งจัดอยู่ในส่วนของการสังเกตการณ์ประกอบกันไปด้วย

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อประมวลองค์ความรู้ ศึกษาแนวคิด หลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ โดยศึกษาจากคัมภีร์ เอกสารที่เกี่ยวข้อง ตลอดทั้งงานวิจัยที่มีผู้รู้ได้ศึกษาไว้ รวมถึงการเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย และการจัดเวทีวิชาการของชุมชนต่าง ๆ และภาคที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดสำคัญดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบผสมผสาน คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อประมวลองค์ความรู้

โดยการศึกษาแนวคิด หลักการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยศึกษาจากคัมภีร์ เอกสารที่เกี่ยวข้อง ตลอดทั้งงานวิจัยที่มีผู้รู้ได้ศึกษาไว้ รวมถึงการเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ซึ่งข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนนี้จะนำไปใช้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อองค์กรและชุมชนต่างๆ ดังนี้

๑) การศึกษาจากบริบทของชุมชน และบริบทพื้นที่ต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕

๒) จัดสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ

๓) การสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดเวทีวิชาการของกลุ่มชุมชนต่าง ๆ และภาคที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเรียกอีกอย่างว่าเป็นการเก็บข้อมูลเชิงภาคสนาม

ขั้นตอนที่ ๒ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากขั้นตอนที่ ๑ มาดำเนินการต่อ ซึ่งมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

๑) เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เป็นการเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย และการจัดเวทีวิชาการของกลุ่มชุมชนต่าง ๆ และภาคที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาข้อมูลเชิงกายภาพใช้วิธีสังเกตการณ์โดยใช้แบบสังเกตชนิดไม่มีส่วนร่วม เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐาน และสภาพแวดล้อมทั่วไป และแบบสังเกตการณ์ชนิดมีส่วนร่วม ในกรณีที่เข้าไปร่วมในกิจกรรมของชาวบ้านในแต่ละชุมชน ในพื้นที่ ๔ อำเภอ ดังนี้

(๑) ในพื้นที่บ้านเมืองแสน ตำบลคอนกาม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ คณะผู้วิจัยจัดให้มีการเสาวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดเห็นโดยเรียนเชิญวิทยากร ผู้มีความเชี่ยวชาญ ดังนี้

กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) ประกอบด้วยผู้ทรงวุฒิที่มีความผู้เชียวชาญและมีประสบการณ์ในด้านภูมิปัญญา ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านการส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดในการศึกษาประกอบด้วย (๑) ผู้นำหมู่บ้านฝ่ายปกครอง (๒) ผู้นำทางจิตวิญญาณ / ปราชญ์ชาวบ้าน (๓) ผู้นำด้านการพัฒนา และ (๔) นักวิชาการ รวมเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งถือเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวนทั้งสิ้น ๕ คน

กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) ประกอบด้วย (๑) ผู้นำชุมชนฝ่ายพัฒนา (๒) ประชาชนผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยตรง รวมเป็นจำนวนผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ปฏิบัติทั้งสิ้น ๕ คน

(๒) ในพื้นที่บ้านเขวา ตำบลละทาย อำเภอกันทรารัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ คณะผู้วิจัยจัดให้มีการเสาวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดเห็นโดยเรียนเชิญวิทยากร ผู้มีความเชี่ยวชาญ ดังนี้

กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) ประกอบด้วยผู้ทรงวุฒิที่มีความผู้เชียวชาญและมีประสบการณ์ในด้านภูมิปัญญา ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านการส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดในการศึกษาประกอบด้วย (๑) ผู้นำหมู่บ้านฝ่ายปกครอง (๒) ผู้นำทางจิตวิญญาณ / ปราชญ์ชาวบ้าน (๓) ผู้นำด้านการพัฒนา และ (๔) นักวิชาการ รวมเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งถือเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวนทั้งสิ้น ๕ คน

กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) ประกอบด้วย (๑) ผู้นำชุมชนฝ่ายพัฒนา (๒) ประชาชนผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยตรง รวมเป็นจำนวนผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ปฏิบัติทั้งสิ้น ๕ คน

(๓) ในพื้นที่บ้านบักดอง ตำบลบักดอง อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ คณะผู้วิจัยจัดให้มีการเสาวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดเห็นโดยเรียนเชิญวิทยากร ผู้มีความเชี่ยวชาญ ดังนี้

กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) ประกอบด้วยผู้ทรงวุฒิที่มีความผู้เชียวชาญและมีประสบการณ์ในด้านภูมิปัญญา ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านการส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดในการศึกษาประกอบด้วย (๑) ผู้นำหมู่บ้านฝ่ายปกครอง (๒) ผู้นำทางจิตวิญญาณ / ปราชญ์ชาวบ้าน (๓) ผู้นำด้านการพัฒนา และ (๔) นักวิชาการ รวมเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งถือเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวนทั้งสิ้น ๕ คน

กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) ประกอบด้วย (๑) ผู้นำชุมชนฝ่ายพัฒนา (๒) ประชาชนผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยตรง รวมเป็นจำนวนผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ปฏิบัติทั้งสิ้น ๕ คน

๒) ดำเนินการจัดทำกิจกรรมเชิงลึกให้แต่ละกลุ่มเพื่อช่วยแก้ปัญหาการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ

ขั้นตอนที่ ๓ สร้างรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากขั้นตอนที่ ๒ มาดำเนินกาต่อ ซึ่งในขั้นตอนนี้มีกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

๑) สร้างเครือข่ายการพัฒนาชุมชนไปสู่กลุ่มเป้าหมายอื่นในจังหวัดศรีสะเกษให้ครอบคลุมทุกภาคส่วน

๒) หน่วยงานภาครัฐ และชุมชนท้องถิ่น ได้รูปแบบ หลักการ นโยบาย และกลไกด้านการศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ

๓) ภาครัฐและชุมชนได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และร่วมกันหาทางออกอันเป็นการพัฒนาความมั่นคง

๔) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แนวทางการบูรณาการการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ

๕) ดำเนินการจัดทำกิจกรรมเชิงลึกให้แต่ละกลุ่มเพื่อช่วยแก้ปัญหาการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ

ขั้นตอนที่ ๔ ยกระดับมาตรฐานด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากขั้นตอนที่ ๓ มาดำเนินกาต่อ ซึ่งในขั้นตอนนี้มีกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

๑) การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ทั้ง ๔ พื้นที่ มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ

๒) การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ทั้ง ๔ พื้นที่ มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเพื่อการสร้างความมั่นคงทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชนโดยการส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นและเป็นพื้นที่ต้นแบบของชุมชนอื่น ๆ

ขั้นตอนที่ ๕ จัดเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชน

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากขั้นตอนที่ ๑-๔ มาดำเนินกาต่อ ซึ่งในขั้นตอนนี้มีกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

๑) การจำทำเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชนโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมระหว่างนักวิจัย หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษาการศึกษา และผู้ที่สนใจ

๒) ถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้สู่เวทีวิชการ เช่น การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ การเผยแผ่ลงในวารสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ โดยการเสนอองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย เป็นต้น

๓.๔ การเก็บรวบร่วมข้อมูล

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อประมวลองค์ความรู้ ศึกษาแนวคิด หลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ โดยศึกษาจากคัมภีร์ เอกสารที่เกี่ยวข้อง ตลอดทั้งงานวิจัยที่มีผู้รู้ได้ศึกษาไว้ รวมถึงการเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย และการจัดเวทีวิชาการของชุมชนต่าง ๆ และภาคที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

ในส่วนของการวิจัยในภาคสนามเพื่อพัฒนาองค์ความรู้การอยู่ร่วมกันของชุมชนให้สัมพันธ์กันช่วยเหลือแบ่งปั้นด้วยรักสามัคคีเกื้อกูลกัน ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิจัยในลักษณะของการวิจัยในภาคสนาม (Field Study) โดยดำเนินการใน ๖ ลักษณะ คือ

(๑) ศึกษารวบรวมเอกสาร ชุดความรู้ และความเป็นมาเกี่ยวกับแนวคิด หลักการการอยู่ร่วมกันของชุมชน สถานศึกษา และวัด

(๒) การศึกษากระบวนการพัฒนากิจกรรม ปัจจัยเกื้อกูลต่อการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันของชุมชน สถานศึกษา และวัด โดยใช้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ

(๓) การบูรณาการองค์ความรู้ด้านการอยู่ร่วมกันของชุมชนที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม

(๔) การพัฒนากระบวนการเกี่ยวกับปัจจัยเกื้อกูลต่อการอยู่ร่วมกันของชุมชนโดยใช้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นตัวเชื่อมโยง โดยใช้การวิเคราะห์จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในระดับชุมชนในแต่ละพื้นที่

(๕) ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบร่วมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๕ หมู่บ้าน ทั้งหมด ๕ อำเภอ ซึ่งการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้เก็บรวบร่วมข้อมูลตามกรอบวันและเวลาที่กำหนดไว้

(๖) จัดทำผลสรุปจากการวิจัยและประมวลองค์ความรู้และข้อคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

วิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์จากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย การแจกแบบสอบถาม เป็นกระบวนศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ที่ได้จากการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นหัวข้อดังนี้

-ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบ การจัดการ และแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และกระบวนการบริหารจัดการเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ ในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการวิเคราะห์แบบมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการวิจัย

-สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนามจากการสัมภาษณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นสำคัญ กล่าวคือ เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ เน้นการนำผลการวิเคราะห์มาเผยแผ่สู่สังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน คณะสงฆ์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับต่าง ๆ

-วิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อนสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการเชื่อมโยงการส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการสร้างเกณฑ์ปฏิบัติให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน

-สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

๓.๖ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่ายและการพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และชุมชน รวมไปถึงการสร้างเกณฑ์ปฏิบัติให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน เพื่อให้เห็นรูปแบบ กระบวนการ เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในระดับนโยบาย ชุมชน องค์กร และปัจเจกบุคคล ต่อไป

บทที่ ๔

ผลการศึกษาวิจัย

ปัจจุบันกระแสโลกาภิวัฒน์และความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ส่งผลให้การสืบสานทางวัฒนธรรมในภาพรวมขาดความสมดุลระหว่างวัฒนธรรมสากลและวัฒนธรรมท้องถิ่น วัฒนธรรมที่อ่อนแอจะค่อย ๆ ถูกกลืนด้วยวัฒนธรรมที่เข้มแข็งกว่า ซึ่งวัฒนธรรมไทยถูกยอมรับว่ายังมีความเข้มแข็งไม่เพียงพอ ประกอบกับความเชื่อในการยอมรับความทันสมัยที่ยังไม่ถูกต้องของคนไทยส่วนใหญ่ ส่งผลให้การพัฒนาประเทศของไทยขาดความต่อเนื่องในกระบวนทัศน์การพัฒนา จะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมา ที่เปลี่ยนแปลงแนวคิดจากความทันสมัยที่เน้นเฉพาะทางเศรษฐกิจ เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่กับสังคม การลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม การพัฒนาที่เน้นคนเป็นศูนย์กลาง จากบริบทที่กล่าวนี้ผู้วิจัยได้ลงเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ มีรายละเอียดที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

๔.๑ ผลการศึกษาหลักสัมมาชีพที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

“สัมมาชีพ” ตามทรรศนะของพระพุทธศาสนา ในคัมภีรพระพุทธศาสนาปรากฏมีคำว่า “สัมมาอาชีวะ” โดยฐานะที่เป็นหัวข้อธรรม ลำดับที่ ๕ ของอริยมรรค กล่าวคือ สัมมาอาชีวะ จัดว่าเป็นมรรคองค์ที่ ๕ ในอริยมรรคมีองค์ ๘ ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติ (ปฏิปทา) เพื่อนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดตามคำสอนของพระพุทธศาสนา คือ ความพ้นทุกข์ อันได้แก่ นิพพาน นั่นเอง มรรคมีองค์ ๘ หรืออัฏฐังคิกมรรค (เรียกเต็ม ๆ ว่า อริยอัฏฐังคิกมรรค) แปลว่า ทางมีองค์แปดประการอันประเสริฐ” (The Noble Eightfold Path) ดังนี้

ข้อ ๑ สัมมาทิฏฐิ เห็นชอบ (Right View)

ข้อ ๒ สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ (Right Thought)

ข้อ ๓ สัมมาวาจา เจรจาชอบ (Right Speech)

ข้อ ๔ สัมมากัมมันตะ กระทำชอบ (Right Action)

ข้อ ๕ สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ (Right Livelihood)

ข้อ ๖ สัมมาวายามะ พยายามชอบ (Right Effort)

ข้อ ๗ สัมมาสติ ระลึกชอบ (Right Mindfulness)

ข้อ ๘ สัมมาสมาธิ ตั้งจิตมั่นชอบ (Right Concentration)

องค์ ๘ ของมรรค จัดเขาในธรรมขันธ์ โดย ๓ ข้อต้น คือ ข้อ ๓-๔-๕ เป็น “ศีล” ข้อ ๖-๗-๘ เป็น “สมาธิ” และข้อ ๑-๒ เป็น “ปัญญา” มรรคมีองค์ ๘ นี้เป็นอริยสัจจ์ข้อ ๔ (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) ได้ชื่อว่า มัชฌิมาปฏิปทา แปลว่า “ทางสายกลาง” เพราะเป็นข้อปฏิบัติ อันพอดีที่จะนำไปสู่จุดหมายแห่งความหลุดพ้นเป็นอิสระ ดับทุกข์ ปลอดปัญหา ไม่ติดข้องในที่สุดทั้งสอง คือ กามสุขัลลิกานุโยค (การหมกมุ่นอยู่ด้วยกามสุข) และอัตตกิลมถานุโยค (การประกอบความลำบากเดือดร้อนแก่ตนเอง, การบีบคั้นทรมานตนให้เดือดร้อน)[๑]

คำว่า “สัมมาอาชีวะ” มากจากคำว่า “สัมมา” + “อาชีวะ โดยที่ คำว่า “สัมมา” หมายถึง โดยชอบ, ดี, ถูกต้อง, ถูกถ้วน, สมบูรณ์, จริง, แท้ และคำว่า “อาชีวะ” หมายถึง อาชีพ, การเลี้ยงชีพ, ความเพียรพยายามในการแสวงหาปัจจัยยังชีพ, การทำมาหากิน เมื่อรวมกันเข้าเป็นคำว่า “สัมมาอาชีวะ” หมายถึง การเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ[๒] ได้แก่ เว้นมิจฉาอาชีวะ ประกอบสัมมาอาชีวะ กล่าวคือ การหาเลี้ยงชีพด้วยความสุจริต เว้นจากทุจริตทั้งทางกาย วาจา และใจ ดังนี้

๑. การเลี้ยงชีพชอบทางกาย จัดเป็นกายกรรมฝ่ายกุศลและเป็นการประกอบสัมมาอาชีวะ โดยยึดหลักการ ดังนี้

๑.๑ เว้นจากการลักขโมย ทุจริต คดโกง

๑.๒ เว้นจากอบายมุข

๑.๓ เว้นจากมิจฉาวณิชชา คือ การค้าขายไม่ชอบธรรม, การค้าขายที่ผิดศีลธรรม หรือ อกรณียวณิชชา หมายถึง การค้าขายที่อุบาสกไม่ควรทำ ๕ อย่าง ประกอบด้วย

๑) สัตถวณิชชา หมายถึง การขายอาวุธ อันเป็นอุปกรณ์ซึ่งมีไว้ประทุษร้าย เชื่อว่า คือ สิ่งที่ได้ชื่อว่าเป็นอาวุธทุกชนิด เช่น อาวุธปืน อาวุธเคมี ระเบิด นิวเคลียร์ ฯลฯ อาวุธเหล่านี้ หากมีเจตนาเพื่อทำร้ายกัน ก่อให้เกิดการทำลายล้างกันและกัน เป็นการทำลายสันติภาพ

๒) สัตตวณิชชา หมายถึง การค้าขายมนุษย์ อันหมายถึง การจ้างวานแลกเปลี่ยนด้วยเงินทองเพื่อสำเร็จความพอใจที่เนื่องด้วยชีวิตมนุษย์ เช่น การซื้อประเวณี ตลอดถึงการค้าขายเด็ก การค้าทาส ตลอดจนการใช้แรงงานเด็กและสตรีอย่างทารุณเพื่อผลกำไร

๓) มังสวณิชชา หมายถึง ค้าขายสัตว์เป็นที่ยังมีชีวิตสำหรับฆ่าเพื่อเป็นอาหาร ส่งเสริมทารุณกรรมและเป็นการส่งเสริมให้ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต

---

[๑]พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๘, (นนทบุรี: เพิ่มทรัพย์การพิมพ์, ๒๕๕๓ก), หน้า ๒๑๕.

[๒]ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุคส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๑,๑๗๐.

๔) มัชชวณิชชา หมายถึง การค้าขายสุราและของมึนเมา โดยครอบคลุมถึงการค้าขายสารเสพติดทุก ๆ ชนิด

๕) วิสวณิชชา หมายถึง การค้าขายยาพิษ ซึ่งเป็นอันตรายต่อผู้ใช้ รวมทั้งสารเคมีที่อันตรายต่อชีวิตคนและสัตว์

หลักการเลี้ยงชีวิตชอบทางกาย ต้องงดเว้นจากการประกอบอาชีพที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนให้กระทำผิดศีลธรรม ครอบคลุมไปถึงการเว้นจากการเลี้ยงชีวิตด้วยการลักขโมย การทุจริต การคดโกง ทั้งจากโดยอาชีพและสามัญสำนึก แม้ว่าจะมีโอกาสให้กระทำได้หรือไม่ก็ตาม เพราะเป็นการเบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน และทำให้สังคมเกิดความไม่สงบสุข คนในสังคมอยู่อย่างรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การเลี้ยงชีพด้วยการลักขโมยหรือทุจริตคดโกง จึงเป็นการดำเนินชีวิตอยู่บนความทุกข์ความเดือดร้อนของผู้อื่นและของสังคม เป็นการทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของตนเองหมดสิ้น

๒. การเลี้ยงชีพชอบทางวาจา จัดเป็นกุศลกรรมและเป็นการดำเนินชีวิตที่เป็นสัมมาอาชีวะ โดยยึดหลักการ ดังนี้

๒.๑ การไม่โกหกหลอกลวงเลี้ยงชีพ โดยดำเนินชีวิตอย่างมีสัจจะ รักษาความสัตย

๒.๒. การไม่พูดส่อเสียดเลี้ยงชีพ คือ การเว้นจากการใช้คำพูดยุยงให้คนอื่นแตกแยกกันหรือเขาใจผิดกัน เพื่อผลประโยชน์ของตนเอง

๒.๓ การไม่พูดคำหยาบเลี้ยงชีพ

๒.๔ การไม่พูดเพ้อเจ้อเลี้ยงชีพ คือ ให้เว้นจากการดำเนินชีวิตด้วยอาศัยวาจาที่ไร้สาระไร้แก่นสาร ไม่เป็นธรรมและไม่ประกอบด้วยประโยชน์ เนื่องจากคำพูดที่เพ้อเจ้อนั้นทำให้ผู้ฟังหลงผิด เข้าใจผิดได้

๒.๕ การไม่ประจบเลี้ยงชีพ คือ เว้นจากการใช้วาจาประจบสอพอผู้อื่นเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง

๒.๖ การไม่บังคับขู่เข็ญเลี้ยงชีพ วาจานั้นย่อมไม่เป็นไปเพื่อการข่มขู่หรือบังคับขู่เข็ญเพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากบุคคลอื่นด้วยความไม่ชอบธรรม

๓. การเลี้ยงชีพชอบทางใจ จัดเป็นมโนกรรมฝ่ายกุศลซึ่งเป็นแนวทางที่นำไปสู่ความสุขสงบภายใน เป็นการดำเนินชีวิตตามหลักสัมมาอาชีวะ โดยยึดหลักการ ดังนี้

๓.๑ การไม่โลภอยากได้ทรัพย์คนอื่นเลี้ยงชีพ มีสภาพจิตที่สามารถควบคุมความโลภไว้ได้ คือ ไม่โลภอยากได้ของคนอื่นในทางที่ไม่ชอบไม่ควร คิดเลี้ยงชีพวางแผนดำเนินชีวิตในแนวทางที่ถูกต้องชอบด้วยกฎหมาย ศีลธรรม

๓.๒ การไม่คิดเบียดเบียนคนอื่นเลี้ยงชีพ เป็นการควบคุมสภาพจิตใจต่อความพยาบาทปองร้ายผู้อื่น เพื่อหวังเอาแต่ประโยชน์สวนตน ให้มีจิตเมตตา คิดเอื้อเฟื้อประโยชน์แกผู้อื่น

อันจะนำไปสู่การแสวงหาประโยชน์ที่ถูกต้องเหมาะสม และไม่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่นให้เกิดความเดือดร้อนเสียหาย

๓.๓ การไม่คิดเอารัดเอาเปรียบคนอื่นเลี้ยงชีพ คือ เว้นจากการคิดหาโอกาสเพื่อตักตวงเอาผลประโยชน์จากบุคคลอื่นเพื่อเลี้ยงชีพตนเอง การเลี้ยงชีพชอบทางใจจัดเป็นมโนกรรมฝ่ายกุศลที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นต้นตอให้การดำเนินชีวิตภายนอกเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องชอบธรรม เพราะการกระทำภายนอกต่าง ๆ สืบเนื่องมาจากภายในจิตใจ

"สัมมาชีพ" ที่สอดคล้องกับหลักการการพัฒนาประเทศในสังคมปัจจุบันนั้น อาจจำแนกเป็น ๒ ระดับ คือ

(๑) สัมมาชีพระดับพื้นฐาน เป็นการหาเลี้ยงชีพโดยดำเนินการตามครรลองของกฎหมายและระเบียบหรือข้อบังคับต่าง ๆ และ

(๒) สัมมาชีพระดับสูง เป็นการหาเลี้ยงชีพที่นอกจากจะดำเนินการตามครรลองของกฎหมาย และระเบียบหรือข้อบังคับต่าง ๆ แล้ว ยังคำนึงถึงความรับผิดชอบทางศีลธรรมหรือมีการพินิจพิเคราะห์ให้การกระทำนั้น ๆ ไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีงามอีกด้วย และการประกอบอาชีพที่ไม่เข้าข่ายสัมมาชีพทั้ง ๒ ระดับนี้ ล้วนจัดเป็น "มิจฉาชีพ" ทั้งสิ้น[๓]

จะเห็นได้ว่า ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาปรากฏมีคำว่า "สัมมาอาชีวะ" เป็นมรรคองค์ที่ ๕ ในอริยมรรค ซึ่งแปลว่า การเลี้ยงชีพชอบ หรือการเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ คือ เว้นมิจฉาอาชีวะ ประกอบสัมมาอาชีวะ ได้แก่ การหาเลี้ยงชีพด้วยความสุจริต เว้นจากทุจริตทั้งทางกาย วาจา และใจ กล่าวคือ

(๑) การเลี้ยงชีพชอบทางกาย ได้แก่ เว้นจากการลักขโมยทุจริต คดโกง, เว้นจากอบายมุข, เว้นจากมิจฉาวณิชชา

(๒) การเลี้ยงชีพชอบทางวาจา ได้แก่ ไม่โกหกหลอกลวงเลี้ยงชีพ, ไม่พูดส่อเสียดเลี้ยงชีพ, ไม่พูดคำหยาบเลี้ยงชีพ, ไม่พูดเพ้อเจ้อเลี้ยงชีพ

(๓) การเลี้ยงชีพชอบทางใจ ได้แก่ ไม่โลภอยากได้ทรัพย์คนอื่นเลี้ยงชีพ, ไม่คิดเบียดเบียนคนอื่นเลี้ยงชีพ, ไม่คิดเอาเปรียบคนอื่นเลี้ยงชีพ โดยนัยนี้ การเลี้ยงชีพชอบทางใจจัดเป็นมโนกรรมฝ่ายกุศลที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นต้นตอให้การดำเนินชีวิตภายนอกเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องชอบธรรม ด้วยเหตุที่การกระทำภายนอกต่าง ๆ สืบเนื่องมาจากการได้รับอิทธิพลจากภาวะทางจิตใจ ฉะนั้น การเลี้ยงชีวิตชอบทางกายและวาจาที่ไม่เป็นการเบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน และไม่ทำให้สังคมเกิดความวุ่นวาย จึงเป็นผลลัพธ์ทางการกระทำที่มีการเลี้ยงชีพชอบทางใจเป็นเหตุ

---

[๓]พระครูสังฆรักษทรงพรรณ ชยทตฺโต, **"สัมมาชีพ" บนทางสายกลาง ยุคไทยแลนด์ ๔.๐**, วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๐): ๑.

๔.๒ ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ

"สัมมาชีพชุมชน" เป็นแนวคิดใหม่ในการพัฒนาประเทศ โดยการสร้างสัมมาชีพ ได้มีการนิยามความหมายของ "สัมมาชีพ" ว่า หมายถึง อาชีพที่ไม่เบียดเบียนตัวเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และมีรายจ่ายน่อยกวารายได้[๔] ชุมชนที่มีการประกอบอาชีพโดยชอบ ซึ่งมีรายได้มากกว่ารายจ่าย โดยลดการเบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล่อม ทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับวิถีของชุมชน เพื่อความมุ่งหมายในการสร้างระบบเศรษฐกิจ ชุมชน ดังกล่าวนี้เรียกว่า "สัมมาชีพชุมชน"[๕] ภาครัฐกำหนดกระบวนการสร้างสัมมาชีพชุมชนที่มุ่งพัฒนาครัวเรือน เป้าหมายภายในหมู่บ้านให้ได้รับการพัฒนาอาชีพและมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ ๓ โดยในการทำให้เป็นสัมมาชีพชุมชนได้นั้น จะต้องผ่านกระบวนการ ดังนี้

๑. พัฒนาผู้นำสัมมาชีพเป็นวิทยากรสัมมาชีพชุมชน

๒. ประชุมเชิงปฏิบัติการวิทยากรสัมมาชีพระดับจังหวัด

๓. เตรียมความพร้อมทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน

๔. ส่งเสริมการสร้างสัมมาชีพชุมชนในระดับหมู่บ้าน

๕. สนับสนุนการจัดตั้งและพัฒนากลุ่มอาชีพ

ที่กล่าวมานี้ถือเป็นภารกิจเร่งด่วนในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน โดยเฉพาะมิติด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้ชุมชนสามารถเป็นฐานในการสร้างอาชีพ และรายได้เลี้ยงดูประชาชนในชุมชนบนแนวทางสัมมาชีพ ซึ่งเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับแนวคิดในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ (๑) เพื่อช่วยเสริมสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ลดการย้ายถิ่นฐานมาประกอบอาชีพในเมืองหลวงจนสุ่มเสี่ยงกับสภาวการณ์ล้มสลายของชุมชนและระบบเศรษฐกิจของชุมชน

การพัฒนาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ และการส่งเสริมสัมมาชีพของชุมชนนั้น การหาแนวทางเพื่อเพิ่มคุณค่าอัตลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ เป็นการส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น เป็นการส่งเสริมให้แหล่งผลิตงานศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการวิเคราะห์หาแนวทางและข้อเสนอแนะในการเพิ่มคุณค่าอัตลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรม ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ใช้ SWOT Analysis เพื่อวิเคราะห์ถึงจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และข้อจำกัดของผลิตภัณฑ์ แหล่งผลิตงานศิลปหัตถกรรมในแต่ละประเภทที่มีความเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่งเสริมให้เป็น

---

[๔]ประเวศ วะสี, **สร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่**, (กรุงเทพมหานคร: ทีคิวพี, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐.

[๕]สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน, **การพัฒนาผู้นำสัมมาชีพด้วย ระบบมาตรฐานการพัฒนาชุมชน (มมช.)**, (กรุงเทพมหานคร: บีทีเอสเพรส, ๒๕๕๙), หน้า ๘.

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดศรีสะเกษ จากนั้นจึงเสนอแนวทางการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของผลิตภัณฑ์ที่เป็นศิลปหัตถกรรมในท้องถิ่นรวมทั้งแนวทางการส่งเสริมให้แหล่งผลิตเหล่านั้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งรายละเอียดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของชุมชน ดังนี้

๔.๒.๑ กลุ่มออมทรัพย์พัฒนาสตรีบ้านเมืองแสน

ประวัติความเป็นมาบ้านเมืองแสน หมู่ ๖ บ้านเมืองแสน ตำบลคอนกาม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ แต่เดิมมาท้าวเชียงแสนได้อพยพมาจากเมืองขุขันธ์ ซึ่งในขณะนั้นยังไม่มีเมืองศรีสะเกษ[๖] ท่านได้มาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ริมห้วยข่า และใกล้กับแม่น้ำมูล ซึ่งพื้นที่ตั้งบ้านเป็นโนนและมีป่ามากมาย ซึ่งเป็นทรัพยากรที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก ท้าวเชียงแสนจึงได้ตั้งชื่อบ้านให้มีความสอดคล้องกับบ้านป่าและชื่อของตัวเองว่า บ้านดงแสน[๗] ต่อมามีคนรุ่นหลังได้พบเห็นอิฐก้อนใหญ่กองเรียงรายอยู่ในป่า และในบริเวณใกล้เคียงมีรูปสระใหญ่อยู่แห่งหนึ่ง จึงคิดว่าคนสมัยก่อนคิดจะสร้างเมือง จึงได้ตั้งชื่อใหม่ว่า บ้านเมืองแสน ในขณะนี้ซึ่งตั้งบ้านมาแล้ว ๒๐๐ กว่าปี[๘] กล่าวอีกนัยหนึ่ง มีคนเฒ่าคนแก่ได้กล่าวขานกันนานว่า เดิมได้มีคนพวกหนึ่งเดินทางมาจากฝั่งลาวมีชื่อว่า "นายแสน" เมื่อเดินทางมาถึงที่แม่น้ำมูลแห่งนี้ ก็คิดที่จะตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณป่าใกล้ๆ จากนั้นก็มีคนกลุ่มหนึ่งได้อพยพมาเมืองศรีสะเกษมาตั้งบ้านเรือนอยู่ด้วย และต่อมาได้ขยายครัวเรือนออกไปเรื่อย ๆ กลายเป็นหมู่บ้าน เรียกว่า "บ้านดงแสน"[๙] ในปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นชื่อบ้าน "เมืองแสน" ตามชื่อคนที่ก่อตั้งในครานั้น

พื้นที่ทางกายภาพในเขตบ้านเมืองแสน เป็นพื้นที่ราบ ดินเหนียวปนทราย ซึ่งเหมาะแก่การประกอบอาชีพการเกษตรกร เช่น ปลูกข้าว หอม กระเทียม และพริก[๑๐] เป็นต้น บ้านเมืองแสนมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น ๔๒๐ คน จำนวนครัวเรือน ทั้งสิ้น ๙๑ ครัวเรือน แยกเป็นชาย ๒๐๓ คน หญิง ๒๑๗ คน ประชากรในหมู่บ้านประกอบอาชีพเกษตรกร ทำไร่ ทำนา ทำสวน และมีการร่วมกลุ่ม

---

[๖]สัมภาษณ์ นายสกุลรัตน์ ทองพันชั่ง , วิสาหกิจชุมชน, บ้านเมืองแสน ต.คอนกาม อ.ยางชุมน้อย จ.ศรีสะเกษ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

[๗]สัมภาษณ์ นางบุญล้อม ไชยโตร, วิสาหกิจชุมชน, บ้านเมืองแสน ต.คอนกาม อ.ยางชุมน้อย จ.ศรีสะเกษ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒..

[๘]สัมภาษณ์ นายบุญกอง บุษบงศ์, วิสาหกิจชุมชน, บ้านเมืองแสน ต.คอนกาม อ.ยางชุมน้อย จ.ศรีสะเกษ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒..

[๙]สัมภาษณ์ นายทรัพย์ กาลพันธ์, วิสาหกิจชุมชน, บ้านเมืองแสน ต.คอนกาม อ.ยางชุมน้อย จ.ศรีสะเกษ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒..

[๑๐]สัมภาษณ์ นางวิลาวัลย์ แก้วคำ, วิสาหกิจชุมชน, บ้านเมืองแสน ต.คอนกาม อ.ยางชุมน้อย จ.ศรีสะเกษ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒..

เพื่อการพัฒนาอาชีพี่หลากหลาย โดยประชากรในหมู่บ้านมีการร่วมกลุ่มเป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนต่าง ๆ ได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มอาชีพแม่บ้าน และ กลุ่มเกษตรกร เป็นต้น

๑. ข้อมูลผลิตภัณฑ์

๑.๑ รายละเอียดของผลิตภัณฑ์

หอมแดงและกระเทียม

๑.๒ รูปภาพของผลิตภัณฑ์

รูปภาพที่ ๔.๑ แสดงหอมแดงและกระเทียมของกลุ่มออมทรัพย์พัฒนาสตรี หมู่ ๖

๑.๓ วิสัยทัศน์ (Vision)

ผลิตหอมแดงและกระเทียมปลอดสารพิษ เพื่อสร้างมาตรฐานให้เป็นที่ยอมรับของตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

๑.๔ พันธกิจ (Mission)

พัฒนากระบวนการผลิตและกระบวนการแปรรูป หอมแดงปลอดสารพิษ

๑.๕ เป้าหมายที่มีต่อผลิตภัณฑ์

- ระยะสั้นภายใน ๑ ปี สามารถมียอดขายได้ ๑๐๐,๐๐๐ บาท
- ระยะกลางภายใน ๓-๕ ปี สามารถเพิ่มยอดขายได้ ๑๘๐,๐๐๐ บาท
- ระยะยาว ๕ ปีขึ้นไป สามรถทำยอดขายได้ ๓๕๐,๐๐๐ บาท และเป็นคู่แข่งใน AEC ระดับต้นได้

๒. ข้อมูลด้านวัตถุดิบ

๒.๑ หอมแดง

หอมแดง เป็นพืชผักที่ปลูกเพื่อบริโภค ส่วนของหัวหรือบัลบ์ เป็นพืชเศรษฐกิจระดับท้องถิ่นที่นิยมปลูกและรับประทานกันมากของคนไทย นิยมใช้ในการประกอบอาหารและเป็นสมุนไพรใช้ในการรักษาโรคต่าง ๆ ได้

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

(๑) ใบ

ใบแทงออกจากลำต้นหรือหัว มีลักษณะเป็นหลอดกลม ด้านในกลวง มีสารสีนวลเป็นไขเคลือบผิวใบ ใบมีลักษณะตั้งตรงสูงประมาณ ๑๕-๕๐ ซม. แตกออกเป็นชั้นถี่ ๕-๘ ใบ ใบอ่อนสดของหอมแดงใช้ในการบริโภค

ส่วนหัวหรือบัลบ์

หัวหรือบัลบ์เป็นส่วนของกาบใบที่เรียงซ้อนกันแน่นจากด้านในของหัวออกมา เป็นแหล่งสะสมอาหาร และน้ำ มีลักษณะเป็นกระเปาะ เรียกว่า Bulbs มีลำต้นภายใน มีลักษณะเป็นก้อนเล็ก ๆ สีขาว ซึ่งเป็นที่เกิดของหัวหอม หัวหอมจะแตกใหม่ออกมาจากหัวเดิม โดยเฉลี่ย 2-10 หัวต่อกอ เส้นผ่านศูนย์กลางของหัวประมาณ ๑.๕-๓.๕ ซม.

รูปภาพที่ ๔.๒ แสดงหอมแดงและผลิตภัณฑ์จากหอมแดง

(๒) ต้น

ต้นที่มองเห็นเหนือดินเป็นส่วนที่อยู่ต่อจากบัลบ์ จัดเป็นลำต้นเทียมที่เกิดจากกาบใบเรียงอัดกันแน่น ถัดมาจึงเป็นส่วนของใบ

(๓) ราก

รากหอมแดงเป็นระบบรากฝอยจำนวนมาก งอกออกจากด้านล่างของต้น มีลักษณะเป็นกระจุกรวมกันที่ก้นหัว และแพร่ลงดินลึกในระดับตื้นประมาณ ๑๐-๑๕ เซนติเมตร

พันธุ์หอมแดง

พันธุ์หอมแดงที่ปลูกในประเทศไทยมีลักษณะคล้ายคลึงกันมากโดยเฉพาะพันธุ์ศรีสะเกษ พันธุ์บางช้างและพันธุ์เชียงใหม่ซึ่งทั้ง ๓ พันธุ์นี้ เมื่อนำมาปลูกในพื้นที่เดียวกันติดต่อกันหลาย ๆ ครั้ง จะไม่สามารถจำแนกได้[๑๑]

---

[๑๑]สัมภาษณ์ นางสกุล วงษ์มณี, วิสาหกิจชุมชน, บ้านเมืองแสน ต.คอนกาม อ.ยางชุมน้อย จ.ศรีสะเกษ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒..

๑. พันธุ์ศรีสะเกษ เปลือกหัวนอกหนา มีสีม่วงแดง หัวมีลักษณะกลมป้อม มีกลิ่นฉุน ให้รสหวาน ใบเขียวเข้มมรกต มีนวลจับเล็กน้อย

๒. พันธุ์บางช้าง มีลักษณะคล้ายกับพันธุ์ศรีสะเกษ แต่สีเปลือกนอกจางกว่า หัวมีลักษณะกลมป้อม ใบสีเขียวเข้ม มีนวลจับเล็กน้อย เป็นพันธุ์ที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูงกว่าทุกพันธุ์

๓. พันธุ์เชียงใหม่ มีเปลือกบาง สีส้มอ่อน หัวมีลักษณะกลมรี กลิ่นไม่ฉุนเหมือนพันธุ์อื่น ให้รสหวาน หัวจะแบ่งเป็นกลีบชัดเจน ไม่มีเปลือกหุ้ม ใบสีเขียวมีนวลจับเล็กน้อย

๔. พันธุ์สีขาว มีเปลือกบางสีขาวหรือขาวอมเหลือง ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของพันธุ์ หัวมีลักษณะกลมป้อม กลิ่นไม่ฉุนเหมือนพันธุ์อื่น ให้รสหวาน ใบเรียวยาว สีเขียวแกมน้ำเงิน มีนวลจับมาก

ส่วนที่ใช้ประโยชน์ คือ ต้นหรือหัว พบสารสำคัญ คือ น้ำมันหอมระเหย มีรสขม เผ็ดร้อน เนื่องจากมีองค์ประกอบของกำมะถัน น้ำมันนี้ มีฤทธิ์ทำให้รู้สึกระคายเคืองตา ทำให้แสบจมูก และอาจเป็นพิษต่อผิวหนัง ทำให้เกิดผื่นคัน ปวดแสบปวดร้อน ซึ่งสารเหล่านี้สามารถยับยั้งการเติบโตของจุลินทรีย์ได้ดี[๑๒]

คุณค่าทางอาหารของหอมแดง

สารอาหารของหอมแดงในส่วนที่รับประทานได้ ๑๐๐ กรัม ให้พลังงาน ๖๓ กิโลแคลอรี่ โปรตีน ๒.๗ กรัม ไขมัน ๐.๒ กรัม คาร์โบไฮเดรต ๑๒.๖ กรัม เส้นใย ๐.๖ กรัม แคลเซียม ๑๖ มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส ๕๙ มิลลิกรัม วิตามินเอ ๒๘ ไมโครกรัม ไทอามีน ๐.๐๙ มิลลิกรัม ไรโบฟลาวิน ๐.๐๓ มิลลิกรัม ไนอาซิน ๐.๕ มิลลิกรัม วิตามินซี ๕ มิลลิกรัม เถ้า ๐.๖ กรัม[๑๓]

ใช้ทางการแพทย์

หอมแดงเป็นยาเร่งขับปัสสาวะ ขับเสมหะและขับประจำเดือน เป็นยาแก้ไข้ลดความร้อน หัวแก่ ๆ ของหอมแดงยังเป็นยารับประทานขับลมในลำไส้ แก้ท้องอืดแน่นเฟ้อ แก้ปวดท้อง แก้หวัดคัดจมูก การตำหอมแดงสุมหัวเด็กเป็นการแก้หวัด ขยี้ดมแก้ชางชัก ส่วนน้ำมันหอมใช้ดมเวลาเป็นลม เป็นยาบำรุงหัวใจและหยอดแก้ปวดหู เป็นยาบำรุงความรู้สึกทางเพศ การเอาหัวหอมมาย่างไฟใช้พอกแผล ฝี แผลช้ำ ใช้ได้ทั้งรับประทานและ ใช้ทาภายนอก มีฤทธิ์ฆ่าเชื้อโรค ยาแก้ลมพิษ ทำให้ระบบการย่อยอาหารดี เจริญอาหาร และแก้อาการอักเสบต่าง ๆ อีกด้วยโรค ยาแก้ลมพิษ ทำให้ระบบการย่อยอาหารดี เจริญอาหาร และแก้อาการอักเสบต่าง ๆ อีกด้วย

---

[๑๒]สัมภาษณ์ นางพรทิพย์ เสาเวียง, วิสาหกิจชุมชน, บ้านเมืองแสน ต.คอนกาม อ.ยางชุมน้อย จ.ศรีสะเกษ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒..

[๑๓]สัมภาษณ์ นางศิริจันทร์ยา มณีวงศ์, วิสาหกิจชุมชน, บ้านเมืองแสน ต.คอนกาม อ.ยางชุมน้อย จ.ศรีสะเกษ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒..

สรรพคุณหอมแดง

ใช้รักษาโรคเลือดแข็งตัวในเส้นเลือดแดงได้เป็นอย่างดี เป็นยาบำรุงธาตุ แก้ลมวิงเวียนศีรษะ แก้สะอึก ลดเสมหะ แก้ไข้ และพิษต่าง ๆ ขับลม ช่วยกระตุ้นระบบย่อยอาหาร และระบบขับถ่าย บำรุงเส้นผมให้ดกดำ แก้ผมร่วง ใช้ทารักษากลากเกลื้อน ใช้ต้มน้ำดื่มใช้เป็นยาปลุกกำหนัดหรือเสริมสมรรถภาพทางเพศ ใช้ฆ่าพยาธิ ช่วยรักษาโรคไขมันอุดตันในเส้นเลือด ลดคอลเลสเตอรอลในเส้นเลือด เพราะในหัวหอมมีกรดลีโลอิก (Lenoleic Acid) ซึ่งเป็นสารที่ช่วยลดปริมาณไขมันในเลือด และยังช่วยขยายเส้นเลือดทำให้เลือดไหลเวียนไปเลี้ยงส่วนต่าง ๆ ได้สะดวกขึ้น ช่วยรักษาโรคเบาหวาน ลดระดับน้ำตาลกลูโคสในเลือดได้ดีกว่ากระเทียม

๒.๒ ต้นหอม

ต้นหอมมีชื่อสามัญว่า Green Shallot ชื่อวิทยาศาสตร์ Alliumcepa var. aggregatum ชื่ออื่น ๆ หอมแบ่ง มีถิ่นกำเนิด ในแถบตะวันออกกลางประเทศอิหร่าน และในประเทศปากีสถาน ต้นหอมกินได้ทั้งใบ ดอก และหัว มีกลิ่นฉุนและรสซ่า นิยมนำไปกินเป็นผักเคียงกับอาหารชนิดอื่น ๆ เช่น ข้าวหมูแดง ส่วนใบใช้ตกแต่งโรยหน้าอาหาร และใส่ในต้ม ผัด ยำ แกงต่าง ๆ หรือนำไปดอง

รูปภาพที่ ๔.๓ แสดงต้นหอมเพื่อนำไปสู่กระบวนการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้นหอมเป็นพืชล้มลุกขนาดเล็กตระกูลเดียวกับกระเทียม มีหัวสีขาวอยู่ใต้ดิน ทำหน้าที่สะสมอาหาร ใบเป็นท่อยาว ปลายแหลม ภายในกลวง ดอกมีสีขาวออกเป็นช่อ ก้านช่อดอกยาว ช่อดอกเมื่อบานมีลักษณะคล้ายร่ม มีดอกย่อยเป็นจำนวนมาก

สรรพคุณทางยา

ใช้แก้หวัด คัดจมูก น้ำมูกไหล โดยการใช้ใบหรือหัวทุบพอแตงใส่ในเหล้าขาว[๑๔]

---

[๑๔]สัมภาษณ์ นางวิลาวัลย์ แก้วคำ, วิสาหกิจชุมชน, บ้านเมืองแสน ต.คอนกาม อ.ยางชุมน้อย จ.ศรีสะเกษ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒..

คุณค่าอาหาร

ต้นหอมสด ๑๐๐ กรัม ให้พลังงาน ๓๒ กิโลแคลอรี ประกอบด้วย โซเดียม ๑๖ มิลลิกรัม คาร์โบไฮเดรต ๗.๓ กรัม เส้นใย ๒.๖ กรัม น้ำตาล ๒.๓ กรัม โปรตีน ๑.๘ กรัม โพแทสเซียม ๒๗๖ มิลลิกรัม[๑๕]

๒.๓ ชาสมุนไพร

ชาสมุนไพร คือ ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากส่วนต่าง ๆ ของพืช ๑๕ ชนิด ที่นำไปตากแดด อบแห้ง แล้วตัดสับ หรือบด โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำไปบริโภคโดยการต้มหรือชงกับน้ำ ซึ่งชาสมุนไพรจัดเป็นอาหารที่กำหนด คุณภาพหรือมาตรฐาน ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ ๒๘๐) พ.ศ. ๒๕๔๗ เรื่อง ชาสมุนไพร จะต้องมีคุณภาพมาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งวิธีการผลิต เครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิต และการเก็บรักษาอาหาร ภาชนะบรรจุ ตลอดจนฉลากได้ผ่านการตรวจสอบจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาว่ามีความถูกต้องเหมาะสม จึงจะสามารถผลิตหรือนำเข้าเพื่อออกจำหน่ายได้

พืชหรือส่วนต่าง ๆ ของพืชที่ใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับชาสมุนไพร

พืชหรือส่วนต่าง ๆ ของพืชที่ใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับชาสมุนไพรทั้ง ๑๕ ชนิด เป็นพืชที่สามารถหาได้ง่าย ยังมีคุณค่า และประโยชน์มากมาย[๑๖] ดังนี้

๑. ชามะตูม ทำจากผลมะตูมแก่ บดเป็นผง ให้น้ำชาสีแดงออกน้ำตาล มีกลิ่นหอมหวานชวนดื่ม ส่วนใหญ่จะแต่งรสด้วยน้ำตาล เพื่อให้รสชาติที่ดีขึ้น มะตูมเป็นสมุนไพรที่มีสรรพคุณบำรุงธาตุ ทำให้ขับถ่ายดี และเจริญอาหาร ขับเสมหะ แก้ร้อนใน

๒. ชากระเจี๊ยบ ทำจากฐานรองดอกของกระเจี๊ยบแดง มีคุณสมบัติในการลดไขมันในเลือด ลดความดันโลหิตสูง ขับปัสสาวะ แก้กระหายน้ำทำให้ชุ่มคอชื่นใจ ชากระเจี๊ยบมีสีแดง รสเปรี้ยวมัก เติมน้ำตาลเพื่อแต่งรส

๓. ชาขิง ทำจากเหง้าขิงแก่ ที่มีน้ำมันหอมระเหย รสหวานเผ็ดร้อน มีสรรพคุณทางร้อน ช่วยบรรเทาหวัด แก้คลื่นไส้อาเจียน เมารถเมาเรือ ช่วยย่อยอาหาร แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ ขับลม

๔. ชาข่า ทำจากเหง้าข่าแก่ มีสรรพคุณช่วยขับลมได้ดี เป็นการระบายลมออกมาจากลำไส้ ทำให้รู้สึกสบายท้องขึ้น แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ เรอเปรี้ยว ช่วยบรรเทาอาการหดเกร็งของกล้ามเนื้อท้องได้อีกด้วย

---

[๑๕]สัมภาษณ์ นางบุญล้อม ไชยโตร, วิสาหกิจชุมชน, บ้านเมืองแสน ต.คอนกาม อ.ยางชุมน้อย จ.ศรีสะเกษ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒..

[๑๖]สัมภาษณ์ นางสกุล วงษ์มณี, วิสาหกิจชุมชน, บ้านเมืองแสน ต.คอนกาม อ.ยางชุมน้อย จ.ศรีสะเกษ, **๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒.**.

๕. ชาตะไคร้ ทำจากเหง้า ต้นและใบตะไคร้อบให้แห้งแล้วบด ตระไคร้มีกลิ่นหอม เพราะมีน้ำมันหอมระเหย มีสรรพคุณช่วยย่อยอาหาร แก้ลมวิงเวียน ขับเหงื่อ ขับปัสสาวะ แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ จุกเสียด บำรุงธาตุ

๖. ชาใบหม่อน ทำจากใบหม่อน มีสรรพคุณช่วยลดความดันโลหิตและช่วยลดไขมันในเส้นเลือด แก้ร้อนใน กระหายน้ำ แก้ไอและบำรุงธาตุให้แข็งแรง

๗. ชาดอกคำฝอย ทำจากดอกคำฝอยแห้งมีสีแดงส้มชวนดื่ม กลิ่นหอมชื่นใจ มีสรรพคุณช่วยลด ไขมันในเส้นเลือด ลดความดันโลหิตสูง ขับเหงื่อ เป็นยาระบายอ่อน ๆ บำรุงเลือดสตรี ขับระดู ข้อควรระวังของชาดอกคำฝอย คือ ไม่ควรใช้ในสตรีมีครรภ์ เพราะดอกคำฝอยเป็นยาบำรุงเลือดและขับประจำเดือน ถ้าดื่ม มาก ๆ อาจแท้งได้

๘. ชาใบบัวบก ทำจากใบบัวบก ที่มีวิตามินเอ บีหนึ่ง และแคลเซียมมาก รวมทั้งยังมีสรรพคุณช่วยแก้ช้ำใน ทำให้หายฟกช้ำได้ดี แก้ร้อนในกระหายน้ำ ลดอาการปวดศีรษะข้างเดียว บำรุงสมอง บำรุงหัวใจ แก้อ่อนเพลียเมื่อยล้า

๙. ชาใบเตย ทำจากใบเตยหอม อบ บดเป็นผง มีสีเขียวใบเตย มีกลิ่นหอมชื่นใจ ใบเตยมีสรรพคุณช่วยขับปัสสาวะ ช่วยลดน้ำตาลในเลือด ชาใบเตยจึงเหมาะกับคนที่เป็นโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง คนธรรมดาทั่วไปก็ดื่มได้ กลิ่นหอมของใบเตยชื่นใจ คลายเครียดได้ดีแท้

๑๐. ชาดอกเก็กฮวย ทำจากดอกเก็กฮวยแห้ง ให้น้ำชาสีเหลือง มีสรรพคุณดับร้อน รักษาอาการปวดศีรษะ เวียนศีรษะ ตาแดง บำรุงประสาทและสายตา

๑๑. ชาหล่อฮังก้วย ทำจากผลหล่อฮังก้วย มีสรรพคุณขับเสมหะ ทำให้ชุ่มคอ

๑๒. ชาเห็ดหลินจือ ทำจากเห็ดหลินจือแห้ง สารที่มีอยู่ในเห็ดหลินจือ จะเข้าไปกระตุ้นระบบภูมิคุ้มกันในร่างกาย ให้ทำหน้าที่ปกติ สามารถต้านการเจริญเติบโตของเซลล์มะเร็ง ต้านการจับตัวของลิ่มเลือด ช่วยเสริมสร้างและบำรุงสุขภาพให้แข็งแรง บรรเทาอาการร้อนใน กระหายน้ำ

๑๓. ชามะขามป้อม ทำจากผลมะขามป้อม มีสรรพคุณแก้ไอ ขับเสมหะ การที่เนื้อมะขามป้อม แก้ไอ ขับเสมหะได้ เพราะในเนื้อมีกรดอินทรีย์ และมีสารช่วยกระตุ้นให้น้ำลายออก ช่วยละลายเสมหะ

๑๔. ชาเจี่ยวกู้หลาน ทำจากใบและต้นเจี่ยวกู้หลาน มีสรรพคุณบำรุงร่างกาย ลดความดันโลหิต ลดน้ำตาลในเลือด ระงับประสาทช่วยให้นอนหลับ ลดความตื่นเต้น

๑๕. ชาเปรียง ทำจากเถาวัลย์เปรียง มีสรรพคุณขับปัสสาวะ แก้อาการปวดเมื่อยตามร่างกาย แก้บิด แก้หวัด

การดื่มชาสมุนไพรนั้นควรดื่มให้หลากหลาย เหมาะสมกับภาวะร่างกาย และตามความต้องการของแต่ละบุคคล ก็จะช่วยให้ร่างกายเกิดภาวะสมบูรณ์ ทำให้สุขภาพดี ซึ่งชาสมุนไพรที่มีอยู่มากมายหลากหลายรสชาติและรูปแบบ ทั้งรูปแบบที่ต้องนำพืชสมุนไพรมาทำชาสมุนไพรเองและ

รูปแบบที่สำเร็จรูปนำมาชงดื่มได้ทันที สำหรับการนำพืชสมุนไพรมาทำเป็นชาสมุนไพรเอง ก่อนบริโภคควรจะทำให้สะอาดถูกสุขลักษณะ และชาสมุนไพรที่มีลักษณะชงดื่มได้ทันทีที่วางจำหน่ายอยู่ทั่วไป ควรรู้จักเลือกซื้อเลือกใช้ให้ถูกต้อง นอกจากจะได้ ลิ้มรสความหอมอร่อยแล้ว ยังปลอดภัยและได้ประโยชน์จากสรรพคุณของสมุนไพรด้วย เมื่อเปรียบเทียบกับ น้ำอัดลมที่มีเพียงน้ำตาล กาเฟอีน และกลิ่นสังเคราะห์แล้วอัดลมลงไป ชาสมุนไพรมีคุณค่ากว่าไหน ๆ และการหันมาดื่มชาสมุนไพรบ้านเรามาก ๆ ก็เป็นการช่วยกันเสริมสร้างรายได้ชุมชน หรือสร้างเศรษฐกิจหมุนเวียนเป็นการพึ่งพาตนเองในประเทศเราได้อย่างดี

๒.๔ ขั้นตอนการผลิตชาสมุนไพร

มีขั้นตอนการทำดังนี้

นำพืชสมุนไพร เช่น ใบหม่อน หั่นให้มีขนาดประมาณ (๐.๕-๑.๐) x (๓.๐-๔.๐) เซนติเมตร

↓

นึ่งด้วยไอน้ำเดือดนาน ๑-๒ นาที โดยเกลี่ยให้ใบหม่อนถูกไอน้ำร้อน

ใช้อุณหภูมิประมาณ ๘๐ องศาเซลเซียส นานเป็นเวลา ๒๐ วินาที

↓

หลังจากนั้นจุ่มลงในน้ำเย็นทันที นำขึ้นผึ่งลมให้แห้งหมาดๆ

↓

คั่วในกระทะด้วยไฟอ่อนๆ ประมาณ ๒๐-๓๐ นาที

↓

อบที่อุณหภูมิ ๘๐ องศาเซลเซียส นาน ๓๐ นาที สามารถเก็บรักษาไว้ชงดื่มได้นาน

รูปภาพที่ ๔.๔ แสดงขั้นตอนการผลิตชาสมุนไพร (ใบหม่อน)

คุณค่าที่เกิดจากการผลิตชาสมุนไพร มีดังนี้

๑. ด้านผลิตภัณฑ์

- เป็นผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจในด้านผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ
- เป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถแสดงถึง อัตลักษณ์ของจังหวัดศรีสะเกษได้
- ผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความเห็นทางด้านรสชาติ ดังนี้

กลุ่มผู้บริโภค เฉลี่ย อายุ ๒๐-๓๐ ปี ต้องการชาสมุนไพรหอมแดงที่มีรสชาติหวานขึ้น

กลุ่มผู้บริโภค เฉลี่ย อายุ ๓๐ ปีขึ้นไป ต้องการชาสมุนไพรหอมแดงที่มีรสชาติหวาน

๒. ด้านบรรจุภัณฑ์

- ผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้การยอมรับผลิตภัณฑ์ มีรูปลักษณ์ที่แปลกใหม่ สีสันสวยงาม
- บรรจุภัณฑ์และฉลากแสดงให้เห็นถึงตัวผลิตภัณฑ์ชัดเจน
- บรรจุภัณฑ์มีความทันสมัย สมารถใช้เก็บรักษาผลิตภัณฑ์ได้ดี

๓. ด้านราคา

- ผู้บริโภคส่วนใหญ่ จะซื้อผลิตภัณฑ์ในราคา ๑๐๐ บาท ต่อน้ำหนักบรรจุ ๒๐ กรัม

๔. ด้านการยอมรับของผู้บริโภค

หลังจากที่ได้ทดสอบผลิตภัณฑ์แล้ว ผู้บริโภคส่วนใหญ่ ยอมรับผลิตภัณฑ์ และเมื่อสอบถามต่อว่า สนใจที่จะซื้อผลิตภัณฑ์ชาสมุนไพรหอมแดงหรือไม่ ในราคา ๑๐๐ บาท ต่อน้ำหนักบรรจุ ๒๐ กรัม พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ สนใจที่จะซื้อผลิตภัณฑ์[๑๗]

---

[๑๗]สัมภาษณ์ นางพรทิพย์ เสาเวียง, วิสาหกิจชุมชน, บ้านเมืองแสน ต.คอนกาม อ.ยางชุมน้อย จ.ศรีสะเกษ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒..

ด้านหน้า **ด้านหลัง**

รูปภาพที่ ๔.๕ แสดงบรรจุภัณฑ์และผลิตภัณฑ์ชาสมุนไพรหอมแดงที่ผ่านการพัฒนาแล้ว

จะเห็นได้ว่า ชาหอมแดง เป็นเครื่องดื่มที่ดีต่อสุขภาพ เนื่องจากหอมแดงมีสารเคอร์ซิติน สารฟลาโวนอยด์ ที่ช่วยป้องกันโรคมะเร็ง นอกจากนี้ สารฟลาโวนอยด์ในหอมแดงยังมีฤทธิ์เป็นสารต้านอนุมูลอิสระ การบริโภคหอมแดงเป็นประจำ จะช่วยลดระดับคอเลสเตอรอลและช่วยให้การไหลเวียนของเลือดดีขึ้น สามารถป้องกันการติดเชื้อและช่วยบรรเทาอาการไข้หวัดได้ หอมแดงยังมีคุณสมบัติยับยั้งการเติบโตของจุลินทรีย์และแบคทีเรียได้เป็นอย่างดี ขณะเดียวกัน ชาสมุนไพรหอมแดง ยังช่วยบรรเทาอาการหวัดคัดจมูก ขับลม แก้ท้องอืดแน่น บำรุงธาตุ ขับเหงื่อ บำรุงหัวใจ ดับกระหาย เป็นต้น ปัจจุบัน ผลิตภัณฑ์ชาสมุนไพรหอมแดงของกลุ่มวิสาหกิจออมทรัพย์พัฒนาสตรี กลายเป็นที่รู้จักของผู้บริโภคทั่วไป และเป็นสินค้าขายดี เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคทั้งในประเทศและส่งออกไปยังต่าง สร้างรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่ม รายละ ๓๐,๐๐๐-๔๐,๐๐๐ บาท ต่อเดือน

๔.๒.๒ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรแฟร์เทรดศรีสะเกษ (ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง)

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรแฟร์เทรดศรีสะเกษ (ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง) บ้านเขวา ตำบลละทาย อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข เพื่อความอยู่ดีกินดี มีสุขของประชาชน ซึ่งมีวิธีการ แนวทางในการแก้ไขปัญหาระดับชุมชน โดยการใช้แผนชุมชนเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นให้ประชาชนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมติดตามประเมินผล เพื่อพัฒนาตนเองและหมู่บ้านให้เข้มแข็ง เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนในหมู่บ้านมีการตื่นตัวและเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ตลอดทั้งร่วมพัฒนาชุมชนของตนเองอย่างจริงจัง จึงได้ประกาศเป็นวาระแห่งชุมชนเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ดังนี้

๑. ปรับแผนชุมชนและใช้แผนชุมชนในการพัฒนาชุมชน

๒. พัฒนาหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๓. การแก้ไขปัญหายาเสพติด

๔. การแก้ไขปัญหาความยากจน

๕. การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น

๖. อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากแนวโน้มการเติบโตของตลาดสินค้าอินทรีย์ที่มีแต่จะเพิ่มสูงขึ้น จึงทำให้ คำว่า อินทรีย์ หรือ ออร์แกนิก (Organic) ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือทางการตลาดกันอย่างแพร่หลาย สำหรับบ้านเรามีสินค้าที่เรียกตัวเองว่าเป็นอินทรีย์มากมายจนผู้บริโภคสับสน จึงมีคำถามตามมาว่า...อินทรีย์ หรือ ออร์แกนิก (Organic) ที่แท้จริงนั้นเป็นอย่างไร? แล้วใช้อะไรเป็นตัวตัดสิน? เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความมั่นใจหรือเชื่อมั่นได้อย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม โดยธรรมชาติการผลิตสินค้าเกษตรของแต่ละแห่งทั่วโลกมีความต่างกันโดยสิ้นเชิง ทั้งสภาพพื้นที่ ปัจจัยการผลิตหรือแม้แต่วิธีและกระบวนการ ฉะนั้นคงไม่ง่ายหากสินค้าทางการเกษตรจากสถานที่แห่งหนึ่งของประเทศหนึ่งจะเป็นที่ยอมรับจากอีกประเทศที่ตั้งอยู่คนละทวีปของโลกแต่สำหรับสินค้าทางการเกษตรของ “ศูนย์เรียนรู้เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน วิสาหกิจชุมชนตำบลละทาย” จังหวัดศรีสะเกษ นำพืชผลทางการเกษตรในกลุ่มสมุนไพรอย่างหอมแดง กระเทียม ที่เป็นพืชท้องถิ่นชื่อดังของจังหวัด รวมถึงพืชสมุนไพรสำคัญ อย่าง ขิง ข่า ตะไคร้ มาสร้างมูลค่าผ่านกระบวนการปลูกแบบอินทรีย์อย่างแท้จริง จนได้รับการรับรองจากหน่วยงานที่ได้มาตรฐานของประเทศ เพื่อเข้าสู่การแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหาร ส่งขายยังประเทศ

เนเธอร์แลนด์ ในชื่อแบรนด์ “**อรชัญ ออร์แกนิค**” โดยมี **คุณอรชัญ พันธ์วิไล** และ **คุณพ่อสมาน พันธ์วิไล** (บิดา) ร่วมกันเป็นผู้บุกเบิก

คุณอรชัญ ซึ่งเดิมมีอาชีพเป็นครู มีอาชีพทำเกษตรกรรมตามแนวทางทฤษฎีใหม่ของในหลวง รัชกาลที่ ๖ อันเป็นผลมาจากความล้มเหลวของไร่สุขสมาน ที่เน้นปลูกพืชไม้ผลเชิงเดี่ยว อย่าง ข้าว อ้อย ปอ และแตงโม เป็นเวลา ๑๐ ปี ที่คุณอรชัญและคุณพ่อสมาน ร่วมกันทำกิจกรรมผ่านศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงจนประสบความสำเร็จ ทำให้ชีวิตครอบครัวเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น จากที่เคยประสบปัญหาหนี้สินก็สามารถปลดเปลื้องหนี้สินต่าง ๆ ได้หมด แล้วยังมีวิถีชีวิตที่มีความสุข จากการมีรายได้รายวัน รายสัปดาห์ และรายเดือนอย่างสม่ำเสมอ จนทำให้มีเงินออม สิ่งเหล่านี้ได้ประสบกับตัวเองแล้วประจักษ์ว่าแนวทางทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงมีความเป็นจริง

ภายหลังที่ได้สร้างให้เห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน จึงนำแนวทางนี้ไปถ่ายทอดให้ชาวบ้านที่สนใจเข้ามาศึกษาเรียนรู้จากของจริง แล้วตั้งใจว่า ภายในเวลา ๑๐ ปี จะนำพาชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการฝ่าด่านกำแพงความยากจนออกไป แล้วหากทำไม่สำเร็จจะยุบศูนย์เรียนรู้แล้วหันกลับไปทำอาชีพส่วนตัวอย่างเดียว

ชวนชาวบ้านร่วมกิจกรรมขายสินค้าเกษตรสร้างรายได้

ในระยะเวลาเพียง ๓ ปี ภาพแห่งความสำเร็จเริ่มเห็นชัด เมื่อชาวบ้านทุกคนต่างให้ความสนใจให้ความร่วมมือเข้าร่วมกิจกรรมด้วยการนำสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่แต่ละรายปลูกไปขายในตลาดกันทรารมย์ แต่กลับพบปัญหาสินค้ามีมากเกินไปจนทำให้ราคาไม่สูงอย่างที่ตั้งเป้าไว้

รูปภาพที่ ๔.๖ แสดงการเพาะกล้าพริกและหอมกระเทียม

จากนั้นจึงเข้าปรึกษากับทางเกษตรและสหกรณ์จังหวัด แล้วหาทางออกด้วยการจัดตลาดเกษตรอินทรีย์ถนนคนเดิน พร้อมกับทางกลุ่มได้ปรับแผนการผลิตสินค้าเกษตรด้วยการกำหนดให้สมาชิกกลุ่มแต่ละรายปลูกพืชไม่ซ้ำกัน แบ่งกันปลูก แล้วแยกหน้าที่ความรับผิดชอบออกเป็นคนปลูก คนเก็บ และคนขาย ออกจากกัน จึงทำให้มีความชัดเจนมากขึ้น

พัฒนาคุณภาพสินค้าเป็นเกษตรอินทรีย์ ยกฐานะสู่ สินค้าโอท็อป

อย่างไรก็ตาม พบว่า ผลผลิตหอมแดง-กระเทียม ที่สมาชิกกลุ่มปลูกมีจำนวนมาก จึงต้องมีการคิดขยายตลาดออกไป จนนำไปสู่การสร้างมาตรฐานสินค้า พร้อมกับส่งเข้าแข่งขันโอท็อป (OTOP) แล้วได้เปิดตลาดคู่ขนานไปกับหน่วยงานราชการ จนทำให้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก ในแบรนด์ “อรชัญ ออร์แกนิค”

สินค้าตัวแรกที่ผลิตขายแบบแพ็กเก็ตติดแบรนด์คือ ข้าวกล้อง จากนั้นไม่นานได้เพิ่มมูลค่าสินค้าประจำถิ่น ด้วยการผลิตหอมแดง กระเทียม พริก ที่ปลูกทุกอย่างแบบอินทรีย์ แล้วได้มีโอกาสออกขายตามบู๊ธงานแสดงสินค้าทุกระดับทั่วประเทศ โดยเฉพาะงานแสดงสินค้าขนาดใหญ่ที่กรุงเทพฯ ได้พบว่า สามารถขายสินค้าหมดเพียงวันเดียวจึงทำให้กลับมาคิดทบทวนหาแนวทางวางระบบการบริหารจัดการใหม่ เพื่อให้มีสินค้ามากพอสำหรับการขายในแต่ละงาน

รูปภาพที่ ๔.๗ แสดงผลิตภัณฑ์สินค้าที่จัดออกวางจำหน่ายทั่วประเทศ

ทางทีมงานกลุ่มวิสาหกิจจึงได้เริ่มวางระบบกระบวนการปลูกพืชให้มีประสิทธิภาพ ที่เน้นแนวทางอินทรีย์เป็นหลัก เพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อผู้บริโภค รวมถึงยังช่วยลดต้นทุนการผลิต แล้วยังช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมได้ทางอ้อมด้วยเช่นกัน สินค้าที่มีจำหน่ายในประเทศ ประกอบด้วย หอมแดง กระเทียม พริก ขิง ข่า ตระไคร้ เป็นต้น

รูปภาพที่ ๔.๘ แสดงวิธีการเพราะปลูกหอม กระเทียม จากภูมิปัญญาชาวบ้าน

สร้างแบรนด์ให้เข้มแข็งสู่ตลาดต่างประเทศ

ในขณะเดียวกันกลุ่มวิสาหกิจได้จัดทำแผนการปลูกพืชชนิดต่าง ๆ เพื่อกำหนดจำนวนผลผลิตที่แน่นอนให้มีความหน้าเชื่อถือมีประสิทธิภาพ ทางวิสาหกิจชุมชนได้มีการจัดทำปฏิทินการปลูกพืชเพื่อกำหนดตารางเวลาเพาะปลูกที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเป็นแนวทางที่สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลตรวจสอบคุณภาพได้อย่างมาตรฐาน และผลจากแนวทางนี้นำมาสู่การได้รับใบรับรองมาตรฐานคุณภาพสินค้าจากหน่วยงานต่าง ๆ หลายประเภท กระทั่งได้มีโอกาสก้าวสู่ระดับสากลด้วยการเจรจาทางการค้ากับบริษัทต่างประเทศที่สนใจสินค้าเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม จนนำมาสู่การปลูกพืชที่มีชื่อของจังหวัด อย่าง หอมแดง กระเทียม รวมถึงพืชในกลุ่มเครื่องเทศ[๑๘] ไม่ว่าจะเป็นพริก ขิง ข่า ตะไคร้ ป้อนเข้าสู่โรงงานแปรรูปในประเทศ เพื่อผลิตเป็นสินค้าหลายชนิดส่งขายที่ประเทศเนเธอร์แลนด์ ขณะเดียวกันทางกลุ่มก็ยังไม่ทิ้งตลาดในประเทศและได้มีการผลิตสินค้าการเกษตรที่น่าสนใจ ได้แก่ พริก หอมแดง กระเทียม และข้าว (ไรซ์เบอร์รี่ หอมมะลิแดง หอมมะลิ ๑๐๕ ข้าวเหนียวดำ) ตลอดจนพืชผักผลไม้อินทรีย์อีกหลายชนิดส่งให้แก่พันธมิตร อาทิ พลังบุญ เลม่อนฟาร์ม SMILE GREEN ออแกนิคฟาร์มเชียงใหม่ เป็นต้น[๑๙]

---

[๑๘]สัมภาษณ์ นางอรชัญ พันธ์วิไล, วิสาหกิจชุมชน, ต.ละทาย อ.กันทรารมย์ จ.ศรีสะเกษ, ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

[๑๙]สัมภาษณ์ นายนางสุดใจ มาศไพจิตร, วิสาหกิจชุมชน, ต.ละทาย อ.กันทรารมย์ จ.ศรีสะเกษ, ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒..

รูปภาพที่ ๔.๙ แสดงสินค้าที่มีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ส่งออกต่างประเทศ

๔.๒.๓ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการจักสานบ้านทับทิมสยาม ๐๗

เมื่อหลายปีก่อนบ้านทับทิมสยาม ๐๗ หมู่ที่ ๑๕ ตำบลบังดอง อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ วิถีชีวิตของคนในชุมชนชนบทในสมัยก่อนที่นิยมนำวัสดุจากธรรมชาติที่หามาได้ง่ายตามหัวไร่ ปลายนา ป่าธรรมชาติ นำมาทำเป็นของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย อย่างเช่น เครื่องจักสานต่าง ๆ เป็นศิลปะพื้นบ้านที่มีอยู่ทุกอำเภอในจังหวัดศรีสะเกษ เป็นงานที่อาศัยความประณีต ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์โดยการนำวัสดุจากธรรมชาติ คือ ไม้ไผ่ หวาย ต้นกก ผักตบชวา ที่ขึ้นอยู่ในท้องถิ่นมาดัดแปลงเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ตะกร้า กระบุง กระเช้า เสื่อ ซึ่งมีสถานที่จำหน่ายสินค้าประเภทนี้ทั้งในและต่างประเทศ งานจักสานในบ้านทับทิมสยาม ๐๗ มีอยู่หลายครัวเรือน แต่ละครัวเรือนจะใช้วัสดุที่แตกต่างกันออกไป

เอกลักษณ์/ จุดเด่นผลิตภัณฑ์

เป็นวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น หาได้ง่าย ราคาถูก

วัตถุดิบและส่วนประกอบ

๑. ไม้ไผ่ หวาย ต้นกก ผักตบชวา

๒. ลวด

๓. ด้าย

๔. สี

๕. กระดาษทราย

๖. สว่านเจาะ

๗. มีด

ข้อจำกัดของการจักสาน เป็นศิลปะหัตถกรรมที่ต้องใช้ความอดทน ความละเอียด ประณีตในการจักสาน โดยเฉพาะการจักสานลวดลายใหม่ ๆ ที่ทันสมัยเหมาะกับยุคสมัยในปัจจุบัน ทั้งยังเหลือผู้ชำนาญในการจักสานไม่มากนัก ทำให้ไม่สามารถผลิตได้ตามความต้องการของตลาด

การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ เครื่องจักสานเป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นสามารถประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้อย่างหลากหลาย รวมทั้งเป็นสินค้าที่มีอยู่อย่างจำกัด มีจำนวนไม่มากนักในท้องตลาด มีการใช้วัสดุในการผลิตที่แตกต่างจากแหล่งอื่น ๆ ในประเทศ ดังนั้นจึงมีโอกาสในการส่งเสริมเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ เนื่องจากความต้องการในท้องตลาดมีอยู่มาก โดยแนวทางในการส่งเสริมเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ต้องมีกรรมวิธีการผลิตที่ละเอียด ประณีต ใช้วัสดุที่มีคุณภาพและมีการออกแบบลวดลายที่ทันสมัย

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ศีล ๕ กับการส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์และสัมมาชีพในจังหวัดศรีสะเกษ

ศีล ๕ กับการส่งเสริมสัมมาชีพในสังคมไทยให้ยั่งยืนนั้น เป็นการนำหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน คือ การรักษาศีล ๕ มาปฏิบัติ เพื่อให้เป็นข้อบังคับและข้อห้ามไม่ให้ประพฤติไปในทางที่ผิด ทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่นหรือสัตว์ทั้งหลายด้วย[๒๐] โดยเมื่อสังคมเกิดความขัดแย้ง วุ่นวาย มีอาชญากรรมสูง ทำให้เกิดแนวคิดที่จะส่งเสริมให้ชุมชนมีสัมมาชีพ ดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้องในสังคม จึงมีการนำเอาแนวคิดหลักการรักษาศีล ๕ มาปรับใช้เพื่อให้เข้าใจในเรื่องของศีลมากขึ้น โดยประพฤติปฏิบัติตามหลักการรักษาศีล ๕ อาจส่งผลให้เกิดความสงบสุขของชีวิต ทรัพย์สินของตนเอง และผู้อื่น ทำให้ชุมชน สังคม และประเทศชาติเกิดสันติสุขได้[๒๑] ซึ่งการรักษาศีล ๕ จะสำฤทธิ์ผลมากหากทุกคนนำหลักการรักษาศีล ๕ ไปปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง นำไปสู่ความสงบสุข ส่งเสริมการพัฒนาชีวิต ความเป็นอยู่ในด้านสิทธิและเสรีภาพ เกิดสันติภาพของคนในชุมชนและสังคมของไทยได้

ประเด็นของศีลในฐานะเป็นพื้นฐานของการส่งเสริมสัมมาชีพของชุมชน

ข้อที่ ๑ ไม่ละเมิดสิทธิทางร่างกาย ลักษณะพื้นฐานของการละเมิดทางร่างกาย คือ การใช้ความรุนแรงเด็ดเดี่ยวซ้ำซ้อนและมีวัตถุประสงค์ที่ทำให้เกิดอาการปวดทางร่างกาย

---

[๒๐]สัมภาษณ์ นายสมาน พันธ์วิไล, ปราชญ์ชาวบ้าน, บ้านเขวา ต.ละทาย อ.กันทรารมย์ จ.ศรีสะเกษ, ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒..

[๒๑]สัมภาษณ์ นายยุทธนา คำนนท์, วิสาหกิจชุมชน, บ้านเขวา ต.ละทาย อ.กันทรารมย์ จ.ศรีสะเกษ, ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒..

ข้อที่ ๒ ไม่ละเมิดทรัพย์สิน ฉ้อโกง ธรรมชาติของมนุษย์จะไม่ลักขโมยทรัพย์สินของใคร เพราะมนุษย์มีความรู้เรื่องกรรมสิทธิ์ว่านี่ของเขา นี่ของเรา แต่สัตว์ไม่รู้ถ้าใครลักขโมยจี้ปล้นทรัพย์สินของคนอื่น ก็แสดงว่าขณะนั้นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเขาสูญเสียไป

ข้อที่ ๓ ไม่ละเมิดทางเพศ ไม่ดูถูกเพศ ปกติมนุษย์รู้จักควบคุมความต้องการของตัวเอง รู้ว่าอะไรควรไม่ควร ต่างจากสัตว์

ข้อที่ ๔ ไม่ใส่ร้ายให้ข้อมูลเท็จ ปกติมนุษย์จะไม่หลอกลวงกันและไม่เบียดเบียนคนอื่นด้วยคำพูดต่างจากสัตว์ เช่น สุนัขที่อยู่ในบ้าน พอมีสุนัขตัวอื่นหรือมีคนเดินผ่านมามันจะเห่าทันที แต่มนุษย์เราไม่เป็นเช่นนั้น อยู่ดี ๆ เราจะไม่ว่าร้ายใคร

ข้อที่ ๕ ไม่ทำลายสุขภาพของตนเอง ปกติสัตว์ใหญ่มีกำลังมากกว่ามนุษย์แต่บังคับทิศทางไม่ค่อยได้เพราะไม่มีสติควบคุม แต่เมื่อใดที่มนุษย์ดื่มสุราของมึนเมา หรือยาเสพติดเข้าไป ก็จะขาดสติ ขาดความยับยั้งชั่งใจ ทำให้สามารถทำเรื่องเลวร้ายได้

กล่าวโดยสรุป การประกอบสัมมาชีพ หมายถึง การทำมาหาเลี้ยงชีพที่เพียงแต่ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อสิ่งมีชีวิตและต่อสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ต้องเป็นการประกอบอาชีพที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสุข ความสำเร็จตามอัตภาพของบุคคลแต่ละคนด้วย โปรดสังเกตว่า มรรคทั้งสาม คือ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ เป็นข้อกำหนดในทางปฏิบัติที่เกี่ยวกับศีล ซึ่งประกอบด้วยทางกายกรรม ๓ ข้อ ได้แก่ การละเว้นจากการปลงชีวิต การลักขโมย ประพฤติผิดในกาม ทางวจีกรรม ๔ ข้อ คือ เว้นจากการกล่าวเท็จ การพูดส่อเสียด การพูดคำหยาบ และการพูดเพ้อเจ้อ ที่สัมพันธ์อยู่ภายใต้มโนกรรม ๓ ข้อ คือ อนภิชฌา ความไม่คิดเพ่งเล็งอยากได้ของผู้อื่น อพยาบาท ความไม่คิดร้ายต่อผู้อื่น และสัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบถูกต้องตามทำนองคลองธรรมแห่งกุศลกรรมบถทั้ง ๑๐ ข้อ ซึ่งทางพุทธศาสนาถือเป็นการปฏิบัติขั้นพื้นฐานของ “การละเว้นจากการทำชั่ว” เพื่อที่จะนำไปสู่การพัฒนาจริยธรรมขั้นสูงตามหลักคำสอนในโอวาทปาฏิโมกข์ “ทำแต่ความดี” และ “ทำจิตให้บริสุทธิ์” ต่อไป หากท่านเหล่านั้นได้มีโอกาสศึกษาพุทธธรรมในเรื่องของมรรคที่เกี่ยวกับศีลอย่างเป็นระบบ ก็จะสามารถเข้าใจได้ว่า มรรคทั้งสามที่เกี่ยวกับ “ศีล” นั้นจะต้องคู่ไปกับ “ธรรม” อยู่เสมอ ไม่ใช่จะกล่าวเฉพาะในลักษณะปฏิเสธหรือสอนให้เฉื่อยชาปล่อยวางแบบอัตวิสัยกับทั้งมิใช่เป็นการสอน “จริยธรรมทางความนึกคิด หรือจริยธรรมในความฝัน” แต่เป็นการสอนให้ประพฤติปฏิบัติและดำเนินชีวิตไปตามครรลอง เพื่อให้สอดคล้องกับกฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับเหตุและผลซึ่งเกณฑ์ตัดสินจริยธรรมทางพุทธศาสนามีความแตกต่างจากแนวความคิดที่นำมาสู่การปฏิบัติในศาสนาเทวนิยมอื่น

ปัจจุบันนี้สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของประชาชนภาคการเกษตรในชุมชนมีภาวะความเสี่ยงของอาชีพภาคเกษตรกรรมที่เกิดจากการประกอบอาชีพแบบดั้งเดิม เช่น ปลูกพืชเชิงเดี่ยว โรคพืช ราคาผลผลิตตกต่ำ การไม่มีอาชีพหรือรายได้เสริม หลังฤดูการผลิตและยังมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มอาชีพค่อนข้างน้อย ส่วนกลุ่มอาชีพที่มีอยู่ยังไม่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนา

อย่างเพียงพอ ส่งผลให้ประชาชนต้องเคลื่อนย้ายไปประกอบอาชีพในเมือง ประกอบกับมีปราชญ์ชุมชนด้านอาชีพที่เชี่ยวชาญและประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพด้านต่าง ๆ อยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชน แต่มีส่วนน้อยที่สามารถถ่ายทอดให้คนอื่นนำไปทำตามให้สำเร็จได้ ด้วยเหตุปัจจัยดังกล่าวข้างต้น การดำเนินการในปี ๒๕๖๐ นี้ จึงมุ่งเน้นที่การยกระดับเศรษฐกิจฐานราก นั่นคือ “รายได้” ที่ต้องทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นโดยการสร้างอาชีพ จึงเป็นที่มาของ “สัมมาชีพชุมชน”[๒๒] ซึ่งกำหนดแผนการสร้างสัมมาชีพชุมชนบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีเป้าหมาย คือ ประชาชนได้รับการพัฒนาอาชีพและมีรายได้

รัฐบาลได้ดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ และดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมทั่วทุกภูมิภาคทั่วประเทศ โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการระดับประเทศในส่วนกลางและคณะกรรมการระดับภูมิภาค โดยมีวัตถุประสงค์ คือ

(๑) สร้างงานและเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน

(๒) เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

(๓) ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

(๔) ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

(๕) ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของชุมชน

ที่กล่าวมานี้เป็นการสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งโดยรัฐบาลสนับสนุนช่วยเหลือด้านความรู้ เทคโนโลยี ทุน การบริหารจัดการ เชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนไปสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นแนวคิดที่เน้นกระบวนการสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ในแต่ละหมู่บ้าน ชุมชนหรือตำบล[๒๓] เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้แต่ละชุมชนได้นำทรัพยากรภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการคุณภาพที่มีจุดเด่นและมูลค่าเพิ่มเป็นที่ต้องการของตลาด สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของท้องถิ่น โดยยึดหลักการพึ่งตนเองของชุมชน และรัฐพร้อมที่จะช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่และการบริหารจัดการ เชื่อมโยงสินค้าชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ[๒๔] นอกจากนี้ยังเป็นแนวคิดที่ต้องการให้แต่ละท้องถิ่นมีผลิตภัณฑ์หลักอย่างน้อย ๑ ประเภท ที่ใช้วัตถุดิบของท้องถิ่น ลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นไปสู่เมือง

---

[๒๒]สัมภาษณ์ นายสมาน พันธ์วิไล, ปราชญ์ชาวบ้าน, บ้านเขวา ต.ละทาย อ.กันทรารมย์ จ.ศรีสะเกษ, ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒..

[๒๓]สัมภาษณ์ นางอรชัญ พันธ์วิไล, วิสาหกิจชุมชน, บ้านเขวา ต.ละทาย อ.กันทรารมย์ จ.ศรีสะเกษ, ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒..

[๒๔]สัมภาษณ์ นายยุทธนา คำนนท์, วิสาหกิจชุมชน, บ้านเขวา ต.ละทาย อ.กันทรารมย์ จ.ศรีสะเกษ, ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒..

ใหญ่[๒๕] เป็นการสร้างเศรษฐกิจชุมชนที่สอดคล้องกับการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง[๒๖] และเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน[๒๗] ส่งเสริมกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ปราชญ์ชาวบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในหมู่บ้านเป็นแหล่งรวมปราชญ์ชาวบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากบรรพบุรุษ และจากประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต ท่านผู้รู้เหล่านี้พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษา แนะนำในการดำรงชีวิต และพัฒนาหมู่บ้าน สามารถจำแนกได้ดังนี้

๑. ปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการจักสาน/เครื่องจักรสาน

๒. ปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทำพรมเช็ดเท้า

๓. ปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทำผลิตภัณฑ์แปลรูปชาหอมแดงสมุนไพรเพื่อส่งออก

๔. ปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจพอเพียงด้านการทำเกษตรปลอดภัย

การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาใช้ในการดำเนินชีวิต ทำให้คนในหมู่บ้านมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน สร้างความรัก ความสามัคคี ปราศจากอบายมุกต่าง ๆ ในชุมชน มีการจัดสวัสดิการแก่สมาชิกและชุมชน และส่งเสริมการพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคม โดยใช้แนวทางการประเมินตามเกณฑ์ ๖ ด้านของกรมการพัฒนาชุมชน คือ

๑) ด้านการลดรายจ่าย

๒) ด้านการเพิ่มรายได้

๓) ด้านการประหยัด

๔) ด้านการเรียนรู้

๕) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

๖) ด้านการเอื้ออารีต่อกัน

---

[๒๕]สัมภาษณ์ นายประยูร แก้วคำ, วิสาหกิจชุมชน, บ้านเมืองแสน ต.คอนกาม อ.ยางชุมน้อย จ.ศรีสะเกษ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

[๒๖]สัมภาษณ์ นายเสถียร ชาติมนตรี, วิสาหกิจชุมชน, บ้านเมืองแสน ต.คอนกาม อ.ยางชุมน้อย จ.ศรีสะเกษ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

[๒๗]สัมภาษณ์ นางวิลาวัลย์ แก้วคำ, วิสาหกิจชุมชน, บ้านเมืองแสน ต.คอนกาม อ.ยางชุมน้อย จ.ศรีสะเกษ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

๔.๔ ผลการวิเคราะห์การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ

รัฐบาลได้ให้การสนับสนุนส่งเสริมให้คนในชุมชนได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อสร้างอาชีพโดยใช้ภูมิปัญญาและวัตถุดิบในการผลิตสินค้าตามความต้องการของสมาชิกในกลุ่ม อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานที่ผ่านมาชุมชนประสบความสำเร็จอย่างน่าพอใจ แต่มีบางชุมชนที่ไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ต้องล้มเลิกกิจการ สำหรับชุมชนที่ดำเนินการอยู่ได้ บางครั้งจำเป็นต่องมีการปรับปรุงวิธีการประกอบการให้มีการพัฒนารูปแบบการจัดการเทคโนโลยี การเผยแพร่ความรู้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างกลุ่ม ซึ่งช่วยให้การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนโดยรวมมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการเดินตามกลไกที่รัฐบาลว่างไว้ ซึ่งผู้วิจัยขอสรุปเป็นกระบวนการที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

๔.๔.๑ กลไกการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕

กลไกของการปรับปรุงการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ในเชิงกระบวนการตามวงจรของ P - D - C - A หรือ Plan - Do - Check - Act ซึ่งเป็นจักรเฟืองสำคัญในการพัฒนากระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์และสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ โดยมีกระบวนสำคัญดังนี้

(ก) Plan (การวางแผน)

Plan (การวางแผน) หมายถึง การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน วิธีการและขั้นตอนที่จำเป็น เพื่อให้การดำเนินการประกันคุณภาพบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ กล่าวคือ

บริบทการวางแผนงานในปัจจุบันของการพัฒนาผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนและแนวทางการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยนวัตกรรมผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนนั้น คณะผู้วิจัยใช้วิธีการสมัภาษณ์เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และการวิเคราะห์แบบสามเส้า โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. ผลการสำรวจบริบทการวางแผนงานของวิสาหกิจชุมชน ผ่านกลไกการสำรวจ สัมภาษณ์ การประชุม และการจัดเวทีเสวนา ในการนี้ ผู้นำของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้กล่าวถึงความเป็นมาและสภาพของการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยสรุปการวิเคราะห์ SWOT ได้ดังนี้

ข้อดี คือ สมาชิกส่วนใหญ่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลาย มีการนำทรัพยากรภายในชุมชนมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ผู้นำกลุ่มมีความเข้มแข็งและมองภาพรวมในการทำงาน

ข้อเสีย คือ ไม่มีการดำเนินงานเชิงรุกและไม่มีการจัดการความเสี่ยง

โอกาส คือ นโยบายรัฐบาลและหน่วยงานท้องถิ่นสนับสนุน

อุปสรรค คือ มีข้อจำกัดด้านแหล่งเงินทุน โดยข้อมลูนี้เป็นบริบทของวิสาหกิจชุมชนผ่านการประชุม เพื่อหาข้อสรุปร่วมกันด้วยการถอดข้อมูลในเวทีประชุม บริบทการวางแผนงานในภาพรวมมีลักษณะการจัดตั้ง ๓ รูปแบบ คือ

(๑) สมาชิกต่อยอดมาจากธุรกิจครอบครัว ส่วนใหญ่เป็นการรวมกลุ่มกันขึ้นตามความถนัดและประสบการณ์เดิม ผ่านแกนนำกลุ่มที่ทำการขับเคลื่อนโดยมีการร่วมกันแนะนำ ชักชวนสมาชิกภายในชุมชน จัดตั้งเป็นกลุ่มจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนขึ้นมา และมีการขยายจำนวนของสมาชิกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีสถานที่ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตั้งอยู่ภายในหมู่บ้าน

(๒) จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจโดยนโยบายรัฐบาลให้มีการรวมกลุ่มเพื่อรับการสนับสนุนงบประมาณ เช่น โครงการ “อยู่ดี มีสุข” สนับสนุนให้สร้างรายได้ภายในชุมชน โครงการพัฒนาอาชีพสตรีภายในชุมชน โครงการศึกษาดูงานธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ และ

(๓) จัดตั้งขึ้นมาตามความต้องการของสมาชิกกิจการวิสาหกิจเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ครอบครัวและชุมชน เมื่อสมาชิกบางคนมีประสบการณ์และงบประมาณหนุนเสริมแล้วก็จะเป็นผู้ทำการจัดหาแทนที่จะเป็นผู้ผลิต โดยมีการประสานกับผู้ผลิตรายย่อย ตามคำสั่งซื้อและจะทำการตรวจสอบคุณภาพก่อนทำการจัดจำหน่ายสินค้า ด้านการบริหารจัดการในภาพรวมยังมีการนำกลยุทธ์การสร้างความแตกต่างเข้ามาประยุกต์ใช้ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ยังอยู่ในลักษณะเดิม ๆ หรือผลิตตามคำสั่งซื้อของลูกค้า และอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบดั้งเดิม ประยุกต์ใช้กับเทคโนโลยีที่ทันสมัยในปัจจุบัน แต่ยังขาดการพัฒนาด้านองค์ความรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สำหรับการจัดตั้งวิสาหกิจบางแห่งหรือเมื่อวิสาหกิจเติบโตแล้ว แกนนำสมาชิกบางคนที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจ ผนวกกับมีประสบการณ์เดิม และมีวัตถุประสงค์จะออกไปจัดตั้งกลุ่มใหม่ เพื่ออิสระในการทำงานดำเนินการของตนเอง หากดำเนินการไประยะหนึ่งขาดแรงจูงใจในการทำงาน กำลังทุนทรัพย์ของกลุ่มไม่เพียงพอที่จะยกระดับเทคโนโลยีการผลิต การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ขึ้นมาได้โดยลำพัง แต่ยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกอุปกรณ์เครื่องมือแปรรูป เป็นต้น

๒. แนวทางการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยนวัตกรรมผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ของวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่พบว่า มุ่งเน้นการเรียนรู้จากธุรกิจอื่นที่ประสบความสำเร็จ ศึกษาดูงานและประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยการลงมือปฏิบัติและมีการปรับปรุงพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่องร่วมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมกันในการพัฒนาวิสาหกิจกับหน่วยงานของภาครัฐในการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินงานเชิงบูรณาการกับการเสริมสร้างความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ และสามารถสร้างความสุขให้กับคนในครอบครัวของตนเองได้

(ข) Do (การดำเนินการ)

Do คือ การดำเนินการ หมายถึง การปฏิบัติงานให้บรรลุตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ การดำเนินการต่าง ๆ จะเป็นไปตามขั้นตอนหรือระบบงานที่ออกแบบหรือกำหนดไว้ โดยหน่วยงานนั้น ๆ และจะต้องเก็บรวบรวมข้อมูลและบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานไว้ด้วย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานในขั้นตอนต่อไป กล่าวคือ

การดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องนั้น เป็นกลยุทธ์การพัฒนาที่ต้องอาศัยหมู่บ้านเป็นหน่วยการพัฒนาเบื้องต้น ผลิตภัณฑ์ไม่ได้หมายถึงตัวสินค้าอย่างเดียว แต่เป็นกระบวนการทางความคิดรวมถึงการบริการดูแลอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรักษาภูมิปัญญาไทย การท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรมประเพณี การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์คุณภาพที่มีเอกลักษณ์ มีจุดเด่น จุดขาย ที่รู้จักกันแพร่หลายทั้งในและต่างประเทศ โดยมีหลักการพื้นฐาน ๓ ประการ คือ

(๑) ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล ผลิตสินค้าและบริการที่ใช้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

(๒) พึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ สร้างกิจกรรมที่อาศัยศักยภาพของท้องถิ่น คิดค้นพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้สิ่งที่ดีที่สุด เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนไม่ซ้ำแบบกันและเป็นที่ยอมรับทั่วไป

(๓) การสร้างทรัพยากรมนุษย์ สร้างบุคลากรที่มีความคิดกว้างไกล มีความรู้ ทักษะ ความสามารถในการผลิตและบริการ มีจิตวิญญาณแห่งการสร้างสรรค์

การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ จากการศึกษาผู้วิจัยได้พบทฤษฎีและกระบวนการต่าง ๆ เกี่ยวกับการเสริมสร้างหลักสัมมาชีพชุมชน พอสรุปเป็นประเด็นได้ ดังนี้

๑. แนวคิดเกี่ยวกับสัมมาชีพตามหลักพุทธศาสนา การมีชีวิตอยู่ของคนทุกคน คือ การทำมาหากินเพื่อความอยู่รอดของชีวิต นอกจากการเป็นอยู่ที่เป็นของปัจเจกบุคคลแล้ว ยังมีการเอื้อเฟื้อความเป็นอยู่ของคนอื่นที่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดอีก คือ คนในครอบครัว สัมมาชีพ คือ การประกอบอาชีพภายใต้กรอบหลักศีลธรรมที่มีความคิดความเห็นชอบเป็นตัวนำทาง หากกล่าวให้เห็นภาพที่ชัดเจนขึ้น จะหมายความถึงการทำมาหากินโดยไม่ได้เอากำไรเป็นตัวสำคัญหรือเป็นเป้าหมายสูงสุด และคำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคม กล่าวคือ ความสุขของตนและของคนทำงาน รวมถึงประโยชน์ของผู้บริโภค และผู้รับบริการ เป็นต้น โดยไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมด้วย

๒. กระบวนการเสริมสร้างหลักสัมมาชีพของชุมชน สัมมาชีพชุมชน หมายถึง ประชาชนมีการประกอบอาชีพโดยชอบ มีรายได้มากกว่ารายจ่ายและเอารายรับไปออมเพิ่มขึ้น ลดการเบียนเบียดตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม การดำรงชีวิตของคนในชุมชนต้องสอดคล้องกับวิถีของชุมชนเพื่อความมุ่งหมายในการสร้างระบบเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนได้โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามแผนงาน

ยุทธศาสตร์พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนเข้มแข็ง เป็นการตอบสนองนโยบายของรัฐด้านการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม การสร้างโอกาสเข้าถึงบริการของรัฐโดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินงาน

หลักการดังกล่าวไม่ได้เน้นการให้เงินสนับสนุนแก่ท้องถิ่นอย่างเดียว เพราะอาจไปทำลายความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชนได้ รัฐบาลเพียงให้การสนับสนุนด้านความรู้ เทคโนโลยีที่จะพัฒนาคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ตลอดจนด้านการประชาสัมพันธ์ และช่องทางการจำหน่ายสินค้าสู่ตลาดต่าง ๆ เพื่อไปสู่เป้าหมายหลัก ๓ ประการ คือ

(๑) มาตรฐานผลิตภัณฑ์คุณภาพระดับสากล

(๒) มีเอกลักษณ์เป็นที่ลือชื่อเพียงหนึ่งเดียว

(๓) พัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการปรับปรุงเทคโนโลยี

กิจกรรมหลักที่สำคัญ

(๑) ขยายสินค้าท้องถิ่นไปยังตลาด โดยเป็นผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เพื่อเป็นการอนุรักษ์ มีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพเพื่อขยายออกสู่ตลาดทุกระดับ

(๒) ผลิตและคิดค้นขึ้นเองโดยคนในชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนเป็นผู้ให้การสนับสนุน ในด้านความรู้ เทคโนโลยี เครื่องมืออุปกรณ์ที่จำเป็นและการวิจัยที่ครบวงจร

(๓) สร้างบุคลากรที่มีคุณภาพของท้องถิ่น มีความรู้ความสามารถความคิดกว้างไกล มีการบริหารจัดการที่ดี มุ่งเน้นการผลิตและบริการโดยคำนึกถึงผู้บริโภคเป็นหลัก

การพัฒนาสัมมาชีพสู่การเป็นผู้ประกอบการ OTOP จึงควรมีขั้นตอนและกระบวนการการดำเนินงาน ดังนี้

๑. การคัดเลือกปราชญ์หรือวิทยากรสัมมาชีพชุมชน ต้องคำนึงถึงองค์ความรู้หรืออาชีพที่วิทยากรฯ จะนำไปถ่ายทอดหรือฝึกอาชีพให้กับครัวเรือนเป้าหมายว่า เป็นอาชีพที่สามารถสร้างรายได้เพิ่มให้กับครัวเรือนฯ ได้จริง

๒. การคัดเลือกครัวเรือนสัมมาชีพและการเลือกอาชีพให้กับครัวเรือน ต้องคำนึงถึงข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือน ดังนี้

(๑) สภาพเศรษฐกิจของครัวเรือน ว่ามีเงินทุนประมาณเท่าใด มีอุปกรณ์เครื่องมืออะไรบ้าง เมื่อได้รับการถ่ายทอดความรู้แล้วครัวเรือนมีเงินทุนและอุปกรณ์เครื่องมือพอที่จะสามารถนำไปประกอบเป็นอาชีพได้หรือไม่

(๒) ปัจจัยการผลิตที่จะนำมาใช้ สามารถหาได้ในท้องถิ่นหรือปลูกหามาเองได้มากน้อยเพียงใด ต้องซื้อหามาจากที่อื่นมากน้อยเพียงใด

(๓) จำนวนแรงงานและความสามารถของแรงงานในครัวเรือน มีมากน้อยและมีความสามารถด้านใดบ้าง หากมีมากพอจะทำให้ครัวเรือนประสบผลสำเร็จได้มากขึ้น

(๔) แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ มีในพื้นที่หมู่บ้าน ตำบลหรืออำเภอหรือไม่ หรือต้องนำออกไปจำหน่ายในระดับจังหวัดหรือต่างจังหวัด หากประเมินแล้วครัวเรือนมีศักยภาพมากก็จะสามารถส่งเสริมอาชีพให้ประสบความสำเร็จได้มาก หากครัวเรือนมีศักยภาพน้อยก็ต้องพิจารณาอาชีพที่ครัวเรือนทำได้จริงและได้ประโยชน์มากที่สุด หรือใช้การรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตการบริหารจัดการและเงินทุนต่อไป

๓. การรวมกลุ่มอาชีพเพื่อเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการ การผลิต และจำหน่าย โดยรวบรวมผู้ที่สมัครใจที่จะรวมกลุ่มกันตั้งแต่ ๕ คนขึ้นไป โดยใช้หลัก ๕ ก ดังนี้

(๑) กลุ่มสมาชิก ให้มีทะเบียนสมาชิกจะให้มีใบสมัครสมาชิกด้วยก็ได้

(๒) กรรมการ ให้มีคณะกรรมการมากน้อยตามสัดส่วนสมาชิก โดยให้มีจำนวนคี่ไว้ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการกลุ่ม

(๓) กองทุน ให้มีการระดมทุนมากน้อยตามที่ตกลงกัน อาจจะเป็นเงินทุนตั้งต้นแล้วค่อยระดมสะสมเพิ่มขึ้นในอนาคตก็ได้ โดยเงินทุนนี้จะนำมาใช้ในการผลิตสินค้าเพื่อนำไปจำหน่าย

(๔) กติกา ให้มีระเบียบกลุ่ม โดยมีสาระสำคัญประกอบด้วยวัตถุประสงค์ สมาชิก กรรมการ เงินทุน การดำเนินกิจการ การจัดสรรผลกำไร ในระยะเริ่มต้นอาจมีจำนวนข้อไม่มากแต่ให้ครอบคลุมทุกประเด็น เป็นระเบียบที่ทุกคนตกลงร่วมกันทำ

(๕) กิจกรรม ต้องเกิดกิจกรรมจากการรวมกลุ่มจริง ๆ ไม่ใช่ตั้งไว้เพียงแต่ชื่อ จะมีกิจกรรมแบบรวมทำอยู่ที่จุดเดียวหรือจะใช้การกระจายผลิตที่บ้านของตนเอง แล้วนำผลิตภัณฑ์มาจำหน่ายที่จุดเดียว

๔. ผลิตภัณฑ์ที่จะเกิดจากการถ่ายทอดความรู้ของวิทยากรสัมมาชีพ หากจะส่งเสริมต่อให้เป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ต้องคำนึงถึงหลักการตลาด ๔P คือ

(๑) ผลิตภัณฑ์ ความต้องการของลูกค้า คุณภาพของสินค้า รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัย และสามารถเปรียบเทียบเทียบกับคู่แข่งขันได้หรือไม่

(๒) ราคา การตั้งราคาขายต้องดึงดูดความสนใจของลูกค้าได้ ต้องทำให้ต่อสู้กับคู่แข่งขันได้ในธุรกิจประเภทเดียวกันได้ เช่น กำหนดให้มีส่วนลดเมื่อซื้อตามจำนวน กำหนดราคาตามขนาดและปริมาณของสินค้า โดยคำนึงถึงต้นทุนการผลิตและเมื่อจำหน่ายแล้วต้องมีผลกำไร

(๓) ช่องทางการจำหน่าย จะนำสินค้าไปขายที่ใด มีวิธีการอย่างใดหรือก็คือการนำสินค้าไปให้ถึงมือของลูกค้า โดยยึดหลักความมีประสิทธิภาพ ความถูกต้อง ความปลอดภัย และความรวดเร็ว วิธีขายหรือกระจายสินค้าที่สามารถทำให้เกิดผลกำไรมากที่สุด

(๔) การส่งเสริมการตลาด คือ ทำอย่างไรให้สามารถขายสินค้าให้ได้มากที่สุด มีอยู่หลายวิธี เช่น การโฆษณาผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สื่อออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง เป็นต้น การทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการขาย หรือขายตรงโดยการนำเสนอของพนักงาน

๕. การลงทะเบียนผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTOP เมื่อครัวเรือนสัมมาชีพได้รับการถ่ายทอดความรู้และนำมาประกอบเป็นอาชีพ ผลิตและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แล้ว จะมีการรวมกลุ่มหรือไม่ก็ตาม ขั้นตอนต่อไปคือนำผลิตภัณฑ์มาขึ้นทะเบียน OTOP โดยนำเอกสารสำเนาบัตรประชาชน หนังสือมอบอำนาจของกลุ่ม พร้อมผลิตภัณฑ์ มายื่นลงทะเบียนที่สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอทุกแห่ง เมื่อเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนได้รับลงทะเบียนไว้และออกหนังสือรับรองให้แล้ว ครัวเรือนสัมมาชีพสามารถนำโลโก้ของ OTOP ไปติดหรือพิมพ์ในฉลาก/บรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ได้ และสามารถเข้าร่วมจำหน่ายสินค้าที่ทางส่วนราชการต่าง ๆ จัดขึ้นได้

๖. การพัฒนาผลิตภัณฑ์และมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ครัวเรือนสัมมาชีพที่ได้ลงทะเบียนผู้ผลิตผู้ประกอบการ OTOP สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์และมาตรฐานผลิตภัณฑ์ที่ส่วนราชการต่าง ๆ จัดขึ้นได้ โดยแจ้งความประสงค์ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด เป็นต้น

๗. การจำหน่ายสินค้า ครัวเรือนสัมมาชีพสามารถจำหน่ายสินค้าได้ด้วยตัวเองทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด หรือจะนำไปฝากขายตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น ศูนย์แสดงและจำหน่ายสินค้าระดับอำเภอ ระดับจังหวัด มีศูนย์บริการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดศรีสะเกษ เป็นแหล่งรวมและกระจายสินค้า โดยมีบริษัท ศรีสะเกษโอทอปอินเตอร์เทรดเดอร์ จำกัด เป็นตัวกลางในการจำหน่ายสินค้า

เมื่อได้ดำเนินการตามกระบวนการดังกล่าวข้างต้นแล้ว ครัวเรือนสัมมาชีพจะสามารถผลิตสินค้าได้ดีมีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด สามารถจำหน่ายได้จริง ทำให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้นและสามารถนำผลิตภัณฑ์มาลงทะเบียน OTOP ได้ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ การกำกับควบคุมและเอาใจใส่ในการดำเนินงานทุกขั้นตอนของเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนทุกระดับชั้น และการร่วมมือร่วมใจของครัวเรือนสัมมาชีพและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

(ก) วิธีการดำเนินงาน

๑. จัดทำทะเบียนปราชญ์ชุมชนเป้าหมายในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

๒. ดำเนินการร่วมกับหมู่บ้านในการคัดเลือกปราชญ์ชุมชน หมู่บ้านละ ๑ คน เพื่อเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตร “วิทยากรผู้นำสัมมาชีพ” จากศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน

๓. เตรียมความพร้อมทีมสัมมาชีพชุมชนสร้างความรู้ความเข้าใจ ชี้แจงแนวทางโครงการสร้างสัมมาชีพชุมชน ความเป็นมาของโครงการสร้างสัมมาชีพชุมชน ความสำคัญของการสร้างสัมมาชีพชุมชน และกระบวนการสร้างสัมมาชีพชุมชน

๔. ถ่ายทอดความรู้ เทคนิค ของการเป็นวิทยากรผู้นำสัมมาชีพโดยปราชญ์ชุมชนที่ผ่านการอบรมหลักสูตร “วิทยากรผู้นำสัมมาชีพ” จากศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน

๕. จัดทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน พร้อมมอบหมายภารกิจหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุน กำกับ และติดตามครัวเรือนเป้าหมายที่ผ่านการอบรมอาชีพ

๖. ทบทวนและจัดทำแผนปฏิบัติการฝึกอบรมและส่งเสริมสนับสนุน กำกับและติดตามครัวเรือนเป้าหมายที่ผ่านการอบรมอาชีพ ซึ่งเรียกว่า “ครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน”

๗. ทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้านร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการอาชีพจากแบบความต้องการฝึกอาชีพของคนในชุมชนที่ได้สำรวจไว้แล้ว โดยจัดกลุ่มความต้องการอาชีพ

๘. ทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้านลงพื้นที่เยี่ยมเยือนครัวเรือนเป้าหมายที่ต้องการฝึกอาชีพ

๙. ติดตามเยี่ยมเยียนครัวเรือนที่ฝึกอาชีพร่วมกับทีมวิทยากรสัมมาชีพหมู่บ้าน

๑๐. ประเมินผลและคัดเลือกครัวเรือนสัมมาชีพชุมชนตัวอย่าง หมู่บ้านละ ๑ คน

(ข) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

๑. อาชีพที่เกิดจากความต้องการของครัวเรือนอย่างแท้จริง

๒. กระบวนการมีส่วนร่วมของทีมวิทยากรและครัวเรือนเป้าหมาย

๓. ครัวเรือนสัมมาชีพ สมาชิกกลุ่มอาชีพ มีความสมัครใจและสนใจในการประกอบชีพในกลุ่ม

๔. สมาชิกกลุ่ม ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับกลุ่ม และทำตามบทบาทหน้าที่ และมีความโปร่งใส

๕. องค์ความรู้จากปราชญ์ชุมชน

๖. กลุ่มมีการดำเนินกิจกรรมและมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง

จะเห็นได้ว่า การสร้างสัมมาชีพชุมชนเป็นการดำเนินงานอย่างเป็นกระบวนการภายใต้แนวคิด “ชาวบ้านสอนชาวบ้าน” สอนอาชีพที่เขาต้องการอยากทำประกอบการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางที่เริ่มต้นด้วยการพัฒนาทักษะการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับปราชญ์ชุมชนด้านอาชีพ จากนั้นกลับไปสร้างทีมและจัดการฝึกอบรมอาชีพให้กับครัวเรือนที่ต้องการฝึกอาชีพในหมู่บ้านเป้าหมาย ตลอดจนติดตาม สนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ครัวเรือน ที่เข้ารับการฝึกอาชีพมีความรู้และปฏิบัติอาชีพได้จริง จนพัฒนาเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับครัวเรือนได้อย่างมั่นคง กรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดกิจกรรม/โครงการภายใต้กระบวนการสร้างสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประจำปงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด โดยมีกิจกรรม/โครงการที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน แบ่งเป็น ๔ โครงการหลัก และ ๔ โครงการสนับสนุน ดังนี้

๔ โครงการหลัก ได้แก่

๑. พัฒนาผู้นำสัมมาชีพ

๒. เตรียมความพร้อมทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชน

๓. สร้างสัมมาชีพชุมชนในระดับหมู่บ้าน

๔. ขยายผลการสร้างครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน

๔ โครงการสนับสนุน ได้แก่

๑. การสร้างทีมสนับสนุนสัมมาชีพชุมชนระดับจังหวัด

๒. การประชุมเชิงปฏิบัติการคณะกรรมการพัฒนาสตรีภาค (กพสภ.) ส่งเสริมครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน

๓. บูรณาการแผนชุมชนระดับตำบลสร้างสัมมาชีพชุมชน

๔. สนับสนุนสัมมาชีพชุมชนแก่ครัวเรือนยากจน โดยมีรายละเอียดการดำเนินกิจกรรม/โครงการ

ปัจจุบัน วิสาหกิจชุมชนในแต่ละท้องถิ่นมีผลตอบแทนที่สมาชิกได้รับ คือ ค่าตอบแทนจากการขายสินค้าเกษตรที่ปลูกได้ ตามออเดอร์ที่รับมาจากบริษัทแปรรูปสินค้าแล้ว จึงนำยอดสินค้าแต่ละรายการไปกระจายให้สมาชิกกลุ่มปลูกตามกำลังความสามารถของแต่ละราย จนเก็บผลผลิตทั้งหมดมารวมกันขาย ซึ่งจะมีการส่งสินค้าสัปดาห์ละครั้ง พอขายได้จึงนำรายได้มาแบ่งตามจำนวนที่แต่ละรายปลูก ทำให้ชาวบ้านมีรายได้ทุกสัปดาห์ ผลจากกิจกรรมของกลุ่มช่วยทำให้เกิดรายได้ในครัวเรือนตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง ทำให้สมาชิกครอบครัวอยู่กันพร้อมหน้า โดยไม่ต้องออกไปหางานทำต่างถิ่น สิ่งเหล่านี้ถือเป็นการสร้างความอบอุ่นให้แก่ครอบครัว และเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการทำการเกษตรแบบพอเพียง ตามแนวทางทฤษฎีใหม่อีกด้วย “สมาชิกกลุ่มทุกคนเริ่มต้นมาจากการทำเกษตรกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวง รัชกาลที่ ๙ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความภาคภูมิใจที่ได้เดินตามรอยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ทุกวันนี้ชุมชนมีความสุขและอยู่อย่างสบายแบบไม่มีหนี้สิน เพราะแนวทางที่พระองค์ทรงวางไว้สามารถทำได้จริง ที่สำคัญผลที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมกลุ่มยังพิสูจน์ให้เห็นว่าสินค้าทางการเกษตรของไทยจากจังหวัดศรีสะเกษ ได้รับการยอมรับจากต่างประเทศว่ามีคุณภาพมาตรฐานจริง”

(ค) Check (การตรวจสอบ)

Check คือ การตรวจสอบ หมายถึง การตรวจสอบระบบกลไกของการดำเนินงาน รวมทั้งผลปฏิบัติงานว่าได้เป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ หากมีปัญหาหรือจุดอ่อนของการดำเนินงาน ควรได้มีการค้นหาสาเหตุและวางมาตรการในการแก้ไขต่อไป ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพของงาน กล่าวคือ

โดยปัจจุบันมีจำนวนผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากการสำรวจและสัมภาษณ์ผู้ประกอบการกิจการวิสาหกิจชุมชนเป็นเบื้องต้น และพบปัญหาของผู้ประกอบการวิสาหกิจส่วนใหญ่มีการเชื่อมโยงการผลิตผ่านตำนานเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อนำมาบูรณาการกับนวัตกรรมผลิตภัณฑ์น้อยมาก โดยเฉพาะทางภาคอีสานของประเทศไทย มีภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวนมาก แต่ผลิตภัณฑ์ทางการตลาดส่วนใหญ่ขาดอัตลักษณ์ ขาดระบบของการวิเคราะห์ทรัพยากรภายในท้องถิ่น โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มได้ แต่ทางผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนขาดการต่อยอดหรือยกระดับองค์ความรู้ผ่านผลิตภัณฑ์/บริการ เพื่อนำเสนอให้กับลูกค้า และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ขาดการวิเคราะห์คู่แข่งและสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีความผันผวน การติดตามสภาพตลาดไม่เท่าทันเนื่องจากปัจจุบันกระแสการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคมีแนวโน้มใหม่เกิดขึ้นตลอดเวลาโดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศที่เชื่อมคนทั้งโลก ขาดการเก็บข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ผนวกกับวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์เปลี่ยนแปลง สินค้าล้าสมัยเร็ว ความต้องการของลูกค้าเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว รูปแบบ วิถีชีวิตเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว อีกทั้งมีความต้องการผลิตภัณฑ์ที่มีคุณลักษณะเฉพาะ จำนวนผลิตภัณฑ์ไม่หลากหลาย ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนไม่เติบโตเท่าที่ควร

ดังนั้น จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้ประกอบการ พบว่า การดำเนินงานของวิสาหกิจในจังหวัดศรีสะเกษ มีความต้องการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยนวัตกรรมผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม ด้วยการสืบสาน ถ่ายทอดให้กับคนในสังคมได้ตระหนักถึงคุณค่า คุณประโยชน์ และนำมาประยุกต์ใช้ได้ทุกสถานการณ์ผ่านอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ องค์การการจัดกิจกรรม โครงการต่าง ๆ ให้กับสาธารณะได้รับรู้และมีการจัดเก็บองค์ความรู้เชิงประจักษ์ ปัจจุบันคำว่า “การมีส่วนร่วม” ถือได้ว่าเป็นคำที่มีการนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนหรือองค์กรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน รวมทั้งยังได้นำมาบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหลายฉบับด้วยกัน โดยเฉพาะในฉบับที่ ๘ และ ๙ ที่เน้นให้ “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เนื่องจากปัจจุบันปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมมีความซับซ้อนและการพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องอาศัยกระบวนการความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของหลายฝ่ายในสังคม ในขณะการพัฒนาในระยะเวลาที่ผ่านมาได้ทำให้ภาคประชาชนเติบโตและมีศักยภาพและมีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายแผนงานโครงการของรัฐและบริหารจัดการชุมชน อีกทั้งภาครัฐเองมีขีดความสามารถในการพัฒนาอย่างจำกัด จึงจำเป็นต้องเปิดโอกาสและส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนและสังคมได้มีส่วนเข้ามาแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนนั้นเกิดจากแนวความคิดที่สำคัญ ๓ ประการ ได้แก่

๑) ความสนใจและความห่วงกังวลส่วนบุคคล ซึ่งบังเอิญพ้องต้องกันจนกลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลของส่วนรวม

๒) ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสภาพการณ์ที่เป็นอยู่นั้นผลักดันให้มุ่งไปสู่การรวมกลุ่ม วางแผน และลงมือกระทำร่วมกันและ

๓) การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนาการตัดสินใจร่วมกัน ที่จะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดความคิดริเริ่มกระทำการที่สนองตอบความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

(ง) Act (การปรับปรุงพัฒนา)

Act คือ การปรับปรุงพัฒนา หมายถึง การวางมาตรการในการดำเนินการปรับปรุงพัฒนาระบบกลไกในการดำเนินการ เพื่อเอื้อให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น ทั้งนี้มาตรการดังกล่าวควรเป็นข้อมูลที่ใช้ในการวางแผนการดำเนินการในปีต่อไป

ปัจจุบัน ประเทศไทยมีนโยบายในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยผ่านการผลักดันของผู้ประกอบการให้มีสมรรถนะที่สูงขึ้นเพื่อก้าวขึ้นสู่บทบาทของการเป็นผู้ประกอบการส่งออก ส่งผลให้ประเทศไทยสามารถเป็นฐานการผลิตที่สำคัญของภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และนำไปสู่ภาคนวัตกรรมส่งออกไปทั่วโลก ประกอบกับในยุคปัจจุบันรัฐบาลได้ให้ความสำคัญในด้านการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการวิสาหกิจทุกระดับ ควบคู่กับการเชื่อมโยงความสามารถในการแข่งขันด้วยการบรูณาการปัจจัยการผลิตไม่ว่าจะเป็นวัตถุดิบภายในท้องถิ่น การจัดหาทุน วัสดุอุปกรณ์ ผสมผสานกับเทคโนโลยีภูมิปัญญาท้องถิ่น ความคิดสร้างสรรค์และนวตักรรมที่ถูกต่อยอดหรือประดิษฐ์คิดอย่างสร้างสรรค์และก้าวหน้ามากขึ้น ทั้งนี้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาผู้ประกอบการด้านการจัดการเชิงสร้างสรรค์ผ่านการประกอบการเชิงกลยุทธ์ เพื่อให้ผลผลิตมีความแตกต่างเหนือคู่แข่งขันตลอดจนมีคุณภาพและมาตรฐานในทุก ๆ ระดับ ด้วยการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการวิสาหกิจและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อันนำไปสู่การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม ก่อให้เกิดการสร้างงาน การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ คือ ทรัพยากรหรือทุนเดิมที่มีอยู่ในชุมชน โดยเฉพาะด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ถือเป็นทรัพยากรทางปัญญาของท้องถิ่นที่เป็นความภาคภูมิใจในรากเหง้าของชุมชน พร้อมแปรสภาพจากทุนเดิมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มหรือคุณค่า หมายรวมถึงทรัพยากรในรูปแบบของสินทรัพย์หรือองค์ความรู้ที่ไม่มีตัวตน อาทิ อัตลักษณ์ ตำนาน และเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของแต่ละอำเภอหรือจังหวัด วิถีชีวิต และขนบธรรมเนียมประเพณี การทำมาหากินของชาวบ้านและพิธีกรรมต่าง ๆ แต่สามารถสร้างมลูค่าในเชิงรูปธรรมได้ อาทิ สร้างรายได้ให้กับวิสาหกิจขนาดย่อมผ่านตัวผลิตภัณฑ์หรือบริการนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ส่งมอบให้กับลกูค้า ในการสร้างอัตลักษณ์และขยายโอกาสทางการตลาด ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ล้วนเป็นผู้นำของวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากสภาพการแข่งขันในตลาดเพิ่มสูงขึ้น อันเนื่องมาจากผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพต่ำ ราคาต้นทุนต่ำหรือผลิตภัณฑ์ที่สามารถใช้ทดแทนกันได้ เข้ามาวางจำหน่ายในประเทศมากขึ้น ทำให้ผู้บริโภคสามารถเลือกบริโภคผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายและมีอำนาจในการ

ต่อรองค่อนข้างสูง นำไปสู่การกดดันทางราคา ส่งผลกระทบทำให้ผู้ประกอบการต้องปรับตัวรับการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้นและเกิดต้นทุนในการปรับตัวของกิจการวิสาหกิจ

๔.๔.๒ องค์ประกอบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่แสดงตัวแปรนวัตกรรมทางการตลาด

ผลจากการศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริโภคที่เป็นผู้ที่ใส่ใจ โดยสามารถเสนอผลอภิปรายซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

องค์ประกอบ	รายละเอียด
คุณค่าเฉพาะตัว	ผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว
การมุ่งเน้นที่ผู้บริโภค	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนยึดตัวผู้บริโภคเป็นหลักในการทำการตลาด โดยมีศูนย์บริการจุดเดียวเพื่ออำนวยความสะดวก อีกทั้งยังมีช่องทางในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ได้มากขึ้น
การมุ่งตลาดเฉพาะกลุ่ม	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนยึดตลาดเป็นหลักในการทำการตลาด โดยมุ่งเน้นไปที่ตลาดเฉพาะกลุ่ม มีราคาที่เหมาะสมตอบสนองความต้องการตลาดแต่ละกลุ่ม
ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์	การที่ผลิตภัณฑ์มีการพัฒนาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่อย่างต่อเนื่อง อาทิ นำผลิตภัณฑ์เดิมมาพัฒนาเป็นสินค้าส่งออกที่มีแบรนด์เป็นของตัวเอง มีการผลิตอุปกรณ์เสริมเพิ่มการใช้งานผลิตภัณฑ์ และมีการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ไม่เหมือนกับรูปแบบเดิม โดยการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นการเพิ่มความหลากหลายของผลิตภัณฑ์
การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ	ผลิตภัณฑ์มีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์หลายช่องทาง เช่น การโฆษณาทางสิ่งพิมพ์ นิตยสาร วารสารวิชาการ ออกงานวิชาการ สื่อออนไลน์ และเว็บไซต์ เพื่อสร้างการรับรู้และยอมรับในผลิตภัณฑ์

๔.๔.๓ ทิศทางในการทำการตลาดสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์

ทิศทางในการทำการตลาดสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีการกำหนดเป็นกลยุทธ์ทางการตลาด และวางแผนกิจกรรมทางการตลาด คือ

๑. กลยุทธ์ทางการตลาดด้านการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ

ซึ่งมีแผนกิจกรรมทางการตลาด ประกอบไปด้วย ๓ แผนกิจกรรม คือ

กิจกรรม : ๑.๑ โฆษณาและประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์

หัวข้อ	รายละเอียด
วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	เพื่อทำให้ผู้บริโภครู้จักและหันมาทดลองใช้ผลิตภัณฑ์
สื่อที่ใช้	Website Facebook Line WeChat Instagram และ Email
ลักษณะการดำเนินงาน	นำเสนอข้อมูลและความรู้ที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ เพื่อทำให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จักในวงกว้าง และเป็นการโปรโมทผลิตภัณฑ์ สร้างความรู้ให้แก่ผู้บริโภค นอกจากนั้นยังเป็นช่องทางในการรับความคิดเห็น จากผู้บริโภค ซึ่งนำไปสู่การสร้างแบรนด์ให้แก่ตัวผลิตภัณฑ์และแบรนด์อีกด้วย

กิจกรรม : ๑.๒ จัดกิจกรรมการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์

หัวข้อ	รายละเอียด
วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	เพื่อทำให้ผู้บริโภคได้เข้าถึงและสัมผัสผลิตภัณฑ์จริง
สื่อที่ใช้	บูธโฆษณา
ลักษณะการดำเนินงาน	๑. ออกบูธงานกิจกรรมเพื่อนำเสนอสินค้า ๒. ออกบูธประชาสัมพันธ์ในสถานที่ต่าง ๆ เช่น ออกงานวิชาการ ร่วมงาน OTOP และเป็นผู้สนับสนุนในกิจกรรมต่าง ๆ

กิจกรรม : ๑.๓ โฆษณาและประชาสัมพันธ์ทางสื่อสิ่งพิมพ์

หัวข้อ	รายละเอียด
วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	๑. เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างกว้างขวาง ๒. ให้โฆษณาผ่านตาผู้บริโภคบ่อยครั้ง เพราะสื่อสิ่งพิมพ์มีอายุยาวนานกว่าสื่ออื่น ๓. เป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับตัวผลิตภัณฑ์แก่ผู้บริโภค ๔. ดึงดูดความสนใจผู้บริโภคให้มาเที่ยวชมสินค้า

สื่อที่ใช้	หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารวิชาการ และแผ่นป้ายโฆษณา
ลักษณะการดำเนินงาน	๑. ตีพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์ โดยลงโฆษณาทั้งลักษณะหนังสือพิมพ์รายวัน, รายสัปดาห์ และรายเดือน เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม ๒. ลงประชาสัมพันธ์ในนิตยสารทั่วไปเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน โดยนิตยสารจะมีรูปแบบการนำเสนอที่โดดเด่นสะดุดตา และสร้างความสนใจให้กับผู้อ่าน ๓. ตีพิมพ์ผลิตภัณฑ์ในวารสารวิชาการ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับตัวผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนนำเสนอ และสร้างการยอมรับให้แก่ผู้บริโภค ๔. ลงประชาสัมพันธ์ที่แผ่นป้ายโฆษณา โดยออกแบบป้ายให้เรียกร้องความสนใจผู้บริโภค สามารถกำหนดรูปแบบได้อย่างอิสระ อีกทั้งยังนำเอาเทคโนโลยีทางด้านอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาช่วยทำให้เกิดมิติ และเกิดการเคลื่อนไหวได้ด้วย

๒. กลยุทธ์ทางการตลาดด้านความหลากหลายของผลิตภัณฑ์

ซึ่งกลยุทธ์ทางการตลาดด้านความหลากหลายของผลิตภัณฑ์มีแผนกิจกรรมทางการตลาดประกอบไปด้วย ๓ แผนกิจกรรม คือ

กิจกรรม : ๒.๑ ผลิตอุปกรณ์เสริมเพื่อเพิ่มการใช้งานผลิตภัณฑ์หลัก

หัวข้อ	รายละเอียด
วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	เพื่อจูงใจให้ผู้บริโภคหันมาใช้ผลิตภัณฑ์มากขึ้น
สื่อที่ใช้	บูธโฆษณา
ลักษณะการดำเนินงาน	๑. ผลิตอุปกรณ์เสริมเพื่อเพิ่มการใช้งานผลิตภัณฑ์หลัก เช่น ผลิตเครื่องมือขนาดพกพาเป็นอุปกรณ์เสริม เป็นต้น ๒. พัฒนาสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่จากคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์เดิม ๓. พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างจากของเดิมให้ดูมีสีสัน ความคงทน ความสวยงาน เป็นต้น ๔. พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบที่หลากหลาย

กิจกรรม : ๒.๒ พัฒนาสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่จากคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์เดิม

หัวข้อ	รายละเอียด
วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	เพื่อให้ผู้บริโภคมีทางเลือกในการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสม
สื่อที่ใช้	สื่อโฆษณา
ลักษณะการดำเนินงาน	พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ออกมาจำหน่าย

กิจกรรม : ๒.๓ พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบที่หลากหลาย

หัวข้อ	รายละเอียด
วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	เพื่อให้ผู้บริโภคมีทางเลือกในการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับโอกาส เวลา และสถานที่
สื่อที่ใช้	-
ลักษณะการด าเนินงาน	พัฒนาเป็นรูปแบบต่าง ๆ ออกมาจำหน่าย

๓. กลยุทธ์ทางการตลาดด้านการมุ่งเน้นที่ตัวลูกค้าและตลาดเฉพาะกลุ่ม

ซึ่งมีแผนกิจกรรมทางการตลาด ประกอบไปด้วย 6 แผนกิจกรรม คือ

กิจกรรม : ๓.๑ มี Call Center เพื่ออำนวยความสะดวกด้านข้อมูลผลิตภัณฑ์สำหรับลูกค้า

หัวข้อ	รายละเอียด
วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	อำนวยความสะดวกด้านข้อมูลผลิตภัณฑ์สำหรับลูกค้า
สื่อที่ใช้	-
ลักษณะการดำเนินงาน	มีศูนย์ Call Center บริการข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ให้แก่ลูกค้า

กิจกรรม : ๓.๒ มีการสำรวจความพึงพอใจ/ความต้องการของลูกค้าอย่างสม่ำเสมอ

หัวข้อ	รายละเอียด
วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	เพื่อสร้างความรู้สึกเอาใจใส่ลูกค้าจากทางบริษัท
สื่อที่ใช้	เอกสารแบบสอบถาม และแบบสอบถามออนไลน์ การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ เป็นต้น
ลักษณะการดำเนินงาน	ทำแบบสอบถามออกไปสำรวจความพึงพอใจและความต้องการของลูกค้าที่มีต่อผลิตภัณฑ์ โดยอาจมีทั้งที่เป็นเอกสารสำรวจ และ แบบสอบถามแบบออนไลน์

กิจกรรม : ๓.๓ มีราคาที่เหมาะสมกับลูกค้าแต่ละกลุ่ม

หัวข้อ	รายละเอียด
วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถซื้อมาเพื่อมาใช้ และมีราคาที่เหมาะสม เป็นกันเอง
สื่อที่ใช้	-
ลักษณะการดำเนินงาน	เอาผลิตภัณฑ์มาจำหน่ายให้มีระดับมีราคา โดยเริ่มตั้งแต่ที่ราคาต่ำไปจนถึงราคาสูง

กิจกรรม : ๓.๔ มีขนาด และ Packaging ของผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย

หัวข้อ	รายละเอียด
วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	เพื่อให้ผู้บริโภคมีทางเลือกในการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับโอกาส เวลา และสถานที่
สื่อที่ใช้	-
ลักษณะการดำเนินงาน	มีขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ ให้เลือกตามความเหมาะสม

กิจกรรม : ๓.๕ ให้ข้อมูลที่จำเป็นสำหรับลูกค้าในการใช้ผลิตภัณฑ์

หัวข้อ	รายละเอียด
วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	แสดงความเอาใจใส่ลูกค้าในการใช้ผลิตภัณฑ์
สื่อที่ใช้	เอกสารประกอบผลิตภัณฑ์ เช่น ศูนย์ Call Center Website และ Email
ลักษณะการดำเนินงาน	๑. ทำเอกสารประกอบผลิตภัณฑ์ ใช้ภาษาที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย และให้ข้อมูลที่จำเป็นในการใช้ผลิตภัณฑ์ ๒. มีศูนย์ Call Center บริการข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ให้แก่ลูกค้า ๓. มี Website บริการข้อมูลให้แก่ลูกค้า ๔. มีบริการ Email เพื่อรองรับการข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์

กิจกรรม : ๓.๖ มีการทำการตลาดที่สื่อให้เห็นถึงสรรพคุณของผลิตภัณฑ์

หัวข้อ	รายละเอียด
วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	เพิ่มฐานลูกค้าเฉพาะกลุ่ม
สื่อที่ใช้	-

ลักษณะการดำเนินงาน	มีการทำการตลาดที่สื่อให้เห็นถึงสรรพคุณผลิตภัณฑ์ที่นำเสนอในแต่ละอย่างว่า คงทน สวยงาม และเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคมากน้อยอย่างไร

๔. กลยุทธ์ทางการตลาดด้านคุณค่าเฉพาะตัว

ซึ่งมีแผนกิจกรรมทางการตลาด ประกอบไปด้วย ๓ แผนกิจกรรม คือ

กิจกรรม : ๔.๑ สร้างภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

หัวข้อ	รายละเอียด
วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	ให้ลูกค้านึกถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวของผลิตภัณฑ์ที่ต้องการใช้
สื่อที่ใช้	-
ลักษณะการดำเนินงาน	ประชาสัมพันธ์และโฆษณาถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวของผลิตภัณฑ์ที่ทำจากวัสดุท้องถิ่น ๑๐๐%

กิจกรรม : ๔.๒ สื่อให้เห็นถึงผลิตภัณฑ์มีคุณค่าเฉพาะตัว

หัวข้อ	รายละเอียด
วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	ให้ลูกค้านึกถึงคุณค่าเฉพาะตัวในการใช้ผลิตภัณฑ์แต่ละชิ้น
สื่อที่ใช้	-
ลักษณะการดำเนินงาน	ประชาสัมพันธ์และโฆษณาถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวของผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่า

๕. กลยุทธ์และตัวชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของชุมชน

จากการดำเนินงานจัดทำเวทีประเมินสถานะการพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งชุมชนได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากข้อมูลชุมชนที่มีอยู่ เช่น ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน และข้อมูลจากการจัดเก็บโดยชุมชน เพื่อนำไปสู่กระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล วางแผนชุมชน และกำหนดทิศทางการพัฒนาหมู่บ้าน จากกลยุทธ์ที่ผู้วิจัยได้กล่าวมานี้ พอสรุปเป็นกลยุทธ์และตัวชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของชุมชน ดังนี้

มุมมอง	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
ด้านการเงิน	๑. ออกงานแสดงสินค้าอย่างต่อเนื่อง	๑. ยอดจำหน่ายจากการเข้าร่วมงานแสดงสินค้า

	๒. ขยายกลุ่มตลาดในกลุ่มธุรกิจที่คล้ายกัน โดยการจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่คล้ายกันอยู่ในกลุ่มธุรกิจเดียวกัน ๓. สร้าง Brand Online ผ่าน Social Branding	๒. ยอดจำหน่ายจากกลุ่มธุรกิจที่คล้ายกันอยู่ในกลุ่มธุรกิจเดียวกัน ๓. จำนวนผู้ติดตาม/ผู้เข้าชมผ่าน Social Media
ด้านลูกค้า	๑. ศึกษาความต้องการของผู้บริโภคตลอดจนกลยุทธ์ของสินค้า	๑. จำนวนผลงานวิจัยที่นำไปสู่การพัฒนาสินค้า/บริการ
ด้านกระบวนการ	๑. พัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ ตลอดจนรปูแบบการจัดกลุ่มบรรจุภัณฑ์ที่หลากหลาย ๒. พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่ตอบสนองและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด ๓. พัฒนาการดำเนินงานด้านการตลาด 4.0 ผ่าน Social Media, Digital Marketing	๑. ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ของลูกค้า ๒. สัดส่วนรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากผลิตภัณฑ์ใหม่ ๓. จำนวนรายได้ที่เพิ่มขึ้น
ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา	๑. แสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ และสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ เข้าสู่ตลาด Modern Trade ๒. พัฒนาศักยภาพบุคลากรที่สอดคล้องกับความต้องการ เช่น ทักษะในกระบวนการผลิต การจัดแสดงสินค้า การใช้เทคโนโลยีที่มีขาย เป็นต้น ๓. ส่งเสรมิการศึกษาดูงานและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์แก่บุคลากร	๑. จำนวนผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาด Modern Trade ๒. จำนวนบุคลากรที่ได้รับการพัฒนา ๓. ร้อยละของบุคลากรที่สามารถนำความรู้มาสู่การประยุกต์หรือพัฒนาการดำเนินงาน

การประเมินศักยภาพชุมชนในการดำเนินงานหมู่บ้านต้นแบบเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต จากการจัดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชุมชน ทำให้ผู้วิจัยทราบ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรค และความต้องการของชุมชน มีอะไรบ้าง ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำมาวิเคราะห์ SWOT ได้ดังนี้

(ก) Strength (S) จุดแข็ง

๑. ประธานกลุ่มฯ มีประสบการณ์ องค์ความรู้และมีความสามารถ

๒. สมาชิกกลุ่มฯ มีความสัมพันธ์และมีความมุ่งมั่น

๓. มีวัตถุดิบที่มีคุณภาพ ผ่านการคัดสรรอย่างดี

๔. สถานที่และเครื่องมือมีมาตรฐาน

๕. ผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองคุณภาพมาตรฐาน

๖. มีการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาคณุภาพของผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง

๗. มีช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่หลากหลาย

๘. ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพสูงในราคาปานกลาง

๙. มีโครงสร้างการบริหารจัดการและการกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน

๑๐. มีกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพมาตรฐาน

๑๑. เป็นศูนย์การเรียนรู้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ และภูมิปัญญาแก่ชุมชนและหน่วยงานภายนอก

๑๒. มีสภาพคล่องทางการเงิน ไม่มีภาวะหนี้สิน เป็นต้น

(ข) Weakness (W) จุดอ่อน

๑. ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่สามารถเพิ่มมลูค่าให้กับผลิตภัณฑ์

๒. บุคลากรส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านจึงขาดองค์ความรู้ทางวิชาการ และขาดความชำนาญจึงทำให้เกิดข้อผิดพลาดในกระบวนการผลิต

๓. แหล่งผลิตและสถานที่จัดจำหน่ายที่ต้องอยู่เป็นพื้นที่ที่ห่างไกลจากชุมชนเมือง

๔. ขาดเทคโนโลยีที่ทันสมัยในกระบวนการผลิต

๕. ตราสัญลักษณ์สินค้า ฉลากสินค้า และบรรจุภัณฑ์ยังไม่น่าสนใจ

๖. การเดินทาง และบุคลากรการออกงานแสดงสินค้า

๗. แนวทางการตลาดที่สอดคล้องกับการตลาด ๔.๐

๘. แบรนด์ยังไม่เป็นที่รู้จักของผู้บริโภค

๙. ผลิตภัณฑ์ไม่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภค

๑๐. ขาดทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการจัดบูธแสดงสินค้า

๑๑. ขาดการวิเคราะห์ทางการเงินที่เป็นระบบ

(ค) Opportunity (O) โอกาส

๑. นโยบายรัฐบาล (Thailand 4.0) ที่ให้ความสำคัญกับวิสาหกิจชุมชน

๒. การจัดงานแสดงสินค้าของหน่วยงานภาครัฐ

๓. การสนับสนุนการวิจัยและการพัฒนานวัตกรรมจากหน่วยงานภาครัฐ และสถาบันอดุมศึกษา

๔. ภาวะราคาน้ำมันที่ยังคงตัวในระดับต่ำ

๕. กำลังการซื้อของประชาชนปรับตัวดีขึ้น

๖. การแสวงหาช่องทางการตลาดในกลุ่มประเทศสมาชิก ASEAN

๗. พฤติกรรมผู้บริโภคยังคงให้ความสนใจกับผลิตภัณฑ์

๘. การนำเทคโนโลยีมาใช้พัฒนากระบวนการผลิต

๙. การนำเสนอผลิตภัณฑ์ผ่าน Social Media ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต

(ง) Threats (T) อุปสรรค

๑. การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐขาดความเชื่อมโยงตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ

๒. การเข้าถึงหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

๓. สภาวะความเปราะบางของเศรษฐกิจประเทศสมาชิก ASEAN ที่ยังคงอ่อนแอ

๔. คู่แข่งกลุ่มผลิต ผลิตสินค้าในลักษณะเดียวกัน

๕. ผู้บริโภคไม่มั่นใจในผลิตภัณฑ์จากชุมชน เป็นต้น

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

รูปภาพที่ ๔.๑๐ แสดงองค์ความรู้การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ

จากภาพที่ ๔.๑๐ แสดงองค์ความรู้การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ จากการวิเคราะห์องค์ความรู้ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ จะเห็นได้ว่าการดำเนินงานเชิงยุทธศาสตร์ในการเชื่อมโยงจากท้องถิ่นสู่สากลในการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP ไปสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ กระทรวงมหาดไทยจึงได้กำหนดให้ "การส่งเสริมอาชีพผลิตสินค้า OTOP" เป็นนโยบายเร่งด่วนที่สำคัญ เพื่อสร้างอาชีพและรายได้ให้กับประชาชนในชุมชนท้องถิ่นโดยมอบหมายให้กรมการพัฒนาชุมชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน เป็นรากฐานเศรษฐกิจของประเทศซึ่งเริ่มจากการรวมกลุ่มของประชาชนระดับฐานรากในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพได้มาตรฐานมีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างพลังการพึ่งตนเองและช่วยเหลือกันของชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาการประกอบอาชีพทั้งในระดับบุคคลระดับครัวเรือน ระดับกลุ่ม ชุมชน หมู่บ้าน ตำบล ตลอดจนเครือข่ายกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ให้มีความสามารถในการบริหารจัดการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

หลักการดังกล่าวระฐบาลไม่ได้เน้นการให้เงินสนับสนุนแก่ท้องถิ่นอย่างเดียว เพราะอาจไปทำลายความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชนได้ รัฐบาลเพียงให้การสนับสนุนด้านความรู้ เทคโนโลยีที่จะพัฒนาคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ตลอดจนด้านการประชาสัมพันธ์ และช่องทางการจำหน่ายสินค้าสู่ตลาดต่าง ๆ เพื่อไปสู่เป้าหมายหลัก ๓ ประการ คือ

(๑) มาตรฐานผลิตภัณฑ์คุณภาพระดับสากล

(๒) มีเอกลักษณ์เป็นที่ลือชื่อเพียงหนึ่งเดียว

(๓) พัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการปรับปรุงเทคโนโลยี

กิจกรรมหลักที่สำคัญ

(๑) ขยายสินค้าท้องถิ่นไปยังตลาด โดยเป็นผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เพื่อเป็นการอนุรักษ์ มีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพเพื่อขยายออกสู่ตลาดทุกระดับ

(๒) ผลิตและคิดค้นขึ้นเองโดยคนในชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนเป็นผู้ให้การสนับสนุน ในด้านความรู้ เทคโนโลยี เครื่องมืออุปกรณ์ที่จำเป็นและการวิจัยที่ครบวงจร

(๓) สร้างบุคลากรที่มีคุณภาพของท้องถิ่น มีความรู้ความสามารถความคิดกว้างไกล มีการบริหารจัดการที่ดี มุ่งเน้นการผลิตและบริการโดยคำนึกถึงผู้บริโภคเป็นหลัก

การพัฒนาสัมมาชีพสู่การเป็นผู้ประกอบการ OTOP จึงควรมีขั้นตอนและกระบวนการการดำเนินงาน ดังนี้

๑. การคัดเลือกปราชญ์หรือวิทยากรสัมมาชีพชุมชน ต้องคำนึงถึงองค์ความรู้หรืออาชีพที่วิทยากรฯ จะนำไปถ่ายทอดหรือฝึกอาชีพให้กับครัวเรือนเป้าหมายว่า เป็นอาชีพที่สามารถสร้างรายได้เพิ่มให้กับครัวเรือนฯ ได้จริง

๒. การคัดเลือกครัวเรือนสัมมาชีพและการเลือกอาชีพให้กับครัวเรือน ต้องคำนึงถึงข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือน ดังนี้

(๑) สภาพเศรษฐกิจของครัวเรือน ว่ามีเงินทุนประมาณเท่าใด มีอุปกรณ์เครื่องมืออะไรบ้าง เมื่อได้รับการถ่ายทอดความรู้แล้วครัวเรือนมีเงินทุนและอุปกรณ์เครื่องมือพอที่จะสามารถนำไปประกอบเป็นอาชีพได้หรือไม่

(๒) ปัจจัยการผลิตที่จะนำมาใช้ สามารถหาได้ในท้องถิ่นหรือปลูกหามาเองได้มากน้อยเพียงใด ต้องซื้อหามาจากที่อื่นมากน้อยเพียงใด

(๓) จำนวนแรงงานและความสามารถของแรงงานในครัวเรือน มีมากน้อยและมีความสามารถด้านใดบ้าง หากมีมากพอจะทำให้ครัวเรือนประสบผลสำเร็จได้มากขึ้น

(๔) แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ มีในพื้นที่หมู่บ้าน ตำบลหรืออำเภอหรือไม่ หรือต้องนำออกไปจำหน่ายในระดับจังหวัดหรือต่างจังหวัด หากประเมินแล้วครัวเรือนมีศักยภาพมากก็จะสามารถส่งเสริมอาชีพให้ประสบความสำเร็จได้มาก หากครัวเรือนมีศักยภาพน้อยก็ต้องพิจารณาอาชีพที่ครัวเรือนทำได้จริงและได้ประโยชน์มากที่สุด หรือใช้การรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตการบริหารจัดการและเงินทุนต่อไป

๓. การรวมกลุ่มอาชีพเพื่อเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการ การผลิต และจำหน่าย โดยรวบรวมผู้ที่สมัครใจที่จะรวมกลุ่มกันตั้งแต่ ๕ คนขึ้นไป โดยใช้หลัก ๕ ก ดังนี้

(๑) กลุ่มสมาชิก ให้มีทะเบียนสมาชิกจะให้มีใบสมัครสมาชิกด้วยก็ได้

(๒) กรรมการ ให้มีคณะกรรมการมากน้อยตามสัดส่วนสมาชิก โดยให้มีจำนวนคี่ไว้ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการกลุ่ม

(๓) กองทุน ให้มีการระดมทุนมากน้อยตามที่ตกลงกัน อาจจะเป็นเงินทุนตั้งต้นแล้วค่อยระดมสะสมเพิ่มขึ้นในอนาคตก็ได้ โดยเงินทุนนี้จะนำมาใช้ในการผลิตสินค้าเพื่อนำไปจำหน่าย

(๔) กติกา ให้มีระเบียบกลุ่ม โดยมีสาระสำคัญประกอบด้วยวัตถุประสงค์ สมาชิก กรรมการ เงินทุน การดำเนินกิจการ การจัดสรรผลกำไร ในระยะเริ่มต้นอาจมีจำนวนข้อไม่มากแต่ให้ครอบคลุมทุกประเด็น เป็นระเบียบที่ทุกคนตกลงร่วมกันทำ

(๕) กิจกรรม ต้องเกิดกิจกรรมจากการรวมกลุ่มจริง ๆ ไม่ใช่ตั้งไว้เพียงแต่ชื่อ จะมีกิจกรรมแบบรวมทำอยู่ที่จุดเดียวหรือจะใช้การกระจายผลิตที่บ้านของตนเอง แล้วนำผลิตภัณฑ์มาจำหน่ายที่จุดเดียว

๔. การพัฒนาผลิตภัณฑ์และมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ครัวเรือนสัมมาชีพที่ได้ลงทะเบียนผู้ผลิตผู้ประกอบการ OTOP สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์และมาตรฐานผลิตภัณฑ์ที่ส่วนราชการต่าง ๆ จัดขึ้นได้ โดยแจ้งความประสงค์ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด เป็นต้น

๕. การจำหน่ายสินค้า ครัวเรือนสัมมาชีพสามารถจำหน่ายสินค้าได้ด้วยตัวเองทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด หรือจะนำไปฝากขายตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น ศูนย์แสดงและจำหน่ายสินค้าระดับอำเภอ ระดับจังหวัด มีศูนย์บริการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดศรีสะเกษ เป็นแหล่งรวมและกระจายสินค้า โดยมีบริษัท ศรีสะเกษโอทอปอินเตอร์เทรดเดอร์ จำกัด เป็นตัวกลางในการจำหน่ายสินค้า

ดังนั้น การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาใช้ในการดำเนินชีวิต จึงทำให้คนในหมู่บ้านมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน สร้างความรัก ความสามัคคีปราศจากอบายมุกต่าง ๆ ในชุมชน มีการจัดสวัสดิการแก่สมาชิกและชุมชน และส่งเสริมการพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคม โดยใช้แนวทางการประเมินตามเกณฑ์ ๖ ด้านของกรมการพัฒนาชุมชน คือ

๑) ด้านการลดรายจ่าย

๒) ด้านการเพิ่มรายได้

๓) ด้านการประหยัด

๔) ด้านการเรียนรู้

๕) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

๖) ด้านการเอื้ออารีต่อกัน

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามกระบวนที่กล่าวมาเบื้องนั้น ชุมชนมีการร่วมกลุ่มเพื่อประกอบสัมมาชีพรวมกัน โดยยึดหลักสัมมาชีพที่จะนำสู่การพัฒนาการเป็นอยู่ของครัวเรือน ซึ่ง “หลักสัมมาชีพ” หมายถึง การเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ กล่าวคือ เว้นมิจฉาอาชีวะ หมายถึง การประกอบสัมมาอาชีวะ โดยการหาเลี้ยงชีพด้วยความสุจริต เว้นจากทุจริตทั้งทางกาย วาจา และใจ ดังนี้

๑. การเลี้ยงชีพชอบทางกาย จัดเป็นกายกรรมฝ่ายกุศลและเป็นการประกอบสัมมาอาชีวะ โดยยึดหลักการ ดังนี้

๑.๑ เว้นจากการลักขโมย ทุจริต คดโกง

๑.๒ เว้นจากอบายมุข

๑.๓ เว้นจากมิจฉาวณิชชา คือ การค้าขายไม่ชอบธรรม, การค้าขายที่ผิดศีลธรรม หรือ อกรณียวณิชชา หมายถึง การค้าขายที่อุบาสกไม่ควรทำ ๕ อย่าง ประกอบด้วย

๑) สัตถวณิชชา หมายถึง การขายอาวุธ อันเป็นอุปกรณ์ซึ่งมีไว้ประทุษร้าย เชื่อว่า คือ สิ่งที่ได้ชื่อว่าเป็นอาวุธทุกชนิด เช่น อาวุธปืน อาวุธเคมี ระเบิด นิวเคลียร์ ฯลฯ อาวุธเหล่านี้ หากมีเจตนาเพื่อทำร้ายกัน ก่อให้เกิดการทำลายล้างกันและกัน เป็นการทำลายสันติภาพ

๒) สัตตวณิชชา หมายถึง การค้าขายมนุษย์ อันหมายถึง การจ้างวานแลกเปลี่ยนด้วยเงินทองเพื่อสำเร็จความพอใจที่เนื่องด้วยชีวิตมนุษย์ เช่น การซื้อประเวณี ตลอดถึงการค้าขายเด็ก การค้าทาส ตลอดจนการใช้แรงงานเด็กและสตรีอย่างทารุณเพื่อผลกำไร

๓) มังสวณิชชา หมายถึง ค้าขายสัตว์เป็นที่ยังมีชีวิตสำหรับฆ่าเพื่อเป็นอาหาร ส่งเสริมทารุณกรรมและเป็นการส่งเสริมให้ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต

๔) มัชชวณิชชา หมายถึง การค้าขายสุราและของมึนเมา โดยครอบคลุมถึงการค้าขายสารเสพติดทุก ๆ ชนิด

๕) วิสวณิชชา หมายถึง การค้าขายยาพิษ ซึ่งเป็นอันตรายต่อผู้ใช้ รวมทั้งสารเคมีที่อันตรายต่อชีวิตคนและสัตว์

หลักการเลี้ยงชีวิตชอบทางกาย ต้องงดเว้นจากการประกอบอาชีพที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนให้กระทำผิดศีลธรรม ครอบคลุมไปถึงการเว้นจากการเลี้ยงชีวิตด้วยการลักขโมย การทุจริต การคดโกง ทั้งจากโดยอาชีพและสามัญสำนึก แม้ว่าจะมีโอกาสให้กระทำได้หรือไม่ก็ตาม เพราะเป็นการเบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน และทำให้สังคมเกิดความไม่สงบสุข คนในสังคมอยู่อย่างรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การเลี้ยงชีพด้วยการลักขโมยหรือทุจริตคดโกง จึงเป็นการดำเนินชีวิตอยู่บนความทุกข์ความเดือดร้อนของผู้อื่นและของสังคม เป็นการทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของตนเองหมดสิ้น

๒. การเลี้ยงชีพชอบทางวาจา จัดเป็นกุศลกรรมและเป็นการดำเนินชีวิตที่เป็นสัมมาอาชีวะ โดยยึดหลักการ ดังนี้

๒.๑ การไม่โกหกหลอกลวงเลี้ยงชีพ โดยดำเนินชีวิตอย่างมีสัจจะ รักษาความสัตย

๒.๒ การไม่พูดส่อเสียดเลี้ยงชีพ คือ การเว้นจากการใช้คำพูดยุยงให้คนอื่นแตกแยกกันหรือเขาใจผิดกัน เพื่อผลประโยชน์ของตนเอง

๒.๓ การไม่พูดคำหยาบเลี้ยงชีพ

๒.๔ การไม่พูดเพ้อเจ้อเลี้ยงชีพ คือ ให้เว้นจากการดำเนินชีวิตด้วยอาศัยวาจาที่ไร้สาระไร้แก่นสาร ไม่เป็นธรรมและไม่ประกอบด้วยประโยชน์ เนื่องจากคำพูดที่เพ้อเจ้อนั้นทำให้ผู้ฟังหลงผิด เข้าใจผิดได้

๒.๕ การไม่ประจบเลี้ยงชีพ คือ เว้นจากการใช้วาจาประจบสอพอผู้อื่นเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง

๒.๖ การไม่บังคับขู่เข็ญเลี้ยงชีพ วาจานั้นย่อมไม่เป็นไปเพื่อการข่มขู่หรือบังคับขู่เข็ญเพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากบุคคลอื่นด้วยความไม่ชอบธรรม

๓. การเลี้ยงชีพชอบทางใจ จัดเป็นมโนกรรมฝ่ายกุศลซึ่งเป็นแนวทางที่นำไปสู่ความสุขสงบภายใน เป็นการดำเนินชีวิตตามหลักสัมมาอาชีวะ โดยยึดหลักการ ดังนี้

๓.๑ การไม่โลภอยากได้ทรัพย์คนอื่นเลี้ยงชีพ มีสภาพจิตที่สามารถควบคุมความโลภไว้ได้ คือ ไม่โลภอยากได้ของคนอื่นในทางที่ไม่ชอบไม่ควร คิดเลี้ยงชีพวางแผนดำเนินชีวิตในแนวทางที่ถูกต้องชอบด้วยกฎหมาย ศีลธรรม

๓.๒ การไม่คิดเบียดเบียนคนอื่นเลี้ยงชีพ เป็นการควบคุมสภาพจิตใจต่อความพยาบาทปองร้ายผู้อื่น เพื่อหวังเอาแต่ประโยชน์สวนตน ให้มีจิตเมตตา คิดเอื้อเฟื้อประโยชน์แกผู้อื่นอันจะนำไปสู่การแสวงหาประโยชน์ที่ถูกต้องเหมาะสม และไม่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่นให้เกิดความเดือดร้อนเสียหาย

๓.๓ การไม่คิดเอารัดเอาเปรียบคนอื่นเลี้ยงชีพ คือ เว้นจากการคิดหาโอกาสเพื่อตักตวงเอาผลประโยชน์จากบุคคลอื่นเพื่อเลี้ยงชีพตนเอง การเลี้ยงชีพชอบทางใจจัดเป็นมโนกรรมฝ่ายกุศลที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นต้นตอให้การดำเนินชีวิตภายนอกเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องชอบธรรม เพราะการกระทำภายนอกต่าง ๆ สืบเนื่องมาจากภายในจิตใจ

จะเห็นได้ว่า ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาปรากฏมีคำว่า “สัมมาอาชีวะ” เป็นมรรคองค์ที่ ๕ ในอริยมรรค ซึ่งแปลว่า การเลี้ยงชีพชอบ หรือการเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ คือ เว้นมิจฉาอาชีวะ ประกอบสัมมาอาชีวะ ได้แก่ การหาเลี้ยงชีพด้วยความสุจริต เว้นจากทุจริตทั้งทางกาย วาจา และใจ กล่าวคือ

(๑) การเลี้ยงชีพชอบทางกาย ได้แก่ เว้นจากการลักขโมยทุจริต คดโกง, เว้นจากอบายมุข, เว้นจากมิจฉาวณิชชา

(๒) การเลี้ยงชีพชอบทางวาจา ได้แก่ ไม่โกหกหลอกลวงเลี้ยงชีพ, ไม่พูดส่อเสียดเลี้ยงชีพ, ไม่พูดคำหยาบเลี้ยงชีพ, ไม่พูดเพ้อเจ้อเลี้ยงชีพ

(๓) การเลี้ยงชีพชอบทางใจ ได้แก่ ไม่โลภอยากได้ทรัพย์คนอื่นเลี้ยงชีพ, ไม่คิดเบียดเบียนคนอื่นเลี้ยงชีพ, ไม่คิดเอาเปรียบคนอื่นเลี้ยงชีพ โดยนัยนี้ การเลี้ยงชีพชอบทางใจจัดเป็นมโนกรรมฝ่ายกุศลที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นต้นตอให้การดำเนินชีวิตภายนอกเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องชอบธรรม ด้วยเหตุที่การกระทำภายนอกต่าง ๆ สืบเนื่องมาจากการได้รับอิทธิพลจากภาวะทางจิตใจ ฉะนั้น การเลี้ยงชีวิตชอบทางกายและวาจาที่ไม่เป็นการเบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน และไม่ทำให้สังคมเกิดความวุ่นวาย จึงเป็นผลลัพธ์ทางการกระทำที่มีการเลี้ยงชีพชอบทางใจเป็นเหตุ ซึ่งสามารถนำให้ผู้วิจัยนำวิเคราะห์ถึงจุดอ่อน จุดแข็ง อุปสรรค และโอกาสในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ ว่า กลุ่มผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยกล่าวมามี

โอกาสในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เติบโตเป็นผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความโดดเด่นของจังหวัดศรีสะเกษ ได้ด้วยมีจุดแข็งหลายประการที่จะสามารถพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ไปสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้ กล่าวคือ

๑) วัตถุดิบหาง่ายในท้องถิ่น ทำให้ลดต้นทุนในการผลิต

๒) ผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างชัดเจน เป็นงานฝีมือขั้นสูงที่ยากนักที่จะหาคนลอกเลียนแบบได้

๓) ผลิตภัณฑ์มีความคงทนถาวร มีความสวยงาม และมีอายุการใช้งานที่ยาวนาน

๔) สามารถเสริมสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้

สำหรับจุดอ่อนของผลิตภัณฑ์นั้น พบว่า

๑) จุดอ่อนในตัวของผลิตภัณฑ์เอง กล่าวคือ ผลิตภัณฑ์บางประเภท เช่น วัตถุดิบที่ต้องใช้มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งปัจจุบันพบว่าหายากมากขึ้นจึงต้องใช้ความลำบากในการเสาะแสวงหามาทำเป็นผลิตภัณฑ์ จึงอาจเป็นจุดอ่อนที่ทำให้ผลิตภัณฑ์ขาดแคลนไม่สามารถผลิตให้ทันตามความต้องการของลูกค้าได้ในบางช่วงขณะ นอกจากนี้ยังพบว่าผลิตภัณฑ์บางประเภทยังมีความเปราะบางเพราะใช้การทำที่ประณีตงดงาม จึงต้องใช้ความระมัดระวังในการผลิตและกระบวนการขนส่งที่ค่อนข้างดีเป็นพิเศษ

๒) ขาดแคลนแรงงานประเภทช่างฝีมือขั้นสูง ที่จะมาสืบทอดผลิตภัณฑ์ให้คงอยู่ต่อไปได้นาน ทำให้เป็นอุปสรรคในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ยั่งยืน

๓) ขาดองค์ความรู้ที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพ ที่จะพัฒนาต่อยอดไปในอนาคตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนได้

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ” ผู้วิจัยสามารถสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาหลักสัมมาชีพที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

๒. เพื่อศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ

๓. เพื่อวิเคราะห์ศีล ๕ กับการส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์และสัมมาชีพในจังหวัดศรีสะเกษ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ หลักสัมมาชีพที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

การประกอบอาชีพในสมัยพุทธกาลมีความเชื่อมโยงกับความเชื่อทางศาสนา การที่บุคคลใดจะประกอบอาชีพใดก็จะถูกกำหนดมาตั้งแต่เกิด และระบบสังคมก็อาจไม่มีความซับซ้อนหรือยุ่งเหยิงมาก แต่ในปัจจุบันระบบสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้น การประกอบอาชีพก็มีหลากหลายมากขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ที่ขยายตัวมากขึ้น จึงเป็นเหตุให้การประกอบอาชีพแต่ละประเภทมีการคำนึงถึงผลกำไรในทางเศรษฐศาสตร์มากขึ้น เกณฑ์ตัดสินทางพุทธศาสนาอันเป็นเกณฑ์หลักที่จะนำมาตัดสินการประกอบอาชีพว่า อย่างไร ควร หรือ ไม่ควร ดี หรือ ไม่ดี อย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ ต้องใช้เกณฑ์อื่นเข้ามาร่วมพิจารณาด้วย กล่าวคือ เกณฑ์รอง และเกณฑ์ร่วม เพื่อหาทางออกให้กับอาชีพบางอาชีพในปัจจุบัน กล่าวคือ

๑) เกณฑ์หลัก คือ เกณฑ์ที่ตัดสินด้วยความเป็นกุศลหรือเป็นอกุศล โดยพิจารณามูลเหตุว่า เป็นเจตนาที่จะประกอบอาชีพแต่ละประเภทนั้น เกิดจากกุศลมูล หรือเกิดจากอกุศลมูล และพิจารณาตามสภาวะว่า การประกอบอาชีพแต่ละอาชีพนั้นเป็นสภาพเกื้อกูลแก่ชีวิตจิตใจหรือไม่ ทำให้จิตสบาย ส่งเสริมหรือบั่นรอนคุณภาพและสมรรถภาพของจิต ช่วยให้กุศลธรรมทั้งหลายเจริญงอกงามขึ้น อกุศลธรรมทั้งหลายลดน้อยลง หรือทำให้กุศลธรรมลดน้อยลง อกุศลธรรมทั้งหลายงอกงามขึ้นตลอดจนมีผลต่อบุคลิกภาพ และสุขภาวะอย่างไร

๒) เกณฑ์รอง คือ เกณฑ์ที่ตัดสินด้วยการใช้มโนธรรม คือ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของตนเอง พิจารณาว่า อาชีพที่ตนที่ประกอบอยู่นั้นตนเองติเตียนตนเองได้หรือไม่ เสียความเคารพตนเอง

(Self-esteem) เป็นเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาร่วมกับเกณฑ์หลัก และเกณฑ์ร่วม เพื่อให้การตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมเป็นไปด้วยความละเอียดขึ้น

๓) เกณฑ์ร่วม คือ หลักมหาปเทส ๔ ได้แก่ เมื่อใดก็ตามที่พระพุทธศาสนาแผ่ไปถึงประเทศใด ทวีปใด ในประเทศเหล่านั้น หรือทวีปนั้นอาจจะมีจารีต ประเพณี สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงกฎหมายที่แตกต่างกัน ฉะนั้นให้ตรวจสอบ หรือเทียบเคียงกับพระวินัย หรือพระสูตร หากว่าไม่ขัดกันก็ให้ถือว่า การนั้นสามารถกระทำได้ ในทางตรงกันข้าม หากเมื่อเทียบเคียงแล้ว ตรวจสอบแล้วพบว่า ขัดกันกับพระธรรมวินัยให้ทราบว่า การนั้นไม่ได้สามารถกระทำได้

๔) จรรยาบรรณอาชีพ นอกจากหลักการตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์แล้วจรรยาบรรณอาชีพ ก็เป็นสิ่งจำเป็นที่จะถูกมาใช้เพื่อเป็นกรอบให้กับอาชีพแต่ละประเภท ซึ่งมีพื้นฐานมาบรรทัดฐานของสังคม จารีตประเพณี วัฒนธรรม รวมทั้งแนวคิดจากปรัชญาและศาสนาแต่ละศาสนา จนกลายเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะต้องปฏิบัติร่วมกันสำหรับผู้ประกอบอาชีพหรือวิชาชีพหลาย ๆ อาชีพ และไม่อาจจะขาดได้ เช่น จริยธรรมธุรกิจ จริยธรรมวิชาชีพแพทย์ จริยธรรม เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่า สัมมาชีพเป็นองค์แห่งความรู้ในด้านการพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ทางกายและวาจา เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพทางจิตใจและปัญญา ทำให้การพัฒนาครบกระบวนการพัฒนาไตรสิกขาเพื่อต้องการให้มีความชีวิตที่ดีงาม ประณีตยิ่งขึ้น แม้การหาเลี้ยงชีวิตจะเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกคน การแสวงหาปัจจัยของการดำเนินชีวิตต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานทางจริยธรรม คือ การดำรงชีวิตด้วยหลักสัมมาชีพ หลักสัมมาชีพเป็นเรื่องเศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน ในประเด็นนี้ พระธรรมปิฎก ให้ความเห็นว่า เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ คือ เศรษฐศาสตร์สายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา ด้วยว่ามีระบบวิถีชีวิตทางพระพุทธศาสนา คือ การดำเนินชีวิตไปทางสายกลางซึ่งเป็นความพอดีนั่นเอง การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนปัจจุบันโดยไม่ทำให้ผู้คนในอนาคตเกิดปัญหา ซึ่งเป็นการตอบสนองความต้องการของตนเอง ประกอบด้วยการพัฒนายั่งยืน ๓ ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน โครงการพัฒนาอื่นๆ ใดก็ตาม ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทั้งสามด้านนี้

๕.๑.๒ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ

การส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามแผนงานยุทธศาสตร์พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนเข้มแข็งของรัฐบาล ซึ่งตอบสนองนโยบายรัฐบาลเรื่องการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและการสร้างโอกาสเข้าถึงบริการของรัฐ โดยกำหนดพื้นที่หมู่บ้านเป้าหมายในการดำเนินงาน จากพื้นที่หมู่บ้านเป้าหมายที่ผ่านการให้การศึกษาด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การสำรวจข้อมูลและจัดเวทีประชาคมทำแผนชุมชนในปี ๒๕๕๙ ตามแผนยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและ

ชนบท (ยุทธศาสตร์ที่ ๑) ซึ่งได้กำหนดกระบวนการขับเคลื่อนที่เริ่มต้นด้วยการพัฒนาทักษะการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับปราชญ์ชุมชน เพื่อให้กลับไปสร้างทีม และจัดฝึกอบรมอาชีพให้กับครัวเรือนเป้าหมายที่ต้องการฝึกอาชีพในหมู่บ้าน เพื่อให้ครัวเรือนที่เข้ารับการฝึกอาชีพมีความรู้ และปฏิบัติอาชีพได้จริง จนพัฒนาเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับครัวเรือน และต่อยอดสู่การรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพที่มีความเข้มแข็ง

บทบาทของพัฒนากรในการกำกับดูแล และขับเคลื่อนหมู่บ้านเป้าหมายตามโครงการสัมมาชีพชุมชน จำนวน ๓ หมู่บ้าน ใน ๓ อำเภอ ซึ่งจะต้องดำเนินการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแนวทางที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด โดยมีเป้าหมายให้ครัวเรือนสัมมาชีพได้มีโอกาสในการเรียนรู้ และพัฒนาอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ของครัวเรือนให้เพิ่มขึ้น โดยมีกระบวนการ วิธีการ เทคนิค และขั้นตอนดำเนินการดังนี้

๑) เตรียมความพร้อมข้อมูลปราชญ์ชาวบ้านในการฝึกอบรมวิทยากรสัมมาชีพชุมชน โดยการสำรวจและจัดทำทะเบียนข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน

๒) คัดเลือกปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้ประสบความสำเร็จหรือเชี่ยวชาญในอาชีพ ที่พร้อมเข้ารับการอบรมเป็นวิทยากรผู้ถ่ายทอดสัมมาชีพ จำนวน ๑ คน จากเวทีประชาคม เข้าอบรมการพัฒนาทักษะการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับปราชญ์ชุมชน (วิทยากรสัมมาชีพชุมชน) ณ ศูนย์ศึกษาพัฒนาชุมชน

๓) วิทยากรสัมมาชีพชุมชนกลับไปสร้างทีมในหมู่บ้าน โดยการคัดเลือกปราชญ์ชุมชนหมู่บ้านละ ๔ คน รวมเป็น ๕ คน เพื่อสร้างทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน

๔) จัดประชุมเตรียมความพร้อมทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน โดยปราชญ์ที่ผ่านการฝึกอบรมเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ถ่ายทอดเทคนิคการเป็นวิทยากรสัมมาชีพชุมชน และมอบหมายภารกิจหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุน กำกับติดตามครัวเรือนเป้าหมาย ตามจำนวนที่กำหนด โดยแบ่งสัดส่วนทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชน ๑ คน ต่อครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน

๕) เตรียมความพร้อมครัวเรือนเป้าหมายที่จะเข้ารับการอบรมอาชีพ ตามแนวทางสัมมาชีพชุมชน เพื่อให้ความรู้เรื่องสัมมาชีพชุมชน ความเป็นมาของโครงการสร้างสัมมาชีพชุมชน และกระบวนการสร้างสัมมาชีพชุมชนที่เกี่ยวข้อง ทบทวนความต้องการของครัวเรือนเป้าหมาย ว่ายังมีความสนใจ หรือต้องการฝึกอาชีพ หรือเปลี่ยนแปลงอาชีพหรือไม่ และกรอกข้อมูลในแบบฟอร์มการติดตามครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน

๖) ทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้านร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล ความต้องการอาชีพ โดยจัดกลุ่มความต้องการอาชีพ พิจารณาศักยภาพของชุมชน ว่า เป็นอาชีพที่จะสำเร็จได้ สามารถสร้างรายได้จริง ซึ่งต้องเชื่อมโยงกับการตลาด สอดคล้องกับความรู้ที่ปราชญ์ชุมชนในหมู่บ้านจะถ่ายทอด จัดเตรียมพื้นที่ฝึกอบรม ศึกษา ดูงาน และวัสดุ อุปกรณ์ในการฝึกอาชีพของครัวเรือน

๗) ดำเนินโครงการส่งเสริมการสร้างสัมมาชีพชุมชนในระดับหมู่บ้าน ส่งเสริมและสนับสนุนการส่งเสริมการสร้างสัมมาชีพชุมชนในระดับหมู่บ้าน และถอดองค์ความรู้ปราชญ์ชุมชนเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านทาง Facebook, เว็บไซต์สัมมาชีพ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน หากกล่าวตามนัยสำคัญแล้ว ชุมชนมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพชุมชนบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีเป้าหมาย คือ ประชาชนได้รับการพัฒนาอาชีพ และมีรายได้เพิ่ม โดยให้ชาวบ้านสอนชาวบ้านในสิ่งที่เขาอยากทำ ฝึกปฏิบัติจริงให้สามารถนำไปเป็นอาชีพได้ เพราะข้อเท็จจริงในทุกพื้นที่จะมีคนเก่งในแต่ละอาชีพอยู่แล้ว โดยดำเนินการคัดเลือกและจัดเวทีฝึกทักษะการสอนการนำเสนอให้กับคนเก่งเหล่านี้ ยกให้เป็น “วิทยากรสัมมาชีพชุมชน” หลังจากนั้นกลับไปสร้างทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้านเพิ่มเติมอีกตามจำนวนที่ต้องการ แล้วเปิดรับลูกศิษย์ที่สนใจอยากฝึกอาชีพในแต่ละประเภทอาชีพอย่างน้อยหมู่บ้านละ ๑๐ คน ในครัวเรือนสัมมาชีพ เมื่อผ่านการฝึกปฏิบัติแล้วขั้นพื้นฐานที่สุดก็จะสามารถสร้างอาชีพบนฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สร้างรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวได้

ความรู้ที่เกิดขึ้น

๑) ได้ศึกษาข้อมูลการดำเนินงานแนวทางสัมมาชีพชุมชนให้เกิดวามเข้าใจที่ชัดเจนเพื่อจะได้นำไปดำเนินการในระดับพื้นที่ให้เกิดประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล รวมทั้งกำหนดแผนการดำเนินกิจกรรม/โครงการให้ชัดเจน

๒) การคัดเลือกปราชญ์ชุมชน จะต้องเป็นปราชญ์ที่มีองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน และคนในชุมชนสนใจ สามารถต่อยอดให้เกิดพัฒนาเป็นอาชีพได้

๓) ครัวเรือนเป้าหมาย ต้องสมัครใจ และตั้งใจฝึกอาชีพ เพื่อก่อให้เกิดการสร้างกลุ่มอาชีพให้เกิดรายได้อย่างแท้จริง

๔) ให้การสนับสนุนกิจกรรมผ่านกระบวนการถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาผ่านระบบเครือข่ายออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อศึกษาขั้นตอนกระบวนการในการประกอบอาชีพประเภทเดียวกัน หรือมีความใกล้เคียงกัน เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในหมู่บ้านชุมชนการ

๕.๑.๓ วิเคราะห์ศีล ๕ กับการส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์และสัมมาชีพในจังหวัดศรีสะเกษ

จากการศึกษาพบว่า โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เป็นนโยบายสำคัญของเจ้าประคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ที่ดำริให้กับคณะสงฆ์ทุกจังหวัด และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ร่วมในการนำหลักของศีล ๕ ให้เข้าถึงประชาชนทุกระดับครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยให้จัดทำในรูปของโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทาง

พระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อสร้างความสามัคคีปรองดองและประโยชน์สุขของประชาชน และเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยยึดมั่นตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา อันจะส่งผลให้ประเทศชาติมีความสงบร่มเย็น โดยเน้นการรณรงค์ ส่งเสริม และสนับสนุนให้มี “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ขึ้นในทุกส่วนของประเทศ ความว่า “อันว่าศีล ๕ เป็นการสำคัญมนุษย์ เมื่อทุกคนมีศีล ๕ ด้วยกัน สังคมนั้น ๆ คือ ประชาชนย่อมจะอยู่เป็นสุข เมื่อเป็นไปได้ ขอให้ชื่อหมู่บ้านนั้นว่า หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่มอบหมายภารกิจให้ส่วนราชการสร้างความปรองดองสมานฉันท์แก่ประชาชนในชาติ โดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินการพร้อมกันทั้ง ๗๗ จังหวัด ซึ่งที่ผ่านมาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ร่วมกับจังหวัดต่าง ๆ เปิดโครงการนำร่องและขับเคลื่อนการดำเนินงานในหลายพื้นที่ โดยมีเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ผู้ว่าราชการจังหวัด ส่วนราชการ สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และองค์กรเครือข่ายต่าง ๆ ในพื้นที่ ร่วมขับเคลื่อนโครงการ การพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ มุ่งเน้นที่การสร้างโอกาสการเข้าถึงทางการศึกษา และบริการสาธารณสุข การสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมโดยการสนับสนุนการสร้างอาชีพที่สุจริต และสร้างรายได้ให้กับตนเอง ตลอดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ การกระจายการจัดการภาครัฐให้มีความครอบคลุมและทั่วถึง และการสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานราก นั่นคือ “รายได้” โดยการสร้างอาชีพ จึงเป็นที่มาของ “สัมมาชีพชุมชน” ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีเป้าหมายให้ประชาชนได้รับการพัฒนาอาชีพและมีรายได้ โดยให้ชาวบ้านสอนชาวบ้านในสิ่งที่มีความถนัดและอยากทำ ฝึกปฏิบัติจริงให้สามารถนำไปเป็นอาชีพได้ คัดเลือกและจัดเวทีฝึกทักษะการสอนการนำเสนอให้กับคนเหล่านี้เพื่อยกระดับเป็น “วิทยากรสัมมาชีพชุมชน” จากนั้นจึงกลับไปสร้างทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้านเพิ่มเติม และเปิดรับชาวบ้านที่มีความสนใจอยากฝึกอาชีพในแต่ละประเภทอาชีพหมู่บ้าน เมื่อผ่านการฝึกปฏิบัติแล้วขั้นพื้นฐานที่สุดก็จะสามารถสร้างอาชีพบนฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สร้างรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ โดยจะนำไปสู่การสนับสนุนแหล่งทุนเพื่อต่อยอดอาชีพ สร้างผลผลิต สร้างผลิตภัณฑ์ขึ้นมาเข้าสู่ระบบ OTOP เพื่อขยายตลาดในวงกว้าง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นปัจจัยที่ต้องพิจารณาและให้ความสำคัญ สำหรับการนำแนวทางเลือกวิสาหกิจชุมชนนำไปปรับใช้กับกลุ่มเพื่อผลต่อความสำเร็จ ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ กล่าวคือก

๑) ปัจจัยด้านการผลิต ปัจจัยด้านการผลิตถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการตัดสินใจทำการผลิตของแต่ละกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มต้องพิจารณาถึงความได้เปรียบหรือโอกาสในสินค้าที่กลุ่มผลิตที่จะสามารถดำรงประโยชน์และสร้างรายได้ให้แก่กลุ่ม

๒) ปัจจัยด้านการตลาด ปัจจัยด้านการตลาดถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ แต่หากไม่สามารถหาตลาดมารองรับผลผลิตที่ผลิตได้นั้น การดำเนินกิจกรรมกลุ่มไม่อาจประสบความสำเร็จได้ โดยทั่วไปแล้วตลาดของผลผลิตที่กลุ่มผลิตได้มักอยู่ในท้องถิ่นและพื้นที่ใกล้เคียงเป็นสำคัญ

๓) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการนี้เป็นหน้าที่ของสมาชิกทุกคน เนื่องจากสมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่มควรมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้ที่จะมาทำหน้าที่แทน

๔) ปัจจัยด้านการเงิน สำหรับปัจจัยด้านการเงินนี้เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยส่วนใหญ่แล้วเงินทุนที่กลุ่มจัดหานั้นมักอยู่ในรูปของการออมทรัพย์ หรือการถือหุ้น การสะสมทุน การดำเนินกิจกรรมด้านการเงิน การบัญชีการ กำหนดการจัดสรรผลกำไรอย่างเป็นสัดส่วน และมีระบบที่ชัดเจนจะสามารถช่วยให้การดำเนินงานกลุ่มเป็นไปได้ด้วยดี

๕) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในการพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในกลุ่มหรือชุมชนนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณา ทั้งการมีส่วนร่วมในแง่ของการกำหนดนโยบาย เป้าหมายของการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการจัดสรรคัดเลือกผู้ที่จะเข้ามามีอำนาจในการตัดสินใจหรือรับผิดชอบในงานที่รับมอบหมาย ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในอันที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจะขึ้น

๖) ปัจจัยที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำ ปัจจัยที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำนี้ถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้การดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวเนื่องจากผู้นำมีบทบาทที่สำคัญในการริเริ่มการเสนอแนวทางเลือกและดำเนินการ นอกจากนี้ยังมีส่วนสำคัญในการเป็นผู้นำในการวางแผน ตลอดจนกำหนดนโยบายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบในการดำเนินกิจกรรม

๗) ปัจจัยด้านแรงงาน การดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนที่สามารถใช้แรงงานที่มีอยู่ในชุมชนนั้น นอกจากจะเป็นการสร้างงานให้เกิดขึ้นในชุมชนซึ่งเท่ากับเป็นการช่วยแก้ไขปัญหาการเข้าไปขายแรงงานในเมืองในเขตเมืองหลวงได้แล้ว การใช้แรงงานที่มีอยู่ในชุมชนยังเป็นการช่วยให้แรงงานนั้นเป็นแรงงานที่มีทักษะเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ตัวแรงงานเอง และที่สำคัญก็คือ การใช้แรงงานในท้องถิ่นส่งผลให้ปัญหาครอบครัวลดลง เพราะครอบครัวได้อยู่ร่วมกัน ส่งผลทำให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น เป็นต้น

ดังนั้น การปฏิบัติตามศีล ๕ ครอบคลุมแนวทางในการส่งเสริมสันติภาพด้วย สันติภาพในแง่ของการป้องกันการใช้ความรุนแรงและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งถูกออกแบบมาเพื่อเป็นเครื่องมือทางสังคม โดยศีลประกอบไปด้วยส่วนที่สำคัญ ๕ ส่วน ดังต่อไปนี้

๑. ส่วนที่เป็นแม่บท ได้แก่ ตัวแบบที่ถูกออกแบบมาเพื่อเป็นแนวทางสากล ไม่ว่าจะปฏิบัติอยู่ที่ใดก็จะเป็นแบบเดียวกัน และได้รับผลเช่นเดียวกัน

๒. ส่วนที่เป็นเจตนารมณ์ คือ ความมุ่งหมายที่เล็งเห็นผล ได้แก่ เพื่อให้มีความเมตตาและกรุณาต่อกัน เพื่อให้หาเลี้ยงชีพด้วยความสุจริต เพื่อให้สามารถควบกามารมณ์หรือกามคุณได้ เพื่อให้เป็นผู้มีสัจจะ และเพื่อให้มีสติสัมปชัญญะควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้

๓. ส่วนที่เป็นข้อปฏิบัติ ได้แก่ การงดเว้นจากการทำความชั่วต่อชีวิต งดเว้นจากการเข้าไปแทรกแซงหรือก่อความเสียหายแก่ทรัพย์สินของผู้อื่น งดเว้นจากการล่วงละเมิดบุคคลอันเป็นที่รักของผู้อื่น และการทำลายสัมพันธภาพระหว่างบุคคล งดเว้นจากการบิดเบือนข้อเท็จจริง งดเว้นจากการเสพสิ่งมึนเมาและยาเสพติดทุกชนิด โดยส่วนที่เป็นข้อปฏิบัตินี้เองจะทำให้เกิดการงดเว้นจากการประพฤติอกุศลกรรมด้วย

๔. ส่วนที่ช่วยส่งเสริม คือ การกระทำที่ก่อให้เกิดประโยชน์เกื้อกูล ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่/การแบ่งปัน ส่งเสริมสัมพันธภาพ ส่งเสริมกระบวนการสื่อสารด้วยความสันติ/โปร่งใส และการส่งเสริมสติปัญญาแบบสัมมาทิฏฐิ

๕. ส่วนที่เป็นตัวชี้วัด คือ เกณฑ์การตัดสินคุณค่าของศีลแต่ละข้อ ได้แก่

๑) กิเลสหรือเจตนาที่จะล่วงละเมิด

๒) คุณความดีหรือคุณธรรมของผู้ถูกล่วงละเมิด และผู้ถูกล่วงละเมิดเป็นผู้ที่มีคุณประโยชน์ต่อสังคมมากน้อยแค่ไหน

๓) ขนาดหรือปริมาณที่ล่วงละเมิด

๔) ความพยายามในการล่วงละเมิด

๕) ผลจากการล่วงละเมิดมีผลกระทบที่มีขอบเขตแคบหรือกว้างมากน้อยแค่ไหน ระดับของตัวชี้วัดมากเท่าใดก็จะทำให้ระดับของความผิดมากขึ้นเท่านั้น

จะเห็นได้ว่า ตัวแบบจะเป็นแนวทาง ส่วนเจตนารมณ์จะเป็นความมุ่งหมายภายในจิตหรือคุณธรรมที่ผลักดันให้เกิดการปฏิบัติงดเว้นจากอกุศลกรรม และส่วนเสริมจะทำให้เกิดประโยชน์เกื้อกูล เช่น ศีลข้อที่ ๑ ตัวแบบคือแนวทางปฏิบัติที่เป็นสากล ไม่ว่าจะเป็นการทำลายชีวิตในรูปแบบใด แต่ผลทำให้เกิดการตายก็ถือว่าผิดศีลข้อนี้ การทำให้ตายจึงเป็นตัวแบบ ในขณะที่การมองเห็นคุณค่าของชีวิตจนเกิดความเมตตากรุณาเป็นเจตนารมณ์ที่ผลักดันให้ปฏิบัติเพื่องดเว้นจากการทำลายชีวิต การไม่เมินเฉยเมื่อรู้เห็นว่าจะมีการทำลายชีวิต ด้วยการเข้าไปช่วยเหลือให้มีชีวิตอยู่ต่อไป และการช่วยเหลือเมื่อผู้อื่นเกิดความทุกข์ยาก นอกจากจะงดเว้นจากการฆ่าแล้ว ยังมีความเมตตากรุณาที่จะผลักดันให้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน หรือส่งเสริมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น

๕.๒ อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ” ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ข้อ จากข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสำรวจ การสัมภาษณ์ และการอภิปรายกลุ่ม ดังนี้

หลักสัมมาชีพที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา จากการศึกษาพบว่า หลักความประพฤติที่ดีงามของพุทธศาสนา อันมีหลักศีลธรรมซึ่งมาจากคำสอนจากพระพุทธเจ้าที่แน่นอนตายตัว ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ชัดเจนตายตัว ผิด-ถูก บุญ-บาป แยกส่วนกันอย่างชัดเจน เมื่อพิจารณาตามเป้าหมายแล้ว สามารถแบ่งได้ ๒ ระดับคือ **(๑) ระดับโลกิยธรรม (๒) โลกุตรธรรม**

(๑) ระดับโลกิยธรรม ได้แก่ ธรรมอันเป็นวิสัยของปุถุชนผู้ครองเรือน เป็นข้อปฏิบัติสำหรับปุถุชนให้ถูกต้องตามหลักศีลธรรม มุ่งสอนเพื่อให้เกิดการลดละกิเลสที่เป็นอกุศล สาเหตุที่ก่อให้เกิดอกุศลต่าง ๆ ให้กระทำความดี เว้นจากการกระทำความชั่ว ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน

(๒) โลกุตรธรรม ได้แก่ ธรรมอันไม่ใช่วิสัยของชาวโลก แต่เป็นข้อปฏิบัติของพระอริยะ พุทธจริยธรรมในขั้นนี้เป็นขั้นสูงของพระอริยบุคคลผู้พัฒนาจิตใจ จนเกิดปัญญาสามารถละกิเลสหรือสังสารวัฏได้อย่างเด็ดขาด

จากเนื้อหาที่กล่าวมาข้างต้นนี้ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุรศักดิ์ ปจฺจนฺตเสโน, ดร.[๑] ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้สัมมาอาชีวะเพื่อลดปัญหาการฉ้อโกงทางการค้า” พบว่า สัมมาอาชีวะเป็นหลักการประพฤติปฏิบัติเพื่อให้ตนดำรงอยู่ในศีลสำหรับดำเนินชีวิต ซึ่งนับได้ว่าเป็นทั้งศีลระดับธรรม และระดับวินัย บุคคลผู้ประกอบตนตามหลักสัมมาอาชีวะย่อมชื่อว่าเป็นผู้รักษาศีลอยู่ในตัวด้วย โดยเฉพาะการป้องกันปัญหาการฉ้อโกงผู้บริโภคที่ต้องประกอบด้วยจริยธรรมอันมีสัมมาอาชีวะ เป็นหลักในการปฏิบัติหน้าที่ตรงตามหลักกฎหมายและจริยธรรม เพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคให้ได้รับประโยชน์สูงสุดในได้ใช้และได้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่ตนได้รับจากการค้าขาย เป็นหลักความประพฤติที่มีลักษณะที่แน่นอนตายตัวไม่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับพื้นฐาน ระดับกลาง และระดับสูง สำหรับเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมในพระพุทธศาสนา เป็นเกณฑ์สำหรับวินิจฉัยความดีและความชั่วของมนุษย์ ทั้งนี้โดยอาศัยการกระทำ ๒ ลักษณะเป็นตัวจำแนก กล่าวคือ การกระทำใดมีรากฐานมาจากกุศลมูล คือ อโลภะ อโทสะ และอโมหะ ถือว่าเป็นการกระทำที่ดีมีประโยชน์ มีคุณค่า และการกระทำใดมีรากฐานมาจากอกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ โมหะ ถือว่าเป็นการกระทำที่ชั่ว ซึ่งจะต้องอาศัยองค์ประกอบ ๒ อย่าง เป็นเกณฑ์ในการวินิจฉัยโดยพิจารณาจาก **๑) เจตนาของผู้กระทำ** และ **๒) ผลที่เกิดจากการกระทำนั้น** ซึ่งมีความ

---

[๑]พระมหาสุรศักดิ์ ปจฺจนฺตเสโน, ดร., **การประยุกต์ใช้สัมมาอาชีวะเพื่อลดปัญหาการฉ้อโกงทางการค้า**, รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙, หน้า ๔๗.

สอดคล้องกับ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)[๒] ได้กล่าวไว้ว่า หลักพุทธจริยศาสตร์ที่นำมาเป็นเกณฑ์ในการวินิจฉัยอาชีพว่า อาชีพที่ประกอบนั้น ดี ชั่ว ถูก ผิด ควร หรือไม่ควร อย่างไรนั้น ได้แก่ เกณฑ์ดังต่อไปนี้ ๑) สัมมากัมมันตะ ๒) สัมมาอาชีวะ ๓) การงานอันไม่อากูล (อนากุลา จ กมฺมนฺตา) ๔) การงานไม่มีโทษ (อนวชฺชกมฺมานิ) ๕) ศีล ๕ ๖) หลักธรรมที่เป็นอุปการะต่อการประกอบอาชีพ ได้แก่ สันโดษ ๓ ฆราวาสธรรม ๔ อิทธิบาท ๔ สังคหวัตถุ ๔ สัปปุริสธรรม ๗ อริยทรัพย์ ๗ อริยมรรคมีองค์ ๘

การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพ เป็นการดำเนินงานเชิงยุทธศาสตร์ในการเชื่อมโยงจากท้องถิ่นสู่สากลในการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP ไปสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ กระทรวงมหาดไทยจึงได้กำหนดให้ “การส่งเสริมอาชีพผลิตสินค้า OTOP” เป็นนโยบายเร่งด่วนที่สำคัญ เพื่อสร้างอาชีพและรายได้ให้กับประชาชนในชุมชนท้องถิ่นโดยมอบหมายให้กรมการพัฒนาชุมชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน ซึ่งมีความสอดคล้องกับ ศุภมาส เหล็นเรือง และคณะ[๓] ผลจากการศึกษาพบว่า การสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานราก คือ “การสร้างรายได้” โดยการสร้างสัมมาชีพชุมชน เป็นรากฐานเศรษฐกิจของประเทศซึ่งเริ่มจากการรวมกลุ่มของประชาชนระดับฐานรากในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นแล้วยังเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างพลังการพึ่งตนเองและช่วยเหลือกันของชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาการประกอบอาชีพทั้งในระดับบุคคล ระดับครัวเรือน ระดับกลุ่ม ชุมชน หมู่บ้าน ตำบล ตลอดจนเครือข่ายกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ให้มีความสามารถในการบริหารจัดการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากที่กล่าวมานี้ยังมีความสอดคล้องกับ ธวัชชัย กฤติยาภิชาตกุล[๔] ผลจากการศึกษาพบว่า แนวคิด “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ของชุมชน โดยให้แต่ละชุมชนมีผลิตภัณฑ์ดีเด่นอย่างน้อย ๑ ผลิตภัณฑ์ โดยเป็นผลิตภัณฑ์ที่อยู่บนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณี และการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

---

[๒]พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยายความ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓๕. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์, ๒๕๕๕), หน้า ๕๖๑.

[๓]ศุภมาส เหล็นเรือง และคณะ. “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน : กรณีศึกษา อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม”, **รายงานการศึกษาเอกสารวิชาการ**, (สถาบันดำรงราชานุภาพ: กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๖๐), หน้า ๑.

[๔]ธวัชชัย กฤติยาภิชาตกุล, **ร้อยเรื่องเมืองพานิชย์**, (กรุงเทพมหานคร: สันติภาพ พริ้นท์, ๒๕๔๗), หน้า ๗๑.

หรือตำบลนั้น สามารถพัฒนาต่อยอดไปถึงระดับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ต่อไป รัฐบาลได้ดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) โดยมีวัตถุประสงค์ คือ

(๑) สร้างงานและเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน

(๒) เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

(๓) ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

(๔) ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

(๕) ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของชุมชน

จากกระบวนการที่กล่าวมานี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชัญ จงเจริญ[๕] ผลจากการศึกษาพบว่า ผลิตภัณฑ์ OTOP มีการคัดสรร แบ่งเป็น ๖ ประเภท ดังนี้

๑. ประเภทอาหาร หมายถึง ผลิตผลทางการเกษตรที่บริโภค เช่น พืชผัก ผลไม้ เป็นต้น และผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป ทั้งอาหารแปรรูปที่พร้อมบริโภค หรืออาหารแปรรูปกึ่งสำเร็จรูป รวมถึงอาหารแปรรูปที่ใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมต่อเนื่อง เช่น น้ำพริก เป็นต้น

๒. ประเภทเครื่องดื่ม หมายถึง ผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ เช่น สุราแช่ สุรากลั่น เป็นต้น และไม่มีแอลกอฮอล์ รวมถึงผลิตภัณฑ์เครื่องดื่นที่พร้อมดื่ม ผลิตภัณฑ์ประเภทชงละลาย เช่น ขิงผลสำเร็จรูป และผลิตภัณฑ์ประเภทชง เช่น น้ำผลไม้ น้ำสมุนไพร ชาใบหม่อน ชาจีน เป็นต้น

๓. ประเภทผ้าเครื่องแต่งกาย หมายถึง ผ้าทอและผ้าถักจากเส้นใยธรรมชาติ หรือเส้นใยธรรมชาติผสมเส้นใยสังเคราะห์ เช่น ผ้าแพรวา ผ้าถักโครเชท์ เป็นต้น ผลิตภัณฑ์ประเภทเสื้อผ้าเครื่องประดับตกแต่งร่างกายจากวัสดุทุกประเภท เช่น ผ้าพันคอ หมวก กระเป๋า เข็มขัด สร้อยคอ ต่างหู รองเท้า เป็นต้น

๔. ประเภทของใช้และของประดับตกแต่ง หมายถึง ผลิตภัณฑ์เครื่องเรือน เครื่องใช้สำนักงาน เครื่องตกแต่งบ้าน เครื่องใช้สอยต่าง ๆ รวมทั้งผลิตภัณฑ์ในกลุ่มจักสาน ถักสานที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการใช้สอย เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ดอกไม้ประดิษฐ์ เป็นต้น

๕. ประเภทศิลปะประดิษฐ์และของที่ระลึก หมายถึง สิ่งประดิษฐ์ที่สะท้อนวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมท้องถิ่น

๖. ประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร หมายถึง ผลผลิตจากธรรมชาติที่ไม่ใช่การบริโภค เช่น เครื่องสำอางสมุนไพร สบู่สมุนไพร แชมพูสมุนไพร น้ำมันหอมระเหย เป็นต้น

---

[๕]อัญชัญ จงเจริญ, **พัฒนารูปแบบ และมาตรฐานการจัดการธุรกิจร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดระนอง**, รายงานการวิจัย วิทยาเขตระนอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๔, หน้า ๖-๗.

การส่งเสริมสัมมาชีพของชุมชนนั้นจำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต ๒ ด้าน คือ **(๑) ด้านเศรษฐกิจ** คือ การแก้ไขปัญหาความยากจนโดยการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ลดหนี้สิน ซึ่งจะสามารถเพิ่มทรัพย์สินได้ **(๒) ด้านสังคม** คือ การพัฒนาด้านความสัมพันธ์ของคนในสังคมให้ปราศจากความขัดแย้ง มีความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยปฏิบัติตาม "โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์" ซึ่งเป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาความยากจนโดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนอันเป็นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ ด้วยการนำทุนชุมชนที่มีอยู่ในท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางชีวภาพ และทุนทางสังคม มาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชน ดังนั้น มูลเหตุที่มาของการนำศีล ๕ มาสอนนั้น ก็เพื่อให้สังคมได้ตระหนักถึงความสำคัญของศีล ๕ มิใช่แต่เป็นเพียงความประพฤติที่ดีงาม เป็นศีลธรรมในระดับบุคคลเท่านั้น แต่ยังสัมพันธ์ไปถึงความประพฤติในระดับสังคมด้วย หากว่าสังคมหมู่ใดก็ตามมีผู้ผิดศีล ไม่ว่าจะเป็นข้อใดก็ตาม ย่อมสร้างความเบียดเบียนซึ่งกันและกันในสังคมให้ขยายมากขึ้น ศีล ๕ ในระดับบุคคลนั้น ข้ออทินนาทานเป็นจุดเริ่มของการผิดศีล ทำให้เกิดการละเมิดศีลข้ออื่นตามมาด้วย

การวิเคราะห์ศีล ๕ กับการส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์และสัมมาชีพในจังหวัดศรีสะเกษ จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า ศีลในฐานะเป็นพื้นฐานของมนุษยธรรม เป็นข้อปฏิบัติในชีวิตประจำให้ถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือ การไม่ฆ่าสัตว์ การไม่ลักทรัพย์ การไม่ประพฤติผิดในกาม การไม่พูดเท็จ และการไม่ดื่มสุราเมรัย ศีลจึงเป็นที่ตั้งแห่งกุศลธรรมเป็นลักษณะมีความปรกติทางกาย วาจาเป็นที่ตั้ง โดยมีองค์ประกอบของศีล ๕ แต่ละข้อ คือ เจตนาเป็นความไม่ก้าวล่วงทางกายและวาจาให้พ้นจากความชั่วทั้งปวงย่อมมีความสงบสันติสุขในชีวิตปัจจุบัน และอนาคต โทษของการละเมิดศีลเป็นเหตุให้ประมาท เป็นบ่อเกิดแห่งภัยเวรโดยประการต่างๆ ย่อมประสบทุกข์ทั้งในปัจจุบัน และสัมปรายภพ มีความสอดคล้องกับ พระธรรมปฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)[๖] ผลจากการศึกษาพบว่า ศีลเป็นพื้นฐานให้เกิดคุณธรรมต่าง ๆ คือ ความมีเมตตา กรุณา มีหิริโอตตัปปะ ความซื่อสัตย์สุจริต ให้ดำเนินชีวิตให้ถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนา ศีล ๕ จึงเป็นคุณธรรมพื้นฐานเป็นเครื่องช่วยควบคุมกาย วาจา ของมนุษย์ให้เรียบร้อย หากมีผู้ใดทำผิดศีลข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อแล้วก็จะแสดงพฤติกรรมหรือการกระทำที่ผิดปกติของมนุษย์ออกมา ซึ่งจะก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวายเกิดความเดือดร้อนทั้งต่อตนเองหมู่คณะและสังคมส่วนรวม จากแนวคิดนี้ยังมีความสอดคล้องกับ เอกมงคล เพ็ชรวงษ์ พระมหานพรักษ์ ขนฺติโสภโณ และชวพัฒน์ พรมขุนทด ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การศึกษาพฤติกรรมการรักษาศีล ๕ ของพุทธศาสนิกชน จังหวัดสุพรรณบุรี" ผลจากการศึกษาพบว่า การประพฤติปฏิบัติศีลธรรม เป็นการประพฤติปฏิบัติ เพื่อลดช่องว่างระหว่างชนชั้นในสังคมลงได้ และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับคนรอบข้าง ตลอดถึงสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ด้วย ศีลขั้นสูง คือ สัมมาวาจา

---

[๖]พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๔๕.

สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ ซึ่งเป็นองค์ของมรรค ได้แก่ การกระทำ การพูด การประกอบอาชีพที่มีเจตนาปราศจากความทุจริต หรือความคิดที่เบียดเบียน ไม่วิวาทกับใคร เพราะความเห็นที่ขัดแย้งกัน เนื่องจากศีล ๕ เป็นรากฐานแห่งความสงบ เป็นมาตรฐานแห่งการอยู่ร่วมกัน เป็นเครื่องมือสร้างสันติภาพ เป็นต้น[๗] จากแนวคิดข้างต้นยังมีความสอดคล้องกับ วรกฤต เถื่อนช้าง, ดร. และคณะ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมไทย" ผลจากการศึกษาพบว่า ศีล ๕ คือ สิ่งที่ทำให้เกิดความปกติ ข้องดเว้นจากการทำบาปทั้งหลายทั้งปวงสำรวม อดทนอดกลั้นต่อโลภะ โทสะ โมหะ ไม่ล่วงละเมิดผู้อื่นด้วยกาย วาจา เพื่อให้เกิดความปกติเรียบร้อย สงบสุขในสังคม ระงับความเดือดเนื้อร้อนใจทั้งตนเองและผู้อื่น เป็นข้อฝึกและข้อปฏิบัติเบื้อต้นในชีวิตประจำวันสำหรับฆราวาส เพื่อควบคุมความประพฤติทางกาย วาจา ให้ตั้งอยู่ในความดี และเป็นฐานปฏิบัติธรรมในขั้นสูงต่อไป[๘]

เนื่องจากศีล ๕ เป็นตัวขับเคลื่อนให้ชุมชนมีการส่งเสริมสัมมาชีพด้วยการร่วมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชน ชักนำกลุ่มเยาวชนและชุมชนทั่วไปเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ที่ทางหน่วยงานรัฐขึ้น โดยให้วิสาหกิจชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่สามารถเลี้ยงตนเองได้ พึ่งตนเองได้ ซึ่งมิได้หมายถึง การพึ่งพาภายนอก วิสาหกิจชุมชนจะเป็นการเพิ่มศักยภาพของระบบเศรษฐกิจระดับชุมชนในการพัฒนาความร่วมมือกับระบบเศรษฐกิจภาพรวม เพราะการที่ชุมชนไม่ต้องพึ่งพาเศรษฐกิจภายนอก ย่อมหมายถึงโอกาสในการพัฒนาความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน อันเป็นหลักการที่นำไปสู่ "การเป็นฐานรากทางเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจระดับประเทศอย่างแท้จริง ด้วยเหตุดังกล่าว การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจึงตั้งอยู่บนฐานสำคัญ ดังนี้

๑. วิสาหกิจชุมชนระดับครอบครัว
๒. วิสาหกิจชุมชนระดับชุมชน
๓. วิสาหกิจชุมชนระดับเครือข่าย
๔. วิสาหกิจชุมชนเพื่อการจัดการผลผลิตส่วนเกิน

โดยหลักการของวิสาหกิจชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง และจำนวนหนึ่งอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้าให้ได้รับการส่งเสริมด้านความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้

---

[๗]เอกมงคล เพ็ชรวงษ์ พระมหานพรักษ์ ขนฺติโสภโณ และชวพัฒน์ พรมขุนทด, **การศึกษาพฤติกรรมการรักษาศีล ๕ ของพุทธศาสนิกชน จังหวัดสุพรรณบุรี**, รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐, หน้า ๓๐.

[๘]วรกฤต เถื่อนช้าง, ดร. และคณะ, **รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมไทย**, รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙, หน้า ๑๑.

การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จากแนวคิดนี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ เสรี พงศ์พิศ ได้นิยามคำว่า วิสาหกิจชุมชน คือ การประกอบการเพื่อการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง "ทุน" หมายถึง เงิน ทรัพยากรผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ทางสังคมที่ร้อยรัดผู้คน ให้อยู่ร่วมกันเป็นชุมชนเป็นพี่เป็นน้องไว้ใจกัน[๙] การพัฒนาความสามารถในการจัดการและพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชนได้กลายเป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการของหน่วยธุรกิจที่สูงขึ้นต่อไปในอนาคตได้

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

๑. ภาครัฐควรสนับสนุนในด้านการประสานงานหาแหล่งเงินทุนหมุนเวียน

๒. การศึกษาดูงานเป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ชุมชน ซึ่งหากมีความรู้ความเข้าใจที่ดีแล้วผู้เข้าร่วมโครงการก็จะสามารถประยุกต์ใช้กับกิจกรรมสัมมาชีพที่ครัวเรือนดำเนินการอยู่ได้

๓. ควรมีการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนากิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสนับสนุนให้มีการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ชุมชน

๔. ภาครัฐทำหน้าที่รับผิดชอบในการติดต่อประสานงาน สร้างเครือข่ายการพัฒนาสัมมาชีพชุมชน กับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๕. ภาครัฐควรจัดหาตลาดเพื่อรองรับสินค้าและบริการจากประชาชนที่เข้าร่วมโครงการสัมมาชีพชุมชน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในประเด็นที่น่าสนใจต่อปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน

๒. ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมสัมมาชีพชุมชนอย่างครอบคลุมทุกจังหวัด เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการหรือวิธีการในการส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน

๓. ควรมีการศึกษาวิจัยชุมชนที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการการส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน เพื่อให้ทราบถึงประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการการส่งเสริมสัมมาชีพชุมชนมากขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อการวางแนวทางการในการการขับเคลื่อนโครงการสัมมาชีพชุมชนในอนาคต

---

[๙]เสรี พงศ์พิศ, **วิธีคิด วิธีทา แผนชีวิต เศรษฐกิจชุมชน**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๕๐).

บรรณานุกรม

๑. ภาษาบาลี-ไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources)

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎกํ ๒๕๐๐**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด ๙๑ เล่ม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ

กระทรวงศึกษาธิการ. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๓๘.

กรมส่งเสริมการเกษตร. **วิสาหกิจชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๔๘.

แก้ว ชิดตะขบ. **หลักการถือศีลปฏิบัติธรรม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓.

แก้ว ธารา. **เทพรักษา...เทวดาคุ้มครอง**. กรุงเทพมหานคร: ปราชญ์สำนักพิมพ์, ๒๕๕๗.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **มนุษย์กับสังคม**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

ชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์. **การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕.

ชัยวัฒน์ อัตพัฒน์,รศ.. **จริยศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓.

ทองหล่อ วงษ์ธรรมา, ดร.. **ปรัชญาอินเดีย**. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๓๕.

เทียนชัย วงค์ชัยสุวรรณ. “ประเทศไทย : ยุทธศาสตร์ในการเผชิญวิกฤติโลก”. **ยุทธศาสตร์ประเทศไทย ๑๙๙๙–๒๐๐๐**. กรุงเทพมหานคร: โครงการวิถีทัศน์, ๒๕๔๑.

ดวงเดือน สมวัฒนศักดิ์. **เอกสารวิชาการเรื่องวิสาหกิจชุมชน**. ชัยนาท: กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๔๘.

ธวัชชัย กฤติยาภิชาตกุล. **ร้อยเรื่องเมืองพานิชย์**. กรุงเทพมหานคร: สันติภาพ พริ้นท์, ๒๕๔๗.

นฤมล มารคแมน. **มนุษย์และความเป็นจริงของชีวิตในทัศนะของพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล. **วิสาหกิจชุมชน : กลไกฐานราก**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

บุญมี แท่นแก้ว, ผศ.. **จริยศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮาส์, ๒๕๓๙.

ประชุมสุข อาชวอำรุง. **ประมวลความรู้เรื่องสันติภาพ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

ประเวศ วะสี. **จุดเปลี่ยนประเทศไทย หัวใจคือชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: กรีนปัญญาญาณ ในเครือกลุ่มบริษัทกรีนมัลติมีเดีย, ๒๕๕๑.

_____. **แนวทางใหม่ในการพัฒนาประเทศสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่ การมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่คือรากฐานของความร่มเย็นเป็นสุข**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ที คิว พี จำกัด, ๒๕๕๒.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ "คำวัด"**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, ๒๕๕๑.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

_____. **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยายความ**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

_____. **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระปราโมทย์ ปาโมชฺโช. **ประทีปส่องธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๓. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมดา, ๒๕๕๑.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยายความ**. พิมพ์ครั้งที่ ๓๕. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์, ๒๕๕๕.

_____. **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๒.

_____. **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๘. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์.พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๕.

_____. **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยายความ**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๑.

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ). **ธรรมปริทรรศน์**. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

พระอุปติสสเถระ, รจนา. พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ แปลจากฉบับภาษาอังกฤษของเพราะเอฮารา พระโสมเถระและพระเขมินทเถระ. **วิมุตติมรรค**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๔๘.

พัชรินทร์ สิรสุนทร. **ชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร: วี พริ้นท์ (๑๙๙๑) จำกัด. ๒๕๕๒.

พันเอกปิ่น มุทุกันต์. **พุทธศาสตร์ ภาค ๑**. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

พุทธทาสภิกขุ. **ธรรมะบันทึกรำลึก ๑๐๐ ปี พุทธทาส**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เอดิสันเพรสโปรดักส์, ๒๕๔๙.

พุทธทาสภิกขุ. **ศีลธรรมกับมนุษย์โลก**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. สุราษฎร์ธานี: ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๓๘.

_____. **หลักธรรมสำหรับนักศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๓๗.

มั่นเกียติ โกศลนิรัติวงษ์. **ทฤษฎีและเทคนิคในการให้คำปรึกษาพุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๑.

รังสรรค์ แสงสุขและคณะ. **ความรู้คู่คุณธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๔.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖.

วศิน อินทสระ. **สาระสำคัญแห่งวิสุทธิมรรค**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณาคาร, ๒๕๔๔.

_____. **หลักธรรมอันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: ธรรมดา, ๒๕๔๔.

_____. **สาระสำคัญแห่งวิสุทธิมรรค**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณาคาร, ๒๕๔๔.

วิภาวดี ผกามาศ. “การพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP ของกลุ่มอาชีพเพื่อพร้อมรับการเปิด AEC : กรณีศึกษากลุ่มอาชีพไส้เมี่ยงสมุนไพร จังหวัดเพชรบูรณ์”. **รายงานสืบเนื่องการประชุมสัมมนาวิชาการ**. การนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ ๑๗.

วิชิต นันทสุวรรณ. **ขบวนการชุมชนใหม่**. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๗.

ศีลปาโล. **ศีลห้า ฉบับคู่มือรักษาใจ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์, ๒๕๔๘.

ศุภมาส เหล็นเรือง และคณะ. “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน : กรณีศึกษา อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม”. **รายงานการศึกษาเอกสารวิชาการ**. สถาบันดำรงราชานุภาพ กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๖๐.

สนธยา พลศรี. **หลักสังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน). **ฝึกใจ**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ธรรมะ อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิ่งซิ่ง, ๒๕๕๗.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. **บาลีไวยากรณ์ วจีวิภาค ภาคที่ ๒ อาขยาต และกิตก์**. พิมพ์ครั้งที่ ๓๘. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

_____. **เบญจศีลและเบญจธรรม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

สมภาร พรมทา. **พุทธศาสนากับปัญหาจริยศาสตร์ โสเภณี ทำแท้ง และการุณยฆาต**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **คู่มือการดำเนินงาน โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๗.

สำนักเสริมสรางความเขมแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน. **การพัฒนาผูนำสัมมาชีพดวยระบบมาตรฐานการพัฒนาชุมชน (มมช.)**. กรุงเทพมหานคร: บีทีเอสเพรส, ๒๕๕๙.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. **พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

สุรเกียรติ อาชานานุภาพ. **วิวัฒนาการการส่งเสริมสุขภาพระดับนานาชาติ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. นนทบุรี: สำนักพิมพ์สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, ๒๕๔๑.

สุวัฒน์ จันทร์จำนง. **ความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับปรัชญาและศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: อลีนเพรส, ๒๕๔๐.

เสรี พงศ์พิศ. **ฐานคิด จากแผนแม่บทสู่วิสาหกิจชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๘.

_____. **วิธีคิด วิธีทา แผนชีวิต เศรษฐกิจชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๕๐.

สำนักงานเลขานุการ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. **คู่มือปฏิบัติงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ๒๕๕๑.

สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. **พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘**. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ๒๕๔๘.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. พลวัตรสังคม-วัฒนธรรม : ความอยู่รอดหรือหายนะ ในมองอนาคต : บทวิเคราะห์เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิภูมิปัญญา, ๒๕๔๓.

อนุวัฒน์ ศุภชุติกุล และคณะ. **บทบาทประชาคมส่งเสริมสุขภาพ : นอกภาครัฐ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. นนทบุรี: สำนักพิมพ์สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, ๒๕๔๑.

อภิสิทธิ์ พวงประเสริฐ. “การนำนโยบายหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา “เครื่องปั้นดินเผา” ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี”. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๗.

(๒) เอกสารงานวิจัย

นาคพล เกินชัย, ดร. และสุนทร สายคำ, ดร.. **วิธีวิทยาการประเมินผลการดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดขอนแก่น**. รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

พระปริยัติวโรปการ, ผศ.ดร.. **การส่งเสริมการรักษาศีล ๕ สำหรับเยาวชน นำมาซึ่งความสมานฉันท์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนกุศลศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ตามแนวดำริของสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปญฺโญ)**. รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ (แซ่หลี), ดร.. **การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

พระมหาบุญเลิศ อินทฺปญฺโญ, รศ. และคณะ. **หมู่บ้านรักษาศีล ๕ : รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของสังคมไทย**. รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

พระมหาสุรศักดิ์ ปจฺจนฺตเสโน, ดร.. **การประยุกต์ใช้สัมมาอาชีวะเพื่อลดปัญหาการฉ้อโกงทางการค้า**. รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

พระสุวัฒน์ มหังสา. **ทัศนคติและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับศีล ๕ ของชาวพุทธ**. รายงานการวิจัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

พูลศักดิ์ หอมสมบัติ และคณะ. **ครอบครัวรักษาศีล ๕ : รูปแบบและการเสริมสร้างวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของครอบครัวไทยในจังหวัดอุบลราชธานี**. รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

วรกฤต เถื่อนช้าง, ดร. และคณะ. **รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมไทย**. รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

วิโรจน์ นาคชาตรี. **ค่านิยมทางจริยธรรมของเยาวชน ศึกษาเฉพาะกรณี นักศึกษาชั้นปีที่ ๑ มหาวิทยาลัยรามคำแหง**. รายงานการวิจัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.

วิทยา จันทะวงศ์ศรี. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. **รายงานการศึกษาอิสระ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๗.

สุนทร สุริยะรังษี, ดร.. **กระบวนการสร้างเสริมจิตสำนึกตามหลักศีล ๕ แก่เยาวชนในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่**. รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

เอกมงคล เพ็ชรวงษ์ พระมหานพรักษ์ ขนฺติโสภโณ และชวพัฒน์ พรมขุนทด. **การศึกษาพฤติกรรมการรักษาศีล ๕ ของพุทธศาสนิกชน จังหวัดสุพรรณบุรี**. รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

อัญชัญ จงเจริญ. **พัฒนารูปแบบ และมาตรฐานการจัดการธุรกิจร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชน จังหวัดระนอง**. รายงานการวิจัย วิทยาเขตระนอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๔.

(๓) เวบไซต์

ศีลห้า ด็อทเน็ต. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.sil5.net/index.asp?autherid=14& ContentID=10000024&title. สืบค้นเมื่อ ๘ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ผู้จัดการ ๓๖๐ องศา รายสัปดาห์. **“กิ๊ก” ต้นเหตุหลัก “รักร้าง” วอนเร่งแก้ – ก่อนเพิ่มเด็กมีปัญหา**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http: // www.manager.co.th/mgrWeekly/ViewNews.aspx?NewsID =9520000028321. สืบค้นเมื่อ ๓ กันยายน ๒๕๖๐.

ไทยรัฐ. **ไทยฉาวสถิติคดี "ข่มขืน" พุ่งติดอันดับโลก**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.dmh.go.th/ stydepression/news/view.asp?id=411, สืบค้นเมื่อ ๓ กันยายน ๒๕๖๐.

พระไพศาล วิสาโล. **การเสริมสร้างพลังทางศีลธรรมในสังคมไทย**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.visalo.org/article/budKarnsermsang.htm. สืบค้นเมื่อ ๓ กันยายน ๒๕๖๐.

(๔) วารสาร

กรรณิการ์ สายเทพ. และพิชญา เพิ่มไทย. “แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อการส่งออกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดอกไม้ประดิษฐ์ ตำบลแม่ทะ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง”. **วารสารวิทยาการจัดการสมัยใหม่**, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๐).

ขวัญฤดี ตันตระบัณฑิตย์. “แนวทางการพัฒนาธุรกิจชุมชน”. **วารสารการพัฒนาท้องถิ่น**. (มิถุนายน-กันยายน ๒๕๕๑.

พระมหานิกร ปลัดสังข์, วิษณุ สุมิตสวรรค์. “การรักษาศีล ๕ กับการสร้างสันติสุขในสังคมไทยให้ยั่งยืน: กรณีศึกษาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดขอนแก่น”. **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**. ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๐).

พระครูสังฆรักษทรงพรรณ ชยทตฺโต, “สัมมาชีพ” บนทางสายกลาง ยุคไทยแลนด ๔.๐, **วารสารครุศาสตรปริทรรศนฯ**, ปที่ ๔ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๐)

สัญญา เคณาภูมิ, ผศ.ดร.. แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ จังหวัดมหาสารคาม. **วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์**. ๖๘ ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๕๘).

อุทัย ปริญญาสุทธินันท์. “วิสาหกิจชุมชน” ปฏิทรรศน์ในการแข่งขันทางธุรกิจ. **วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย**, (ปีที่ ๓๗ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๐).

(๕) ภาษาอังกฤษ

Christopher W. Gowans. **Philosophy of the Buddha**. London and New York : Routledge, 2003.

(๖) ข่าวหนังสือพิมพ์

ทีมข่าวไทยรัฐ. “จับยาบ้า/ จับบาร์โชว์เด็ก”. **ไทยรัฐ**. ปีที่ ๖๓ ฉบับที่ ๑๙๗๓๒ ฉบับวันจันทร์ที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๕๕.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์การวิจัย

แบบสัมภาษณ์การวิจัย

เรื่อง

“การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ”

แบบสัมภาษณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ” ประกอบด้วย ๓ ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ ๒ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานการส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) ที่เห็นว่าตรงกับความคิดของท่านตามความเป็นจริง

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

๑. เพศ

( ) หญิง

( ) ชาย

๒. อายุ

( ) ๑๖ – ๒๐ ปี ( ) ๒๑ – ๒๕ ปี

( ) ๒๖ – ๓๐ ปี ( ) ๓๐ – ๓๕ ปี

( ) ๓๖ – ๔๐ ปี ( ) มากกว่า ๔๐ ปี

๓. สถานภาพ

( ) สมรส

( ) โสด

( ) ม่าย

๔. การศึกษาชั้นสูงสุด

( ) ประถมศึกษา ( ) มัธยมศึกษาตอนต้น

( ) มัธยมศึกษาตอนปลาย ( ) ปวช.

( ) อนุปริญญา, ปวท., ปวส. ( ) ปริญญาตรีขึ้นไป

๕. ท่านประกอบอาชีพหลัก คือ

( ) รับจ้างทั่วไป ( ) ค้าขาย

( ) เกษตรกร ( ) ว่างงาน

( ) ประกอบอาชีพส่วนตัว ( ) อื่น ๆ (ระบุ) .....

๖. ท่านมีรายได้ต่อเดือนโดยประมาณเดือนละเท่าใด

( ) ไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท/เดือน

( ) ๑,๐๐๑– ๓,๐๐๐บาท/เดือน

( ) ๓,๐๐๑ – ๕,๐๐๐บาท/เดือน

( ) ๕,๐๐๑ – ๗,๐๐๐ บาท/เดือน

( ) ๗,๐๐๑ บาทขึ้นไป/เดือน

๗. ท่านมีรายได้เพียงพอกับรายจ่ายหรือไม่

( ) รายได้พอดีกับรายจ่าย

( ) รายได้เหลือเก็บสะสม

( ) รายได้ไม่พอกับรายจ่าย

๘. ท่านมีสถานะใดในการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ”

( ) ปราชญ์ชุมชน

( ) วิทยากรสัมมาชีพชุมชน

( ) ทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน

( ) ผู้นำสัมมาชีพชุมชนระดับตำบล

( ) ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ

๙. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารในการเข้าร่วมการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ” จากแหล่งใด

( ) การประชุมหมู่บ้าน

( ) เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

( ) หอกระจายข่าว

( ) แผ่นปิดประกาศ

( ) อื่น ๆ (ระบุ) .....

๑๐. เพราะเหตุใดท่านจึงเข้าร่วมการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ” (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

( ) ต้องการมีอาชีพหลัก และอาชีพเสริม

( ) ได้รับคำแนะนำชักชวนจากญาติหรือเพื่อนบ้านที่ทำงานในโครงการ

( ) อยากมีอาชีพประจำที่มั่นคง

( ) ว่างงาน/ยังไม่มีอาชีพหลัก

( ) ได้รับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จากเจ้าหน้าที่โครงการ

( ) ได้รับการส่งเสริมจากท้องถิ่น

( ) อื่น ๆ (ระบุ) .....

๑๑. ท่านเข้าร่วมการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ” ในเรื่องใด (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

( ) การพัฒนาผู้นำสัมมาชีพ

( ) การประชุมเชิงปฏิบัติการวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับจังหวัด

( ) การเตรียมความพร้อมทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน

( ) การส่งเสริมการสร้างสัมมาชีพชุมชนในระดับหมู่บ้าน

( ) การสนับสนุนการจัดตั้งและพัฒนากลุ่มอาชีพ

( ) การประชุมเชิงปฏิบัติการทีมสนับสนุนการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชนระดับประเทศ

( ) การประชุมเชิงปฏิบัติการทีมสนับสนุนการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชนระดับจังหวัด

( ) การประชุมเชิงปฏิบัติการทีมสนับสนุนการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชนระดับอำเภอ

ตอนที่ ๒ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ

๑. ด้านลักษณะการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ

๑.๑ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษสอดคล้องกับความต้องการและเป็นที่ยอมรับของประชาชนในพื้นที่อย่างไร?

๑.๒ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ สามารถส่งเสริมรายได้ และแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในพื้นที่ ได้หรือไม่อย่างไร?

๑.๓ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ มีการประชาสัมพันธ์อย่างเหมาะสมอย่างไร?

๑.๔ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงหรือไม่อย่างไร?

๑.๕ การขับเคลื่อนงานสัมมาชีพชุมชนไปสู่การปฏิบัติ มีการดำเนินงานและมีความเห็นพ้องต้องกันในรายละเอียดโครงการอย่างไร?

๑.๖ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมทางด้านอาชีพแก่ประชาชนในพื้นที่เพื่อนำไปประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมอย่างไร?

๒. ด้านการสนับสนุนและความร่วมมือจากกลุ่มหรือหน่วยงานต่าง ๆ

๒.๑ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ ให้การสนับสนุนในการปฏิบัติงานอย่างไร

๒.๒ ผู้นำในพื้นที่ของท่านให้การสนับสนุนในการปฏิบัติงานอย่างไร

๒.๓ ประชาชนในพื้นที่ให้การสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมด้านใดบ้าง

๒.๔ คนในครอบครัวของท่านให้การสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมสัมมาชีพชุมชนเป็นอย่างไร

๓. ด้านทรัพยากร

๓.๑ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ มีความรู้และมีทักษะในการถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างไร

๓.๒ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ มีความน่าเชื่อถือและสามารถเป็นแบบอย่างในการดำเนินกิจกรรมได้หรือไม่

๓.๓ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ มีความเพียงพอมากน้อยอย่างไร

๓.๔ ในพื้นที่ของท่านมีทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ

๔. ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ”

๔.๑ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ ทำให้ครัวเรือนมีรายได้ที่มั่นคงหรือไม่อย่างไร

๔.๒ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมทางด้านอาชีพแก่ประชาชนในพื้นที่เพื่อนำไปประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมอย่างไร

๔.๓ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษช่วยทำให้ประชาชนในพื้นที่ได้พบปะและช่วยเหลือกันในด้านการประกอบอาชีพหรือไม่

๔.๔ โครงการสัมมาชีพชุมชนทำให้ประชาชนในพื้นที่มีโอกาสได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการหรือองค์กรต่าง ๆ มากขึ้น

๔.๕ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ สามารถลดต้นทุนการผลิตสินค้าและบริการได้หรือไม่อย่างไร

ตอนที่ ๓ วิเคราะห์ศีล ๕ กับการส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์และสัมมาชีพในจังหวัดศรีสะเกษ

๑. ท่านคิดว่ากระบวนการขับเคลื่อนงานสัมมาชีพชุมชนควรมีการปรับปรุงในด้านใดบ้าง

.....

.....

.....

๒. ท่านคิดว่าอุปสรรคสำคัญในการเข้าร่วมโครงการการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่อะไร และอย่างไร

.....

.....

.....

.....

๓. ท่านมีข้อเสนอแนะใดบ้างเกี่ยวกับการวิเคราะห์ศีล ๕ กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ

.....

.....

.....

.....

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์งานวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ

๑. สัมภาษณ์ นายประยูร แก้วคำ, วิสาหกิจชุมชน, บ้านเมืองแสน ต.คอนกาม อ.ยางชุมน้อย จ.ศรีสะเกษ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

๒. สัมภาษณ์ นายเสถียร ชาติมนตรี, วิสาหกิจชุมชน, บ้านเมืองแสน ต.คอนกาม อ.ยางชุมน้อย จ.ศรีสะเกษ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

๓. สัมภาษณ์ นางวิลาวัลย์ แก้วคำ, วิสาหกิจชุมชน, บ้านเมืองแสน ต.คอนกาม อ.ยางชุมน้อย จ.ศรีสะเกษ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

๔. สัมภาษณ์ นายสกุลรัตน์ ทองพันชั่ง , วิสาหกิจชุมชน, บ้านเมืองแสน ต.คอนกาม อ.ยางชุมน้อย จ.ศรีสะเกษ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

๕. สัมภาษณ์ นางบุญล้อม ไชยโคตร, วิสาหกิจชุมชน, บ้านเมืองแสน ต.คอนกาม อ.ยางชุมน้อย จ.ศรีสะเกษ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

๖. สัมภาษณ์ นายบุญกอง บุษบงศ์, วิสาหกิจชุมชน, บ้านเมืองแสน ต.คอนกาม อ.ยางชุมน้อย จ.ศรีสะเกษ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

๗. สัมภาษณ์ นายทรัพย์ กาลพันธ์, วิสาหกิจชุมชน, บ้านเมืองแสน ต.คอนกาม อ.ยางชุมน้อย จ.ศรีสะเกษ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

๘. สัมภาษณ์ นางสกุล วงษ์มณี, วิสาหกิจชุมชน, บ้านเมืองแสน ต.คอนกาม อ.ยางชุมน้อย จ.ศรีสะเกษ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

๙. สัมภาษณ์ นางพรทิพย์ เสาเวียง, วิสาหกิจชุมชน, บ้านเมืองแสน ต.คอนกาม อ.ยางชุมน้อย จ.ศรีสะเกษ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

๑๐. สัมภาษณ์ นางศิริจันทร์ยา มณีวงศ์, วิสาหกิจชุมชน, บ้านเมืองแสน ต.คอนกาม อ.ยางชุมน้อย จ.ศรีสะเกษ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

๑๑. สัมภาษณ์ นางสายสมร พาบุตร, วิสาหกิจชุมชน, บ้านทับทิมสยาม ต.บักดอง อ.ขุนหาญ จ.ศรีสะเกษ, ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

๑๒. สัมภาษณ์ นางพิมพา สืบสินธ์, วิสาหกิจชุมชน, บ้านทับทิมสยาม ต.บักดอง อ.ขุนหาญ จ.ศรีสะเกษ, ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

๑๓. สัมภาษณ์ นางอาน สิทธิพงษ์, วิสาหกิจชุมชน, บ้านทับทิมสยาม ต.บักดอง อ.ขุนหาญ จ.ศรีสะเกษ, ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

๑๔. สัมภาษณ์ นางสำลี ทองละมุล, วิสาหกิจชุมชน, บ้านทับทิมสยาม ต.บักดอง อ.ขุนหาญ จ.ศรีสะเกษ, ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

๑๕. สัมภาษณ์ นางแหวง บุญสิน, วิสาหกิจชุมชน, บ้านทับทิมสยาม ต.บักดอง อ.ขุนหาญ จ.ศรีสะเกษ, ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

๑๖. สัมภาษณ์ นางไสล นันทวัฒน์, วิสาหกิจชุมชน, บ้านทับทิมสยาม ต.บักดอง อ.ขุนหาญ จ.ศรีสะเกษ, ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

๑๗. สัมภาษณ์ นางจันทวี ปทุมวัน, วิสาหกิจชุมชน, บ้านทับทิมสยาม ต.บักดอง อ.ขุนหาญ จ.ศรีสะเกษ, ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

๑๘. สัมภาษณ์ นางเกษร อาการ, วิสาหกิจชุมชน, บ้านทับทิมสยาม ต.บักดอง อ.ขุนหาญ จ.ศรีสะเกษ, ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

๑๙. สัมภาษณ์ นางศรีสง่า หรรษา, วิสาหกิจชุมชน, บ้านทับทิมสยาม ต.บักดอง อ.ขุนหาญ จ.ศรีสะเกษ, ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

๒๐. สัมภาษณ์ นางจันทร์สุข ศรีดาชาติ, วิสาหกิจชุมชน, บ้านทับทิมสยาม ต.บักดอง อ.ขุนหาญ จ.ศรีสะเกษ, ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

๒๑. สัมภาษณ์ นายสมาน พันธ์วิไล, ปราชญ์ชาวบ้าน, ต.ละทาย อ.กันทรารมย์ จ.ศรีสะเกษ, ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

๒๒. สัมภาษณ์ นางอรชัญ พันธ์วิไล, วิสาหกิจชุมชน, ต.ละทาย อ.กันทรารมย์ จ.ศรีสะเกษ, ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

๒๓. สัมภาษณ์ นายยุทธนา คำนนท์, วิสาหกิจชุมชน, ต.ละทาย อ.กันทรารมย์ จ.ศรีสะเกษ, ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

๒๔. สัมภาษณ์ นายบุญ ทองคำ, วิสาหกิจชุมชน, ต.ละทาย อ.กันทรารมย์ จ.ศรีสะเกษ, ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

๒๕. สัมภาษณ์ นายนางสุดใจ มาศไพจิตร, วิสาหกิจชุมชน, ต.ละทาย อ.กันทรารมย์ จ.ศรีสะเกษ, ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

๒๖. สัมภาษณ์ นางสุบิน ทองคำ, วิสาหกิจชุมชน, ต.ละทาย อ.กันทรารมย์ จ.ศรีสะเกษ, ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

๒๗. สัมภาษณ์ นางอรพิน กุษาเดช, วิสาหกิจชุมชน, ต.หนองแก้ว อ.กันทรารมย์ จ.ศรีสะเกษ, ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

๒๘. สัมภาษณ์ นายศักดิ์ชัย ขอสุข, วิสาหกิจชุมชน, ต.ทาม อ.กันทรารมย์ จ.ศรีสะเกษ, ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

๒๙. สัมภาษณ์ นางถนอมศรี วิมลสุข, วิสาหกิจชุมชน, ต.หนองแก้ว อ.กันทรารมย์ จ.ศรีสะเกษ, ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

๓๐. สัมภาษณ์ นายทองจันทร์ ภูพวก, วิสาหกิจชุมชน, ต.เมืองน้อย อ.กันทรารมย์ จ.ศรีสะเกษ, ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

ปญฺญา โลกสฺมิ ปชฺโชโต
มจร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

หนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้ให้ข้อมูลวิจัย

ที่ พิเศษ/๒๕๖๒

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖๗ หมู่ ๒ บ้านง้อ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน **นายประยูร แก้วคำ**

ตามที่ ข้าพเจ้า ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ คณะ/ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำวิจัยในปี งปม ๒๕๖๒ เรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๔๒/๒๕๖๒ ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อเสริมประเด็นในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว)
หัวหน้าโครงการ

ยินดีให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย
ประยูร แก้วคำ
๕ / ก.ค. ๖๒

โทรศัพท์ : ๐๖-๕๖๘๔-๐๙๘๘
ผู้ประสานงาน : ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

ที่ พิเศษ/๒๕๖๒

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖๗ หมู่ ๒ บ้านง้อ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน **นายเสถียร ชาติมนตรี**

ตามที่ ข้าพเจ้า ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ คณะ/ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำวิจัยในปี งปม ๒๕๖๒ เรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๔๒/๒๕๖๒ ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อเสริมประเด็นในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว)
หัวหน้าโครงการ

โทรศัพท์ : ๐๖-๕๖๘๔-๐๙๘๘
ผู้ประสานงาน : ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

ยินดีให้ข้อมูล
เสถียร ชาติมนตรี
๕ ต.ค. ๖๒

ที่ พิเศษ/๒๕๖๒

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖๗ หมู่ ๒ บ้านง้อ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน **นางวิลาวัลย์ แก้วคำ**

ตามที่ ข้าพเจ้า ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ คณะ/ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำวิจัยในปี งปม ๒๕๖๒ เรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๔๒/๒๕๖๒ ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อเสริมประเด็นในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว)
หัวหน้าโครงการ

โทรศัพท์ : ๐๖-๕๖๘๔-๐๙๘๘
ผู้ประสานงาน : ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

ยินดีให้ข้อมูลสัมภาษณ์
วิลาวัลย์ แก้วคำ
๙ ก.ค. ๖๖

ที่ พิเศษ/๒๕๖๒

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖๗ หมู่ ๒ บ้านง้อ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน **นายสกุลรัตน์ ทองพันชั่ง**

ตามที่ ข้าพเจ้า ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ คณะ/ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำวิจัยในปี งปม ๒๕๖๒ เรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๔๒/๒๕๖๒ ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อเสริมประเด็นในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว)
หัวหน้าโครงการ

โทรศัพท์ : ๐๖-๕๖๘๔-๐๙๘๘
ผู้ประสานงาน : ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

ยินดีให้ข้อมูลวิจัย

๑๕ ต.ค. ๖๒

ที่ พิเศษ/๒๕๖๒

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖๗ หมู่ ๒ บ้านง้อ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน **นางบุญล้อม ไชยโคตร**

ตามที่ ข้าพเจ้า ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ คณะ/ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำวิจัยในปี งปม ๒๕๖๒ เรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๔๒/๒๕๖๒ ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อเสริมประเด็นในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว)
หัวหน้าโครงการ

อนุญาตให้เก็บข้อมูล
บุญล้อม ไชยโคตร
๕ ตุลาคม ๒๕๖๒

โทรศัพท์ : ๐๖-๕๖๘๔-๐๙๘๘
ผู้ประสานงาน : ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

ที่ พิเศษ/๒๕๖๒

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖๗ หมู่ ๒ บ้านง้อ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน **นายบุญกอง บุษบงศ์**

ตามที่ ข้าพเจ้า ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ คณะ/ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำวิจัยในปี งปม ๒๕๖๒ เรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๔๒/๒๕๖๒ ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อเสริมประเด็นในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว)
หัวหน้าโครงการ

ยินดีให้สัมภาษณ์
นายบุญกอง บุษบงศ์
เดือน ๕ ก.ค.๖๒

โทรศัพท์ : ๐๖-๕๖๘๔-๐๙๘๘
ผู้ประสานงาน : ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

ที่ พิเศษ/๒๕๖๒

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖๗ หมู่ ๒ บ้านง้อ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน **นายทรัพย์ กาลพันธ์**

ตามที่ ข้าพเจ้า ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ คณะ/ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำวิจัยในปี งปม ๒๕๖๒ เรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๔๒/๒๕๖๒ ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อเสริมประเด็นในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว)
หัวหน้าโครงการ

โทรศัพท์ : ๐๖-๕๖๘๔-๐๙๘๘
ผู้ประสานงาน : ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

ที่ พิเศษ/๒๕๖๒

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖๗ หมู่ ๒ บ้านง้อ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน **นางสกุล วงษ์มณี**

ตามที่ ข้าพเจ้า ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ คณะ/ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำวิจัยในปี งปม ๒๕๖๒ เรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๔๒/๒๕๖๒ ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อเสริมประเด็นในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว)
หัวหน้าโครงการ

ยินดีให้สัมภาษณ์
สกุล วงษ์มณี
๑๐ ต.ค. ๖๒

โทรศัพท์ : ๐๖-๕๖๘๔-๐๙๘๘
ผู้ประสานงาน : ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

ที่ พิเศษ/๒๕๖๒

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖๗ หมู่ ๒ บ้านง้อ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน **นางพรทิพย์ เสาเวียง**

ตามที่ ข้าพเจ้า ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ คณะ/ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำวิจัยในปี งปม ๒๕๖๒ เรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๔๒/๒๕๖๒ ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อเสริมประเด็นในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว)
หัวหน้าโครงการ

โทรศัพท์ : ๐๖-๕๖๘๔-๐๙๘๘
ผู้ประสานงาน : ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

ขอให้สัมภาษณ์

เดือน ๕ ก.ค. ๖๒

ที่ พิเศษ/๒๕๖๒

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖๗ หมู่ ๒ บ้านง้อ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน **นางศิริจันทร์ยา มณีวงศ์**

ตามที่ ข้าพเจ้า ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ คณะ/ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำวิจัยในปี งปม ๒๕๖๒ เรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๔๒/๒๕๖๒ ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อเสริมประเด็นในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว)
หัวหน้าโครงการ

อนุญาตให้สัมภาษณ์
ศิริจันทร์ยา มณีวงศ์
๕ / ๑๑ / ๖๒

โทรศัพท์ : ๐๖-๕๖๘๔-๐๙๘๘
ผู้ประสานงาน : ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

ที่ พิเศษ/๒๕๖๒

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖๗ หมู่ ๒ บ้านง้อ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน **นางสายสมร พาบุตร**

ตามที่ ข้าพเจ้า ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ คณะ/ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำวิจัยในปี งปม ๒๕๖๒ เรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๔๒/๒๕๖๒ ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อเสริมประเด็นในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว)
หัวหน้าโครงการ

โทรศัพท์ : ๐๖-๕๖๘๔-๐๙๘๘
ผู้ประสานงาน : ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

สายสมร พาบุตร

14 กรกฎาคม 2562

ที่ พิเศษ/๒๕๖๒

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖๗ หมู่ ๒ บ้านง้อ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน **นางพิมพา สืบสินธ์**

ตามที่ ข้าพเจ้า ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ คณะ/ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำวิจัยในปี งปม ๒๕๖๒ เรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๔๒/๒๕๖๒ ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อเสริมประเด็นในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว)
หัวหน้าโครงการ

พิมพา สืบสินธ์

19 พฤศจิกายน 2562

โทรศัพท์ : ๐๖-๕๖๘๔-๐๙๘๘
ผู้ประสานงาน : ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

ที่ พิเศษ/๒๕๖๒

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖๗ หมู่ ๒ บ้านง้อ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน **นางอาน สิทธิพงษ์**

ตามที่ ข้าพเจ้า ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ คณะ/ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำวิจัยในปี งปม ๒๕๖๒ เรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๔๒/๒๕๖๒ ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อเสริมประเด็นในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว)
หัวหน้าโครงการ

อาน สิทธิพงษ์

โทรศัพท์ : ๐๖-๕๖๘๔-๐๙๘๘
ผู้ประสานงาน : ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

14 กรกฎาคม 2562

ที่ พิเศษ/๒๕๖๒

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖๗ หมู่ ๒ บ้านง้อ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน **นางสำลี ทองละมุล**

ตามที่ ข้าพเจ้า ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ คณะ/ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำวิจัยในปี งปม ๒๕๖๒ เรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๔๒/๒๕๖๒ ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อเสริมประเด็นในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว)
หัวหน้าโครงการ

สำลี ทองละมุล

19 กรกฎาคม 2562

โทรศัพท์ : ๐๖-๕๖๘๔-๐๙๘๘
ผู้ประสานงาน : ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

ที่ พิเศษ/๒๕๖๒

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖๗ หมู่ ๒ บ้านง้อ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน **นางแหวง บุญสิน**

ตามที่ ข้าพเจ้า ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ คณะ/ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำวิจัยในปี งปม ๒๕๖๒ เรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๔๒/๒๕๖๒ ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อเสริมประเด็นในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว)
หัวหน้าโครงการ

แหวง บุญสิน

โทรศัพท์ : ๐๖-๕๖๘๔-๐๙๘๘
ผู้ประสานงาน : ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

14 กรกฎาคม 2564

ที่ พิเศษ/๒๕๖๒

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖๗ หมู่ ๒ บ้านง้อ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน **นางไสล นันทวัฒน์**

ตามที่ ข้าพเจ้า ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ คณะ/ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำวิจัยในปี งปม ๒๕๖๒ เรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๔๒/๒๕๖๒ ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อเสริมประเด็นในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว)
หัวหน้าโครงการ

ยินยอมให้เก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย

๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๒

โทรศัพท์ : ๐๖-๕๖๘๔-๐๙๘๘
ผู้ประสานงาน : ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

ที่ พิเศษ/๒๕๖๒

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖๗ หมู่ ๒ บ้านง้อ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน **นางจันทวี ปทุมวัน**

ตามที่ ข้าพเจ้า ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ คณะ/ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำวิจัยในปี งปม ๒๕๖๒ เรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๔๒/๒๕๖๒ ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อเสริมประเด็นในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว)
หัวหน้าโครงการ

ยินยอมให้เก็บข้อมูล
จันทวี ปทุมวัน
๑๗ ต.ค. ๖๒

โทรศัพท์ : ๐๖-๕๖๘๔-๐๙๘๘
ผู้ประสานงาน : ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

ที่ พิเศษ/๒๕๖๒

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖๗ หมู่ ๒ บ้านง้อ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน **นางเกษร อาการ**

ตามที่ ข้าพเจ้า ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ คณะ/ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำวิจัยในปี งปม ๒๕๖๒ เรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๔๒/๒๕๖๒ ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อเสริมประเด็นในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว)
หัวหน้าโครงการ

ยินดีให้ข้อมูล
เกษร อาการ
๑๐ ต.ค. ๖๒

โทรศัพท์ : ๐๖-๕๖๘๔-๐๙๘๘
ผู้ประสานงาน : ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

ที่ พิเศษ/๒๕๖๒

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖๗ หมู่ ๒ บ้านง้อ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน **นางศรีสง่า หรรษา**

ตามที่ ข้าพเจ้า ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ คณะ/ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำวิจัยในปี งปม ๒๕๖๒ เรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๔๒/๒๕๖๒ ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อเสริมประเด็นในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว)
หัวหน้าโครงการ

ยินดีให้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

ศรีสง่า หรรษา

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

โทรศัพท์ : ๐๖-๕๖๘๔-๐๙๘๘
ผู้ประสานงาน : ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

ที่ พิเศษ/๒๕๖๒

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖๗ หมู่ ๒ บ้านง้อ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน **นางจันทร์สุข ศรีดาชาติ**

ตามที่ ข้าพเจ้า ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ คณะ/ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำวิจัยในปี งปม ๒๕๖๒ เรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๔๒/๒๕๖๒ ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อเสริมประเด็นในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว)
หัวหน้าโครงการ

ปนัดดา เสมทาเพ

19 / ตค / 62

โทรศัพท์ : ๐๖-๕๖๘๔-๐๙๘๘
ผู้ประสานงาน : ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

ที่ พิเศษ/๒๕๖๒

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖๗ หมู่ ๒ บ้านง้อ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน **นายสมาน พันธ์วิไล**

ตามที่ ข้าพเจ้า ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ คณะ/ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำวิจัยในปี งปม ๒๕๖๒ เรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๔๒/๒๕๖๒ ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อเสริมประเด็นในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว)
หัวหน้าโครงการ

ยินดีให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย
สมาน พันธ์วิไล

โทรศัพท์ : ๐๖-๕๖๘๔-๐๙๘๘
ผู้ประสานงาน : ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

ที่ พิเศษ/๒๕๖๒

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖๗ หมู่ ๒ บ้านง้อ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน **นางอรชัญ พันธ์วิไล**

ตามที่ ข้าพเจ้า ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ คณะ/ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำวิจัยในปี งปม ๒๕๖๒ เรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๔๒/๒๕๖๒ ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อเสริมประเด็นในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว)
หัวหน้าโครงการ

เห็นควรให้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
อรชัญ พันธ์วิไล
๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๒

โทรศัพท์ : ๐๖-๕๖๘๔-๐๙๘๘
ผู้ประสานงาน : ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

ที่ พิเศษ/๒๕๖๒

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖๗ หมู่ ๒ บ้านง้อ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน **นายยุทธนา คำนนท์**

ตามที่ ข้าพเจ้า ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ คณะ/ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำวิจัยในปี งปม ๒๕๖๒ เรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๔๒/๒๕๖๒ ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อเสริมประเด็นในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว)
หัวหน้าโครงการ

โทรศัพท์ : ๐๖-๕๖๘๔-๐๙๘๘
ผู้ประสานงาน : ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

๑๘๒

ที่ พิเศษ/๒๕๖๒

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖๗ หมู่ ๒ บ้านง้อ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน **นายบุญ ทองคำ**

ตามที่ ข้าพเจ้า ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ คณะ/ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำวิจัยในปี งปม ๒๕๖๒ เรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๔๒/๒๕๖๒ ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อเสริมประเด็นในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว)
หัวหน้าโครงการ

ยินดีให้สัมภาษณ์
บุญ ทองคำ
28 กค 62

โทรศัพท์ : ๐๖-๕๖๘๔-๐๙๘๘
ผู้ประสานงาน : ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

ที่ พิเศษ/๒๕๖๒

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖๗ หมู่ ๒ บ้านง้อ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน **นายนางสุดใจ มาศไพจิตร**

ตามที่ ข้าพเจ้า ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ คณะ/ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำวิจัยในปี งปม ๒๕๖๒ เรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๔๒/๒๕๖๒ ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อเสริมประเด็นในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว)
หัวหน้าโครงการ

ยินดีให้สัมภาษณ์

สุดใจ มาศไพจิตร
28 กค. 62

โทรศัพท์ : ๐๖-๕๖๘๔-๐๙๘๘
ผู้ประสานงาน : ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

ที่ พิเศษ/๒๕๖๒

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖๗ หมู่ ๒ บ้านง้อ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน **นางสุบิน ทองคำ**

ตามที่ ข้าพเจ้า ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ คณะ/ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำวิจัยในปี งปม ๒๕๖๒ เรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๔๒/๒๕๖๒ ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อเสริมประเด็นในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว)
หัวหน้าโครงการ

ยินดีให้สัมภาษณ์
สุบิน ทองคำ
28 ก.ค. 62

โทรศัพท์ : ๐๖-๕๖๘๔-๐๙๘๘
ผู้ประสานงาน : ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

ที่ พิเศษ/๒๕๖๒

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖๗ หมู่ ๒ บ้านง้อ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน **นางอรพิน กุษาเดช**

ตามที่ ข้าพเจ้า ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ คณะ/ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำวิจัยในปี งปม ๒๕๖๒ เรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๔๒/๒๕๖๒ ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อเสริมประเด็นในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว)
หัวหน้าโครงการ

ยินดีให้ข้อมูล

28 กรกฎาคม 62

โทรศัพท์ : ๐๖-๕๖๘๔-๐๙๘๘
ผู้ประสานงาน : ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

ที่ พิเศษ/๒๕๖๒

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖๗ หมู่ ๒ บ้านง้อ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน **นายศักดิ์ชัย ขอสุข**

ตามที่ ข้าพเจ้า ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ คณะ/ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำวิจัยในปี งปม ๒๕๖๒ เรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๔๒/๒๕๖๒ ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อเสริมประเด็นในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว)
หัวหน้าโครงการ

ยินดีให้ข้อมูล
ศักดิ์ชัย ขอสุข
๒๓ ก.ค. ๒๕๖๒

โทรศัพท์ : ๐๖-๕๖๘๔-๐๙๘๘
ผู้ประสานงาน : ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

ที่ พิเศษ/๒๕๖๒

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖๗ หมู่ ๒ บ้านง้อ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน **นางถนอมศรี วิมลสุข**

ตามที่ ข้าพเจ้า ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ คณะ/ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำวิจัยในปี งปม ๒๕๖๒ เรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๔๒/๒๕๖๒ ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อเสริมประเด็นในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว)
หัวหน้าโครงการ

ยินดีให้ข้อมูล
๒๘ ก.ค. ๖๒

โทรศัพท์ : ๐๖-๕๖๘๔-๐๙๘๘
ผู้ประสานงาน : ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

ที่ พิเศษ/๒๕๖๒

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖๗ หมู่ ๒ บ้านง้อ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน **นายทองจันทร์ ภูพวก**

ตามที่ ข้าพเจ้า ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว ตำแหน่ง อาจารย์ คณะ/ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำวิจัยในปี งปม ๒๕๖๒ เรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๔๒/๒๕๖๒ ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อเสริมประเด็นในการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว)
หัวหน้าโครงการ

โทรศัพท์ : ๐๖-๕๖๘๔-๐๙๘๘
ผู้ประสานงาน : ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

ภาคผนวก ค
รูปภาพประกอบการดำเนินการวิจัย/การสัมภาษณ์

กลุ่มออมทรัพย์พัฒนาสตรีบ้านเมืองแสน

Shallot
tea
Shallot
tea

Shallot
tea
Shallot
tea
Shallot
tea

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการจักสานบ้านทับทิมสยาม ๐๗

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรแฟร์เทรดศรีสะเกษ (ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง)

achan - Organic
uksaman Farm

อรขัญ

อรชัญ
อรชัญ
อรชัญ

fairtrade
ORIGINAL
SWEET
CHILI
fairtrade
ORIGINAL
THAISE RODE
CURRY
KRUIDENPASTA

fairtrade
ORIGINAL
THAISE
TOM KHA
SOEP
KRUIDENPASTA
fairtrade
ORIGINAL
THAISE RODE
CURRY
KRUIDENPASTA
fairtrade
ORIGINAL
THAISE GELE
CURRY
KRUIDENPASTA
fairtrade
ORIGINAL
THAILÄNDISCHES
GELBES
CURRY
GEWÜRZPASTE

ภาคผนวก ง

เอกสารรับรองการนำไปใช้ประโยชน์

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

นมัสการ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้าพเจ้า นายปิยะวัฒน์ บุญยิ่ง ตำแหน่ง ประธานสภาวัฒนธรรม อำเภอน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรีสะเกษ ชื่อหน่วยงาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ ที่อยู่ ศาลากลาง ตำบลเมืองเหนือ อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๐๐๐ โทรศัพท์ ๐-๔๕๖๑-๗๘๑๑-๑๒

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง **"การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ"** ซึ่งเป็นงานวิจัยของ ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว และคณะ โดยนำไปใช้ประโยชน์ดังนี้

☑ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

☑ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา

☑ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่นำไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ เดือนตุลาคม ๒๕๖๒ เป็นต้นไป ซึ่งการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. พระสงฆ์และประชาชนทั่วไปได้ศึกษาหลักสัมมาชีพที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

๒. พระสงฆ์และประชาชนทั่วไปได้ศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดศรีสะเกษ

๓. พระสงฆ์และประชาชนทั่วไปได้วิเคราะห์ศีล ๕ กับการส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์และสัมมาชีพในจังหวัดศรีสะเกษ

๔. มีการพัฒนากิจกรรมเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ และเป็นแนวทางให้หน่วยงานต่าง ๆ ผู้นำชุมชนนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนในท้องถิ่นให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ.....

(นายปิยะวัฒน์ บุญยิ่ง)

ตำแหน่ง ประธานวัฒนธรรม อำเภอน้ำเกลี้ยง

หมายเหตุ : ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

ภาคผนวก จ

ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากการวิจัย

ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากการวิจัย

๑. ผลผลิต

๑.๑ ได้การยอมรับของหน่วยงาน

๑.๒ ชุมชนรู้จักหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมของตัวเอง

๑.๓ ได้ความสวยงาม

๑.๔ ชุมชนมีศักยภาพในการคิดสร้างสรรค์

๑.๕ เป็นหน่วยงานที่ได้รับการยอมรับ

๑.๖ บริหารจัดการด้วยความสุจริต

๑.๗ ชุมชนมีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาตนเอง

๑.๘ ชุมชนมีทัศนคติต่อผู้ร่วมงานในทางสร้างสรรค์

๒. ผลลัพธ์

๒.๑ มีหน่วยงานให้ความสำคัญทางวัฒนธรรม

๒.๒ มีสื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน

๒.๓ ชุมชนได้รับองค์ความรู้ใหม่ ๆ จากวิทยากรชุมชน

๒.๔ ชุมชนได้ฝึกภาคปฏิบัติ

๒.๕ ชุมชนมีความเข้าในการบริหารจัดการ

๒.๖ ได้รับสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดจากการสัมมนา

๒.๗ ได้ศึกษาเรียนรู้บริบทขององค์กรอื่น ๆ

๒.๘ ได้ศึกษาเรียนรู้วิธีการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน

๒.๙ ได้กระบวนการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๑๐ ได้การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนโดยใช้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกัน

๒.๑๑ ได้รูปแบบการส่งเสริมความมั่นคงและเสริมสร้างจิตใจ นำไปสู่การนำผลวิเคราะห์ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

๒.๑๒ ได้กระบวนการพัฒนาของชุมชนตามแนวพุทธในการเป็นฐานพัฒนาสังคม/ชุมชนอย่างมีส่วนร่วม

๒.๑๓ ได้กระบวนการพัฒนาจิตใจเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน

๒.๑๔ ได้ผลการวิเคราะห์นำไปสู่กระบวนการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาครัฐ และวัดที่เหมาะสม

๓. ผลกระทบ

๓.๑ มีการสนทนากลุ่มย่อยเพื่อระดมและสรุปความคิดเห็นที่สอดแทรกความรู้และประสบการณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน โดยสามารถสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ ได้ ตลอดทั้งประชาชนทั่วไปได้ศึกษาเรียนรู้การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ ให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป

๓.๒ มีการพัฒนาด้านทักษะ การศึกษาค้นคว้าวิจัยให้กับทีมวิจัย ผู้ร่วมวิจัย ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ วิจัยเชิงคุณภาพ วิจัยเชิงปฏิบัติการสู่ภาคสนามให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมเพื่อการเรียนรู้ในมิติที่หลากหลาย โดยผ่านการสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย เป็นต้น

๓.๓ สามารถนำผลการศึกษาไปนำเสนอต่อกลุ่มหรือองค์กรในชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เสนอความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันเพื่อปรับปรุงการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ ให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

๓.๔ สามารถนำผลการศึกษาไปวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสม ชัดเจน และมีความเป็นจริงในการนำไปใช้ประโยชน์ ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การประยุกต์ใช้และการนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษให้เป็นมาตรฐานสากล

๓.๕ วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษได้ประสานองค์กร หน่วยงาน ชุมชน เพื่อนำเสนอผลการวิจัยสู่สาธารณชน

๓.๖ องค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ สามารถนำการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ ไปบูรณาการต่อการพัฒนาศักยภาพของครัวเรือนให้มีมาตรฐานที่ดี และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๓.๗ สามารถบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ

๓.๘ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ มีวิธีการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่องค์กรชุมชน และกลุ่มวิสาหกิจ โดยสอดแทรกหลักธรรมที่หลากหลายในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่ชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

ประวัติผู้วิจัย

๑. ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อนามสกุล

(ภาษาไทย) ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

(ภาษาอังกฤษ) Dr.Suthat Pratoomkaew

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

สถานที่ติดต่อ ๕๑ หมู่ ๓ ตำบลผือใหญ่ อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ ๓๓๑๒๐

ประวัติการศึกษา

-พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พธ.ด.) สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จบปีการศึกษา ๒๕๕๗

-ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (ศน.ม.) สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จบปีการศึกษา ๒๕๕๓

-พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จบปีการศึกษา ๒๕๕๒

-บริหารศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนาจบปีการศึกษา ๒๕๕๒

งานที่ปรึกษาวิชาการ

-เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ (ระดับปริญญาโท)

ระดับบัณฑิตศึกษา

-เป็นอาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์ (ระดับปริญญาโท)

หนังสือ/ตำรา

-ชื่อเรื่อง “มุ่งสู่แดนอริยธรรม (แดนพุทธภูมิ) คุณค่า..ชีวิต”

เอกสารคำสอน

-รายวิชา พระพุทธศาสนากับสาธารณสุข (Buddhism and Health care) รหัสวิชา ๑๐๑ ๔๓๗

งานวิจัย

(๑) ชื่อเรื่อง : ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคงแห่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๐ แหล่งทุน : สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (๒๕๕๗)

(๒) ชื่อเรื่อง : พุทธจริยศาสตร์การดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์สี่เผ่าในจังหวัดศรีสะเกษ แหล่งทุน : สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (๒๕๕๙)

(๓) ชื่อเรื่อง : โครงการย่อย ๒ การเสริมสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ (แผนงานวิจัย : การเสริมสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษตามแนวพระพุทธศาสนา) แหล่งทุน : สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย (๒๕๖๐)

(๔) ชื่อเรื่อง : โครงการย่อย ๓ การเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดศรีสะเกษ (แผนงานวิจัย : การเสริมสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษตามแนวพระพุทธศาสนา) แหล่งทุน : สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย (๒๕๖๐)

(๕) ชื่อเรื่อง : การเรียนรู้และการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ลาว เขมร กูยชุมชนบริเวณอุทยานภูเขาไฟเขากระโดงในจังหวัดบุรีรัมย์ แหล่งทุน : สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย (๒๕๖๐)

(๖) ชื่อเรื่อง : ศึกษาภูมิปัญญาด้านการผสมผสานความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมของชุมชนสี่เผ่าในจังหวัดศรีสะเกษ แหล่งทุน : สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย (๒๕๖๑)

(๗) ชื่อเรื่อง : การบูรณาการกระบวนการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ แหล่งทุน : สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย (๒๕๖๑)

(๘) ชื่อเรื่อง : กระบวนการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชนสี่เผ่าในจังหวัดศรีสะเกษ แหล่งทุน : สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย (๒๕๖๑)

(๙) ชื่อเรื่อง : การพัฒนาระบบ GPS เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมปราสาทโบราณจังหวัดสุรินทร์ แหล่งทุน : สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย (๒๕๖๑)

(๑๐) ชื่อเรื่อง : การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ แหล่งทุน : สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย (๒๕๖๒)

บทความทางวิชาการ

(๑) บทความในประเทศ

๑.๑ ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว, บทความเรื่อง **"ความกตัญญูต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม : ตามแนววิถีของชาวไทยพุทธ"**, วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ ปีที่ ๑๒ ฉบับพิเศษ ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๙

๑.๒ ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว, บทความเรื่อง **"การพัฒนาศักยภาพมนุษย์ยุคโลกาภิวัตน์ : ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา"**, การประชุมวิชาการ ระดับชาติ ครั้งที่ ๑ ประจำปี ๒๕๖๐, ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์, ระหว่างวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๐.

๑.๓ ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว, บทความเรื่อง **"การจัดการองค์กรสงฆ์เพื่อส่งเสริมความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน"**, การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๑ ประจำปี ๒๕๖๐, ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่, ระหว่างวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

๑.๔ ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว, บทความเรื่อง **"การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ : ตามแนววิถีธรรม วิถีไทย"**, การประชุมสัมมนาวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ ประจำปี ๒๕๖๐, ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี, ระหว่างวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๖๐.

๑.๕ ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว, บทความเรื่อง **"ความเชื่อในฮีตสิบสองต่อการสร้างความมั่นคงทางสังคมวัฒนธรรมในจังหวัดศรีสะเกษ"**, การประชุมสัมมนาวิชาการระดับชาติ นวัตกรรมและเทคโนโลยีวิชาการ ประจำปี ๒๕๖๐, ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตสุรินทร์, ระหว่างวันที่ ๒๕-๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๐.

๑.๖ ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว, บทความเรื่อง **"ศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยหลักศีล ๕ ในสังคมไทย"**, การประชุมสัมมนาวิชาการระดับชาติ นวัตกรรมและเทคโนโลยีวิชาการ ประจำปี ๒๕๖๐, ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตสุรินทร์, ระหว่างวันที่ ๒๕-๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๐.

๑.๗ ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว, บทความเรื่อง **"คุณค่าทางคำสอนในพิธีกรรมแซนกะโม๊ยของกลุ่มชาวไทยกวย-ส่วย บ้านศาลาสมัคคี ตำบลบ้านชบ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์"**, การประชุมสัมมนาวิชาการ

ระดับชาติ นวัตกรรมและเทคโนโลยีวิชาการ ประจำปี ๒๕๖๐, ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตสุรินทร์, ระหว่างวันที่ ๒๕-๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๐.

๑.๘ ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว, บทความเรื่อง **"การศึกษาเครื่องประกอบในพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร : กรณีพิธีการแซนปราสาทบ้านไพล ตำบลเชื้อเพลิง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์"**, การประชุมสัมมนาวิชาการระดับชาติ "ราชภัฏศรีสะเกษวิชาการ ครั้งที่ ๕" ประจำปี ๒๕๖๐, ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, ระหว่างวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๑.๙ ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว, บทความเรื่อง **"ศาสนาชาวบ้าน : การดำรงอยู่ในบริบทความเชื่อทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดศรีสะเกษ"**, การประชุมสัมมนาวิชาการระดับชาติ "ราชภัฏศรีสะเกษวิชาการ ครั้งที่ ๕" ประจำปี ๒๕๖๐, ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, ระหว่างวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

๑.๑๐ ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว, บทความเรื่อง, **"แนวทางการดูสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ : กรณีศึกษาวัดเมืองคง ตำบลเมืองคง อำเภอราศีไศล จังหวัดศรีสะเกษ"**, การประชุมวิชาการและการนำเสนองานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ ๑ ประจำปี ๒๕๖๒, ณ วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ระหว่างวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๑.๑๑ ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว, บทความเรื่อง, **"ศึกษาแนวทางการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนขุขันธ์ราชบำรุง จังหวัดศรีสะเกษ"**, การประชุมวิชาการ และการนำเสนองานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ ๑ ประจำปี ๒๕๖๒, ณ วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ระหว่างวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๑.๑๒ ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว, บทความเรื่อง, **"ความเชื่อของชุมชนด้านการประกอบพิธีกรรม "แซนโฎนตา" อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ"**, การประชุมวิชาการ และการนำเสนองานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ ๑ ประจำปี ๒๕๖๒, ณ วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ระหว่างวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๑.๑๓ ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว, บทความเรื่อง, **"การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบำบัดและลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนผู้**

ติดยาเสพติด : กรณีศึกษาวัดโนนสูงวนาราม อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ”, การประชุมวิชาการ และการนำเสนองานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ ๑ ประจำปี ๒๕๖๒, ณ วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ระหว่างวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๑.๑๔ ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว, บทความเรื่อง, **“แซนโฎนตา : ความเชื่อของชุมชนด้านการประกอบพิธี อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ**”, วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, ปีที่ ๘ ฉบับบที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๒)

๑.๑๕ ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว, บทความเรื่อง, **“ความเชื่อที่มีต อ “บุญซำฮะ” บุญพิธีของชาวอีสาน”**, การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ประจำปี ๒๕๖๒ ราชธานีวิชาการ ครั้งที่ ๔ “การวิจัยและการพัฒนาที่ยั่งยืน”,

๑.๑๖ ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว, บทความเรื่อง, **“จวมกรูสนมสงัวาลย” มรดกภูมิปญญาของกลุ่มชาวไทยเขมร”**, การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ประจำปี ๒๕๖๒ ราชธานีวิชาการ ครั้งที่ ๔ “การวิจัยและการพัฒนาที่ยั่งยืน”,

๑.๑๗ ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว, บทความเรื่อง, **“การเผยแผพระพุทธศาสนาของศูนยสงเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคงแหงสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย ในเขตการปกครองคณะสงฆภาค ๑๐”**, การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ประจำปี ๒๕๖๒ ราชธานีวิชาการ ครั้งที่ ๔ “การวิจัยและการพัฒนาที่ยั่งยืน”,

๑.๑๘ ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว, บทความเรื่อง, **“ศาลปู่ตา : สัญลักษณ์ศักดิ์สิทธิ์ทางความเชื่อของกลุ่มชาติพันธ์เยอ อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ”**, การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ราชมงคลสุรินทร์ ครั้งที่ ๑๐ “วิจัยและนวัตกรรม นำสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ระหว่างวันที่ ๑๙-๒๐ กันยายน ๒๕๖๒ ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์

๑.๒๐ ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว, บทความเรื่อง, **“การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ”,** การประชุมสัมมนาวิชาการระดับชาติ “เวทีวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมศึกษา” ครั้งที่

๒ วันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ ณ สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

(๒) บทความต่างประเทศ

-Dr.Suthat Pratoomkaew, **"Bai Sai : Buddhism innovation as a sacrifice to promote constancy way of life of Thai – Khmer group in Muang District, Surin Province"**, 14th International Conference on Social Science and Humanities (ICSSH), 13-14 June 2017, Nanyang Technological University, Nanyang Executive Centre, Singapore.

-Dr.Suthat Pratoomkaew, **"The Doctrines in "Mamuad Ritual" related to Buddhist Principles of Thai Khmer People in Tambon Nok Muang, Amphoe Muang, Surin Province"**, UP Anthropology@100: International Conference Marking the Centennial of Philippine Anthropology, University of the Philippine, Diliman, Quezon City, December 1-2, 2017.

-Dr.Suthat Pratoomkaew, **"Buddhist Innovation" Values of doctrine and the redirection orientation by Kalmor ritual of Kui people in Nongdum Village Surin Province, Thailand"**, UP Anthropology@100: International Conference Marking the Centennial of Philippine Anthropology, University of the Philippine, Diliman, Quezon City, December 1-2, 2017

-Dr.Suthat Pratoomkaew, **"A Study of Relationship between Health Care Deity and Thai-Kui group in Sanka District, Surin Province"**, UP Anthropology@100: International Conference Marking the Centennial of Philippine Anthropology, University of the Philippine, Diliman, Quezon City, December 1-2, 2017.

-Dr.Suthat Pratoomkaew, **"Pa Kum Chang : Belief in sacred power of Thai-Kui people in Surin Province"**, 6th University of Malaya Discourse and Society International Conference on

5- 6 December 2017 at faculty of Languages and Linguistics, University of Malaya, Malaysia.

-Dr.Suthat Pratoomkaew, **"Ancient Language in Sacred Ritual of Buddhist Thai – Khmer People in Muang District, Surin Province, Thailand"**, The 1st International Conference on Local Languages, Empowerment and Preservation of Local Language, Bali, 23-24 February 2018, Faculty of Arts, Udayana University Denpasar, Bali, Indonesia, P.733-738.

-Dr.Suthat Pratoomkaew, **"A Ritual to Communicate with God of That-Khmer Group : A Case Study of Joal Mamaud Ritual Muang District Surin Province of Thailand"** , The 1st International Conference on Local Languages, Empowerment and Preservation of Local Language, Bali, 23-24 February 2018, Faculty of Arts, Udayana University Denpasar, Bali, Indonesia, P.623-627.

งานด้านบริการวิชาการและการบริการสังคม :

(๑) งานด้านบริการวิชาการ

๑. กรรมการจัดทำวารสารศรีนครลำดวนปริทัศน์ วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

๒. กรรมการโครงการประเพณีบุญเจดีย์ข้าวเปลือก โครงการบุญผะเหวดเทศน์มหาชาติและโครงการการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ หอพุทธศิลป์ และงานบุญบุรพาจารย์

๓. กรรมการดำเนินการสอบปลายภาคการศึกษาที่ ๒/๒๕๕๙

๔. กรรมการจัดพิธีซ้อมรับปริญญา ประจำปี ๒๕๖๐

๕. กรรมการดำเนินการสอบปลายภาค ประจำภาคการศึกษาที่ ๓/๒๕๖๐

๖. กรรมการดำเนินงานโครงการไหว้ครูบูรพาจารย์ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๐

๗. กรรมการดำเนินงานโครงการพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อขอรับทุนสนับสนุน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๑ (เพิ่มเติม) และปีงบประมาณ ๒๕๖๒

๘. กรรมการดำเนินงานดำเนินการสอบปลายภาค ปีการศึกษาที่ ๑/๒๕๖๐

๙. กรรมการดำเนินงานโครงการจัดทำแผนพัฒนา/แผนงบประมาณ/แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๐ กิจกรรมประชาพิจารณ์แผนพัฒนาระยะที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔)

๑๐. กรรมการดำเนินงานโครงการธรรมะสู่สถานศึกษาและส่วนราชการ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๐

(๒) งานบริการแก่สังคม

๑. สถาบันการอชีวะศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๕ วิทยาเทคนิคสุรินทร์ บรรยายในหัวข้อเรื่อง “พระพุทธศาสนากับวัยรุ่น”

๒. กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ บรรยายในหัวข้อเรื่อง “พุทธศาสนากับการบูรณาการ”

๓. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตสุรินทร์ บรรยายในหัวข้อเรื่อง “พุทธศาสนากับการบูรณาการ”

๒. ประวัติผู้ร่วมวิจัย

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) : พระมหาธงชัย ธรรมทวี, ดร.

(ภาษาอังกฤษ) : PhramahaThongchai Thammathawee, Ph.D

ตำแหน่งปัจจุบัน : อาจารย์ประจำบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ เลขที่ ๖๗ ม. ๒ ต.น้ำคำ อ.เมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ รหัสไปรษณีย์ ๓๓๐๐๐ โทร. ๐-๔๕๖๑-๗๙๐๓, สำนักงานวิชาการ ๐๘๑-๔๗๐-๒๘๔๘, ทะเบียน ๐๘๑-๐๖๔-๘๑๗๘, โทรศัพท์มือถือ ๐๘๑-๘๗๗-๒๐๖๙

ประวัติการศึกษา

๒๕๔๔	ป.ธ. ๔	กองบาลีสนามหลวง
๒๕๔๘	พธ.บ. บาลีพุทธศาสตร์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒๕๕๑	M.A. พระพุทธศาสนา	Magadha University, India
๒๕๕๘	Ph.D บาลีพุทธศาสตร์	Calcutta University , India

ภาระงานในความรับผิดชอบ เป็นคณะกรรมการประจำหลักสูตรและร่วมบรรยายในรายวิชาเหล่านี้

๑. ภาระงานในความรับผิดชอบ (ภายใน ๓ ปีย้อนหลัง)

๑.๑ ประสบการณ์ในการสอนปริญญาตรี

๐๐๐ ๒๕๙	เทศกาลและพิธีกรรมพระพุทธศาสนา	มจร. วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
๑๐๑ ๔๑๓	พุทธศิลปะ	มจร. วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
๑๐๑ ๓๐๖	หลักพุทธธรรม	มจร. วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
๑๐๑ ๔๑๔	ธรรมะภาคภาษาอังกฤษชั้นสูง	มจร. วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
๑๐๑ ๓๒๒	พระพุทธศาสนากับภูมิปัญญาไทย	มจร. วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
๐๐๐ ๑๕๐	พระอภิธรรมปิฎก	มจร. วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
๑๐๑ ๓๒๓	พระพุทธศาสนาในโลกปัจจุบัน	มจร. วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
BCA ๐๐๓	ภาษาอังกฤษ	มจร. วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

ผลงานทางวิชาการ

งานวิจัย

(๑) ชื่อเรื่อง : “โครงการย่อยที่ ๑ เรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมและแรงจูงใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ”, (แผนงานวิจัย : การเสริมสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษตามแนวพระพุทธศาสนา)”, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย (๒๕๖๐)

(๒) ชื่อเรื่อง : ศึกษาภูมิปัญญาด้านการผสมผสานความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมของชุมชนสี่เผ่าในจังหวัดศรีสะเกษ แหล่งทุน : สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย (๒๕๖๑)

(๓) ชื่อเรื่อง : การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ แหล่งทุน : สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย (๒๕๖๒)

บทความวิชาการ

-Phramaha Thongchai Thammmathawee, **Bodhgaya: A World Heritage Hite.** NALANDA Buddhism and Indian Cultural Journal, Published at 7/7, Poddar Nagar Kolkata, India, 2014.

-พระมหาธงชัย ฐิตโสภโณ. **“คุณค่าและอิทธิพลของกลุ่มปราสาทขอมที่มีต่อคนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ”**. วารสารวนัมฏองแหรกพุทธศาสตรปริทรรศน์. บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๐.

-พระมหาธงชัย ฐิตโสภโณ. **“บทบาทของพระสงฆ์กับการสังคมสงเคราะห์ในยุคปัจจุบัน”**. วิทยาสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วารสารศรีนครลำดวนปริทรรศน์ ปีที่ ๑, ฉบับที่ ๑ มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๐.

-พระมหาธงชัย ฐิตโสภโณ. **“การศึกษาพฤติกรรมและแรงจูงใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ”** มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคงอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์, ในการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานระดับนานาชาติ นวัตกรรมและเทคโนโลยีวิชาการ ๒๐๑๗, “วิจัยจากองค์ความรู้สู่การพัฒนาอย่างยังยืน”, ระหว่างวันที่ ๒๕-๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๐.

-Phramaha Thongchai Thammmathawee, **“Ancient Language in Sacred Ritual of Buddhist Thai – Khmer People in Muang District, Surin Province, Thailand”**, The 1st International Conference on Local Languages, Empowerment and Preservation of Local Language, Pali, 23-24 February 2018, Faculty of Arts, Udayana University Denpasar, Bali, Indonesia.

-พระมหาธงชัย ฐิตโสภโณ. **“Buddhist; The Way of Life (Culture and Practice)”**, ในการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานระดับนานาชาติที่ ๙ ระดับชาติครั้งที่ ๑, วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ “วัฒนธรรมเชิงพุทธกับการพัฒนาที่ยั่งยืน”, ระหว่างวันที่ ๒-๓ เมษายน ๒๕๖๑.

-พระมหาธงชัย ฐิตโสภโณ. **“สมุนไพร : การดูแลสุขภาพเบื้องต้นในพระไตรปิฎก”**, ในการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานระดับนานาชาติที่ ๙ ระดับชาติครั้งที่ ๑, วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ “วัฒนธรรมเชิงพุทธกับการพัฒนาที่ยั่งยืน”, ระหว่างวันที่ ๒-๓ เมษายน ๒๕๖๑.

หนังสือ/ตำรา

-พระมหาธงชัย ฐิตโสภโณ ดร. (๒๕๖๐) **“หนังสืออนุสรณ์ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพของพระครูสุนทรธรรมโมวาท (โอ๊ะ สุนฺทโร)**, เรียบเรียง, พิมพ์ที่โรงพิมพ์ยงสงวนอินเตอร์กรุ๊ป อุบลราชธานี พ.ศ. ๒๕๖๐.

๓. ประวัติผู้ร่วมวิจัย

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) : พระกัญจน์ แสงรุ่ง, ดร

(ภาษาอังกฤษ) : Phra Kan Kantathammo, Saengrung, Dr

ตำแหน่งปัจจุบัน : อาจารย์ประจำบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ เลขที่ ๖๗ ม. ๒ ต.น้ำคำ อ.เมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ รหัสไปรษณีย์ ๓๓๐๐๐ โทร. ๐-๔๕๖๑-๗๙๐๓, สำนักงานวิชาการ ๐๘๑-๔๗๐-๒๘๔๘, ทะเบียน ๐๘๑-๐๖๔-๘๑๗๘, โทรศัพท์มือถือ ๐๘๑-๘๗๗-๒๐๖๙

ประวัติการศึกษา

-พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พธ.ด.) สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จบปีการศึกษา ๒๕๕๙

-การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร จบปีการศึกษา ๒๕๕๔

-พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จบปีการศึกษา ๒๕๕๒

งานที่ปรึกษาวิชาการ

-เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ (ระดับปริญญาโท)

-เป็นอาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์ (ระดับปริญญาโท)

ภาระงานในความรับผิดชอบและรายวิชาที่บรรยายในหลักสูตร (ชื่อวิชา/รหัสวิชา)

(๑) ประสบการณ์การสอนปริญญาตรี

-พระสูตรมหายาน (๑๐๑ ๔๑๒) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

-พระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ (๑๐๑ ๓๐๒) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

-พระวินัยปิฎก (๐๐๐ ๑๔๘) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

-พระอภิธรรมปิฎก (๐๐๐ ๑๕๐) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

-มนุษย์กับสังคม (๐๐๐ ๑๐๑) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

(๒) ประสบการณ์การสอนปริญญาโท

-พุทธปรัชญา (๖๐๐ ๑๐๒) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

-ภาษาอังกฤษ (๖๐๐ ๑๐๔) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

-ศึกษางานสำคัญทางพระพุทธศาสนา (๖๐๒ ๒๐๘) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

-พระพุทธศาสนามหายาน (๖๐๒ ๓๐๗) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

-การใช้ภาษาบาลี ๒ (๖๐๒ ๓๐๒) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

ผลงานทางวิชาการ

งานวิจัย

(๑) ชื่อเรื่อง : “โครงการย่อย ๓ การเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง ในจังหวัดศรีสะเกษ (แผนงานวิจัย : การเสริมสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษตามแนวพระพุทธศาสนา)” (๒๕๖๐)

(๒) ชื่อเรื่อง : ศึกษาภูมิปัญญาด้านการผสมผสานความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมของชุมชนสี่เผ่าในจังหวัดศรีสะเกษ แหล่งทุน : สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (๒๕๖๑)

(๓) ชื่อเรื่อง : การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ แหล่งทุน : สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย (๒๕๖๒)

บทความทางวิชาการ

-พระกัญจน์ กนฺตธมฺโม, ดร., บทความเรื่อง **“วิเคราะห์การจัดการศึกษาขององค์กรพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างสันติภาพ”**, นำเสนอในงาน

การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๑ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

-พระกัญจน์ กนฺตธมฺโม, ดร., บทความเรื่อง **"การเสริมสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ"**, นำเสนอในงานการประชุมวิชาการระดับชาติ "นวัตกรรมและเทคโนโลยีวิชาการ ๒๐๑๗", วิจัยจากองค์ความรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ ๒๕-๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๐.

-พระกัญจน์ กนฺตธมฺโม, ดร., บทความเรื่อง **"การเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดศรีสะเกษ"**, นำเสนอในงานการประชุมวิชาการระดับชาติ "นวัตกรรมและเทคโนโลยีวิชาการ ๒๐๑๗", วิจัยจากองค์ความรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ ๒๕-๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๐.

-พระกัญจน์ กนฺตธมฺโม, ดร., บทความเรื่อง **"การสื่อสารทางการเมืองเพื่อความปรองดองเชิงพุทธ"**, วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ ปีที่ ๘ ฉบับพิเศษ เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองพุทธชยันตี ๒๖๐๐ ปี แห่งการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า รวมบทความประชุมวิชาการทางพระพุทธศาสนานานาชาติ ครั้งที่ ๙ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ระหว่างวันที่ ๓๑ พฤษภาคม – ๒ มิถุนายน ๒๕๕๕.

-พระกัญจน์ กนฺตธมฺโม, ดร., บทความเรื่อง **"พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ : พระผู้ทรงเป็นพ่อหลวงและครูของแผ่นดิน"**, วารสารศรีนครลำดวนปริทรรศน์ ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๐. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ.

-พระกัญจน์ กนฺตธมฺโม, ดร., บทความเรื่อง **"ศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยหลักศีล ๕ ในสังคมไทย"**, นำเสนอในงานการประชุมวิชาการระดับชาติ "นวัตกรรมและเทคโนโลยีวิชาการ ๒๐๑๗" วิจัยจากองค์ความรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน" มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ ระหว่างวันที่ ๒๕-๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๐.

-พระกัญจน์ กนฺตธมฺโม, ดร., บทความเรื่อง **""เกรืองแซน" เครื่องบูชาเพื่อเสริมสร้างความมั่งคงในการดำเนินชีวิตต่อหน้าอนุสาวรีย์พระยาสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์จางวาง : กรณีพิธีจูนโฎนตาของชาวไทยเขมรสุรินทร์"**, ประจำปี ๒๕๖๐, นำเสนอในงานการประชุมวิชาการระดับชาติ "นวัตกรรมและเทคโนโลยีวิชาการ ๒๐๑๗" วิจัยจากองค์ความรู้สู่การ

พัฒนาอย่างยั่งยืน” มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ ระหว่างวันที่ ๒๕-๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๐.

-พระกัญจน์ กนฺตธมฺโม,ดร., บทความเรื่อง, **“Ancient sacred language presented in Galmore ritual of Buddhist Thai-Kui people in Surin Province, Thailand”**, The 1st International Conference on Local Languages, Empowerment and Preservation of Local Language, Pali, 23-24 February 2018, Faculty of Arts, Udayana University Denpasar, Bali, Indonesia.

-พระกัญจน์ กนฺตธมฺโม, ดร., บทความเรื่อง, **“สมุนไพร : การดูแลสุขภาพเบื้องต้นในพระไตรปิฎก”**, ในการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานระดับนานาชาติที่ ๙ และระดับชาติครั้งที่ ๑, วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ, “วัฒนธรรมเชิงพุทธกับการพัฒนาที่ยั่งยืน”, ระหว่างวันที่ ๒-๓ เมษายน ๒๕๖๑.

๓. หนังสือ/ตำรา

-

๔. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา

-เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

๔. ประวัติผู้ร่วมวิจัย

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) : พระพรสวรรค์ ใจตรง, ดร.

(ภาษาอังกฤษ) : Phrapornsawan Thitiyano/ Jaitrong, Dr.

ตำแหน่งปัจจุบัน : อาจารย์ประจำบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ เลขที่ ๖๗ ม. ๒ ต.น้ำคำ อ.เมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ รหัสไปรษณีย์ ๓๓๐๐๐ โทร. ๐-๔๕๖๑-๗๙๐๓, สำนักงานวิชาการ ๐๘๑-๔๗๐-๒๘๔๘, ทะเบียน ๐๘๑-๐๖๔-๘๑๗๘, โทรศัพท์มือถือ ๐๘๙-๙๑๗-๙๑๕๓

ประวัติการศึกษา

คุณวุฒิ	ปีที่สำเร็จ	ชื่อสถานที่ศึกษา
พธ.บ.พระพุทธศาสนา	๒๕๕๒	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศน.ม.รัฐศาสตร์การปกครอง	๒๕๕๔	มหาวิทยาลัยมกุฎราชวิทยาลัย
พธ.ด. พระพุทธศาสนา	๒๕๕๙	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาระงานในความรับผิดชอบ (ภายใน ๓ ปีย้อนหลัง)

๑. ประสบการณ์ในการสอนปริญญาตรี

ที่	วิชา	มหาวิทยาลัย
๑	ประวัติพระพุทธศาสนา	วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มจร.
๒	ปรัชญาการเมืองเบื้องต้น	วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มจร.
๓	การเมืองการปกครองเปรียบเทียบ	วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มจร.
๔	ระบบประชาธิปไตยเปรียบเทียบ	วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มจร.
๕	รัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา	วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มจร.
๖	สัมมนาปัญหาการเมืองการปกครองของไทย	วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มจร.
๗	ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ ๑	วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มจร.
๘	ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ ๒	วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มจร.

๒. ประสบการณ์ในการสอนปริญญาโท

ที่	วิชา	มหาวิทยาลัย
๑	ระเบียบวิจัยทางพระพุทธศาสนา	วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มจร.
๒	สัมมนาพระพุทธศาสนา	วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มจร.
๓	สัมมนาวิทยานิพนธ์	วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มจร.

ผลงานทางวิชาการ

งานวิจัย

-พระพรสวรรค์ ฐิติญาโณ, ดร., **การเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดศรีสะเกษ** (หัวหน้าโครงการ) (๒๕๖๐) ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

-พระพรสวรรค์ ฐิติญาโณ, ดร., **การศึกษาพฤติกรรมและแรงจูงใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ** (ผู้ร่วมวิจัย) (๒๕๖๐) ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

-พระพรสวรรค์ ฐิติญาโณ, ดร., **การเสริมสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ** (ผู้ร่วมวิจัย) (๒๕๖๐) ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

-พระพรสวรรค์ ฐิติญาโณ, ดร., **กระบวนการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชนสี่เผ่าในจังหวัดศรีสะเกษ**, (ผู้ร่วมวิจัย) (๒๕๖๑) ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

-พระพรสวรรค์ ฐิติญาโณ, ดร., **การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดศรีสะเกษ**, (ผู้ร่วมวิจัย) (๒๕๖๒) ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทความทางวิชาการ

-พระพรสวรรค์ ฐิติญาโณ, ดร., **ไตรภูมิพระร่วง : จากหลักธรรมสู่อุดมการณ์การปกครอง**. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๓ ระดับนานาชาติครั้งที่ ๑. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น. ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๙.

-พระพรสวรรค์ ฐิติญาโณ, ดร. **จุดเริ่มต้นของอาเซียนสีเขียวด้วยแนวทางพระพุทธศาสนา**. วารสารพุทธอาเซียนศึกษา มจร. ๒๕๖๐.

-พระพรสวรรค์ ฐิติญาโณ,ดร. **วิเคราะห์การจัดการศึกษาขององค์กรพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างสันติภาพ**. วารสารการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๑. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่. ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

-พระพรสวรรค์ ฐิติญาโณ, ดร., **ความรักกับการเลือกคู่ : ทัศนะทางพระพุทธศาสนา.** วารสารวรนัมฎองแหรก พุทธศาสตร

ปริทรรศน์, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๐. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์.

-พระพรสวรรค์ ฐิติญาโณ, ดร., **พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ : พระผู้ทรงเป็นพ่อหลวงและครูของแผ่นดิน.** วารสารศรีนครลำดวนปริทรรศน์ ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๐. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ.

-พระพรสวรรค์ ฐิติญาโณ, ดร., **การเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดศรีสะเกษ.** วารสารการประชุมวิชาการระดับชาติ นวัตกรรมและเทคโนโลยีวิชาการ ๒๐๑๗, คณะเกษตรศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน. ๒๕-๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๐.

-พระพรสวรรค์ ฐิติญาโณ, ดร., **การศึกษาพฤติกรรมและแรงจูงใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ.** วารสารการประชุมวิชาการระดับชาติ นวัตกรรมและเทคโนโลยีวิชาการ ๒๐๑๗. คณะเกษตรศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน. ๒๕-๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๐.

-พระพรสวรรค์ ฐิติญาโณ, ดร., **การเสริมสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ.** วารสารการประชุมวิชาการระดับชาตินวัตกรรมและเทคโนโลยีวิชาการ ๒๐๑๗. คณะเกษตรศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน. ๒๕-๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๐.

-พระพรสวรรค์ ฐิติญาโณ, ดร., **การเสริมสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษตามแนวพระพุทธศาสนา**. วารสารการประชุมวิชาการระดับชาติ นวัตกรรมและเทคโนโลยีวิชาการ ๒๐๑๗. คณะเกษตรศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน. ๒๕-๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๐.